

Міністерство освіти і науки України

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ СІЛЬСЬКОГО
ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА

МАТЕРІАЛИ

VII МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ

«РИНКОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ЕКОНОМІКИ: СТАН, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ»

7-8 квітня 2016 року

25 - річчю
Незалежності України
присвячується

Харків - 2016

Міністерство освіти і науки України

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА

МАТЕРІАЛИ

VII МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
ІНТЕРНЕТ - КОНФЕРЕНЦІЇ

**«РИНКОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ
ЕКОНОМІКИ: СТАН, ПРОБЛЕМИ,
ПЕРСПЕКТИВИ»**

7-8 квітня 2016 року

Харків – 2016

Матеріали VII Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції «Ринкова трансформація економіки: стан, проблеми, перспективи». – Харків: ХНТУСГ, 2016. – 330 с.

Із надісланих матеріалів оргкомітетом до друку рекомендовано 108 тез доповідей та наукових статей від 174 авторів із установ, організацій і вищих навчальних закладів України та зарубіжжя.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

В.І. ЖИЛА
В.І. АРАНЧИЙ
П.Т. САБЛУК

– в.о. ректора ХНТУСГ імені Петра Василенка, професор;
– ректор Полтавської державної аграрної академії, професор
– ННЦ «Інститут аграрної економіки» НААНУ, доктор економічних наук, професор, академік НААНУ, радник при дирекції;

С.М. КВАША

– проректор з навчальної та виховної роботи НУБіП, доктор економічних наук, професор, академік НААНУ;

В.А. ВОЙТОВ

– проректор з наукової роботи ХНТУСГ, доктор технічних наук, професор;

В.П. ГАЛУШКО

– завідувач кафедри Адміністративного менеджменту та зовнішньоекономічної діяльності НУБіП, доктор економічних наук, професор, чл.-кор. НААНУ;

Г.Є. МАЗНЄВ
Т.Г. МАРЕНИЧ

– директор ННІ бізнесу і менеджменту ХНТУСГ, професор
– завідувач кафедри обліку і аудиту ХНТУСГ, доктор економічних наук, професор;

В.М. ОНЕГІНА

– завідувач кафедри економіки та маркетингу ХНТУСГ, доктор економічних наук, професор;

О.О. КРАСНОРУЦЬКИЙ

– доктор економічних наук, професор кафедри Організації виробництва, бізнесу та менеджменту ХНТУСГ;

Р.В. ЛЕВКІНА

– доктор економічних наук, професор кафедри економіки та маркетингу ХНТУСГ;

А.Й. ВАСИЛЬЄВ

– доктор економічних наук, професор кафедри організації виробництва, бізнесу та менеджменту ХНТУСГ;

О.В. РОДІОНОВ

– доктор економічних наук, професор кафедри організації виробництва, бізнесу та менеджменту ХНТУСГ;

JACEK SKUDLARSKI

– доктор-інженер, Варшавський університет природничих наук – SSGW (Польща)

Секція

*Ефективне
функціонування
підприємств в
умовах формування
інноваційно-
інвестиційної моделі
розвитку економіки*

ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНА МОДЕЛЬ РОЗВИТКУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

***ГУБЕНКО В.І., Д.Е.Н, ПРОФЕСОР,
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ***

Як свідчить світовий і вітчизняний досвід, ефективність реформування економіки можливе лише на основі активізації інноваційно-інвестиційної діяльності, істотного збільшення обсягу інвестицій та консолідації всіх джерел інвестування [1, с. 92]. Тільки в таких умовах можлива модернізація виробництва, впровадження нових технологій, виходячи із сучасних наукових досліджень. Переважна більшість інвестицій у підприємствах АПК надходить з недержавних джерел, питома вага яких у загальних їх обсягах в основних капіталах галузі складає 95-97% [2, с.12]. Зростання кредитування галузі спостерігалось протягом 2000-2008 рр., обсяги якого досягли 20,1 млрд. грн., в 2012р. — 13,5 млрд. грн. [3, с. 5]. Протягом останніх років аграрний сектор країни був потенційно привабливим для інвестування: у 2013 р. капітальні інвестиції у сільське господарство становило 19059 млн. грн., що складає 7,1 % їх загального обсягу в національну економіку, з них переважна їх частина надійшла за рахунок аграрних підприємств у зв'язку із тим, що галузь була прибутковою з середнім рівнем рентабельності 12% [4, с.175]. Найбільше привабливими для іноземних інвесторів були і залишаються галузі рослинництва у зв'язку з тим, що виробництво зернових та олійних культур завжди в Україні було високорентабельним, а рівень вкладень гарантує короткий термін окупності інвестицій [5]. Позитивні фінансові результати діяльності демонструють в основному великі та середні підприємства галузі при виробництві рослинницької продукції, вирощування худоби на м'ясо залишається збитковим, рівень збитковості виробництва яловичини склав в Україні в 2014 р. 43,7 %. Для іноземних інвесторів в Україні діє національний режим господарської та інвестиційної діяльності, згідно Закону України «Про режим іноземного інвестування» іноземні інвестори мають права на рівні суб'єктів господарської діяльності України. Основними країнами, які інвестують в аграрний сектор України є Кіпр — 45%, Німеччина — 8,5%, Данія — 8%, Велика Британія — 5%, Польща — 4,1% (5). У вересні 2015 р. у Нью-Йорку

відбувся Саміт за сталого розвитку, організований ООН, на якому керівники держав та урядів визначили новий глобальний план дій на найближчі 15 років. Прийнятий документ містить 17 цілей та 169 завдань сталого розвитку в економічній, соціальній та екологічній сферах, які необхідно досягнути до 2030 р. Серед них — ліквідація бідності і голоду, поліпшення охорони здоров'я, забезпечення гендерної рівності, стимулювання економічного зростання і створення робочих місць та поліпшення доступу до сучасних джерел енергії, для чого необхідно 170 трлн. дол. США. Для цього необхідно розширювати партнерство з бізнесом і громадським суспільством, яке має чинити тиск на уряди і приватний сектор з метою залучення довгострокових інвестицій у сферу розвитку. Якщо не буде знайдено необхідних ресурсів, людство житиме у світі, де ідуть війни і конфлікти, панує соціальне розшарування, збільшується міграція, зростають збитки від стихійних лих. Країни володіють цими ресурсами, їм потрібно знайти інструментарій, який допоможе найбільш ефективно використати ці гроші [6]. Одним із фінансових механізмів, що забезпечує розвиток економіки у поєднанні із соціальною захищеністю населення та мінімізацію негативного впливу на навколишнє середовище є *тематичне соціально відповідальне інвестування*. Оперуючи традиційними фінансовими інструментами для отримання прибутку, тематичне відповідальне інвестування спрямовується на вирішення соціальних, економічних та етичних проблем сучасності. На розвинутих фінансових ринках вже сформувалась спільнота інституціональних та індивідуальних інвесторів, які дотримуються стратегій, форм та методів соціально відповідального інвестування. Сучасному етапу еволюції соціально відповідального інвестування відповідають такі стратегії, як: тематичне інвестування сталого розвитку (sustainability themed investment; інвестиційний відбір найефективніших компаній (Best-in-class investment selection); нормативний відбір (norms-based screening); інвестиції впливу (impact investment); негативний відбір (exclusion of holdings from investment); інтеграція ESG-критеріїв у фінансовий аналіз (integration of ESG factors in financial analysis); взаємодія та голосування (engagement and voting on sustainability matter) [7, с. 8]. Розглядаючи обсяги та темп зростання тематичного інвестування за географічною структурою, можна констатувати, що найбільшу кількість активів за цією інвестиційною стратегією було залучено у

Канаді, США та країнах Європи в 2014 р., відповідно 45,93; 30,00; 81,17(трлн дол. США) [2, с. 18]. Чинники екстенсивного економічного розвитку України себе повністю вичерпали, тому інноваційні моделі економічного зростання є об'єктивною необхідністю. Сьогодні метою інноваційної політики України є впровадження інновацій у діяльність аграрних підприємств для забезпечення задоволення потреб замовників і оптимального завантаження виробництва. Інноваційна політика повинна регламентувати складну систему науково-технічної, маркетингової, управлінської, виробничої та економічної діяльності. Розробка інноваційної політики підприємств має базуватись на використанні таких принципів, як комплексність, цілеспрямованість, ринковість, суттєва перевага стратегічних параметрів, наявність теоретичної бази, плановірність. Комплексність передбачає систему координації економічних планів підприємства. Сучасне аграрне підприємство є інтегрованою системою і при розробці інновацій потребує врахування всіх її внутрішніх елементів з метою уникнення виникнення диспропорцій у розвитку підприємства, тому при формуванні інноваційного потенціалу необхідно розглядати проблему інновацій не як питання окремого підрозділу, а як цілісний процес розвитку підприємства. Інноваційний розвиток всієї національної економіки чи її окремої галузі пов'язаний з наявним інноваційним потенціалом, структуру якого можна представити трьома основними елементами: ресурсним, внутрішнім, результативним. Ресурсний елемент включає матеріально-технічні, інформаційні, трудові, фінансові. Внутрішній відображає структурно-інституціональний склад інноваційного потенціалу, функціональні підходи до управління, економічну політику керівних органів влади. Результативна складова висвітлює результати реалізації інноваційного плану [8, с.32]. Особлива роль у посиленні інноваційної активності в аграрній сфері та вирішенні проблем розвитку її належить державі, яка при виробленні економічної науково-технічної, соціальної політики визначає пріоритети базисних інновацій на всіх рівнях, формує ринковий механізм її реалізації. Головними принципами управління сучасною інноваційною політикою є поєднання інвестиційних джерел з інноваційними рішеннями, безперервним прогнозуванням інноваційної політики, системне впровадження новітніх технологій у взаємопов'язаних сферах діяльності, фінансовий та науково-технічний аналіз результативності нововведень. Таким чином, під інвестиційно-

інноваційним потенціалом слід розуміти довгострокову розраховану на перспективу програму з розробки та впровадження інновацій, які в результаті будь-яких інвестиційних процесів дадуть позитивні економічні, екологічні ефекти, тому що для аграрних підприємств у довготерміновій перспективі врахування інноваційного чинника повинно бути однією з вирішальних умов подальшого розвитку. Тільки інноваційний підхід дасть змогу підвищити ефективність діяльності галузі та забезпечить її конкурентоспроможність на зовнішньому і внутрішньому ринках.

Література.

1. Колотуха С.М. Кредитування сільськогосподарських підприємств, як ефективне джерело інвестиційної діяльності / С.М.Колотуха // Економіка АПК. – 2009. – № 1. – С. 89-96.
2. Величко В.Г. Основні джерела здійснення та принципи управління розвитком інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання в АПК / В.Г.Величко//Інвестиції: практики та досвід. 2015.-№20.-С.12-22
3. Мазнев Г.Є. Проблеми фінансового забезпечення аграрного сектора / Г.Є. Мазнев// Економіка АПК.-2014.-№9.-с.5
4. Polischuk N.V. (2012). "System approach as the basis of investment activity agricultural enterprises", Zbrnyk naukoykh prats` UNAU, vol. 3 (69), pp. 175-182.
5. Mastak O. (2015)"Investments in AIC ", [Electronic resource]. - Acces mode: <http://propozitsiya.com/?page=146&itemicl=4482> (Accessed is September 2015).
6. У кого есть 170 триллионов долларов на достижение целей устойчивого развития? /Отдел новостей и СМИ Радио ООН [электронный ресурс]. - режим доступа: <http://www.unmultimedia.org/radio/russian/archives/199677/#VhUDH-ztIHw>
7. Eurosif 2014 European SRI Stude [Electronic resource]. – Acces mode: <http://www.eurosif.org/ourwork/research/spi/european-sri-study-2014>
8. Matrosova O.V. Elements of potential as the base of innovation activity management//Economics of transport comlex.-2011. – № 17. – 27-36.

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ТЕХНОЛОГІЙ ВИРОБНИЦТВА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КУЛЬТУР

***МАЗНЕВ Г.Є., К.Т.Н., ПРОФЕСОР,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

В світі виділяють дві глобальні базові технології виробництва сільськогосподарської продукції [1]:

1. Технологія, яка базується на управлінні родючістю ґрунтів;
2. Технологія, яка здійснює управління продукційним процесом рослинництва.

Традиційно, ще починаючи із стародавніх часів, за першою технологією людина пріоритетну увагу приділяла отриманню якісного посівного матеріалу, здійснювала удобрення ґрунту. Причому, в подальшому використання наукових знань дозволило в селекції і насінництві досягти високих результатів, що забезпечило суттєвий ріст урожайності сільськогосподарських культур.

У другій половині XX сторіччя аграрна наука дійшла висновку, що урожаєм можна управляти не тільки через родючість ґрунтів, але й впливаючи безпосередньо на рослину в процесі її вегетації, тобто стало можливим управляти продукційним процесом.

Перша технологія передбачає 3 цикли робіт:

1 – отримання насіння, 2 – підготовка ґрунту і посів, 3 – збирання урожаю. Нова технологія чотирьохциклічна – крім зазначених трьох циклів попередньої технології ще й цикл, який включає комплекс робіт з управління продукційним процесом по фазах розвитку рослин.

Технологія продукційного управління відноситься до числа точних (прецизійних) і дозволяє регулювати не тільки величину урожаю, але й якість отримуваної продукції.

Впровадження високих інноваційних технологій вирощування сільськогосподарських культур потребує значних капіталовкладень і оборотних коштів. Розрахунки показують, що оборотних коштів необхідно від 5-ти до 8-и і більше тисяч гривень на один гектар. Тому при проектуванні технологій [7] необхідно розраховувати економічну ефективність комплексів машин по кожній технологічній операції.

Необхідна також оптимізація технологічних процесів [6], та ремонтно-обслуговуючої бази [5].

Важливим напрямом підвищення ефективності виробництва сільськогосподарської продукції є ресурсо-енергозбереження. Як приклад, – застосування мінімальної і нульової системи обробітку ґрунту.

Система мінімального та нульового обробітку зменшує антропогенне навантаження на ґрунт, значно підвищує продуктивність машинно-тракторних агрегатів при виконанні технологічних операцій, зменшує витрати паливо-мастильних матеріалів, насіння, мінеральних добрив та пестицидів, скорочує тривалість виконання робіт.

Наявність на поверхні ґрунту післязбиральних решіток покращує агрофізичні властивості ґрунту, забезпечує високий ефект у боротьбі з водною ерозією, дефляцією та іншими факторами його деградації.

Висока аерація забезпечує гальмування окислювальних процесів, внаслідок чого зберігається родючість ґрунтів, що сприяє підвищенню урожайності сільськогосподарських культур.

Але досягти реалізації переваг мінімізації обробітку ґрунту можна тільки при врахуванні певних застережень.

Так, незважаючи на переваги мінімального обробітку ґрунту, розповсюдження ця технологія знайшла далеко не рівномірно по країнах світу. Відомо, що технології мінімального та нульового обробітку ґрунту знаходять застосування, насамперед, там де є у господарюючого суб'єкта великі площі землеволодінь. Це аграрні латифундії Латинської Америки, великі ферми Сполучених Штатів Америки, Канади, Австралії. За даними зарубіжних джерел [9] нульовий обробіток ґрунту у світі застосовується на площі 95 млн. га.

Причому, 95 % всієї площі, обробленої за нульовою технологією, припадає на шість країн: США, Бразилію, Канаду, Австралію і Парагвай. В той же час частка площ нульового обробітку усіх європейських країн не перевищує 3 % світових ґрунтів, на яких застосовано нульовий обробіток. Це пояснюється не в останню чергу тим, що європейські фермери мають у володінні невеликі площі сільськогосподарських угідь.

Слід мати на увазі також те, що найбільша ефективність мінімального обробітку і прямої сівби досягається при виконанні їх в комплексі із застосуванням сучасних систем удобрення та захисту рослин. Особливістю цих систем є те, що вони ґрунтуються на використанні широкогозахватних високопродуктивних технічних засобів з автоматичним регулюванням інтенсивності і точності роботи.

Слід відмітити, що особливістю технологій мінімального та нульового обробітку ґрунту є збереження післязбиральних рослинних решток на поверхні ґрунту, що обумовлює ряд недоліків:

- погіршується фітосанітарний стан посівів внаслідок того, що на рослинних рештках зберігаються джерела інфекції, відкладають яйця шкідники, створюються сприятливі умови для перезимівлі мишоповидних гризунів та шкідників;

- знижується польова схожість насіння і, як наслідок, необхідно підвищувати норму висіву до 15-25 %;

- дослідження зарубіжних вчених показують, що температура ґрунту при нульовому обробітку на 3-5 °С нижча, ніж при оранці [9], що обумовлює запізнення дозрівання сільськогосподарських культур і зниження урожайності. Як компенсуючу міру рекомендують підвищувати дозу внесення фосфорних добрив при підживленні рослин;

- частина ґрунтових гербіцидів затримується на післязбиральних рештках, тому ефективність їх знижується;

- погіршується азотне живлення, внаслідок чого виникає необхідність підвищувати до 30 кг/га дозу азоту.

Також слід мати на увазі, що при застосуванні технологій мінімального обробітку в орному шарі відбувається перерозподіл поживних речовин: збагачення верхньої його частки і збіднення нижньої. Внаслідок цього на ранніх етапах рослини краще забезпечуються елементами живлення і інтенсивніше розвиваються. Але на етапі дозрівання, коли коренева система досягає нижніх частин орного шару, рослини відчувають дефіцит елементів живлення, тому можливий недобір урожаю і зниження якості продукції.

Провідні зарубіжні країни все ширше використовують так зване інформаційно-біотехнологічне сільськогосподарське виробництво, прицевійне (точне) землеробство, принципово нові інформаційно-комунікаційні технології, наукоємні ресурсо- і енергозберігаючі технології нового покоління.

Завдяки встановленим на супутниках високоточним приладам і дистанційним датчикам здійснюється космічне зондування Землі, ведеться безпосередній моніторинг виробничих умов на кожному полі, на кожній елементарній ділянці. Дані космічного зондування Землі, результати моніторингу передаються в адаптовану до

конкретних умов систему підтримки прийняття рішень (СППР), яка приймає рішення з управління технологічними процесами і робочими органами сільськогосподарських машин. Комплекс СППР використовує прилади супутникової навігації глобальної позиційної системи *Global Positioning System (GPS)*, засоби геоінформаційної системи, дані дистанційного зондування Землі, бортові комп'ютери, робото-технічні пристрої сільськогосподарського призначення, програмне забезпечення. СППР фіксує на кожному полі температуру ґрунту, повітря, швидкість вітру, кількість опадів, наявність шкідників і хвороб рослин, стан посівів, урожайність сільськогосподарських культур тощо. На основі отриманих даних спеціалізоване програмне забезпечення СППР формує технологічну карту поля (*treat-ment maps*), яка визначає особливості обробки кожної ділянки поля, що дозволяє приймати адекватні рішення і оперативно коректувати ситуацію на полях [8].

На підставі одержаних зі супутника даних, залежно від біологічної потреби рослин, наявності шкідників, або стану забур'яненості вноситься диференційована, точно нормована доза мінеральних добрив, або засобів захисту рослин і лише на тих ділянках, де це необхідно. За таким же принципом здійснюється полив. Такі технології дозволяють оптимізувати живлення рослин, обробку, догляд за посівами та, тим самим, економити добрива, воду, гербіциди, пестициди тощо.

Геоінформаційна технологія *Variable Rate Technology (VRT)* передбачає залежно від ситуації на окремій ділянці поля відміну зайвої технологічної операції, або навпаки – виконання необхідної, саме на цій ділянці, операції. Це забезпечує підвищення урожайності вирощуваної культури.

Геоінформаційна технологія на базі глобальної позиційної системи *Global Positioning System* дозволяє проводити моніторинг урожайності по окремих ділянках поля.

В режимі *on-line* стан рослин, їх потреби в поживних речовинах скануються спеціальними приладами в процесі руху машинного агрегату по полю і відповідно здійснюється точне забезпечення рослин ресурсами. Тобто, з'являється можливість управління розвитком рослин шляхом задоволення їх фізіологічних потреб по фазах росту. Ці технології дозволяють оптимізувати кількість і якість

енергії, яку вводять у рослину, і таким чином забезпечують регулювання якості продукції і величини врожаю.

На фермах Сполучених Штатів Америки більше половини зернозбиральних комбайнів обладнанні навігаційними системами для моніторингу врожайності сільськогосподарських культур. На сьогодні більшість великих зарубіжних фірм з виробництва тракторів, комбайнів і сільськогосподарських машин пропонують техніку з встановленою навігаційною апаратурою.

Література.

1. Краснощеков Н.В. Инновационные развитие сельскохозяйственного производства России / Н.В. Краснощеков. – М.: ФГНУ «Росинформаротех». 2009. – 399с..
2. Малієнко А.М. Соціально-економічні передумови формування агротехнологій в землеробстві України. – К.: УАЕ УААН, 2001. – 61 с.
3. Мартинс В. Система сберегающего земледелия // Экономика сельского хозяйства России. – 2005. – № 1. – С. 36.
4. Мазнев Г.Є. Інноваційні технологічні кластери: особливості та застереження/ Г.Є. Мазнев // Економіка АПК. – 2013. – №8. – С. 63-67.
5. Мазнев Г.Є. Методичний підхід щодо територіального розміщення ремонтно-обслуговуючих підприємств/ Г.Є. Мазнев // Економіка АПК. – 2010. – №11. – С. 103-108.
6. Мазнев Г.Є. Оптимізація збирально-транспортного комплексу методами теорії масового обслуговування/ Г.Є. Мазнев. – Харків: ТОВ «Стас», 2004. – 22с.
7. Мазнев Г.Є. Проектування та економічне обґрунтування технологій вирощування сільськогосподарських культур: Наукове видання/ Г.Є.Мазнев. – Харків: ХНТУСГ. – 2005. – 41 с.
8. Мазнев Г.Є. Геоінформаційні технології в аграрному виробництві / Г.Є. Мазнев/ Економіка АПК. – 2011. – №4. – С. 130-136.
9. Douglas L. Karen. The extent of Conservation Agriculture adoption word wide: Implizitation and impact. Istro Info. Apublication of International Soil tillage Research Organization October 2006, Ames USA. – 26 pp.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ФОРМ СУСПІЛЬНОГО ПОДІЛУ ПРАЦІ

**АНТОЩЕНКОВА В.В., К.Е.Н.,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА**

У процесі праці чи впливу на предмети і сили природи люди вступають між собою в організаційно-економічні відносини з приводу розподілу праці, розміщення, спеціалізації, концентрації та кооперації виробництва.

Як зазначив А. Сміт, найбільший прогрес у розвитку продуктивної сили праці є наслідком розподілу праці [1, с. 90]. У результаті суспільного поділу праці виробництво матеріальних благ здійснюється в окремих галузях народного господарства й розподіляється по території країни.

Однією з форм суспільного поділу праці є раціональне розміщення виробництва. Розміщення виробництва – це просторовий розподіл виробництва окремих видів продукції по території країни відповідно до природно-кліматичних умов, соціально-демографічних, політичних умов [2, с. 162-163]. Розміщення характеризує кількісний бік суспільного поділу праці і вказує, які види продукції, в якому розмірі й на яких площах виробляються на тій чи іншій території (в зоні, області, районі, мікрзоні, окремій виробничій одиниці).

Розміщення виробництва органічно поєднане з його спеціалізацією. Спеціалізація – це переважаючий розвиток однієї або декількох галузей у виробництві товарної продукції в окремих господарствах, районах, областях і регіонах.

Учений В. Г. Андрійчук обґрунтовано підкреслює, що спеціалізація це – ефективна форма організації виробництва, яка дає можливість зосередити виробництво певних видів продукції на окремих територіях і підприємствах і одержати завдяки цьому кращих результатів господарської діяльності [3, с. 535].

В умовах ринку І.Я. Петренко та П.І. Чужинов запропонували фундаментальні вимогами ефективного розміщення й спеціалізації, які надзвичайно актуальні і сьогодні [4, с. 488]:

1. Урахування потреб ринку і як наслідок виключення з виробництва нерентабельних видів продукції або їх удосконалення.
2. Повне використання природних та економічних умов, а також трудових ресурсів і навиків населення.

3. Наближення виробництва продукції до місць її споживання.
4. Забезпечення економічної самостійності країни.
5. Урахування міжнародного розподілу праці.
6. Забезпечення поєднання міжрегіонального розподілу праці і самозабезпечення регіонів продовольством і сільськогосподарською сировиною для промисловості.

Спеціалізація супроводжується концентрацією виробництва, яка базується на закономірностях розвитку продуктивних сил, суспільного поділу праці та прискорення науково-технічного прогресу, що в свою чергу впливає на ефективність.

Концентрація виробництва як організаційно-економічна форма суспільного поділу праці проявляється в досягненні певного обсягу чи масштабу спеціалізованих підрозділів загальної кооперації виробництва. Концентрація засобів виробництва й робочої сили в окремому підприємстві здійснюється завдяки процесам нагромадження й формування кількісних пропорцій обміну. Концентрація виробництва здійснюється у двох формах: нагромадження й централізація. Нагромадження забезпечує розширене відтворення й сприяє посиленню концентрації виробництва. Централізація виробництва – це збільшення його розмірів шляхом об'єднання кількох господарств в одне й установалення єдиного керівництва. Концентрація сільського господарства є об'єктивною закономірністю розвитку й сприяє підвищенню ефективності економічних відносин [5, с. 246-247].

Кооперація – це форма організації праці, при якій відповідна частина працівників, підрозділів, виробництв та підприємств добровільно об'єднуються для досягнення спільної виробничої мети в тій чи іншій сфері економічної діяльності на основі наявних в їх власності виробничих і фінансових ресурсів, самодіяльності та самоуправління

Кооперація відображає відносини зв'язку окремих виробників, їх обміну різними видами діяльності та продукцією. Там, де існує спеціалізація, має бути й кооперація. Ці організаційно-економічні форми взаємопов'язані й зумовлюють одна одну, перетворюють процес виробництва на суспільну комбінацію праці. Залежно від рівня суспільного поділу праці й пануючої форми економічних відносин кооперація виробників набуває тієї чи іншої конкретної форми. На одиночному рівні, тобто на рівні окремих складних виробництв, кооперація має характер сталих прямих зв'язків між підрозділами підприємства. Кооперативні зв'язки між підприємствами здебільш

набувають форми товарних потоків, коли на основі ринкових розрахунків здійснюється обмін продукцією. Залежно від різновидів спеціалізації формуються і її певні ознаки її кооперації.

Розміщення, спеціалізація, концентрація та кооперація виробництва в першу чергу залежать від рівня розвитку продуктивних сил. Чим вищий рівень їх розвитку, тим більше розділена, спеціалізована, сконцентрована та скооперована праця й тим ефективніші економічні відносини між окремими галузями й виробництвами, які становлять фундамент суспільного життя.

Література.

1. Смит А. Исследования о причинах и природе богатства народов / А.Смит / Пер. П.А. Бибииков. Т.1. – СПб: Типография И.И. Глазунова, 1866. – 496с.
2. Минаков И.А. Экономика сельского хозяйства / И. А. Минаков, Л.А. Сабетова, Н.И. Куликов; ред. И.А. Минаков. – М.: Колос, 2000. – 328 с.
3. Андрійчук В.Г. Економіка підприємств агропромислового комплексу / В.Г. Андрійчук // КНЕУ. – К. : КНЕУ, 2013. – 779 с.
4. Петренко И.Я. Экономика сельскохозяйственного производства / И.Я. Петренко, П.И. Чужинев. – Алма-Ата: Кайнар, 1992, – 560 с.
5. Мацибора В.І. Економіка сільського господарства / В. І. Мацибора. – К.: Вища шк., 1994. – 415 с.

ІНВЕСТИЦІЙНА СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ АГРАРНОЇ СФЕРИ

***БАТИР Ю.Г., К.Е.Н., ДОЦЕНТ, ППЕНКО М.А., К.Е.Н., ДОЦЕНТ,
ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА ЗООВЕТЕРИНАРНА АКАДЕМІЯ***

Інвестиції необхідно здійснювати так, щоб віддача від останньої витраченої на інвестиції грошової одиниці була однаковою за всіма інвестиційними програмами. Не сприяє активізації інвестиційної діяльності підприємств також і існуючий порядок відшкодування витрат на модернізацію устаткування. Витрати на ці цілі можуть

досягати значних величин і в більшості випадків відрізняються високою ефективністю. В даний час витрати на модернізацію можуть не повністю переноситися на собівартість продукції до закінчення нормативного терміну служби модернізованого устаткування.

Щоб витрати на модернізацію повністю і своєчасно відображалися в собівартості продукції, необхідно не тільки на їх величину збільшувати балансову вартість засобів праці, але і коректувати у бік підвищення діючу річну норму амортизації. За рахунок усіх джерел фінансування в 2014 р. в економіці України освоєно 219,4 млрд. грн., що на 39,2 % менше порівняно з попереднім роком, у сільському господарстві 18,7 млрд. грн. інвестицій, або на 4,9 % відповідно менше.

Власні кошти товаровиробників у структурі інвестицій в основний капітал сільського господарства займають 66 %, кредити – 23, прямі іноземні інвестиції – 3, кошти державного бюджету – 2 %, інші джерела – 6 %. Як бачимо, переважаюча частина інвестицій формувалася на рівні господарських структур, тоді як в 1991 р. визначальну роль у формуванні інвестиційних ресурсів виконувала держава. Чистий дохід служить показником ефективності капітальних вкладень, бо нові капіталовкладення ефективніші попередніх за показниками продуктивності праці, собівартості і т.п. У міру окупності вкладень накопичується і певний резерв, призначений на розширення основних фондів шляхом нових вкладень [2,3].

Наведені дані рис. 1 засвідчують, що за останні 15 років у галузі сільського господарства темпи приросту прибутку випереджають темпи приросту інвестицій майже у два рази, в той же час у промисловості вони мають однакові темпи зросту. Так, під час фінансово-економічної кризи 2008-2009 років, коли за два роки виробництво промислової продукції в Україні знизилося на 26% зі збитками у 4,76 млрд. грн., обсяг інвестицій в основний капітал також скоротився на 43%, а виробництво сільськогосподарської продукції за цей час зросло на 15% з прибутком у 7,6 млрд. грн. Результати економічної діяльності у 2014 році також свідчили на користь сільськогосподарської галузі, так як 18,7 млрд. грн. інвестицій забезпечили 20,5 млрд.грн. прибутку, а в промисловість не дивлячись на 86,2 млрд.грн. інвестицій була збитковою у 161,4 млрд.грн.

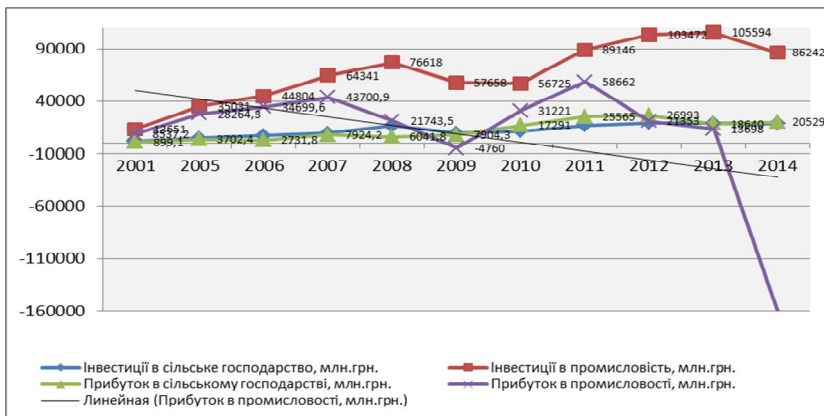

Рис. 1. Динаміка інвестицій та прибутковості виробничих галузей України

Таким чином, аграрний сектор дав змогу частково згладити наслідки фінансово-економічної кризи в країні. Проте його «допомога» у відновленні економічного зростання в національному господарстві була б значно відчутнішою, якби держава виділяла достатню фінансову підтримку на розвиток сільськогосподарського виробництва.

Тому, незважаючи на складне фінансове становище, Україні необхідно збільшити допомогу аграріям, принаймні до суми, яка дозволяється зобов'язаннями, що напала країна взяла на себе при вступі до СОТ. Надходження інвестицій в основний капітал сільського господарства за рахунок усіх джерел фінансування у 2015 р. повинні складати 8 млрд. грн., у 2020 р. – відповідно 45 млрд. грн. Також слід довести загальні обсяги інвестицій в основний капітал сільського господарства за рік їх прогностичним значенням у 2015 році до 100 відсотків проти 48 % у 2010 р. і 63% у 2011р. При цьому додаткові витрати з державного бюджету будуть компенсовані збільшенням виробництва сільськогосподарської продукції [1].

Однак обмеження правилами СОТ прямої підтримки галузі на рівні 3 млрд. грн. та незначні можливості бюджету України спонукають Міністерство аграрної політики та продовольства і НААН до пошуку нових форм фінансування розвитку. Аграрною наукою опрацьовано ідею додаткового запровадження цільового фонду розвитку галузі, що міг би формуватись за рахунок 1% збору від продажу товарів (послуг) або акумулюватись з частини ПДВ, що сплачується з переробки та торгівлі харчових продуктів. Розробка

окремого законопроекту «Про створення фонду підтримки українського села» допоможе щороку додатково залучати в аграрний сектор близько 20 млрд. грн.[4].

Література.

1. Стратегічні напрями розвитку сільського господарства України на період до 2020 року / За ред. Ю.О. Лупенка, В.Я. Месель-Веселяка – К.: ННЦ «ІАЕ», 2012. – 182 с.
2. Безуглий М.Д. Сучасний стан реформування аграрно-промислового комплексу України / М.Д. Безуглий, М.В. Присяжнюк. – К.: «Аграрна наука», 2012. – 48 с.
3. Пасхавер Б.Й. Концентрація та ефективність сільського господарства / Б.Й. Пасхавер // Економіка АПК. - 2013. - № 1. – С. 16-24.
4. Клочко В.М. Шляхи підвищення ефективності АПК України / В.М. Клочко // Економіка АПК. - 2013. - № 1. - С. 38-45.
5. Статистичний щорічник : Сільське господарство України за 2014 рік / Відп. за вип. Прокопенко О.М. – К.: Держстат України, 2015. – 386с.

ЕФЕКТИВНІСТЬ МАРКЕТИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

БЕСКОРОВАЙНА В.М. СТУДЕНТКА,*

***ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

Сільське господарство характеризується значним рівнем ризику. В маркетингу сільськогосподарської продукції присутні два види ризику. Перший – втрати (недобору) продукції в результаті вітрів, посух, шкідників. Друга небезпека – це ймовірність втрати продукцією своєї вартості за причин погіршення якості, зміни рівня попиту, ціни або кон'юнктури ринку. Якщо рівень ризику першого виду можна зменшити за допомогою страхування та удосконалення технології виробництва, то рівень ризику втрати продукцією своєї вартості зменшується за допомогою проведення маркетингових заходів [1].

* Науковий керівник - Богданович О.А. ст. викладач

Застосування маркетингу в аграрній сфері диктується необхідністю забезпечення оптимального її розвитку і досягнення високих результатів. Досвід підприємств, які сьогодні ефективно працюють, доводить: своїми успіхами вони головним чином зобов'язані тим, що знайшли своє місце на ринку завдяки маркетингу [3].

Проте в даний час більшість аграрних формувань майже не використовують маркетингові заходи по підвищенню власної конкурентоспроможності. В останнє десятиріччя багато праць вітчизняних вчених присвячено проблемі організації маркетингової діяльності в сфері АПК. Проте більшість досліджень пов'язано з маркетинговою діяльністю переробних підприємств, а не безпосередніх виробників сільськогосподарської продукції, та й ті розглядають лише деякі маркетингові функції. Узагальнюючи результати останніх досліджень слід відмітити, що до цього часу в Україні не сформовано комплексної системи впровадження маркетингу в діяльність аграрних підприємств. Отже, ще залишилося багато невирішених питань в даній сфері [2].

На даний час більшість сільськогосподарських підприємств не займаються маркетинговою діяльністю в повному обсязі. Це приводить до того, що підприємства не орієнтуються в ринковій ситуації і тому знижується ефективність їх діяльності. Маркетингова діяльність у сільськогосподарських підприємствах АПК здійснюється не на необхідному рівні, і має не систематичний характер. Проблемами на ринку сільськогосподарської продукції є відсутність власної збутової мережі та нестача капіталу у товаровиробників для її розвитку. Однак це є лише ознаки, які характеризують слабку маркетингову інфраструктуру по забезпеченню засобами сільськогосподарського виробництва та не вигідну реалізацію готової продукції [4].

Умови для торгівлі необхідними засобами виробництва і кінцевої продукції є важливими тому, що невідпрацьований сільськогосподарський маркетинг занижує ціни на готову продукцію, а ціни на добрива, засоби захисту рослин, енергоносії, техніку є занадто високими. Вихід з даної ситуації, на мій погляд, полягає у створенні спільно з іншими агроформуваннями маркетингових центрів, наприклад, на рівні району, або міжрайонних, які б займалися маркетинговими дослідженнями та іншими маркетинговими заходами [5].

Література.

1. Вачевський М.В., Долішній М.І., Скотний В.Г. Маркетинг для менеджера. – Стрий: Просвіта, 2008. – 139 с.
2. Гаркавенко С.С. Маркетинг. – К.: Лібра, 2008. – 384 с.
3. Малік М.Й. Корпоративні засади на селі // Економіка АПК. – 2010. – №8. – С. 3-7.
4. Скибінський С.В. Маркетинг. – Ч.1. – Львів: "Місіонер", 2006. – 640 с.
5. Соловйов І.О., Степанова М.М. Науково-практичні основи агромаркетингу. – Навч.посібник, Херсон. Атлант, 2009. – 108 с.

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА

БІЧЕВІН М.В., СТУДЕНТ*,

***ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

Те, на скільки підприємство є успішним на внутрішньому і зовнішньому ринках вказує на його конкурентоспроможність. З розвитком глобалізації світової економіки були відкриті кордони для вільного переміщення інформації, товарів і послуг, капіталів, де вільно поширюються ідеї і безперешкодно пересуваються їх носії. Але в той же час підприємствам багатьох країн стало важко конкурувати з міжнародними гігантами, через вузьку спрямованість випускаємої ними продукції. Якість продукції як правило не відповідає високим стандартам світових ринків через застаріле обладнання та старих технологій застосовуваних у виробництві незважаючи на те що, виготовлена продукція досі користується успіхом на внутрішньому ринку, призвело до зникнення багатьох малих підприємств, які не змогли адаптуватися під постійно мінливий ритм світового ринку.

Систему управління конкурентоспроможністю підприємства, також як і систему управління підприємством в цілому, можна визначити як складну систему. Складність систем управління конкурентоспроможністю підприємств постійно зростає, що пов'язано з безперервним внутрішнім розвитком, що відбувається в організації, постійною зміною механізму управління конкурентоспроможністю підприємства, внутрішніх і зовнішніх умов функціонування, а це тягне

* Науковий керівник – Островерх О.В., ст. викладач

за собою зміну зв'язків між елементами системи і всієї системи в цілому [1].

Оцінка конкурентоспроможності підприємства може пояснити ситуацію, що склалася, визначити його положення на ринку, висунути вирішення проблем у виробництві, менеджменті або збуті [3].

Отже, підвищення якості послуг, що надаються і конкурентоспроможності товарів може бути основним критерієм для життєдіяльності будь-якого підприємства, маленького чи великого.

На сьогоднішній день лідерами на світових ринках товарів і послуг є транснаціональні корпорації через їх високі стандарти якості і бренду. Терміни "багатонаціональні корпорація" і "транснаціональна корпорація" часто використовуються як синоніми. Великі корпорації впливають на життя мільярдів людей щодня.

Багатонаціональні корпорації (МНК) відіграють важливу роль у світовій економіці. За більшістю оцінок, на сьогодні виробництво на підприємствах МНК припадає понад чверті світового виробництва і одна третина світової торгівлі. Більш того, багато вчених вважають, що інвестиції транснаціональних корпорацій, широко відомі як прямі іноземні інвестиції (ПІІ), позитивно впливають на економічне зростання, передачу технологій та управлінського досвіду, а також надання капіталу [6].

Управління якістю в транснаціональних корпораціях займає одну з найважливіших ролей для забезпечення конкурентоспроможності їх продукції. Транснаціональні корпорації дотримуються єдиних міжнародних стандартів якості, незважаючи на місця розташування їх виробничих потужностей і дочірніх компаній [5].

Також дуже важливим фактором у підвищенні конкурентоспроможності транснаціональних корпорацій, можна вважати прямі інвестиції в розвиток власного виробництва. Вони можуть бути представлені: відкриттям за кордоном підприємств, в тому числі створення дочірніх компаній або відкриттям філій, створення спільних підприємств, купівля контрольних пакетів акцій підприємств країни-реципієнта тощо [5].

В основному транснаціональні корпорації відкривають свої філії і інвестують в країни з великим ресурсним потенціалом. Направляються інвестиції в місцеві малі і середні підприємства для підвищення якості продукції, що випускається з метою їх відповідності міжнародним стандартам якості, тим самим забезпечуючи себе необхідною якісною сировиною [4].

Роль малого бізнесу в ринковій економіці велика не тільки

якісно, але і функціонально. Малий бізнес представлений невеликими фірмами, що займаються вузько направленим бізнесом на локальних ринках. Одним з факторів конкурентоспроможності малого бізнесу є їх більш ефективна пристосовність до задоволення невеликих за обсягом або короточасних потреб споживачів [4].

Одним з головних чинників конкурентоспроможності малого бізнесу є гнучкість в його веденні. Швидка зміна асортименту продукції, зручний контроль якості на підприємстві, зміна спрямованості бізнесу або ж легкий відхід з ринку дає можливість малому бізнесу працювати у рамках жорсткої конкуренції [6].

Література.

1. Сисоев Е.А. Фактори конкурентоспроможності підприємства: підходи і складові // Економіка і управління. – 2012
2. Лапшина С.В.. Конкурентоспроможність малого бізнесу в умовах глобалізації. // [Електронний ресурс] - <http://raen.info/files/17.pdf>
3. Юшков О.А., Маркова О.О. Конкурентоспроможність підприємства - [Електронний ресурс] - <http://cyberleninka.ru/article/n/konkurentosposobnost-predpriyatiya-1>
4. Царьов В.В., Кантаровіч А.А., Черняк В.В. Оцінка конкурентоспроможності підприємств (організацій) // [Теорія і методологія] - М., 2008р. - 736с.
5. Stephen D. Cohen. Multinational Corporations and Foreign Direct Investment: Avoiding Simplicity, Embracing Complexity // [Електронний ресурс]- <http://www.oxfordscholarship.com/>
6. Case Study of Quality Management at Three Multinational Corporations // [Електронний ресурс] - <https://www.ukessays.com/>

ПРОТИРІЧЧЯ СТРАТЕГІЧНОГО ВИБОРУ ПІДПРИЄМСТВА

***БОГДАНОВИЧ О.А., СТ. ВИКЛ., ДРИЛЬ Т.С., СТУДЕНТКА,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІАБСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

Стан наукового знання в сфері стратегічного менеджменту на сьогодні слід визнати слабко структурованим, а синтетична та міждисциплінарна природа феномену стратегії обумовлює існування

різноманітних підходів до її визначення та вивчення. Загальною рисою теоретико-методологічного підґрунтя стратегічного процесу є його «емпіричність», що зумовлено тим, що розвиток методологічної бази стратегічного управління здебільшого відбувається за рахунок узагальнення та формалізації прийомів і практик розробки та впровадження стратегії підприємства, які виявились успішними в окремих компаніях та конкретних ситуаціях.

Таким чином, роль практичної діяльності підприємств та тенденцій їх еволюції є визначальними в розвитку теорії стратегії. Специфічним проявом розвитку теорії стратегії є наявність великої кількості концептуальних підходів, які являють собою неузгоджену (а іноді – суперечливу) сукупність поглядів на можливості вирішення стратегічних проблем підприємства [4].

Становлення принципів та методів стратегічних досліджень, у першу чергу, обумовлюється невизначеністю та суперечливістю практичних рекомендацій щодо стратегічного вибору в таких трьох площинах [1]:

1. Вибір способу формування на підприємстві стратегічних альтернатив можливий в континуумі «планова стратегія — спонтанна стратегія». Доречно пригадати дві групи моделей стратегічного процесу на підприємстві: 1) прескриптивні, в межах яких стратегія розуміється як образ рішень, що визначає наміри та цілі підприємства, формує політику та плани їх досягнення (такі моделі пропонують ідеальну картину того, як стратегії повинні формуватися на підприємстві); 2) описові – моделі, що описують, як стратегії фактично формуються в компанії. У такому контексті залишаються відкритими питання про: умови вибору тієї чи іншої моделі стратегії або можливість їх поєднання; сфери поширення та найвищої результативності планових та емерджентних стратегій; рівень компетентності учасників стратегічного процесу за плановою або спонтанною моделлю [3].

2. Вибір фокусу стратегічного вибору відбувається або на засадах конкурентного позиціонування, або з фокусом на формуванні унікальних характеристик, що забезпечуватимуть підприємству довготривалу неповторність та відмінність на ринку [2]. В основу позиційного (ринкового) підходу покладено методологічні засади теорії конкурентних ринків та інструментарій галузевого аналізу, які слід визнати в цілому теоретично усталеними та методично забезпеченими. Що ж до розвитку компанії на засадах ресурсно-компетенційного підходу, то ці моделі досі залишаються неусталеними. Ґрунтуючись на ресурсній теорії фірми та концепції ключової компетенції і динамічних здатностей, відповідні способи

розвитку компанії очікують на своє подальше теоретико-методичне розвинення.

3. У виборі тактики стратегічних дій, що забезпечує підприємству успішний довгостроковий розвиток, більшість дослідників зосереджують увагу на двох ключових моментах. З одного боку, триває науковий пошук у напрямку виявлення способів набуття та утримання конкурентних переваг через пряме зіткнення інтересів підприємств на ринку (конкуренцію). З іншого все більшої популярності набуває ідея про виживання та розвиток підприємства шляхом активного застосування неконкурентних технологій та способів ринкової поведінки, до яких відносяться участь у стратегічних альянсах, укладання аутсорсингових, франчайзингових та ліцензійних угод, реалізація програм лобіювання інтересів підприємств у владних структурах різних рівнів та в соціальному середовищі тощо.

Таким чином, в прикладному аспекті становлення принципів та методів стратегічних досліджень обумовлено невизначеністю та суперечливістю практичних рекомендацій щодо вибору способу формування стратегічних альтернатив, фокусу стратегічного вибору, тактики стратегічних дій. Розуміння природи походження протиріч в методологічних засадах стратегічного менеджменту дозволить підвищити обґрунтованість вибору методологічної платформи, на якій буде реалізовуватись стратегічний процес підприємства та визначити специфічні обриси цілеспрямованих зусиль менеджменту щодо розвитку економічної організації [5].

Література.

1. Востряков О.В., Гребешкова О.М. Методологія стратегічного процесу на підприємстві: проблеми та напрямки розвинення / Вчені записки: збірник наук. праць. Випуск 12. – К.: КНЕУ, 2010. – С.85-91.

2. Кэ́мбел Дж. Стратегический менеджмент: Учебник / Пер. с англ. Н.И. Алмазовой. / Кэ́мбел Дж. Стоунхаус, К. Хьюстон. — М: ООО «Издательство Проспект», 2003. — 336 с.

3. Востряков О.В. Стратегічний процес на підприємстві : Навч. посібник. / О.В. Востряков, О.М. Гребешкова. – К.: КНЕУ, 2009. – 313 с.

4. Минцберг Г. Школы стратегий / Пер. с англ. Под ред. Ю.Н. Каптуревского. / Минцберг Г., Альстрэнд Б., Лэмпел Дж. – СПб: Издательство «Питер», 2000. – 336 с.

5. Стратегічне управління підприємством: бізнес-курс : Навч. посібник. / О.В. Востряков, О.М. Гребешкова. – К.: КНЕУ, 2012.

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ІННОВАЦІЙНИХ СТРАТЕГІЙ

***БОГДАНОВИЧ О.А., СТ. ВИКА, СТАДНИК Є.А., СТУДЕНКА,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

Висока динаміка суспільних потреб, науково-технічного прогресу, інтенсивність конкуренції та інші чинники середовища вимагають від усіх учасників ринку активізації інноваційної діяльності, формування і реалізації ефективних інноваційних стратегій.

Проблеми, пов'язані з розробленням і реалізацією інноваційних стратегій досліджувалися вітчизняними і зарубіжними вченими-економістами, однак і на сьогоднішній день питання доцільності стратегічної спрямованості підприємств, формування та запровадження інноваційної стратегії залишається об'єктом дискусій [2].

Огляд літературних джерел свідчить про різноманітність підходів до класифікації інноваційних стратегій, зокрема широко використовується класифікація за Х.Фріменом: наступальна, захисна, імітаційна, залежна, традиційна, «за нагодою» [3]. Визначивши вказані типи стратегій як загальну інноваційну стратегію, важливим завданням є виявлення взаємозв'язку останньої із стратегіями НДДКР та стратегіями впровадження і адаптації нововведень, які входять до системи інноваційних стратегій.

В системі інноваційних стратегій мають бути враховані різні варіанти інноваційної діяльності підприємства та сукупність чинників, що впливають на її вибір. До них відносять: науково-технічний потенціал, рівень розвитку дослідно-експериментальної бази; стан нематеріальних активів та наявність результатів вже виконаних НДДКР; структура продукції з врахуванням частки ринку, стадій життєвого її циклу; наявність фінансових ресурсів тощо.

Враховуючи це до системи інноваційних стратегій входять такі дві групи стратегій [5]:

- стратегії проведення НДДКР, до яких відносять ліцензійну, дослідницького лідерства, наслідування життєвого циклу, випередження наукоємності;
- стратегії впровадження і адаптації нововведень, серед яких визначають стратегії підтримки продуктового ряду, збереження технологічних позицій, стадійності подолання, технологічного трансферу, слідування за ринком тощо.

Система інноваційних стратегій формується на основі даних стратегічного аналізу щодо життєвого циклу продукту, ринкової позиції підприємства, стану його інноваційного потенціалу. Вона має відповідати загальній стратегії розвитку, бути прийнятною для підприємства за рівнем ризику, базуватися на даних маркетингових досліджень щодо готовності ринку сприйняти інновацію. Інноваційні стратегії розробляють, дотримуючись певного алгоритму процесу розроблення, що здійснюють в такій послідовності: формування інноваційних цілей, що відповідають головній стратегії розвитку організації; оцінювання стану інноваційного клімату і рівня інноваційного потенціалу; визначення стратегічної інноваційної позиції і вибір стратегії; деталізації інноваційної стратегії в інноваційних проектах і програмах; реалізації стратегії з обов'язковим контролем. Під час розроблення інноваційної стратегії використовують широкий спектр методів і інструментів менеджменту: метод SWOT- аналізу, типових матриць, експертний, розрахунково-аналітичний тощо [4].

Суттєвий вплив на вибір системи інноваційних стратегій здійснює стан інноваційного потенціалу. Сприятливі умови зовнішнього середовища та сильний інноваційний потенціал дають можливість використати наступальну інноваційну стратегію, а в стратегічному наборі скористатися такими стратегіями НДДКР як дослідницького лідерства, випередження наукомісткості.

За несприятливих умов і наявності сильного інноваційного потенціалу підприємство може застосовувати інноваційні стратегії – захисну, «за нагодою» або «ніші», а щодо НДДКР – ліцензійну, підтримки продуктового ряду.

За сприятливих умови і слабого інноваційного потенціалу рекомендовано використовувати стратегію зростання за рахунок інтеграції, інноваційні стратегії – це імітаційна, «за нагодою» або «ніші», а щодо НДДКР – ліцензійну, наслідування життєвому циклу, ретро нововведень, підтримки продуктового ряду, продуктової і процесної імітації [1].

Вибір інноваційної стратегії є складним аналітичним процесом прийняття рішень, що передбачає використання таких методів як: порівняння, типових матриць, розрахунково-конструктивних тощо. Після обрання стратегій (для великих багатопрофільних підприємств) здійснюють стратегічне, тактичне та оперативне планування впровадження нововведень.

Література.

1. Стадник В.В. Стратегічне управління інноваційним розвитком підприємства: Підручник / В.В.Стадник, Й.А. Йохна. – К.: Хмельницький: ХНУ, 2011 - 332с.
2. Альтшулер І., Фіяксель Є. Куб інновацій/ І. Альтшулер, Є.Фіяксель [Електронний ресурс] // Інновації і інноватори. - 2014. - Випуск №25- Режим доступу: <http://www.umpro.ru>
3. Костюк Р.В. Актуальні проблеми економіки / Р.В. Костюк – Випуск №8, 2009. – С.79.
4. Бутнік-Сіверський О.Б., Жарінова А.Г. Теоретичні аспекти трансформації виробничої системи в умовах інноваційної діяльності / О.Б. Бутнік-Сіверський, А.Г. Жарінова // Збірник наукових праць №6. – К.: НДІ інтелектуальної власності, 2008- С.188-216.
5. Малахова М.М., Ушаков Д.С. Інновації. - М.: Изд. Центр «Март», 2009. - 224с.

КРЕДИТУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

***БОРИМСЬКА Д.Д., СТУДЕНТКА*,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

Проблемою для підприємств малого бізнесу є брак початкового капіталу для відкриття підприємства або відсутність надійної застави, яку вимагає банк для надання кредиту. Крім цього дуже великі процентні ставки, які встановлюються відповідно до норм Національного банку України роблять шанси на отримання підприємством кредитів в Україні практично не можливими. Саме через це існують проблеми по створенню бізнесу. Проблеми кредитування фізичних та юридичних осіб виникають через ризики як для позичальників, так і для банків. Ці ризики пов'язані з інфляцією та неповерненням кредитів громадянами. Основною проблемою для банків та інших фінансових організацій є відсутність пасивів відповідної строковості.

Становлення та розвиток підприємств малого бізнесу є одною з головних проблем економічної політики держави в умовах переходу

* Науковий керівник – Малий О.Г., к.е.н., доцент

від адміністративно-командної економіки до нормально функціонуючої ринкової.

Саме малий бізнес в розвинених країнах створює 65-80 % валового національного продукту (ВНП), забезпечує ринкову конкуренцію, наслідком якої є висока якість товарів і найповніше задоволення потреб споживачів. В малому бізнесі зайнято близько 70% робочих місць. Проте порівняно з іншими країнами Україна має набагато гірші не тільки якісні, а й кількісні показники розвитку малого бізнесу. Отже сфера малого та середнього бізнесу в ринковій економіці є ведучим сектором, який визначає темпи економічного росту, структуру та якість ВНП.

Кредитори належать до професійних учасників фінансового ринку. До них відносять приватні особи або організації, які інвестують свої вільні залишки коштів на рахунок у ті чи інші фінансові інструменти. В умовах ринкової економіки інвестором також може виступати держава та її структурні підрозділи, муніципалітети

Під кредитуванням бізнесу, зокрема й малого, мається на увазі видача позички суб'єкту, який збирається відкривати бізнес. Найчастіше такі суми видаються під відсотки. Але найбільша проблема полягає в тому, що більшість банків не мають можливості надавати довгострокові кредити і з прийнятними для підприємців відсотковими ставками.

Рішенням проблеми може стати залучення коштів на депозит, але це може бути дуже ризикований крок через нестабільність і постійні коливання ринку. Виникає ризик втрати всіх вкладених грошей і, як наслідок, – банкрутство. Після цього починати бізнес спочатку буде взагалі неможливо завдяки значним втратам часу та капіталу.

Нині в Україні стандартними строками для депозитів є 1, 3, 6, 9 і 12 місяців. Стає очевидним, що за можливості залучення пасивів на 1 рік і менше, видача кредитів у значних обсягах, на 10 років і більше, має підвищені ризики, оскільки не гарантує повернення залучених депозитів у зазначені терміни, отже, виникає ризик ліквідності

Підприємства малого бізнесу України потребують придбання основних засобів, таких як виробничі, складські, офісні приміщення, високотехнологічне устаткування та інші. Важко сподіватись на гармонійний економічний розвиток країни за відсутності заходів стимулювання підприємств до збільшення основних засобів у вигляді нерухомого майна, технологічного устаткування, транспортної та спеціальної техніки, що вимагає довгострокових недорогих кредитів. Без капітальних вкладень, які вимагають кредитного важеля

фінансових організацій з тривалими термінами запозичень і мінімальними процентними ставками, неможливе довгострокове фінансове планування діяльності підприємств.

Дуже мало пансів отримати кредит у підприємств, що працюють на ринку менше року, не є резидентами, ведучими спрощену бухгалтерію, а також не мають застави або поручителя.

В останні кілька років серед головних учасників ринку фінансування підприємств малого бізнесу виділяються дві групи банків. Це регіональні банки, часто невеликі, зміцнилися в цьому сегменті діяльності, які добре знають специфіку та структуру економіки свого регіону, і великі банківські філії цілеспрямовано працюють з суб'єктами малого бізнесу. Ангажованість і бюрократія в обох варіантах має місце, але є і позитивні моменти. Місцеві банки часто йдуть назустріч своїм постійним клієнтам, а банківські філії великих структур мають можливість надання пільг та офіційних пролонгацій терміну дії запозичень.

Висока ціна на позичковий капітал також є проблемним питанням на сьогоднішній день. Практика показує, що проценти на позичковий капітал в декілька разів перевищують рівень рентабельності виробництва позичальників. Звичайно, в умовах ринкових відносин ціна на запозичений капітал формується під впливом попиту та пропозиції на кредитні ресурси. Нажаль, попит на кредитні ресурси перевищує пропозицію. Це обумовлено тим, що крім підприємств різних галузей народного господарства до запозичень вдалася держава.

Аналіз світового досвіду доводить, що практично в усіх країнах світу держава на макроекономічному рівні бере активну участь у формуванні і розвитку середнього і малого бізнесу. Однією з найпопулярніших форм підтримки цього бізнесу за кордоном є гарантія. Застосувати цю форму в Україні поки що не вдалося через відсутність інституту гарантій і достатніх коштів у державному бюджеті. На мікроекономічному рівні розвитку таких підприємств спостерігається низка проблем – нестача капіталу, власних фінансових ресурсів. Саме ці проблеми повинні вирішити комерційні банки, на жаль, на сьогодні така співпраця майже не практикується. Банки неохоче працюють із представниками малого та середнього бізнесу і віддають перевагу кредитуванню тих підприємств, які мають сталі прибутки.

Щоб стати провідним сектором в економіці бізнес потребує підтримки та допомоги. Тому однією з найбільш провідних напрямків розвитку в Україні повинна бути підтримка бізнесу державою та

великими компаніями, а також створення абсолютно нової інфраструктури, яка спеціально буде створена для підтримки бізнесу.

Література.

1. Малій О. Г. Кредитоспроможність позичальника: особливості аграрної сфери / О.Г.Малій // Економіка АПК. – 2004. – №5. – С. 89-98.
2. Малій О.Г. Методичний підхід щодо визначення ефективності банківського кредитування/ О.Г. Малій // Економіка і управління. Науково – практичний журнал. – 2006. – № 5. – С. 102-106.
3. Малій О.Г. Оцінка фінансового забезпечення агроформувань/ О.Г.Малій // Вісник харківського національного технічного університету сільського господарства: Економічні науки. – Харків: ХНТУСГ, 2015. – Вип. 161. – С. 227-232.
4. Малій О.Г. Фінансово-кредитні відносини в АПК: [монографія] / О.Г. Малій. – Харків: ХНТУСГ, 2008. – 210 с.
5. Микитюк О.І. "Фінансове забезпечення розвитку малих підприємств" // Фінанси України. – 1999р. – №6. – С. 55-61.
6. Поддєрьогін М.Д. Фінанси підприємств. Підручник / А.М. Поддєрьогін, М.Д. Білик, Л.Д. Буряк та ін. К.: КНЕУ, 2008. – С. 224-293.

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ РІВНЯ СТАЛОСТІ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

***ВАРЧЕНКО О.О., СТУДЕНТКА*,
БІЛОЦЕРКІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО АГРАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ***

Сталий економічний розвиток аграрної галузі визначається як її здатність забезпечувати власне зростання в умовах дотримання оптимальних пропорцій свого внутрішнього розвитку і збалансованості з розвитком перелічених вище систем, які взаємодіють з нею [1].

Рівень та ступінь сталості економічного розвитку прийнято оцінювати за допомогою системи показників (індикаторів). Складність вибору індикаторів пояснюється фахівцями різноманіттям первинної

* Науковий керівник –Ш.В. Шубравська, д.е.н., професор

інформації про навколишнє середовище і неможливістю порівняння даних для прийняття управлінських рішень [2, 3, 4].

Безперечно, процес створення умов для сталого економічного розвитку передбачає формування системи показників, які, з одного боку, деталізуватимуть фактори впливу на кінцевий результат і в такий спосіб визначатимуть доцільні напрями регулюючого впливу, а з іншого – дозволятимуть оцінити ефективність заходів, здійснених з цією метою. Такі показники являють собою індикатори сталості розвитку економічної системи. У своїй сукупності вони утворюють соціально-економічну модель, сфера реалізації якої не повинна виходити за межі області екологічної сталості. Так, швейцарський метод оцінки циклу сільськогосподарського життя (метод SALCA) розроблений як метод екологічного управління сталим розвитком. Така оцінка ґрунтується на визначенні екологічних показників у певний період життєвого циклу аграрного підприємства.

Метод оцінки рівня сталості INDIGO передбачає ідентифікацію основних параметрів і особливостей сільськогосподарського виробництва та аналіз впливу людини на його функціонування. З цією метою проводиться оцінка доступних для експлуатації земельних ресурсів та їх головних характеристик (структура, мікроклімат, територіально-географічне розміщення ділянок, спосіб обробітку ґрунту, внесення добрив та хімікатів, якість та родючість ґрунту).

Таким чином, сталий розвиток є керованим завдяки можливості створення системи оціночних показників кількісного характеру, що дозволяють порівняти їх з деяким базовим рівнем. Враховуючи це, був створений французький метод оцінки сталості – IDEA. Він передбачає оцінку сталості за допомогою сукупності показників, об'єднаних в окремі групи за категоріальною ознакою. Насамперед забезпечення сталого розвитку стосується охорони навколишнього середовища та створення можливостей користування благами природи для майбутніх поколінь людства. Досягнення такої мети, в першу чергу, ґрунтується на раціональних та економічних методах користування водою, ґрунтом, на захисті біорізноманіття. З іншого боку, сталий розвиток ґрунтується на дотриманні соціальних принципів, які свідчать про рівень розвитку відносин у суспільстві.

Не менш важливою складовою системи забезпечення сталого розвитку є економічний аспект. Сукупність показників, що включає три зазначені сторони розвитку, складається з 41 індикатора сталості господарської діяльності підприємств та розподілена на підсистеми, кожна з яких має власний категоріальний напрямок. Загалом кожний з

підсистем індикаторів сталості притаманні цілісність, структурованість, інтегрованість та спрямованість на досягнення цілей сталого розвитку. Перша система індикаторів сформована за ознакою агроекологічної сталості. Друга – пов'язана з цілями соціально-територіальної сталості. Третя система показників характеризує економічний аспект забезпечення сталого розвитку. Кожен показник підсистем забезпечення сталого сільськогосподарського розвитку за методом IDEA має власне конкретне значення, що варіює від 0 до 100 балів. Властивість адитивності дозволяє підсумувати отримані підсумкові бали трьох загальних складових, що оцінюються, та визначити межу сталості (табл.1).

Таблиця 1

**Система індикаторів сталості сільського господарства
згідно з моделлю IDEA**

Напрямок забезпечення сталості	Сукупність індикаторів сталості
Агроекологічний	1) Показники різноманітності сортів культурних рослин та різновидів тварин 2) Індикатори територіально-просторового розміщення та розмір земельних ділянок, оцінка дотримання системи сівозмін, підтримки та захисту природного багатства 3) Показники, що характеризують види сільськогосподарських робіт та вплив, який вони справляють на навколишнє середовище, ступінь внесення добрив та хімікатів, рівень захисту природних ресурсів
Соціально-територіальний	1) Індикатори соціальних аспектів забезпечення виробництва продукції, що ґрунтуються на підтримці просторово-територіальної бази виробництва 2) Показники забезпечення зайнятості, завантаженості робочих місць, плинності кадрів 3) Показники етики та людського розвитку, індикатори якості життя, освіченості людей
Соціально-економічний	1) Показники, що характеризують ступінь забезпечення господарської діяльності фінансовими ресурсами 2) Індикатори автономності щодо зовнішніх джерел залучення фінансових ресурсів 3) Показники наявності та ефективності використання капіталу підприємства 4) Показники економічної ефективності виробництва продукції, рентабельності

Узагальнено автором за [5].

Найменше значення суми балів індикаторів характеризує мінімальну межу сталості, а найбільше – максимально можливий її рівень.

Отже, сталий розвиток відображений взаємодією економічних, соціальних та екологічних факторів, тісно пов'язаних один з одним, та одночасно враховує фактор часу, що підкреслює довгострокову перспективу існування такого взаємозв'язку. Саме такий принцип покладений в основу методик оцінювання сталості сільського господарства. Числова оцінка параметрів сталості дає можливість за допомогою отриманої інформаційної бази проаналізувати загальну сталість розвитку сільського господарства.

Література.

1.Шубравська О. В. Чинники та індикатори сталого розвитку агросфери / О. В. Шубравська // Економіка АПК. – 2005. – № 12. – С. 15–20.

2.Иванов В. А. Методологические основы устойчивого развития аграрного сектора / В. А. Иванов, А.С. Пономарева // Экономические и социальные перемены: факты, тенденции, прогноз. – 2011. – Вып. (16) – С. 109–121.

3.Мікула Н. А. Факторні впливи на сталий розвиток сільських територій прикордонних регіонів / Н. А. Мікула, С. І. Шахраюк-Онофрей // Науковий вісник Буковинського державного фінансово-економічного університету. Економічні науки. – 2013. – Вип. 1. – С. 37–246.

4.Попова О. Л. Сталий розвиток агросфери України: політика і механізми / О. Л. Попова // НАН України; Ін-т екон. та прогнозув. НАН України. – К., 2009. – 352 с.

5.La méthode IDEA: indicateurs de durabilité des exploitations agricoles [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.idea.portea&source=bl&ots=KZzT0887KU&sig=EWNaiczcy8ldRmgAu5OitpGJU0k&hl=ru&sa=X&ved=0ahUKEwiA9YXP77fLAhXHQZoKHwXUAsYQ6AEIPjAE#v=onepage&qww.idea.portea>.

ЗАХОДИ НАПРАВЛЕННІ НА ПОЛІПШЕННЯ ЯКОСТІ КУКУРУДЗИ НА ЗЕРНО

***ВАСЮТИН Н.І., СТУДЕНТКА*,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

Кукурудза займає суттєве місце в структурі виробництва зернових. Вирощування кукурудзи на зерно відіграє велику роль у зерновому комплексі України.

В останні роки через несприятливі умови для інших зернових культур, урожайність кукурудзи є порівняно високою. Такою перевагою є можливість тривалого збирання урожаю без втрат та відсутність вилягання на високому фоні внесених добрив або родючих ґрунтах [1]. Щоб отримати якомога більше врожаю кукурудзи необхідно забезпечити відповідні умови зовнішнього середовища та гібриди з широким генетичним потенціалом. Для того, щоб поліпшити якість вирощування кукурудзи на зерно потрібно враховувати ґрунтово-кліматичні особливості регіону.

Кукурудза добре реагує на попередники при вирощуванні в сівозміні, але завдяки біологічним особливостям і підвищеній стійкості, її беззмінні посіви представляють виробничий та агрономічний інтерес [2].

Основою сучасної технології вирощування кукурудзи на зерно є впровадження біологічної системи землеробства, ґрунтозахисних і енергозберігаючих прийомів, які передбачають скорочення матеріальних, енергетичних, трудових і фінансових ресурсів.

Основними факторами підвищення урожайності кукурудзи є:

- створення та широке використання нових високоврожайних гібридів;
- застосування добрив у оптимальних співвідношеннях;
- застосування хімічних засобів захисту рослин;
- вдосконалення способів обробітку ґрунту і сібви;
- застосування інших агротехнічних прийомів [3].

Значне зниження урожайності зерна відбувається в зв'язку з тим, що більшість господарств вимушені висівати дану культуру на ділянках, які часто не відповідають її вимогам в польових сівозмінах, і це дуже сприяє поширенню посівів кукурудзи в монокультурі. При збереженні встановленого чергування культур в польових сівозмінах

* Науковий керівник – Грідін О.В., ст. викладач

щорічне розміщення кукурудзи на добре окультурених ґрунтах неможливе.

Для того, щоб підвищити урожайність кукурудзи та зменшити дози внесення добрив, її необхідно вирощувати декілька років на одному полі. Це можна пояснити тим, що кукурудза добре відзивається на післядію раніше внесених добрив. Не призводячи до погіршення родючості ґрунтів, кукурудза може десятки років рости на одному місці й давати високі стабільні врожаї, але для цього необхідне правильне удобрення та належний догляд.

Найбільш ефективним є внесення органічних і мінеральних добрив. Органічні добрива забезпечують більшу прибавку врожаю, ніж мінеральні. Підвищення урожаю зерна та покращення елементів структури врожаю відбувається завдяки застосуванню органо-мінеральної системи удобрення під беззмінну кукурудзу. Завдяки цьому збільшується довжина й діаметр качана, а також збільшується маса тисячі зерен та загальний вихід з качана. Збільшенню площі листків та формуванню потужної кореневої системи, також сприяє гній і мінеральні добрива [4].

Вагомим резервним підвищенням врожайності кукурудзи на зерно та покращенням його якості є застосування регуляторів росту, які прискорюють ріст і розвиток кореневої системи, збільшують стійкість до високих температур, а також зменшують негативний вплив на дію важких металів.

При вирощуванні кукурудзи на зерно в сучасних умовах інтенсифікації сільськогосподарського виробництва, необхідно дотримуватись заходів боротьби з шкідливими організмами, поєднуючи біологічні, хімічні та агротехнічні прийоми. Для поліпшення якості кукурудзи, велику роль відіграє обробка насіннєвого матеріалу. Його необхідно обробляти сучасними інсектофунгіцидними препаратами. Внесення гранульованих інсектицидів у ґрунт, сприяє значному розвитку хвороб і шкідників у її посівах. Покращення фіто-санітарного стану посівів кукурудзи при достатньому зволоженні є вирощування озимих проміжних культур, які мають високу агротехнічну та економічну ефективність. В цьому випадку найкращими культурами є горох, овес і озима пшениця [5].

Отже, можна зробити висновок, що в сучасних умовах господарювання посівні площі та урожайність зерна кукурудзи не відповідають ґрунтово-кліматичним можливостям України, але не зважаючи на ці фактори, вирощування кукурудзи забезпечує високий вихід зерна та має значні переваги.

Література.

1. Рослинництво: [Підручник] / О.І. Зінченко, В.Н. Салатенко, М.А. Білоножко; [за ред. О.І. Зінченка]. – К.: Аграрна освіта, 2001. – 591 с.
2. Удобрение бесменных посевов кукурузы / Е.М. Лебедь, С.М. Крамарев, Л.Г. Подгорная, 2002. – 350 с.
3. Інноваційні ресурсозберігаючі технології: ефективність в умовах різного фінансового стану агроформувань: [монографія] / за ред. професора Г.Є. Мазнєва. – Харків: Вид-во «Майдан», 2015. – 592 с.
4. Довідник по удобренню сільськогосподарських культур / За ред. П.О. Дмитренка, Б.С. Носка. – К.: Урожай, 2005. – 422 с.
5. Селекція та вирощування кукурудзи в умовах монокультури: [Підручник] / О.В. Климчук – Вінниця: Сучасна аграрна наука, 2009. – 516 с.

ІННОВАЦІЙНІ АГРОТЕХНОЛОГІЇ ВИРОБНИЦТВА КУКУРУДЗИ В УМОВАХ ТОВ «АГРОФІРМА ІМЕНІ ГАГАРІНА»

***ГОНЧАРЕНКО С. І., СТУДЕНТ*,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

Невід’ємною складовою розвитку будь-якого сільськогосподарського підприємства є технологічний прогрес. Метою виробника має бути постійна інтенсифікація виробництва, яка полягає в отриманні найкращих показників урожайності, продуктивності, економічної ефективності при мінімізації фінансових витрат та впливу на природні ресурси. Таким критерієм на сьогодні відповідають інноваційні агротехнології.

В нинішніх умовах в Україні спостерігається відсутність паритету цін між продукцією сільського господарства та матеріальними ресурсами і засобами виробництва. Вартість ресурсів постійно зростає, а закупівельні ціни не завжди на користь товаровиробника, тому, при рентабельності меншій за 50%, таке виробництво прибутковим можна назвати лише умовно [1].

Проведемо порівняльний аналіз технологій виробництва

* Науковий керівник – Мазнєв Г. Є., професор

кукурудзи на зерно в умовах ТОВ «Агрофірма імені Гагаріна» (таблиця 1), яке розташоване у Зміївському районі Харківської області. Підприємство має досить високий рівень ресурсного забезпечення для виробництва продукції рослинництва, що дає можливість використовувати нову сільськогосподарську техніку, застосовувати повний спектр добрив та засобів захисту рослин, інтенсивні та інноваційні технології, звідси отримувати високий врожай та прибуток [2].

Якщо проаналізувати економічно-господарську звітність господарства за період з 2009-2013 роки, то показники рентабельності виробництва кукурудзи на зерно становлять від 2,8% до 22,9%, а у 2012 році отримано від'ємний показник – мінус 15% [2].

Таблиця 1

Порівняльна структура собівартості вирощування кукурудзи на зерно за різними технологіями

Показник	Традиційна технологія		Інтенсивна технологія		Інноваційна технологія	
	Урожайність – 40 ц/га		Урожайність – 100 ц/га		Урожайність – 125 ц/га	
	на 1 га посіву, грн.	на 1 т продукції, грн.	на 1 га посіву, грн.	на 1 т продукції, грн.	на 1 га посіву, грн.	на 1 т продукції, грн.
Витрати праці, люд. год.	7,10	1,78	7,15	0,72	3,41	0,27
Заробітна плата(основна, додаткова) з нарахуваннями, грн.	237,19	59,30	237,20	47,44	100,66	8,05
– в т.ч. нарахування на заробітну плату, грн.	52,18	13,05	52,18	10,44	22,15	1,77
Насіння, грн.	800,00	200	800,00	80,00	64,00	5,31
Мінеральні добрива, грн.	1860,00	465	6696,00	669,60	6696,00	535,68
Засоби захисту рослин, грн.	-	-	1652,32	165,23	1652,32	132,18
ПММ, грн.	1132,59	283,15	1728,55	172,85	1457,73	116,62
Електроенергія, грн.	2,73	0,68	3,48	0,35	3,48	0,28
Амортизаційні відрахування, грн.	792,25	198,06	1469,41	146,94	869,27	69,54
Ремонт основних засобів, грн.	458,08	114,52	846,37	84,64	291,35	23,31
Транспортні витрати, грн.	81,25	20,31	162,50	16,25	203,125	16,25
Плата за оренду зем. ділянок, грн.	1150,00	287,50	1150,00	115,00	1150,00	92,00
Інші матеріальні витрати, грн.	450,09	112,52	867,75	86,77	773,64	61,89
Страхові платежі, грн.	381,85	95,46	703,44	70,34	630,98	50,48
Загальновиробничі витрати, грн.	250,25	62,56	459,07	45,91	412,02	32,96
Виробничі витрати (виробнича собівартість), грн.	7648,47	1912,12	16807,11	1680,71	15062,73	1205,02

Джерело: розраховано за методикою [3] з використанням [2,4,5]

Для досягнення високої економічної ефективності виробництва кукурудзи на зерно підприємству доцільно впровадити інтенсивні та інноваційні агротехнології, що дасть змогу зменшити собівартість продукції, збільшити урожайність та отримати більший економічний ефект.

З таблиці 1 видно, що найбільшу питому вагу у структурі витрат займають мінеральні добрива в залежності від виду технології – від 24,32 до 44,45%. За рахунок використання інтенсивної та інноваційної технології витрати зменшуються на такі показники як: вартість насіння (з 10,46 до 4,76%); вартість ПММ (з 14,81 до 9,68 %); амортизаційні відрахування (з 10,36 до 5,77%); орендна плата (з 15,04 до 6,84 %), та інші. Виробнича собівартість 1 тони продукції при застосуванні інноваційної технології менша від традиційної на 63,02%.

При впровадженні інтенсивної та інноваційної технології значно зростає важливий показник – валова продукція, яка є більшою у 2,5-3 рази, ніж при застосуванні традиційної технології. На основі цього показника можна визначити продуктивність праці, розрахувати валовий та чистий доход, а також рентабельність виробництва [2].

Слід зазначити, що ефективність виробничо-комерційної діяльності аграрного підприємства визначається не тільки результатами застосування певної технології, а в першу чергу, результативністю реалізації готової продукції [2].

Визначимо ефективність виробництва та збуту зерна кукурудзи для ТОВ «Агрофірма імені Гагаріна», при застосовуванні різних типів ресурсозберігаючих технологій виробництва. Для цього проведемо розрахунок для виробництва та продажу 1 т продукту (таблиця 2). Припустимо, що реалізація буде відбуватися на рівні середньої ціни 2015/2016 МР (вересень-березень) за рахунок можливості у господарства тривалого зберігання зерна.

Результати розрахунків доводять, що господарство досягає найкращих економічних результатів при застосуванні інноваційної технології, що відображається в таких показниках як: повна собівартість продукції – 1242,48 грн./т, рівень рентабельності – 122,31%.

Таблиця 2

Розрахункова ефективність виробництва та збуту товарного зерна кукурудзи

Технологія	Середня ціна реалізації, в т.ч. ПАВ, грн./т	Ціна реалізації без ПАВ, прийнята у розрахунках, грн./т	Урожайність, ц/га	Виробнича собівартість, грн./т	Витрати на збут, грн./т	Повна собівартість, грн./т	Валовий прибуток, грн./т	Податок на прибуток, грн./т	Фінансовий результат реалізації продукції, грн./т	Рентабельність реалізації продукції, %
<i>Традиційна</i>	3715	3095,83	40	1912,12	44,22	1956,34	1139,49	205,10	934,39	47,76
<i>Інтенсивна</i>			100	1680,71	54,35	1735,06	1360,77	244,93	1115,84	64,31
<i>Інноваційна</i>			125	1205,02	37,46	1242,48	1853,35	333,60	1519,75	122,31

Джерело: розраховано на основі [2]

За інтенсивною технологією повна собівартість продукції складає 1735,06 грн./т, рівень рентабельності – 64,31%. Ці показники досягаються за рахунок використання високоефективної техніки зарубіжного та вітчизняного виробництва, внесення повного спектру мінеральних добрив та передових засобів захисту рослин.

Традиційна технологія має найгірші показники економічної ефективності виробництва кукурудзи: собівартість складає 1912,12 грн./т, рівень рентабельності 47,76 %.

Отже, серед проаналізованих технологій виробництва найбільший фінансовий результат і найвища рентабельність досягаються при застосуванні інноваційної технології, що доводить доцільність впровадження її у виробничий процес. Це дозволить господарству отримати додаткові фінансові надходження, що дасть можливість реалізовувати інноваційну політику в різних напрямках виробництва.

Література.

1. Маслак О.. Кукурудза: куди подіти врожай? // Журнал «Агробізнес» – №20 (219) жовтень 2011. – С. 35-44.
2. Інноваційні ресурсозберігаючі технології: ефективність в умовах різного фінансового стану агроформувань : [монографія] / За ред. професора Г.Є. Мазнева. – Харків: Вид-во «Майдан», 2015. – 592 с.

3. Методика розробки технологічних карт та нормативів витрат культур на вирощування сільськогосподарських культур / [Д.І. Мазоренко, Г. Є. Мазнев та ін.]. – Харків: ХНТУСГ, 2003. – 50 с.

4. Технологічні карти та витрати на вирощування сільськогосподарських культур з різним ресурсним забезпеченням / за ред. Д.І. Мазоренка, Г.Є. Мазнева. – Харків: ХНТУСГ, 2006. – 725 с.

5. Планування фінансового забезпечення інноваційних агротехнологій в умовах різного фінансового стану підприємств [Текст]: / Г.Є. Мазнев, О.В. Дудник // Вісник ХНТУСГ ім. П.Василенка. Вип.161. – Харків, 2015. – С. 60-73.

ВИМОГИ ДО ПРАЦІВНИКІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

**ГОРЕНКО А.І. АСПІРАНТ*,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА**

Однією з актуальних проблем агропромислового комплексу України є забезпечення інноваційного шляху розвитку сільськогосподарського виробництва. Широке впровадження інновацій в усіх напрямках діяльності сільськогосподарських підприємств сприяє зростанню продуктивності праці, економії ресурсів, скороченню витрат і зниженню собівартості аграрно-продовольчої продукції, нарощуванню обсягів і підвищенню ефективності сільськогосподарського виробництва. Інноваційний потенціал формує здатність аграрних підприємств конкурувати на внутрішньому та зовнішньому ринках і допомагає уникнути економічної кризи [1, 2].

Інноваційна діяльність в сільському господарстві вимагає впровадження заходів з використання новітніх досягнень науки та техніки. Це удосконалення або створення нових знарядь праці, вирощування високопродуктивних, придатних для певної зони районованих сортів сільськогосподарських культур та порід тварин, впровадження наукових розробок і т. д. [3, 4].

За останні роки в Україні значно зріс попит на висококваліфіковану робочу силу як результат глобалізації, технологічних змін і змін в організації праці. Упровадження

* Науковий керівник – Онегіна В.М., д.е.н., професор

автоматизації, комп'ютерної техніки та нових систем зв'язку на фоні поширення ринкових відносин здійснює різнобічний вплив на працю, на роль і значення людини у суспільному виробництві [5].

Необхідно зауважити, що навіть перспективні новаторські ідеї, новітні технології, сприятливі зовнішні умови, без якісних знань, компетенцій та професійно підготовлених працівників не дають можливості добитися високоефективної праці. Тому при впровадженні інновацій у виробництво на перше місце виходять такі якості персоналу як:

- професіоналізм;
- творчий спосіб мислення;
- інтелектуальні здібності;
- клієнтоорієнтованість;
- потенціал до навчання і відповідальність за власний розвиток;
- комунікативні якості;
- стресостійкість;
- системне мислення;
- самостійність і здатність взяти на себе відповідальність за результат;
- вміння працювати в команді;
- вміння вирішувати нестандартні завдання;
- працездатність.

В сучасних умовах технологічних перебудов господарств виробництво потребує працівників, адаптованих до вимог сучасних технологій, які досить гнучко реагують та спроможні впроваджувати техніко-технологічні, організаційні, ринкові інновації. Такі тенденції вимагають відповідних змін і в системі підготовки кадрів та їх мотивації.

Література.

1. Міжуй А.С. Інноваційна діяльність в сільському господарстві [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rusnauka.com/27_NNM_2011/Economics/4_93021.doc.htm
2. Новікова О.С. Механізм впровадження інновацій у сільському господарстві на засадах сталого розвитку / О.С. Новікова // Національний лісотехнічний університет України : науковий вісник. – 2005. – Вип. 15.6. – С. 458–462
3. Мартинюк М.А. Інновації в сільському господарстві / М.А. Мартинюк, Т.М. Ратошнюк // Наука й економіка. – 2014. – № 2 (34). – С. 94–98.

4. Янковська О.І. Особливості інновацій в сільському господарстві / О.І. Янковська // Матеріали Всеукр. заочн. наук.-практ. конф. [«Економіка XXI століття: виклики та проблеми»], (Ужгород, лист. 2009 р.) ; ред. кол. Ф.Г. Ващук / Мін-во освіти і науки, Закарп. держ. ун-т. – Ужгород : ЗакДУ, 2010. – С. 304–308.

5. Управління трудовим потенціалом / В. С. Васильченко, А.М. Гриненко, О.А. Грішнова [та ін.]; Навч. посіб. — К.: КНЕУ, 2005. — 403 с.

ЕКОНОМІКА УКРАЇНИ ТА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКА КРИЗА

***ІВАНЧЕНКО А.Ю., ПІДДУБНА Г.Д., СТУДЕНТИ*,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

Кризові явища в галузях економіки України спричинені недостатнім і несвоєчасним урахуванням змінних умов виробництва, можливостями інтенсифікації, змінами у методах господарювання та іншими причинами. Темпи виробництва почали різко сповільнюватися. А намагання стримати спад виробництва екстенсивними методами не призвело до результатів, спричинило зменшення фондівіддачі [5].

Упродовж останніх двох десятиліть для України залишається актуальним питання структурної трансформації національної економіки країни відповідно до сучасних вимог постіндустріального суспільства та економічного розвитку інноваційного типу. [1].

Систему інструментів регулювання реструктуризації економіки можна поділити на такі основні складові:

- грошово-кредитне регулювання (проведення виваженої монетарної політики, забезпечення стабільно низьких темпів інфляції, підвищення стійкості банківської системи);

- податкова політика (запровадження прискореної амортизації, зниження податкового навантаження на фонд оплати праці, спрощення процедури відшкодування ПДВ);

- бюджетна політика (поділ видатків державного бюджету на фінансування поточної діяльності та інвестиційні видатки, забезпечення спрямування нерегулярних надходжень бюджету);

* Науковий керівник – Голованова Г. Є.

- інвестиційна політика (посилення ролі й ефективності державного інвестування, створення індустріальних і технологічних парків) [2].

Метою цієї роботи є встановлення залежності економіки країни від рівня розвитку сільського господарства. Спираючись на останні данні, ми виявили недоліки і прийшли до певних висновків. Стан економіки України в 2015 р. свідчить про те, що з переліку основних бюджетоутворюючих галузей вже майже зникло сільське господарство, яке було одним з інституційних підвалин розвитку багатьох інших секторів економіки країни. А це тракторне і сільськогосподарське машинобудування, машинобудування для харчової промисловості, агрохімія, комбікормова промисловість, система матеріально-технічного обслуговування сільського господарства, меліоративне та сільське будівництво, та багато іншого.

За даними Державної служби статистики України, за січень – травень 2015 року всіма категоріями господарств було вироблено 4057 тис. т молока, а це на 4,2% менше за аналогічний період минулого року. Станом на 1 січня 2015 року в усіх категоріях господарств поголів'я овець становило 700 тис. гол., що на 16% менше до минулого року; в сільськогосподарських підприємствах – відповідно 200,6 тис. гол., що на 12% менше. Також на 17% скоротилося поголів'я овець у населення й становить 499,3 тис. гол [3].

За даними Національного наукового центру «Інститут аграрної економіки» у 2016 році виробництво зернових і зернобобових культур прогнозується на рівні 59,8 млн. т (59,96 млн. т роком раніше). Обсяги виробництва пшениці зменшаться за середнім прогнозом на 8,8. Це пов'язано зі зменшенням посівних площ та зниженням урожайності культури.

Науковці прогнозують зростання виробництва кукурудзи в межах 17,5-24,9%. І це на 10,2% більше, ніж торік. Виробництво ячменю прогнозується більше на 6,3%, в порівнянні з 2015 роком. Очікується зростання обсягів виробництва проса на 21,2%. Прогнозується збільшення виробництва гречки на 14,7% і це внаслідок підвищення урожайності.

В порівнянні з 2015 роком, обсяги виробництва соняшнику зменшаться: за середнім варіантом прогнозу на 0,9%, за песимістичним – на 6%. Науковці прогнозують збільшення виробництва цукрових буряків на 2,1%. Обсяги виробництва картоплі

зростуть на 5%. У зв'язку зі скороченням площ під овочі, прогнозується зменшення їх валового збору на 3,1%. Валовий збір ягід зменшиться на 3,3% в порівнянні з 2015 роком. Проте слід очікувати збільшення валового збору винограду. Прогнозується, що його буде зібрано на 13,2% більше, ніж торік[4].

Існує й інша проблема – втрата орендодавців в результаті девальвації гривні. Договору оренди земель у населення укладені на довгостроковий період. А з урахуванням девальвації гривні власники земельних паїв будуть реально отримувати втричі менше від їх оренди. Ще одна проблема в українському АПК – недосконалість кредитно-фінансових відносин у сфері ціноутворення, оподаткування, страхування і кредитування. Відсутністю фінансово-кредитних і фіскальних механізмів заганняють зайнятих сільським господарством в боргову яму.

Виходячи з усього вище сказаного, можна зробити висновок, що ще існує безліч інших проблем в агропромисловому комплексі України, втім, як і в економіці країни в цілому. При цьому варто пам'ятати, що Україна поки ще має високий потенціал нарощування потужностей в аграрному секторі економіки. Якщо держава буде фінансово більше підтримувати сільське господарство, то вихід з кризи можливий і це суттєво вплине на економіку країни в цілому.

Література.

1. Проблеми реструктуризації економіки України / І.В. Карпова // Економічні науки. – Серія: Облік і фінанси. – Вип. 9 (33). – Ч. 2. – 2012.

2. Структурні перетворення в Україні: передумови модернізації економіки / А.П. Павлюк, Д.С. Покрипка, Я.В. Белінська [та ін.]; за ред. Я.А. Жаліла. – К. : НІСД, 2012. – 104 с.

3. Економіка АПК. Міжнародний науково-виробничий журнал. №9, вересень 2015 р.

4. Агробізнес сьогодні [Електронний ресурс]
<http://www.agro-business.com.ua/agrobusiness/events/4674-u-2016-rotsi-zroste-vyrobnytstvo-kukurudzy-prognoz.html>

5. Економічні кризи: сутність причини та еволюція їх прояву/ [Електронний ресурс]: <http://ekonomichna-teoriya/ekonomichni-krizi-sutnist-prichini-ta-evolyuciya-jih-proyavu>

УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМИ ЗМІНАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

***КРИТ С.О., СТУДЕНТКА*,
ВІННИЦЬКИЙ КОЛЕДЖ
НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ***

Динамічні зміни ринкових умов господарювання вимагають від підприємств безперервних інноваційних змін для утримання та збереження існуючих управлінських позицій. Інноваційні чинники змін підприємств повинні базуватися на розвитку потенціалу зовнішнього і внутрішнього оточення і завдяки цьому організація зможе створювати нові пропозиції для споживачів і нові можливості для себе. Стимулювання розроблення і споживання інновацій підприємства є одним із шляхів реалізації поступу інноваційної діяльності. Зовнішнє оточення, зокрема споживачі, є рушійною силою інноваційних змін на підприємствах.

Метою роботи є визначення інноваційного процесу та напрямків щодо управління інноваційними змінами на підприємстві.

Управління інноваційним процесом – невід’ємна складова діяльності сучасного підприємства, що охоплює планування, організування та стимулювання інноваційної діяльності, реалізацію інноваційних проєктів, розрахованих на отримання конкурентних переваг і зміцнення ринкових позицій підприємства. Їхніми завданнями є: дослідження ринків для нових продуктів; визначення способів продажу нового продукту; дослідження кон’юнктури ринку ресурсів; оцінювання ефективності інноваційного проєкту [1].

Інновація – кінцевий результат впровадження нововведення з метою поліпшення об’єкта управління й отримання економічного, соціального, екологічного виду ефекту [2].

На основі аналізу і синтезу існуючих теорій і практики сучасного менеджменту можна визначити наступні вектори щодо управління інноваційними змінами [3]:

- діагностика внутрішнього і зовнішнього підприємства. Основна ціль - визначення стратегії формування і розвитку інформаційної системи забезпечення інноваційних змін;
- розробка і реалізація системи заходів по формуванню

* Науковий керівник - Кукурудзяк А. В., викладач вищої категорії

організаційної культури, що дозволяє організовувати інформаційні проекти в середині підприємства. Ціль - звести до мінімуму протистояння інноваціям зі сторони персоналу.

- розробка системи аналітичної обробки інформації. Ціль – встановлення методів і вимог до обробки інформації.

- визначення інформаційних джерел і способів отримання інформації. Ціль – формування переліку типових джерел інформації, які будуть використовуватись в процесі інформаційно-аналітичного забезпечення інноваційних рішень.

- аналіз існуючих на підприємстві інформаційних технологій, які дозволяють працювати з інформацією. Ціль – визначення можливостей підприємства по автоматизації процесу прийняття інноваційних рішень.

- розробка і реалізація системи навчання персоналу в новому інноваційному середовищі. Ціль – сформувати необхідний рівень компетентності персоналу.

- впровадження в дію проекту організації системи інформаційного забезпечення інноваційних змін підприємства. Ціль – інформаційно-аналітичне забезпечення інноваційних рішень.

- аналіз рівня задоволеності інформаційних потреб фахівців у сфері інноваційних змін підприємства. Ціль – забезпечити гнучкість інформаційної системи, що дозволить збільшити можливості інформаційної системи. Всі вище запропоновані напрямки управління інноваційними змінами на підприємстві мають бути реалізовані командою управлінського персоналу, що має бути створена на етапі організації інноваційних змін. Характеризуючи команду управління інноваційними змінами, необхідно зауважити, що кількість її учасників буде варіювати в залежності від масштабів змін та обсягів робіт, що необхідно виконати. Команда управління інноваційними змінами має формуватись із представників керівництва вищого рівня, працівників, що мають авторитет серед співробітників, а також працівників різного віку та різним досвідом роботи з метою активізації діяльності щодо генерування ідей. Основним завданням команди є загальне керівництво процесом інноваційних змін, контроль наявності та використання ресурсів, підтримка змін. Основна умова ефективної діяльності команди – єдність колективу та бачення майбутнього.

Отже, інноваційні зміни на підприємствах харчової провислості та управління ними неможливе без команди управління цими змінами та ефективного використання комунікаційного середовища, що має

характеризуватись високою гнучкістю.[5] Кожен учасник команди управління інноваційними змінами на підприємстві має виконувати свою роль та бути відповідальним за конкретне завдання. Такий підхід є важливим з позиції саме управління інноваційними змінами, адже формується група професіоналів, які зацікавлені у досягненні поставлених цілей.

У роботі наведено визначення інноваційного процесу підприємства та доведена необхідність активного здійснення інноваційних змін на підприємстві. Визначені основні напрямки здійснення інноваційних змін та формуванні команди управління інноваційними змінами на підприємстві.

Література.

1. Стадник В.В., Йохна М.А. Інноваційний менеджмент: Навчальний посібник.- К. : Академвидав, 2006. - 464 с.
2. Сумець О. М., Ігнатова Є. М. Товарна інноваційна політика, 2001. – 152с.
3. Маркетинг. Менеджмент. Інновації: монографія / [Пляшенко С. М., Герасимчук В. Г., Дайновський Ю. А. та інші]; за ред., д.е.н., професора С. М. Пляшенка. – Суми : ТОВ «ГД»Папірус», 2010. – 624 с.
4. Кравченко Т. К., Пресняков В. Ф. Інформаційні технології управління підприємством / Т. К. Кравченко, В. Ф. Пресняков. – М. : ГУ-ВШЕ, 2002. – 438 с.
5. Економічний часопис Грунко Т., 2015. – 54 с.

ЗНАЧЕННЯ ТА СУТНІСТЬ АГРОПРОМИСЛОВОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

***КРУТЬКО М.А., К.Е.Н.,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

На сьогоднішній день у світі відбуваються суттєві зміни, які визначають пріоритетні напрями розвитку України як самостійної держави, так і в контексті розвитку на міжнародній арені. Вище зазначене зумовлює актуальність інтеграційних процесів, особливо в аграрній сфері, гальмування яких унеможливає нормальне функціонування як сільськогосподарських, так і інших галузей.

Відсутність інтеграції супроводжується розривом усталених виробничих зв'язків між підприємствами з виробництва та переробки сільськогосподарської продукції. У свою чергу, це обумовлює необхідність розкриття сутності та особливостей агропромислової інтеграції для пошуку нових форм та механізмів взаємодії виробників у сфері сільськогосподарського виробництва, створення агропромислових об'єднань нового типу, які будуть повністю адаптовані до потреб та умов сучасного ринку продукції АПК.

Метою дослідження є вивчення сутності та особливостей втілення інтеграційних процесів агропромислового виробництва як для підвищення ефективності галузі у цілому так і для виконання умов євроінтеграції. Досягнення мети направлене на розв'язання завдань: розкриття сутності та подальшої перспективи агропромислової інтеграції, особливо в контексті євроінтеграційного напрямку; визначення умови та особливостей необхідних для посилення інтеграційних процесів в Україні; виявлення гальмівних факторів та обрання шляхів їх усунення.

Виклики теперішнього положення нашої країни диктують певні умови для подальшої перспективи її як економічного так і соціального розвитку. Таким чином актуальності набирає робота по дослідженню сутності та особливостей інтеграції. На думку Амбросова В.Я. кооперацію та інтеграцію слід розглядати як соціально-економічну категорію, яка має потребу в усесторонньому науковому аналізі причинно-наслідкових зв'язків базових факторів розвитку явищ і процесів на основі діалектичних методів, які дають можливість не тільки пізнати процес у зародженні та його розвитку в загальних рисах, але і конкретних формах його прояву у всій різноманітності та складності відносин суб'єктів інтеграції [1, с. 115-116].

Відмінною особливістю розвитку світового господарства на сучасному етапі є формування різноманітних міжгалузевих комплексів на основі об'єднання технологічних стадій виготовлення, переробки, збуту та реалізації готової продукції на засадах інтеграції в різних формах її прояву. Термін «інтеграція» має дуже широке тлумачення. У економічній науці інтеграцію розглядають з різних позицій, що дозволяє зробити акцент на різних аспектах цього поняття [2, с. 203-208].

Економічний енциклопедичний словник визначає інтеграцію як поступове зближення та об'єднання економічних суб'єктів у процесі їх взаємодії (взаємовпливу, взаємопроникнення, взаємозбагачення) [3, с. 284].

Залежно від характеру об'єднання, виділяють три типи інтеграційних процесів – горизонтальний, вертикальний і диверсифікацію. Горизонтальна інтеграція передбачає об'єднання підприємств, організацій за спільними підприємницькими інтересами з урахуванням виробничої спеціалізації з випуску однотипної продукції на базі подібності технології і впровадження спільної стратегії збуту. Вертикальна інтеграція передбачає об'єднання підприємств взаємопов'язаних і суміжних галузей, з централізованим управлінням основних процесів виробництва й обігу продукції та формування на цій основі замкнутого виробничого циклу. Маючи за мету аналіз інтеграційних процесів в агропромисловій сфері, особливого інтересу набуває дослідження організаційних форм вертикальної інтеграції [4, с. 125].

Сучасні інтеграційні процеси, що мають місце в сільському господарстві, розвиваються в умовах становлення ринкових відносин, функціонування різних форм власності на землю та майно, відносної незалежності суб'єктів господарювання від держави. При створенні інтегрованих формувань перевага надається економічній складовій, яка знаходить своє відображення у таких показниках як прибуток, рентабельність тощо [5, с.12].

На сучасному етапі реформ розвиток агропромислової інтеграції має направлений вектор на формування, з її допомогою, інтегрованих структур холдингового типу. Одним з головних завдань у проведенні аграрних перетворень є використання наукових, практичних, управлінських надбань та досвіду міжнародного і попередніх періодів для уникнення помилок при проведенні сучасних радикальних змін. Найбільш повне використання потенціалу спеціалізованих господарств із різними формами власності може бути забезпечене через підсилення процесів кооперації та інтеграції, застосування інноваційних технологій, налагодження ефективного механізму внутрішніх і зовнішніх відносин.

Література.

1. Амбросов В.Я. Організаційна стратегія сільськогосподарських підприємств: монографія / В.Я. Амбросов. – Х. : ХНТУСГ, 2009. – 316 с.
2. Скопенко Н.С. Теоретичні підходи до формування інтеграційних об'єднань в АПК / Н. С. Скопенко // Проблеми підвищення ефективності інфраструктури: Збірник наукових праць. – К.: НАУ, 2010. - Вип. 26. – С. 203-208.

3. Економічний енциклопедичний словник [Текст] : у 2-х томах. Т. 1. А-Н / С. В. Мочерний [та ін.]. - Львів : «Світ», 2005. – 611 с.

4. Нестерчук Ю.О. Вертикальна інтеграція у системі стратегічних цілей аграрної політики держави / Ю.О. Нестерчук // Актуальні проблеми економіки АПК: колективна монографія / за ред. Д.К.Семенди, О.І. Здоровцова. –Умань: «Сочінський». – 2009. – С. 75–135.

5. Зіновчук В.В. Чи підходить Україні європейська модель сільськогосподарської кооперації? / В. В. Зіновчук // Кооперативні читання: 2014 рік: Мат. Всеукр. наук.-практ. конф. – ЖНАУ, 2014. – С. 9-18.

РОЛЬ ТА ЗНАЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ В УМОВАХ РИНКУ

***КУЛІШОВА Н. С., СТУДЕНТКА*,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

Становлення ринкової економіки розпочалося із формування відповідних інститутів, необхідних для її функціонування. Ринкова трансформація для нашої держави була зумовлена такими факторами, як: низька адаптація командно-адміністративної системи до умов прогресу, негнучкість даної системи, соціально-економічна неефективність. Поступово Україна розширювала зв'язки із іншими державами та створювала конкуренцію на світовому ринку. Підвищення інтенсивності конкуренції зменшувало рівень монополізації соціально-економічної системи та сприяло розвитку її суб'єктів [4].

Однією з основних складових конкурентоспроможності є якість продукції. Внаслідок росту потреб у певних видах товарів постало питання про інтенсифікацію виробництва і, як наслідок, з ростом обсягів виробництва зростала також ймовірність зниження якості. Ще одним важливим фактором був НТП в розвитку науки, техніки, виробництва. Якість продукту уже залежала не тільки від сировини, але і від обладнання та матеріалів, адже, як і кожен продукт, вони мали не тільки рамки фізичного зносу, але і морального старіння [1].

* Науковий керівник – Крasiноручкий О.О., д.е.н., професор

Завдання, що покладені на економічну систему держави, а саме економічне зростання країни, підвищення продуктивності праці, покращення добробуту населення, створення відповідного зовнішнього середовища бізнесу потребують вирішення проблеми стимулювання виготовлення продукції та надання послуг високої якості.

Сучасна ринкова економіка орієнтована на задоволення потреб споживача, тому через призму якості розкривається ефективність виробництва, ступінь задоволення потреб споживачів, розвиток зовнішньоекономічних зв'язків [2].

В нинішніх умовах для споживачів якість розглядається як сукупність властивостей, наданих продукту, які задовольняють потреби певного сегменту. Проте, для самих виробників якістю є ступінь бездефектності. Виходячи з різних бачень можна поняття «якості» тлумачити з різних точок зору. Економічним аспектом якості вважається результат споживання або споживчої вартості досліджуваного об'єкта. З даної точки зору важливо знати, яка якість задовольняє споживача і якою є її вартість, зважаючи на всі сегменти ринку. В основному споживач вибирає стратегію отримання максимум користі від товару, проте за низьку ціну. Правовий аспект наголошує на тому, що вимоги до якості і норми показників якості, які закладені в нормативній і технічній документації, мають бути обов'язковими до застосування. З правової точки зору, якість виступає як сукупність властивостей об'єкта, які відповідають вимогам, встановленим в нормативній документації [3].

Нині Україна має власні системи стандартизації, метрології та сертифікації продукції. Проте необхідно зміцнювати позиції на Світовому ринку. Це здійснюється лише завдяки підвищенню якості товару. Дані системи контролю за якістю повинні відповідати міжнародним аби наша держава могла співпрацювати з іноземним сегментом. Для полегшення контролю використовують як загальні показники, які є обов'язковими для всіх груп продукції, так і додаткові. За допомогою них встановлюється мінімальний рівень якості. Таким чином, кожний суб'єкт може поділити товари на якісні та неякісні.

Як зазначали Вересюк С.М. та Шеремет М.О., в умовах конкуренції підприємства повинні розвиватися, впроваджуючи в практику такі основні принципи:

- якість є не одним із напрямів діяльності фірми, а безперервним процесом, який стосується всіх функцій апарату управління;
- якість залежить від ступеня участі в її формуванні кожного

працівника фірми;

- якість не перешкоджає, а сприяє зниженню собівартості продукції;
- якість вимагає використання нової техніки й технології;
- якістю необхідно управляти так само безпосередньо й ефективно, як управляють виробництвом, устаткуванням, фінансами [5].

Тож підприємство, як основна ланка управління якістю мусить розробляти власну систему управління якістю, яке повинно базуватися як на національному, так і міжнародному законодавстві, орієнтуючись на життєвий цикл продукту та потреби споживачів [5].

Тому можна зазначити, що для росту економіки та підвищення рівня життя громадян необхідно звернути увагу на обсяги виробництва продукції, аби не було надлишку, який може призвести до втрати прибутку та безпосередньо виготовлення товарів та надання послуг високої якості. Для вирішення даних питань вагомими є не тільки державні інстанції, але і кожен суб'єкт господарювання. Організація повинна не лише ретельно здійснювати контроль за виробництвом, відповідати вимогам законодавства, а і отримати сертифікат. Даний документ засвідчить і надасть гарантію того, що товар задовольняє вимоги та стандарти якості.

Література.

1. Управління якістю як фактор успіху підприємства в умовах ринкової економіки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://stud.com.ua/>
2. Якість і конкурентоспроможність в умовах ринкової економіки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eprints.kname.edu.ua/25859/1/1%20инт.%20Підручник%20Управл%20якістюХНАМГ.pdf>.
3. Еволюційні підходи до визначення основної [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://bo0k.net/index.php?bid=673&chapter=1&p=achapter>.
4. Ринкова система в Україні: проблеми становлення [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://osvita.ua/vnz/reports/econom_theory/21579/.
5. Якість продукції та концепції управління нею як фактор підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/7_NMIW_2011/Economics/10_80849.doc

ЗЕМЕЛЬНІ РЕСУРСИ ЯК ОСНОВНИЙ ЗАСІБ ВИРОБНИЦТВА

**ЛИПІНСЬКИЙ Д.Г., МАГІСТРАНТ*,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА**

Земельні ресурси займають особливе місце серед природних елементів аграрного комплексу і являються природною основою створення матеріальних благ. Функціональні особливості використання землі визначили її важливе місце серед природних ресурсів. Вона є вихідною матеріальною основою добробуту суспільства, просторовим базисом для розміщення продуктивних сил та розселення людей, основою для нормального перебігу відтворювальних процесів усіх факторів економічного зростання – трудових, матеріально-технічних і природних [1].

В нинішніх умовах господарювання значення земельних ресурсів зростає і виходить за межі власне сільського господарства, займаючи домінуюче положення серед факторів розвитку людського суспільства. Земельні ресурси, будучи фактором виробництва, мають ряд специфічних особливостей, які суттєво відрізняють їх від інших факторів виробництва і впливають на економіку сільського господарства. Наукове ведення системи землеробства забезпечує не тільки збереження природної родючості, але і її відтворення.

Особливість землі як засобу виробництва полягає в тому, що земля просторово обмежена. У межах окремих країн земельні ресурси визначаються їх кордонами, а в цілому на планеті – її поверхнею суші. Кількість землі не може бути за бажанням людини збільшено, земля не може бути створена знову на відміну від інших факторів виробництва, кількість яких людина може теоретично необмежено збільшувати або створювати знову.

Земля не може бути замінена будь-яким іншим засобом праці, в той час як інші засоби і предмети праці з розвитком продуктивних сил суспільства замінюються більш досконалішими в технічному відношенні. Землю можна використовувати тільки там, де вона є, її не можна перемістити з одного місця на інше, в той час як використання величезної більшості інших факторів виробництва не пов'язано з постійністю місця [2-4].

* Науковий керівник – Зайка С.О., к.е.н., доцент

Відмінності в рівні економічної ефективності та виробничої діяльності виникають внаслідок того, що при рівних вкладеннях праці і коштів на одиницю площі земельні угіддя неоднорідні за своєю природною якістю. Під впливом людини ці відмінності істотно впливають на рівень продуктивності праці, витрати виробництва і, в кінцевому підсумку, на рівень рентабельності виробництва сільськогосподарської продукції.

Всі засоби праці в процесі їх використання зношуються, зменшують свої корисні властивості і, нарешті, зовсім вибувають. Земля, при правильному обробітку, є вічним фактором виробництва, неухильно підвищуючи свою продуктивність.

Під дією природних факторів материнська родючість землі поступово, протягом тисячоліть перетворилася в ґрунт, придатний для вирощування рослин, тобто здатний давати врожай. Природна родючість ґрунту – це результат тривалого ґрунтоутворювального процесу, під дією природних сил природи – сонця, вітру і води. Природна родючість ґрунту характеризується фізичними, біологічними і хімічними властивостями. Вона існує незалежно від трудової діяльності людини. Від природної родючості, наявності в ґрунті поживних речовин, вологи, їх доступності для сільськогосподарських рослин залежить вихід продукції.

Ґрунтовий покрив землі також є відновлюваним природним ресурсом. Однак, для його відновлення природним шляхом потрібні сотні років, що означає виключення з інтенсивної господарської діяльності масивів із зруйнованим ґрунтовим шаром на декілька років.

Створена в результаті виробничої діяльності людини родючість, називається штучною. Вона залежить від розвитку продуктивних сил і виробничих відносин, тому неоднакова на різних ступенях розвитку суспільства.

Економічна родючість ґрунту утворює сукупність штучної і природної родючості ґрунту, яка відображає наявні можливості землі продукувати біомасу. Таким чином, основною метою ефективного використання земельних ресурсів є досягнення економічних, екологічних, соціальних та інших потреб суспільства. Взаємозв'язок і узгодженість всіх цих цілей можливі при системному підході до аналізу ефективного використання землі. Комплексний аналіз системи землекористування складається з наступних етапів:

- збір та оформлення еколого-економічної інформації, постановка цілей;
- вибір способів досягнення цілей, тобто альтернатив;

- обрання моделей, роль яких в системному аналізі полягає в тому, щоб оцінити майбутні витрати для кожного варіанта, а також ступінь досягнення результатів;

- визначення критерію, що дозволяє розрахувати величину вартості проведених заходів по відношенню до ефективності отриманих результатів [3].

Земля є територіальною базою розміщення продуктивних сил, головним засобом виробництва в ряді галузей, просторовою базою існування самої людини, тому цілями системи землекористування є задоволення всіх потреб, необхідних для підтримання життєдіяльності людини, соціальної групи, суспільства в цілому, які діляться на два рівня: потреби економіко-екологічні і соціально-економічні. Потреби людини зумовлені біологічними і соціальними чинниками формування людини, які або ґрунтуються, або включають природний елемент. Наявність двох рівнів цілей значною мірою ускладнює як функціональний, так і генетичний аспекти вивчення системи.

Генетичний аспект вивчення системи повинен опиратися на таку важливу особливість системи, як динамічний характер, мінливість розвитку більш високих потреб на базі вже досягнутих.

Дуже важливо з'ясувати ступінь відповідності або невідповідності між сучасним станом всієї економіко-екологічної системи та тими цілями, які повинні бути досягнуті. Це дозволить намітити шляхи реалізації заходів щодо приведення економіко-екологічної системи в стан рівноваги. Здійснивши ці заходи, можна буде приступити до реалізації намічених цілей розвитку системи ефективного землекористування.

Вивчення перспективного розвитку системи має, насамперед, спиратися на відомості з формування перспективних потреб суспільства. Аналіз економіко-екологічного рівня системи раціонального землекористування у процесі задоволення потреб суспільства в земельних ресурсах та охорони навколишнього середовища показує, що ця система повинна відповідати наступним вимогам:

- сприяти всебічному розвитку особистості, суспільства, виробництва;

- бути матеріальною та естетичною передумовою забезпечення безперервного процесу в галузях матеріального виробництва і невиробничої сфери;

- забезпечувати можливу трансформацію безперервно зростаючих потреб суспільства [5].

Під впливом соціально-економічних умов життя формуються потреби людини і, в першу чергу, вони визначаються рівнем розвитку суспільного виробництва і невиробничої сфери. Основою будь-якого виробництва є праця, яка являє собою процес, що відбувається між природою і людиною, у якому людина за допомогою своєї діяльності опосередковує, регулює і контролює обмін речовин між собою і природою. У цьому сенсі земля займає особливе місце, оскільки вона є одночасно і предметом і засобом праці, яка споживається працею в якості речового елемента. Звідси можна зазначити, що земля є одним з найважливіших факторів виробництва, служить базою для розвитку і розміщення всіх галузей народного господарства і є головним засобом виробництва в таких галузях, як сільське господарство, лісове господарство та інші. Необхідність забезпечення ефективності організації раціонального використання землі незаперечна, а виробництво і суспільство створюють умови для функціонування аграрного сектора економіки.

Література.

1. Грищенко О.В. Аналіз забезпеченості підприємств АПК основними засобами виробництва та ефективність їх використання / О.В. Грищенко, С.О. Зайка. - Харків: ХНТУСГ. – 2004. – 13 с.
2. Грідін О.В. Про вдосконалення систем землеробства / О.В. Грідін // Інтенсифікація і сталий розвиток сільськогосподарського виробництва: міжнародна науково-практична конференція молодих учених, аспірантів, магістрів, та студентів, 11-12 квітня 2006 року: матеріали. – 2006. – С. 65-66.
3. Грідін О.В. Продовольча безпека – складова національної безпеки країни / О.В. Грідін, Ю.П. Самойлюк, І.В. Лазаренко // Ринкова трансформація економіки: стан, проблеми, перспективи: IV Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція, 8-10 квітня 2013 р.: тези доповіді. – 2013. – С. 280-283.
4. Зайка С.О. Аналіз ефективності використання земельних ресурсів / С.О. Зайка, Л.С. Харчевнікова. - Харків: Вид-во «Міськдарук», 2014. – 24 с.
5. Інноваційні ресурсозберігаючі технології: ефективність в умовах різного фінансового стану агроформувань : [монографія] / За ред. професора Г.Є. Мазнєва. – Харків: Вид-во «Майдан», 2015. – 592 с.

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ: НЕОБХІДНІСТЬ ОНОВЛЕННЯ СТРАТЕГІЙ РОЗВИТКУ

**МАНДИЧ О.В., К.Е.Н., ДОЦЕНТ,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА**

Активізація процесів й ускладнення в економічній сфері в Україні призвели до загострення конкурентної боротьби, в тому числі і між учасниками сировинного аграрного ринку [5]. Така ситуація змушує виробничі підприємства даної сфери шукати можливі традиційні напрями і, на основі останніх, оновлювати стратегії розвитку не лише для підвищення ефективності своєї діяльності, а й для забезпечення належного рівня конкурентоспроможності – як кінцевого результату провадження виробничо-комерційної діяльності.

Питанням конкурентоспроможності в сучасній вітчизняній та зарубіжній економічній науці приділено достатньо уваги. Але, більшість представлених результатів досліджень присвячено проблемам забезпечення та перспективам підвищення конкурентоспроможності промислових підприємств. Тому, на нашу думку, має місце недостатність та недосконалість розроблених і застосовуваних існуючих методичних підходів щодо організації, управління, контролю та оцінки конкурентоспроможності підприємств в умовах функціонування аграрного ринку. Також на підставі останнього можна говорити про певну недосконалість інструментарію забезпечення та розвитку конкурентоспроможності підприємств даної сфери, що і визначає актуальність теми.

У ситуації існуючої на сьогоднішній день зростаючої конкуренції між величезною кількістю операторів ринку, пов'язаних з виробництвом та реалізацією аграрної продукції, з'являється певна необхідність формування ефективних стратегій їх конкурентоспроможного розвитку. Слід відзначити, що виникають оновлені формати виробничо-торгових відносин між учасниками аграрного ринку, які в кожному конкретному випадку мають свої особливості і вимагають побудови нових, адекватних систем і стратегій розвитку на коротко- і довгострокову перспективу, що забезпечуватимуть їх конкурентоспроможність. У зв'язку з цим, в умовах конкуренції, що посилюється, виникає необхідність розробки стратегій забезпечення конкурентоспроможності саме аграрних

товаровиробників, як перших і одних з найбільш незахищених учасників в ринковому ланцюзі.

Аналіз останніх наукових досліджень показує, що основною метою формування конкурентоспроможного стратегічного управління є досягнення оптимального рівня ефективності і конкурентоспроможності обраного підприємства. Однак, на жаль, що стосується критеріїв оптимальності та ефективності, то до сих пір, навіть в теорії, чітких рівнів конкурентоспроможності підприємств аграрної сфери не представлено [4]. Це, на нашу думку, робить процес розробки стратегій розвитку трудомістким через недосконалість оцінки його результативності.

Також, однією з важливих і важко прийнятних в реаліях функціонування зазначених підприємств вважається завдання стратегічного управління – спрямований вплив на зовнішнє середовище, можливість її зміни і створення відповідних умов для повного досягнення стратегічних цілей.

Загалом, хотілося б відзначити, що ідеологічно стратегічне управління підвищення конкурентоспроможності, в тому числі і аграрних підприємств, формується виходячи, по-перше, з можливостей, а по-друге, на основі трьох базових складових: потенціалу, стратегії і конкурентоспроможності, представлених як єдине ціле.

За економічною сутністю потенціал підприємства (у найзагальнішому розумінні) являє собою сукупність стратегічних ресурсів, які знаходяться в розпорядженні підприємства і мають визначальне значення при аналізі можливостей і меж функціонування окремих підприємств в тих чи інших умовах.

Якщо розглядати стратегію, як економічну категорію, то слід мати на увазі загальний, не деталізований план чи напрям діяльності підприємства, який охоплює способи досягнення поставлених цілей тривалий період. При чому стратегію можна розглядати як послідовний, раціональний, конструктивний, підкріплений теорією, стійкий до існуючих умов середовища і адаптивний до змінних умов довгостроковий план, який має супроводжуватись постійним повним аналізом та моніторингом в процесі реалізації.

Конкурентоспроможність є найбільш широким поняттям. Наразі, існує декілька тисяч лише визнаних визначень, які розглядають дану категорію за різними методологічними підходами. Якщо розкривати економічний зміст конкурентоспроможності у широкому форматі, то можна її визначити як здатність певного суб'єкта

господарювання перевершити конкурентів в існуючих умовах функціонування на заданому об'єктовому ринку.

Дослідження економічної сутності даних дефініцій дозволяє говорити про їх діалектичну єдність. Однак механізм взаємозалежності та взаємозв'язку представлених категорій стратегічного управління в існуючих наукових дослідженнях сучасних авторів не розглядається, що і зумовлює необхідність проведення обраного дослідження.

Література.

1. World Development Indicators: Agricultural inputs [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://wdi.worldbank.org/table/3.2#>
2. Agriculture value added per worker (constant 2005 US\$) [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://data.worldbank.org/indicator/EA.PRD.AGRI.KD>
3. Eurostat - Data Explorer [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>
4. Горкавий В.К. Використання статистичних методів в маркетингових дослідженнях / В.К. Горкавий, О.В. Іващенко // Економіка АПК. – 2008. – № 7 (165). – С. 105-111.
5. Іващенко О.В. Економічна сутність категорії «ринок» / О.В. Іващенко // Вісник ХНАУ. Серія «Економіка і природокористування». Випуск 5.– Х:ХНАУ, 2007. – С. 161-165.

СУЩНОСТЬ ОРГАНИЗАЦИОННЫХ ИЗМЕНЕНИЙ

МАРЧЕНКО А., СТУДЕНТКА*,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА

В наши дни организация должна меняться. Открытия и изобретения вытесняют стандартные способы работы. Одной из проблем управления современным предприятием является быстрое его развитие и изменение в соответствии с современными рыночными принципами функционирования и растущими требованиями общества. Организация и управление большинства

* Науковий керівник –Крала В.Г., старший викладач

українських підприємств не відповідає потребам не тільки світового, але й свого ринку. В результаті чого підприємство опиняється в кризовому стані, що в свою чергу уповільнює економічне розвитку країни в цілому і знижує конкурентоспроможність українських підприємств.

Кожна організація представляє собою систему зі своїм характером, схильністю до певним видам діяльності, особливостями функціонування. В стабільному середовищі компанії з часом досягають свого роду рівноваги між групами інтересів і системами функціонування, що забезпечує ефективність діяльності і успіхи на ринку. Організаційні зміни – це процес, включаючий в себе трансформацію або зміну стану організації в цілому або її елементів в певному просторово-часовому форматі як реакція на нестабільність зовнішньої і внутрішньої середовища [2].

Процес змін включає наступні етапи:

- Аналіз зовнішньої і внутрішньої середовища
- Освідомлення необхідності змін
- Стимулювання і розробка змін
- Осуществлення змін

Організаційні зміни обумовлені реакцією організації на розвитку оточуючої середовища (зв'язи, вимоги і можливості). Організації змушені постійно пристосовуватися до середовища, в якому існують. Самі вони також генерують зміни в зовнішньому середовищі, розробляючи і випускаючи на ринок нові товари і технології, які стають домінуючими і знаходять широке поширення[1].

До організаційних змін належать :

- в структурі (характер і рівень ділової активності, правова структура, власність, джерела фінансування, міжнародні операції і їх вплив, диверсифікація, злиття, спільні підприємства);
- в діяльності (асортимент продукції і набір надаваних послуг, нові ринки, клієнти і постачальники);
- в технології (обладнання, інструменти праці, матеріали і енергія, технологічні процеси, офісна техніка);

- в людях (руководство и служебный персонал, их компетентность, мотивация, поведение и эффективность в работе);
- престиж организации в деловых кругах и в обществе [3].

Успешность организационных изменений, связанных с достижением поставленных целей, во многом зависит от кадрового состава группы сотрудников, которая обеспечивает разработку и внедрение этих изменений вплоть до низовых должностей. Резерв развития (команда реформ) организации - это группа сотрудников, которая обеспечивает разработку и внедрение изменений вплоть до низовых должностей.

С развитием организации происходит и эволюция перемен. Первопричина перемен – действие сил, внешних по отношению к организации. Сначала они едва заметны и не ощущаются предприятием, воспринимаются как внешнее окружение. Постепенно перемены в технологиях, методах и способах работы проникают в организации конкурентов и партнеров. Появляются новые стандарты качества, времени и работы. Не принимая во внимания изменения и откладывая рассмотрение перемен и дальнейшего развития, организация ставит под угрозу эффективность своей работы. Перемены, которые были не так давно внешними, становятся внутренними. Необходимость перемен становится неизбежной в такой ситуации.

Литература.

1.Денисов В. Управление организационным развитием промышленного предприятия / В. Денисов // Проблемы теории и практики управления. – 2007. – № 1.

2.Зайцев Л.Г., Соколова М.И. Организационное поведение./Л.Г.Зайцев// – М.: Экономист, 2005.

3.Принципы организации управления фирмой [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://www.management.com.ua>

4.Смирнов Э.А. Теория организации: Учебное пособие./Э.А.Смирнов// – М.: ИНФРА – М, 2002.

5.Минцберг Г. Структура в кулаке: Пер. с англ. / Г.Минцберг // СПб.: Питер, 2004 г.

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ

**МІНЕНКО Д.І., НΙΚΟΝΕΝΚΟ А.В., СТУДЕНТИ*,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА**

В умовах ринкової економіки конкуренція між підприємствами набирає обертів. Ринок диктує необхідність створення умов для широкого використання інноваційної діяльності. З метою посилення конкурентоспроможності підприємства постійно знаходяться у пошуку нових форм організаційної діяльності. Одним із факторів, який сприятиме отриманню конкурентних переваг є активне використання інноваційних технологій у виробництві.

Термін «інновації», як економічну категорію, ввів у науку австрійський економіст І. Шумпетер. Саме він одним з перших вивчав інноваційні процеси та пов'язані з ними наслідки. Сучасні науковці: Ф. Ясен, Ю. Морозов, інноваціями вважають прибуткове використання нових технологічних засобів. Б. Санто стверджує, що інновація це створення та реалізація конкурентоспроможних технологічних переваг. Серед українських науковців, що вивчають питання інновацій відомі: С. І. Кравченко, О. Ю. Шилова та В. М. Хобта [1].

Інноваційні технології відіграють провідну роль у вдосконаленні виробничого процесу, тобто створюють основні конкурентні переваги. Як зазначив М. Портер, технологічні зміни все більш розглядаються як мають самостійну цінність, і будь-яке технологічне нововведення, яке застосовує фірма, розглядається як позитивний фактор [2]. Оскільки інновації є найважливішим засобом забезпечення економічного зростання, конкурентоспроможності та фінансової стабільності будь-якого підприємства, то високих результатів вони можуть досягти лише за систематичного і цілеспрямованого здійснення інноваційної діяльності, яка спрямована на реалізацію нових можливостей.

Згідно Закону України «Про інноваційну діяльність» під такою розуміють діяльність, що спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск нових конкурентоспроможних товарів і послуг на ринок [3].

* Науковий керівник—Богомолова К.С. асистент

Інноваційна діяльність складається з наукових, технологічних, організаційних, фінансових і комерційних заходів, які у своїй сукупності ведуть до створення інновації «під ключ», тобто повністю готової до реалізації на ринку. Ефективність інноваційної діяльності підприємства визначається перш за все узгодженням систем інвестування, оподаткування, кредитування, які функціонують у інноваційній сфері наукових розробок. У сучасних умовах розраховувати на великі прибутки підприємства можуть тільки тоді, коли вони випереджають конкурентів в освоєнні досягнень науково-технічного прогресу. А це досить важко. Ризиковий характер інноваційної діяльності потребує компенсації через достатні інвестиції у певний вид діяльності [4]. Поняття інновації та інвестиції не розглядаються окремо одне від одного. Інноваційна діяльність є однією з форм інвестиційної. Реалізація інноваційної діяльності потребує значного обсягу інвестицій у вигляді матеріальних, або інтелектуальних цінностей, так як підприємство іноді не в змозі власними коштами без додаткового їх залучення впроваджувати у свою діяльність результати інноваційного розвитку з метою підвищення своєї конкурентоспроможності. Економічна ефективність нововведень полягає у тому, що можна випускати продукцію з меншими витратами і в більш короткі терміни; підвищити якість продукції, що дозволяє покращити кінцеві результати діяльності підприємства. У результаті перераховані економічні переваги інновацій зумовляють прибуток і віддачу капіталу [5].

Отже, можна зробити висновок, що інноваційна діяльність беззаперечно є одним із основних чинників успіху підприємства. Підприємства які готові прийняти ризики, які є невід'ємною складовою інноваційної діяльності швидше досягають конкурентних переваг і значно підвищують економічну ефективність діяльності підприємства.

Література.

1. Абдалян А. Н. Дні теорії і практики інвестування / А.Н. Абдалян – Д. : Дон НТУ /Матеріали внутріузовської навчальної конференції студентів, аспірантів та молодих вчених.
2. Інноваційні ресурсозберігаючі технології: ефективність в умовах різного фінансового стану агроформувань : [монографія] / За ред. професора Г.С. Мазнева. – Харків: Вид-во «Майдан», 2015. – 592 с.
3. «Про наукову і науково-технічну діяльність»: Закон від 26.11.2015 № 848-VIII [електронна версія]. – zakon.rada.gov.ua/go/848.

4. Левченко Ю.Г. Економіка й організація інноваційної діяльності: Курс лекцій для студ. напрям 6.030504 «Економіка підприємства» для всіх форм навч / Ю.Г. Левченко. – К.: НУХТ, 2012. – 163 с.

5. Пелихов Е. Ф. Экономическая эффективность инноваций : монография / Е. Ф. Пелихов. – Х. : Изд. НУА, 2004. – 162 с

ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТОВАРОВИРОБНИКІВ ЯК ЧИННИК ЇХ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ

***МІНЕНКО С.І., СТОЛЕНКО Н.А., СТУДЕНТИ*,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

Функціонування та розвиток аграрного сектора економіки, безпосередньо залежать від державного регулювання та державної підтримки. Ринок за своєю природою не є універсальним механізмом, який справедливо розподіляє ресурси між усіма учасниками ринку. Продовольчу безпеку країни забезпечує сільське господарство, і від обсягів виробництва сільськогосподарської продукції безпосередньо залежить сучасний стан і подальший розвиток суспільства.

Питання державного регулювання та підтримки аграрного сектора економіки висвітлено у працях В. Андрійчука, О. Бородіної, А. Гайдучького, В. Галушка, М. Дем'яненка, А. Діброви, Ю. Лузана, І. Михасюка, О. Могильного, Т. Осташко, П. Саблука, Г. Черевка та ін. Але, проблема впливу державної підтримки аграрних товаровиробників на рівень їх конкурентоспроможності потребує подальшого ґрунтовного дослідження.

Надання державної допомоги суб'єктам господарювання є одним з ефективних шляхів розв'язання економічних, соціальних і політичних проблем, досягнення національних цілей розвитку. У теперішній час в усіх без винятку країнах існує система надання такої державної підтримки. При цьому в країнах з розвиненою економікою вона регулюється нормативно-правовими актами, оскільки фактично охоплює особливі інструменти втручання державних інституцій у ринковий механізм і тому не може мати періодичний,

* Науковий керівник – Богомолова К.С. асистент

опосередкований характер. Державна допомога суб'єктам господарювання є специфічним інститутом для українського законодавства, оскільки відсутній єдиний рамковий закон, який визначав би економічні й організаційні засади надання державної допомоги суб'єктам господарювання та контролю за її використанням [1].

Важливість розв'язання проблем конкурентоспроможності аграрного сектора для України обумовлюється, насамперед, необхідністю формування конкурентоспроможних господарюючих суб'єктів ринкового типу, здатних з максимальною ефективністю використовувати ресурси та забезпечувати стабільну продовольчу безпеку, підвищити зайнятості певної частини населення і досягти збільшення експортного потенціалу України.

Державна підтримка є складовою системи державного регулювання сільського господарства, що являє собою сукупність правових, фінансово-економічних, організаційних та інших заходів держави щодо стимулюючого впливу на розвиток як сільськогосподарського виробництва, так і сільських територій у потрібному для суспільства напрямку [2].

Проте, як зауважує А. Діброва, трактування державної підтримки лише з позиції фінансової або бюджетної підтримки є неповним, оскільки вона може включати інформаційне забезпечення, розвиток дорадництва, системи страхування та біржового ринку [3].

На думку Ю. Лузана, рівень державної підтримки має забезпечувати стабільні темпи розвитку аграрного сектора, унеможливаючи збитковість сільськогосподарських підприємств [4].

Ширше мету державної підтримки визначає академік УААН М. Дем'яненко: «Метою такої політики є: підтримка прибутковості сільськогосподарських товаровиробників і стабільної економічної ситуації в галузі, забезпечення продовольчої безпеки, конкурентоспроможних товаровиробників у міжнародному поділі праці, упередження негативних процесів міграції праці тощо» [5].

Таким чином, цілком очевидним є той факт, що держава через удосконалення цінової, кредитної, податкової, страхової політики здатна сприяти покращанню конкурентоспроможного становища товаровиробників сільськогосподарської продукції та загального стану аграрного сектора економіки в цілому. В умовах сьогодення значення конкурентоспроможності аграрних підприємств незмінно зростає, як ніколи, набуває більшої необхідності насичення ринку якісними сільськогосподарськими продуктами вітчизняного виробництва,

розширення асортименту вироблюваної продукції, здатність країни реалізовувати власну продукцію не тільки у середині країни, але і за її межами.

Література.

1. Діброва А. Д. Удосконалення державного регулювання сільськогосподарського виробництва в Україні / А.Д. Діброва / Економіка АПК. – 2009. – № 7. – С. 44-50.
2. Гілкріст Дж. Коментар щодо розвитку державної політики та законодавства України у сфері надання державної допомоги / Дж. Гілкріст / Контракти. – 2004. – №30. – Режим доступу: http://www.kontrakty.com.ua/show/ukr/print_article/4/3020043370.html
3. Грідін О.В. Державна підтримка зерновиробництва / О.В. Грідін // Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства: Економічні науки. – Харків: ХНТУСГ. – 2010. – Вип. 98. – С. 197-204.
4. Лузан Ю. Я. Розвиток державної підтримки аграрного сектора України в умовах членства в СОТ / Ю. Я. Лузан / Облік і фінанси АПК. – 2008. – № 3. – С. 4-11.
5. Олійник Т. І. Державна підтримка аграрного сектора економіки України / Т. І. Олійник // Економіка АПК. – 2009. – № 7. – С. 80-85.

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

***НАКІСЬКО О.В., к.е.н., старший викладач,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

Інтелектуальна власність у законодавстві – умовний збірний термін, що включає права, які відносяться до літературних, мистецьких і наукових здобутків, виконавської діяльності артистів, звукозапису, радіо- і телевізійних передач (тобто авторські права); наукових відкриттів, винаходів та інших прав, пов'язаних з різними видами промислової власності, а також із захистом від недобросовісної конкуренції[1].

Інтелектуальна власність поділяється на «промислову власність» і «авторське право».

Промислова власність – юридичне поняття, що охоплює права

на такі результати інтелектуальної діяльності як винахід, корисні моделі, промислові зразки, товарні знаки та інші об'єкти, передбачені Паризькою конвенцією по охороні промислової власності.

Авторське право – це надання авторові та іншим творцям інтелектуального продукту (література, музика, мистецтво) певного спектру прав, відповідно яких до їхніх можливостей входить вирішувати встановлювати або забороняти протягом певних періодів часу використання їх авторської продукції. Авторське право включає охорону «суміжних прав».

Названі складові – авторське право та суміжні права, сюди також можна віднести і промислову власність не в повній мірі вичерпують своїм значенням всього змісту поняття «інтелектуальна власність».

Інтелектуальна власність має характеристики, вагомі для сфери сільськогосподарського виробництва, а саме: необхідність, корисність, економічність, технологічність, прибутковість, життєздатність, конкурентоспроможність щодо впровадження. Цінність об'єктів інтелектуальної власності полягає в тому, що вона дозволяє законним способом монополізувати товари та послуги, оновити технологію і асортимент продукції, підвищити попит та розширити коло її споживачів.

На сучасному етапі в галузі агропромислового виробництва усвідомлення таких переваг повністю відсутнє. Попри те, що майже кожне підприємство у своїй діяльності використовує об'єкти інтелектуальної власності, цей актив поки що не є повноправним учасником господарського обігу. Сільськогосподарські підприємства дотепер недооцінюють роль інтелектуальної власності в сучасному господарстві.

Придбаний або отриманий іншим шляхом об'єкт інтелектуальної власності відображається на балансі юридичної особи в тих випадках, якщо юридична особа має:

1. прагнення, технічну можливість і ресурси для доведення об'єкта інтелектуальної власності до стану, в якому він є придатним для реалізації або використання;
2. можливість отримання певних економічних привілеїв або вигод в майбутньому від продажу або впровадження в виробничу діяльність подібного інноваційного активу.

Проте вартість нематеріальних активів у балансі сільськогосподарських підприємств становить не більше 1 %, або й взагалі не відображається в обліку.

Слід зазначити, що в сучасних умовах всі підприємства АПК

незалежно від форми власності повинні розглядати стратегію використання інтелектуальної власності як частину свого корпоративного планування і проводити політику у цій сфері, яка полягає в такому:

- 1) створення портфеля об'єктів інтелектуальної власності;
- 2) здійснення всебічної і надійної охорони прав об'єктів інтелектуальної власності;
- 3) запобігання порушенням прав чужої інтелектуальної власності;
- 4) пошук шляхів комерційної реалізації інтелектуальної продукції.

Інтелектуальна власність повинна приносити відчутний дохід, проте не завжди забезпечує його на практиці. Необхідною умовою одержання прибутку є безпосереднє використання власності, введення її у господарський обіг. Результати науково-технічного прогресу можуть бути подані шляхом візуалізації інноваційної ідеї, яка ще не знайшла матеріального відображення в реальному світі і залишається лише ідеєю. Впровадження в господарську діяльність об'єктів інноваційної та інтелектуальної власності, може бути виконане за умови якщо відбудеться оформлення відповідно певних порядків встановлених державою прав власності. За інших умов захист від нечесної і не прозорої конкуренції, всі види відносин будь то з реалізації права власності чи передачі прав з одержанням економічних вигод, стають неможливими.

Інтелектуальний потенціал об'єктів інноваційної інтелектуальної власності найчастіше не застосовується через те, що творці не встановлюють потрібного напрямку використання створеного інноваційного нововведення і ринок потенційних споживачів. Реалізація прав на об'єкти інтелектуальної власності є можливою за умов професійного управління інтелектуальною власністю підприємств.

Одним із напрямів комерційного використання винаходів є регулярний перегляд власних розробок і технологій, які не використовуються у власному виробництві із наступною пропозицією по їхньому продажу у випадку, коли підприємства мають у своєму розпорядженні технології, які не використовуються, але становлять значний інтерес для інших підприємств. Такі технології можуть бути вторинним продуктом основного інноваційного проекту, продаж яких не вимагає ні додаткових капіталовкладень, ні будь-яких інших істотних витрат, проте може принести прибуток.

Таким чином, об'єкти інноваційних розробок перетворюються в об'єкти інтелектуальної власності, коли здійснюється реєстрація

об'єктів інтелектуальної власності. Використання об'єктів інтелектуальної власності може здійснюватись як безпосередньо утворювачем, так і передаватись іншим користувачам інтелектуальної власності[2].

Перешкодою для залучення інвесторів, які можуть вкладати кошти в наукомістке високотехнологічне виробництво, а також для подальшого розвитку ліцензійної і інноваційної діяльності є проблеми правового й організаційного характеру, пов'язані із визначенням власника на право розпорядження інтелектуальною власністю, створеною за кошти бюджетів.

Натомість недосконалість законодавчої бази стосовно врегулювання українського ринку інтелектуальної власності надає можливість представникам закордонних фірм безперешкодно використовувати результати вітчизняних науково-технічних розробок. Відповідно до цієї ситуації яка склалася, значна частина виготовлених на території України науково-технічних результатів не патентується, а, залишаючись без попиту в Україні, потрапляє за кордон від наукових установ.

Природа права інтелектуальної власності включає широкий масив правових норм: авторське право, суміжні права, право промислової власності і право на нові об'єкти інтелектуальної власності. Всі вони мають в своїй основі створення результатів творчої діяльності, а також ідею належності майнових прав автору[3].

Трансформація науково-технічних розробок в інноваційний продукт, придатний для виробництва і продажу, є найважчим етапом ланцюга, який з'єднує науку зі споживачем. Це пов'язано з тим, що розробники погано розуміють домінанти ринку, потреби споживача, бо не мають досвіду технологічного підприємництва[4].

В Україні на сьогодні майже не існує інфраструктури для маркетингових досліджень, вивчення попиту-пропозиції на технології, а також налагодженого механізму оцінки і захисту прав інтелектуальної власності.

Об'єкти інтелектуальної власності, навіть при використанні їх у випуску продукції, значною мірою не ідентифіковані, не захищені охоронними документами, їх майнові права не оцінені, не визначені творці цих об'єктів, а також їх власник. Як результат, обсяг незареєстрованих нематеріальних активів на підприємствах України, за оцінками експертів, становить 200–250 млрд. доларів США, а вартість (капіталізація) підприємства в процесі приватизації занижена на 50-80 %[5].

Література.

1. Гордієнко С.Г. Пізнання сфери захисту інтелектуальної власності в Україні: методологічні проблеми: [монографія] / С.Г. Гордієнко. - К. Видавничий дім "Скіф", КНТ, 2008. - 140 с.
2. Накісько О.В. Варіанти формування ефективних напрямів активізації інноваційної діяльності / О.В. Накісько // Матеріали науково-практичної Інтернет-конференції «Ринкова трансформація економіки: стан, проблеми, перспективи». – Харків: – ХНТУСГ. – 2011. – С. 50 – 53.
3. Шишка Р.Б. Охорона права інтелектуальної власності: авторсько-правовий аспект: [монографія] / Б.Р. Шишка. – Х.: Вид-во ХНУВС. – 2002. – 368 с.
4. Біла книга. Інтелектуальна власність в інноваційній економіці України / [Г.О. Андрощук, О.В. Дем'яненко, І.Б. Жилиєв, та ін.] / упоряд. С.В. Таран. – К: Парламентське вид-во, 2008. – р. – 448 с.
5. Національна інноваційна система: зарубіжний досвід, стан в Україні: аналітичні матеріали до парламентських слухань / Гесць В.М., Федулова Л.І., Бажал Ю.М., Рудченко О.Ю., Осецький В.А.; В.М. Гесць (ред.), Л.І. Федулова (ред.). – К.: Інститут економіки і прогнозування НАН України, 2007. – 184 с.

СТАН МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В АГРАРНОМУ ВИРОБНИЦТВІ

НАУМЕНКО І.В., К.Е.Н., АСИСТЕНТ,

МАНДИЧ О.В., К.Е.Н., ДОЦЕНТ,

***ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

Формування матеріально-технічної бази сільського господарства відбувається відповідно до сучасних існуючих світових стандартів, підвищення фондозабезпеченості галузі, розширеного відтворення основного капіталу, що, свою чергу, потребує значних вкладень та інвестицій, які можна забезпечити наступними шляхами. По-перше, це пільгове довгострокове державне кредитування, за низькими відсотками придбання сільськогосподарського обладнання та техніки, оновлення тваринницьких комплексів, формування продуктивного основного стада (у тваринництві) та багаторічних насаджень (у рослинництві). По-друге, до зазначеного можна віднести безвідсоткове

державне кредитування екологічно чистого виробництва продукції сільського господарства та впровадження новітніх інноваційних технологій. По-третє, стимулювання створення різних форм агропромислових об'єднань, спільних підприємств при об'єднанні капіталу вітчизняних агроформувань та капіталу іноземних компаній, а також розвитку на цивілізованих умовах ринку лізингу.

Зміна форм власності, реструктуризація більшості підприємств, формування складних ринкових структур впливає на обґрунтування інноваційно-інвестиційної стратегії технічного оновлення сільськогосподарських та агротехсервісних підприємств [5]. Сільськогосподарські підприємства, машинно-технологічні станції, агротехнічні та підприємства, пов'язані із сільськогосподарським машинобудуванням, утворюють єдину систему аграрного виробництва від взаємоузгодженості дій яких забезпечується адаптивність системи.

Інвестиційні процеси в аграрній сфері здійснюються на відповідних методологічних засадах та включають розроблення й виконання комплексних програм розвитку сільського господарства, системний підхід до встановлення потреб в інвестиційно-фінансових ресурсах, визначення способів ресурсного оновлення матеріально-технічної бази. Можливість одержання господарюючими суб'єктами в перспективі певного прибутку залежить від обсягу залучених на умовах партнерства інвестицій, насамперед вкладень власного капіталу, а також рівня економічної ефективності та строків використання інвестицій. Відповідно забезпечується гарантованість окупності інвестиційних ресурсів. Обсяг власного капіталу та прибутковість його функціонування окреслюються в ключову ознаку фінансової стійкості підприємств аграрного сектору, а також інвестиційної привабливості галузі для зовнішніх інвесторів. За умови реінвестування прибутку в ефективно діючий об'єкт обсяг капіталу зростатиме на засадах самофінансування інвестиційної діяльності.

Інвестиційна привабливість галузей аграрного виробництва як правило визначається потенційними можливостями економічних суб'єктів щодо самофінансування інвестиційної діяльності, спрямованої на оновлення та укріплення власної матеріально-технічної бази. Згідно з цим в системі розподільчих відносин виділяють два джерела інвестиційних ресурсів – внутрішні, обсяг яких вельми обмежений, та зовнішні, пошук і залучення яких стає завданням інвестиційного розвитку сільського господарства.

Організаційно-економічний механізм формування інвестиційної

політики держави включає поєднання механізмів розвитку інвестиційного потенціалу галузей і агропромислового виробництва загалом. Україна потенційно приваблива для інвестування багатьох сфер національної економіки. Для сільського господарства інвестиції стають передумовою ефективної діяльності, забезпечення економічної, в т.ч. продовольчої незалежності країни. Варто зазначити, що обсяги інвестування аграрної сфери економіки України на початок 2012 р. досягли 48,6 млрд. грн., у т.ч. 16,1 млрд. грн. у сільське господарство та 32,5 млрд. грн. у харчову промисловість країни.

На початок 2011 року капітальні інвестиції у сільське господарство за даними Держкомстату України становили 17981 млн. грн. у фактичних цінах, що на 48,7 % більше, ніж за аналогічний період попереднього року. Водночас 70 % загального обсягу інвестицій в основний капітал здійснено за рахунок власних коштів сільськогосподарських виробників. Проте за 2012 рік обсяги інвестицій у сільське господарство скоротилися до 15796 млн. грн., але за останні чотири роки спостерігається відносно стійка позитивна динаміка росту обсягів інвестування аграрного сектору економіки України. Частка капітальних інвестицій в сільське господарство становить 6,8 % від загального обсягу капітальних інвестицій в економіку країни [4].

Результатом процесів інвестування в основний капітал аграрних підприємств України є динаміка введення в експлуатацію об'єктів основних виробничих засобів сільськогосподарського призначення та потужностей переробної галузі АПК. За період 2000–2013 рр. введено в дію тваринницьких приміщень для великої рогатої худоби на 23,3 тис. скотомісць, що приблизно в 4 рази перевищує рівень 2000 р., для свиней – 15,1 тис., порівняно із 5,3 тис., введеними у 2000 р. Проте природні особливості й специфіка аграрного виробництва вимагають виваженої, аргументованої й дієвої державної політики фінансової підтримки галузевих складників та конкретних агроформувань.

Література.

1. World Development Indicators: Agricultural inputs [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://wdi.worldbank.org/table/3.2#>

2. Agriculture value added per worker (constant 2005 US\$) [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://data.worldbank.org/indicator/EA.PR.D.AGRI.KD>

3. Eurostat - Data Explorer [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>

4. Горкавий В.К. Використання статистичних методів в маркетингових дослідженнях / В.К. Горкавий, О.В. Іващенко // Економіка АПК. – 2008. – № 7 (165). – С. 105-111.

5. Іващенко О.В. Економічна сутність категорії «ринок» / О.В. Іващенко // Вісник ХНАУ. Серія «Економіка і природокористування». Випуск 5. – Х:ХНАУ, 2007. – С. 161-165.

ІННОВАЦІЙНІ ПЕРЕТВОРЕННЯ В ОРГАНІЗАЦІЇ ЗРОШЕННЯ

***НЕЧИПОРЕНКО О.М., К.Е.Н., ДОЦЕНТ,
ПРОВІДНИЙ НАУКОВИЙ СПІВРОБІТНИК НАЦІОНАЛЬНИЙ
НАУКОВИЙ ЦЕНТР "ІНСТИТУТ АГРАРНОЇ ЕКОНОМІКИ"***

В умовах зростання активності кліматичних посух, продовольча безпека і стійка конкурентоспроможність України на світовому ринку зерна, неможливі без масштабного відновлення зрошуваного землеробства та підвищення ефективності використання меліорованих земель на всеохоплюючій інноваційній основі.

В результаті проведеного реформування агропромислових підприємств які користувалися зрошувальними системами, а таких в Україні, на початок 1999 року, налічувалося 2806 і з них 76% були колективними, кількість нових власників і користувачів поливними ділянками перевищила 190 тисяч [1]. При цьому виділення земельних паїв в натурі (на місцевості), середній розмір яких склав 13 га, створило в подальшому значні проблеми. Недотримання вимог статті 26 Земельного кодексу України, щодо спільного, на підставі угоди, використання меліорованих ділянок призвело до подрібнення технологічних масивів, що негативно вплинуло на функціонування зрошувальних систем [2].

Як показали дослідження, загальна площа фактично зрошуваних земель, за роки незалежності, зменшилася в Україні вчетверо. Так, в 2015 році фактично политими було лише близько 473 тис. га, з яких майже 13% зволожувалося, активно впроваджуваним, інноваційним краплинним способом. Необхідно відмітити, що майже третина зрошуваних площ знаходиться в приватній власності та біля 70% - в оренді. Ефективність вирощування

зернових та олійних культур, на цих масивах знаходиться на рівні, який поки що, не стимулює подальше їх виробництво. Економічний інтерес викликають переважно технічні культури, особливо соя, яка в структурі посівних площ займає до 30%, та овочі.

Найбільш проблемною складовою зрошувального комплексу залишається, передана, майже на 60%, в комунальну власність: на облік сільських або районних Рад, внутрішньогосподарська мережа. Для переважної більшості громад такий реформаторський крок зі сторони держави, в подальшому, значно ускладнив і без того малоефективне використання іригаційної інфраструктури. До того ж тривала невизначеність із балансовою приналежністю польової мережі спричинила додатковий виклик для ефективності зрошувального землеробства. Відсутність відповідального власника не дозволила утримувати поливні системи та механізми в робочому технічному стані більш як на третині меліорованих масивів і ситуація, щодалі, погіршується. Так, Державне агентство водних ресурсів України повідомляє, що незадовільний технічний стан інженерної інфраструктури внутрішньогосподарських систем у 2013 році мав місце на площі 819,5 тис. га, а в 2015 році - вже на 926 тис. га. Забезпеченість технікою для дощування, а даний спосіб поливу, відповідно до проєктів, має виконувати штучне зволоження сільгоспкультур майже на 90% площ, знаходиться, в останні роки, на рівні 20-25% до потреби. Саме з цієї причини не використовується за цільовим призначенням майже 660 тис. га зрошуваних земель. Враховуючи перелічене, а також гідрогеолого-меліоративний стан ґрунтів, фізичне зношення насосно-силового обладнання зрошувальної мережі та несанкціонований демонтаж інженерної інфраструктури, фактично використовуються як не поливні майже 70% земель, що обліковуються як зрошувані. Тобто, на площі більше 1,2 млн. га, втрачається ще як мінімум один врожай сільськогосподарських культур.

Посилюється залежність агровиробництва Півдня України від кліматичних умов. Поглиблюється соціально-економічний та екологічний занепад сільських територій зони зрошення.

У зрошуваному землеробстві назріла необхідність докорінних інноваційних перетворень [3], проте реалізація їх можлива лише при умові зміни концептуального розуміння побудови процесу відновлення і модернізації галузі. В основі має бути пріоритет інтересів

сільгосптоваровиробника, для задоволення яких і споруджувалися системи зрошення, а не багато вартісна відбудова іригаційної інфраструктури, яка може залишитися без потреби.

В зв'язку з цим привертає увагу позитивний світовий досвід передачі управління зрошувальною системою, або ПУЗС. Це процес переходу повноважень і відповідальності від Державного агентства водних ресурсів, керуючого меліоративними системами, до організацій корпоративного сектору, частіше за все (близько 75 %) до, новостворених з цією метою на кооперативній основі, асоціацій водокористувачів /АВК/.

Результати досліджень свідчать, що ПУЗС переважно реалізується до рівня розподільчих або вторинних каналів (в Україні це міжгосподарська мережа). Отже, доцільно пропонувати передачу управління від органів Держводагенства до новостворених об'єднань товаровиробників, поки що лише на рівні внутрішньогосподарської мережі і здійснювати спільну координацію на рівні розподільчої. В подальшій перспективі можлива передача і міжгосподарської мережі у власність, чи лише в користування недержавним структурам, залишивши при цьому у підпорядкуванні держави магістральні канали та водогосподарські об'єкти вищого рівня [4].

Проведені дослідження також переконують, що відродження і подальший розвиток вітчизняних систем штучного зволоження сільськогосподарських угідь можливі лише на інноваційній основі. Враховуючи чисельність і суперечливість наукових пропозицій щодо класифікації інновацій, вважаємо найбільш прийнятним для подальших досліджень розвитку системи зрошуваного землеробства наступне їх групування за сферою застосування: **організаційно-управлінські** (нові методи і форми організації поливного господарювання); **технологічні** (нові технології поливів та обробітку ґрунту, запровадження сучасних інформаційних систем, альтернативних джерел енергії, тощо); **технічні** (освоєння кращих світових зразків поливної та ґрунтообробної техніки, направлених на збереження ресурсів та екологічнобезпечне використання); **економічні** (нововведення у фінансовій та обліковій сферах організації штучного зволоження полів, оцінки результатів господарювання); **соціальні** (зміна умов праці та проживання на територіях зрошуваного землеробства, вирішення проблем зайнятості населення, прогресивна підготовка кадрів); **правові** (нові нормативно-правові акти, що

визначають статус поливних земель та регулюють процес організації ефективного їх використання); **екологічні** (виведення сортів рослин стійких до хвороб і шкідників, з метою зведення до мінімуму застосування хімічних засобів боротьби з ними, а також сортів, що успішно вегетують на засолених ґрунтах).

Реабілітація зношеної і не санкціоновано демонтованої іригаційної інфраструктури потребує значних капіталовкладень, які не можуть і не повинні бути лише державними чи, залученими під гарантії Уряду коштами міжнародних фінансових донорів. Активними інвесторами повинні стати сільгосптоваровиробники, об'єднані в асоціації, або інші корпоративні структури, водокористувачів, яким мають бути передані в управління, а згодом і у власність, польові зрошувальні мережі. Такий, визнаний у світі, шлях реформування галузі, з одночасним відновленням і модернізацією інфраструктури, може забезпечити економічну, екологічну та соціальну ефективність зрошуваного землеробства України.

Література.

1. Земельний кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.
2. Інституціоналізація природно-ресурсних відносин: [колективна монографія] / за заг. ред. д.е.н., проф., акад. НААН України М.А. Хвесика. – К.: ДУ «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України», 2012. – 400 с.
3. Коваленко П.І. Сучасний стан і перспективи відновлення ефективного використання меліоративних систем в Україні : матеріали 22 конгресу міжнародної комісії по іригації і дренажу 13-20 вересня 2014 р. Республіка Корея. – Ташкент 2014. – С. 27-33.
4. Нечипоренко О.М. Напрямки інноваційного розвитку зрошуваного землеробства України /О.М. Нечипоренко// Вісник аграрної науки. – 2015. – № 8. – С. 61-65.
5. Гарсез-Рестрепо К. Передача управління ірригационными системами. Мировой опыт. / К. Гарсез-Рестрепо, Д. Вермилион, Д. Муньон. // Продовольственная и сельскохозяйственная организация объединенных наций. – Рим, 2007. – 65 с.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ КАТЕГОРІЇ «ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ»

ПАХУЩА К.С., СТУДЕНТКА*,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА

Розкриття сутності економічної ефективності вимагає врахування вимог фундаментального економічного закону про забезпечення матеріальних і духовних потреб суспільства. Категорія економічної ефективності виробництва повинна відображати ступінь забезпечення саме цих потреб суспільства в цілому та кожного окремого індивідуума.

Деякі вчені розглядають ефект виробництва як обсяг виробленої продукції, яка за своїми якісними властивостями має попит (постійне споживання та практичне застосування). Хоча для отримання ефекту від виробництва наявності попиту на продукцію також недостатньо. Саме тому багато вчених під ефектом розуміють виробництво продукції (з конкретними кількісними та якісними критеріями), яка має гарантований збут і забезпечує отримання максимального прибутку на одиницю продукції, що є позитивним результатом.

Ефективність – це здатність приносити ефект, результативність процесу, проекту тощо, які визначаються як відношення ефекту, результату до витрат, що забезпечили цей результат.

Поняття «ефективність» є досить широким і відображає не тільки різні сторони явища та результати виробництва, а й охоплює всі результати господарської діяльності підприємств незалежно від типів господарювання та форм власності. З огляду на це під поняттям «ефективність» розглядають саме результативність виробництва.

Рівень ефективності виробництва тієї чи іншої товарної продукції визначається задіяними у виробничому процесі факторами, котрі в ринковій економіці формуються функціонуючою системою виробничих відносин в суспільстві, в основі яких економічні відносини власності на капітал.

В дореформений період переважала державна або одержавлена власність на засоби виробництва і результати праці. Регулювання створеного валового внутрішнього продукту здійснювалось державою. Таким чином, мотиваційний механізм щодо підвищення

* Науковий керівник: – Антощенкова В.В., к.е.н., доцент

результативності виробництва регулювався державою в залежності від потреб суспільства в тому чи іншому товарному продукті. Протягом тривалого періоду відслідковувались фактори впливу на рівень результативності, що були основою для відпрацювання заходів щодо розвитку і підвищення ефективності виробництва. Відповідно, виявлялись причини зниження рівня продуктивності, для усунення яких концентрувались зусилля, як держави, так і господарюючих структур [1, с. 209].

Андрійчук В.Г. трактує ефективність, як економічну категорію, що відображає співвідношення між одержаними результатами і витраченими на їх досягнення ресурсами, причому при вимірюванні ефективності ресурси можуть бути представлені або в певному обсязі за їх первісною (переоціненою) вартістю (застосовувані ресурси), або частиною їх вартості у формі виробничих витрат (виробничо-спожиті ресурси). Якщо при цьому врахувати, що результати виробництва не лише є різноманітними, але й можуть бути представлені в різних формах: вартісній, натуральній, соціальній, то стає очевидною необхідність в ідентифікації категорії ефективності відповідно до тих аспектів діяльності підприємства, які важливо проаналізувати й оцінити. [1, с.397].

Уваги заслуговує і визначення В. І. Мацибори, який вказує, що економічна ефективність – це узагальнююча економічна категорія, якісна характеристика якої відображується у високій результативності використаної живої і уречевленої праці в засобах виробництва і визначається відношенням одержаних результатів до витрат засобів виробництва і живої праці [3, с.136].

Розглядаючи категорію «економічна ефективність» виробництва, Петренко І. Я. та Чужинів П. М., вказують, що ця категорія характеризує відносини економічного ефекту (результату) до ресурсів (витрат), які обумовлюють цей ефект, або навпаки – відносини ресурсів (витрат) до величини отриманого економічного ефекту. Автори зазначають, що «ефект» та «ефективність» поняття неоднозначні. Термін «ефект» означає кінцевий результат якого-небудь процесу, в якому реалізується мета виробництва. Ефект може бути виробничий, економічний та соціальний, який відображає стан умов праці робітників [4, с. 364].

Г.В. Черевко, Ф.В. Горбонос стверджують, що термін «ефективність» слід розглядати, як дієвість витрат, які вкладені в певну діяльність, з метою отримання бажаних результатів. Ефективність, на їх думку – це економічна категорія, яка відображає виробничі

відносини з приводу економії живої та уречевленої праці і показує кінцевий корисний ефект від застосування засобів виробництва і живої праці [5, с. 275-276].

Економічна ефективність виробництва означає одержання максимальної кількості продукції при найменших затратах праці і коштів. Потрібно зауважити, що ефективність включає не тільки співвідношення результатів і витрат виробництва, в ній відбиваються також здатність задовольнити ті чи інші потреби споживача і суспільства в цілому.

Література.

1. Антощенкова В.В. Актуальність функціонування трансфертних цін в умовах агропромислової інтеграції / В.В.Антощенкова // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету. Економічні науки. – 2013 – №2 (22). – Т.3. С. 47 – 52.
2. Андрійчук В. Г. Економіка підприємств агропромислового комплексу / В. Г. Андрійчук // КНЕУ. – К. : КНЕУ, 2013. – 779 с.
3. Мацибора В. І. Економіка сільського господарства : підручник / В. І. Мацибора – К.: Вища шк., 1994. – 415 с.
4. Петренко И.Я. Экономика сельскохозяйственного производства / И. Я. Петренко, П. И. Чужинов – Алма-Ата : Кайнар, 1992, – 560 с.
5. Економіка підприємства : навч. посіб. / Г.В. Черевко, Ф. В. Горбонос, Г.Б. Іваницька, Н.Ф. Павленчик; ред. Г. В. Черевко. – Львів: Априорі, 2004. – 384 с.

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ

***ПІДАДУБНА Г.Д., ІВАНЧЕНКО А.Ю., СТУДЕНТКИ*,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

Сьогодні інновації в глобалізованому світі відіграють ключову та вирішальну роль. Побудова ефективної економіки України потребує розвитку інноваційної політики під впливом високої конкуренції, що

* Науковий керівник – Сагачко Ю.М., к.е.н.

посилюється в умовах реалізації інтеграційних процесів.

Кількість промислових підприємств, що займаються інноваційною діяльністю з кожним роком зростає, так у 2012 році ця цифра становила 1758 підприємств (17,4% обстежених промислових підприємств), порівнюючи з 2011 роком цей показник становив 1679 підприємств (16,2% обстежених промислових підприємств). Обсяг реалізованої цими підприємствами інноваційної продукції становив 36157,7 млн. грн., 332 підприємства реалізовували свою інноваційну продукцію за межі України, 24,7% якої надходило до країн СНД, а майже кожне четверте підприємство реалізовувало продукцію, що була новою для ринку. Обсяг такої продукції склав 14,5 млрд. грн., більш ніж половину якої (52,4%) 105 підприємств поставили на експорт. При цьому, більшість підприємств (85,7%) у звітному періоді реалізували продукцію, яка була новою виключно для підприємства. Її обсяг склав 21,7 млрд. грн., 26,6% якої 260 підприємств реалізували за межі України [2].

Не відповідають завданням розвитку національної інноваційної системи умови правової охорони інтелектуальної власності в Україні, не належним чином ведеться облік об'єктів права інтелектуальної власності та нематеріальних активів. Це є причиною низької патентної активності науково-промислового комплексу і того, що частка інтелектуальної власності та нематеріальних активів в основних фондах за бухгалтерськими документами вкрай низька.

Нині в Україні немає чіткої системи у формуванні, розгляді й затвердженні в органах державної влади та управління програм державного рівня. При розробленні та виконанні програм не витримуються типові стадії і процедури, основні принципи програмно-цільового управління: цільова спрямованість, комплексність, альтернативність та керованість програм. Проекти більшості програм соціально-економічного спрямування формуються на безальтернативних засадах, без проведення конкурсів та державної експертизи [3].

Необхідно сформувати загальнодержавну систему автоматизованого пошуку, збору, накопичення, аналітичного опрацювання й зберігання, розповсюдження і надання інформації в сфері науково-технологічного та інноваційного розвитку, єдину систему обліку електронних інформаційних ресурсів держави. За рахунок технологічного переозброєння необхідно досягти зменшення частки зношених основних засобів виробничого потенціалу України в

середньому на 20%, підвищити ефективність використання робочої сили в 2,5 рази [4].

Адаптивна інфраструктура інноваційної діяльності може існувати, якщо закладено діє ланцюжок: «наука-технологія-виробництво-ринок». Досягти цього без використання індустрії венчурного бізнесу, тобто без створення приватних інвестиційних компаній, діяльність яких підтримують державні та суспільні фонди, не є можливим. Слід нарощувати частку венчурних інвестицій у високотехнологічне виробництво такими темпами, щоб досягти 70% від загального обсягу інвестицій. Одним із механізмів стимулювання розвитку венчурної індустрії є фондовий ринок. Оскільки венчурне фінансування припускає участь інвестора в керуванні підприємством, у розвиток якого вкладені кошти, то це сприяє руху акціонерного капіталу як у національному, так і в міжнаціональному масштабах [5].

Одним із механізмів реалізації державної науково-технологічної та інноваційної політики є програмно-цільовий метод управління, ефективність якого підтверджена світовою практикою. Державна підтримка цільових програм різного рівня має визначатись їх органічним зв'язком із системою державних науково-технологічних та інноваційних пріоритетів, уся ієрархія яких має ґрунтуватися на глибоких прогнозно-аналітичних дослідженнях та релевантному інформаційному забезпеченні [1].

Відмова від інноваційної політики може призвести до консервації накопичених у країні передумов структурної деградації — оскільки стабілізаційне зростання останніх років (відновлення потенційного ВВП) не є достатнім свідченням позитивних довгострокових перспектив української економіки і підвищення її конкурентоспроможності у світовому економічному просторі.

Переоцінювання цінностей у зв'язку з викликами зовнішнього середовища, спричиненими наслідками геополітичної та економічної кризи, повинне стати базисом для формування інноваційної екосистеми нового типу та її регіональних інноваційних модулів.

Література.

1. Микитюк П.П. Інноваційна діяльність : навч. посіб. / П.П. Микитюк, Б. Г. Сенів. – К. : Центр навч. літ., 2008. – 320 с
2. Офіційний сайт державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.me.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=205521&cat_id=201598

3. Горбулін В. П. Державне управління науково-технічними та економічними процесами реалізації Україною стратегічного курсу на європейську і євроатлантичну інтеграцію / В. П. Горбулін – К. : ДП „«НВЦ» Євроатлантикінформ”, 2010. – 272 с.

4. Інноваційні ресурсозберігаючі технології: ефективність в умовах різного фінансового стану агроформувань : [монографія] / За ред. професора Г.Є. Мазнева. – Харків: Вид-во «Майдан», 2015. – 592 с.

5. Інноваційний розвиток в Україні : наявний потенціал і ключові проблеми його реалізації. Аналітична доповідь центру Разумкова // Національна безпека і оборона. – 2009. – № 7. – С. 2–14.

МАРКЕТИНГОВЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА МАРКЕТИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

***Пульна Г.П., Тимченко М.В., студентки*,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

Маркетингові дослідження – це систематизований процес збирання, накопичення, оброблення та аналізу інформації, яка відображає реальну внутрішню і зовнішню ситуацію, з метою прийняття конкретних управлінських рішень для стабілізації, покращення чи розвитку виробничої діяльності та зменшення невизначеності і ризику при прийнятті цих рішень.

До маркетингових досліджень висуваються такі вимоги:

- дослідження повинні мати системний характер з метою забезпечення їх більшої ефективності;
- до досліджень необхідно застосовувати науковий підхід, який базується на об'єктивності і точності;
- дослідження повинне бути багатоступінчастим процесом, який включає збирання, реєстрацію і обробку даних;
- дослідження повинне базуватися на різноманітності джерел інформації.

* Науковий керівник – Богданович О.А., ст.викладач

Метою маркетингових досліджень є забезпечення свого підприємства або замовників надійною і достовірною інформацією про ринок, структуру і динаміку попиту, смаки і бажання покупців.

Основним завданням маркетингових досліджень є створення умов для пристосування виробництва до змін ринку, а також розробка системи заходів з підвищення конкурентоспроможності продукції та інтенсифікації збуту [4].

Необхідність маркетингових досліджень зумовлена тим, що керівництво будь-якої організації чи підприємства, приймаючи маркетингові рішення, має обрати найефективніші з них з погляду прибутковості та рівня ризику. Одержуючи заздалегідь відповідну інформацію, можна уникнути помилок, які дорого коштують, до того, як витрати стануть відчутними, вчасно відреагувати на дії конкурентів, припинити виробництво неперспективного або занадто дорогого товару тощо [1].

Характер самих маркетингових рішень обумовлюється великою низкою чинників, а визначення ступеня та інтенсивності їхнього впливу пов'язано і з кількістю чинників, і з труднощами передбачуваності дії більшості а них. Підпорядкування всіх аспектів діяльності підприємства завданням прибуткового бізнесу робить вивчення широкого спектру чинників ринку і проявів їхньої дії вихідним пунктом для прийняття будь-якого господарського рішення. Для зменшення ступеня невизначеності та ризику підприємство повинне мати надійну, своєчасну та достатню інформацію, одержання якої і забезпечують маркетингові дослідження. Своєчасне, професійно проведене маркетингове дослідження дає змогу підприємству об'єктивно оцінити свої ринкові можливості та обрати ті напрями діяльності, де досягнення поставлених цілей стає можливим з мінімальним ступенем ризику і невизначеності [2].

Маркетингові дослідження є важливою складовою маркетингової діяльності підприємства. Завдання тих, хто їх проводить, — більше дізнатися про споживачів, ринок та запропонувати вищому керівництву підприємства ідеї виробництва певної продукції, способів реалізації та комунікації, ціни, дизайну тощо.

Основними напрямками маркетингових досліджень можна визначити дослідження мікросередовища та макросередовища діяльності підприємства.

Об'єктами дослідження на рівні макросередовища є макроекономічні фактори (динаміка валового внутрішнього продукту, рівня інфляції, курс національної валюти та ін.) та державне регулювання економічних процесів.

До об'єктів дослідження на рівні мікросередовища належать ринок у цілому, споживачі, інституціональні структури ринку (конкуренти, постачальники та ін.) [5].

Кожен бізнесмен, комерсант чи підприємець, який працює на ринку, передусім повинен вивчити ринок, застосовуючи низку заходів та систему аналітичних досліджень маркетингової діяльності. Важливою складовою частиною маркетингової діяльності є маркетингові дослідження, як надзвичайно важливі заходи, які треба здійснювати плановірно і постійно, для співставлення очікуваних результатів з реальною ситуацією на ринку для своєчасного реагування на неї і внесення коректив у підприємницьку діяльність.

Сучасному підприємцю для орієнтації в ринковому середовищі недостатньо особистої інтуїції, чужих суджень, висловів, думок та висновків. Йому потрібна інформація щодо існуючих і очікуваних ринкових проблем та способів їх розв'язання. З кожним роком в умовах конкуренції для зменшення міри ризику фірма повинна володіти надійною інформацією про товарне виробництво, середовище конкуренції, стан економіки регіону, країни, фірми, і стосовно цього будувати свою політику на ринку. Треба відмітити, що маркетингові дослідження потрібні як для комерційних, так і для некомерційних установ, зокрема державних навчальних закладів [3].

Література.

1. Бутенко Н. В. Маркетинг : Підручник / Н.В. Бутенко. - К. : Атіка, 2006. - 300 с.
2. Гаркавенко С. С. Маркетинг. Підручник. – Київ: Лібра, 2002. – 705 с.
3. Маркетинг: навч. пос. / В. В. Липчук, Р. П. Дудяк, С.Я. Бугіль, Я. С. Янишин. - Львів: „Магнолія 2006”, 2012. - 456с.
4. Маркетинг : навч. посібник / Ю. Є. Петруня. - К.: Знання, 2007. - 325 с.
5. Маркетинг: підручник / М.О.Турченко, М.Д. Швець.- К.:Знання, 2011. – 318 с.

УПРАВЛІННЯ ВИРОБНИЦТВОМ В АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

***САГАЧКО Ю.М., к.е.н.,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

Не зважаючи на хвилеподібні кризові явища в Україні вона залишається країною з багатими природними ресурсами, освічене населення, вигідне географічне положення, що дозволяє їй бути міжнародною торгівельною державою. При цьому країна володіє банком унікальних технологій і наукових розробок, реалізація яких відкриває нові можливості, як для вітчизняного, так і для світового прогресу.

Однак при такому величезному науковому, виробничому і кадровому потенціалі в економіці України протягом останніх років спостерігаються кризові явища, у результаті чого обсяги виробництва основних видів продукції катастрофічно знизилися. Так за офіційною інформацією, індекс обсягу сільськогосподарського виробництва в Україні у 2015 році становив 95,2, що на 4,8% менше показника 2014 року [1].

Таким чином, уперше протягом останніх років, починаючи з 1999 р., за підсумками року спостерігається приріст виробництва. Але цей факт не дає приводу для оптимізму. Підвищення зростання виробництва й збільшення валового продукту в Україні, відбувається не за рахунок підвищення ефективності економіки, і не є результатом діяльності уряду й інших державних органів. Дане явище пояснюється наступним. Справа в тому, що розвиток світової економіки відбувається хвилеподібно, чи циклічно. В різні роки виробництво може зростати великими чи меншими темпами, а в ряді випадків розвиток економіки може мати негативний знак, що означає падіння виробництва. Так, після південно-східної кризи, циклічний розвиток світової економіки супроводжується високим рівнем економічної активності, природно, що це явище знаходить своє відображення і на економіці України.

Але наразі ми спостерігаємо неефективне використання виробничого потенціалу, що свідчить про низьку ефективність виробництва практично у всіх галузях економіки України. У свою чергу це є результатом низького попиту на вироблену продукцію, тобто фактично продукція, що виробляється на підприємствах

України є неконкурентоспроможною. Висока собівартість, низька якість – от причини відсутності попиту.

Таким чином, підвищення ефективності виробництва на підприємствах України – це одна з найважливіших задач як держави (створення сприятливих умов для ефективної діяльності підприємств), так і економістів самих підприємств (аналіз виробничої діяльності, розробка й упровадження заходів щодо підвищення ефективності виробництва).

Суспільство ніколи не було байдужим до витрат на досягнення того чи іншого успіху. В основі прогресу лежить підвищення ефективності виробництва. Тут розуміється економічна й соціальна результативність господарської діяльності.

Аналізуючи дослідження японських учених Коно Т., Монден Я., Моріта А., Оучі У., Ісікави К. [2-6], котрі були одними із тих, хто створив «японське диво». Працюючи на підприємстві, вони були націлені на ефективну систему виробництва з економією витрат ресурсів, які є зайвими, при цьому досягали високої якості продукції

Запорука успіху діяльності будь-якого підприємства криється в постійному підвищенні ефективності виробництва, систематичному аналізі виробничої діяльності, розробці й упровадженні заходів, націлених на підвищенні ефективності виробництва.

На сучасному етапі розвитку України, забезпечення стабільної роботи підприємств по випуску конкурентоздатної продукції, є завданням першорядної важливості для керуючих усіх рівнів. Найважливішою якісною характеристикою господарювання на всіх рівнях є – ефективність виробництва.

Зниження витрат виробництва, раціональне використання матеріальних ресурсів, досягнення більш високих економічних показників і, насамперед підвищення продуктивності праці й ефективності виробництва, і на цій базі зниження собівартості – найбільш важливі й актуальні задачі працівників управління виробництвом. Для їхнього вирішення велике значення має удосконалювання управління з метою підвищення його ефективності, оволодіння методами ефективного керування виробництвом, а також розрахунки й порівняння показників ефективності виробництва підприємства.

Необхідною умовою вирішення поставлених завдань є науковий пошук, аналіз, узагальнення практики й обґрунтування такої системи

управління підприємством, що могла б забезпечити підвищення ефективності виробництва й насичення ринку високоякісними товарами, доступними для масового споживача.

Управління виробництвом є однією з найважливіших частин керівництва виробничою діяльністю підприємства. Системи оперативного управління виробництвом, якістю, матеріально-технічним забезпеченням і технічним обслуговуванням побудовані на однакових принципах. Метою зазначеної системи є забезпечення економічно ефективної реалізації завдань організації.

Терміни «операція» і «виробництво» взаємозамінні. Проте виробництво передбачає випуск товарів і обробку сировини, тоді як операції передбачають не тільки виробництво товарів, але й надання послуг. Операційна функція передбачає такі дії, в результаті яких виробляються товари для зовнішнього середовища. Цю функцію виконують всі організації, інакше вони не можуть існувати. Оперативне управління виробництвом передбачає функції календарного планування й диспетчеризації виробництва, рознарядки роботи, контролю та строків їх виконання. Оперативне управління має надзвичайно важливе значення як у сфері виробництва, так і у сфері надання послуг.

Таким чином, управління виробництвом передбачає створення й ефективне функціонування операційної системи.

Література.

1. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
2. Коно Т. Стратегия и структура японских предприятий / Т. Коно ; пер. с англ. – М. : Прогресс, 1997. – 123 с.
3. Монден Я. "Тойота": методы эффективного управления / Я. Монден. – М. : Экономика, 1999. – 119 с.
4. Морита А. Сделано в Японии: история фирмы „SONY„ / А. Морита – М. : Прогресс, 2002. – 205 с.
5. Оучи У. Методы организации производства: японский и американский подходы / У. Оучи. – М. : Экономика, 1984. – 217 с.
6. Исигава К. Японские методы управления качеством / К. Исигава ; сокр. пер. с англ.; под ред. А. В. Гличева. – М. : Экономика, 1988. – 214 с.

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ОРГАНІЧНОГО ЗЕМЛЕРОБСТВА В УКРАЇНІ

***СУДАКОВА А.О., СТУДЕНТКА МАГІСТРАТУРИ*,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

Інтенсивне землеробство широко застосовувалося наприкінці ХХ століття, обов'язковою метою якого було використання синтетичних хімічних речовин у великій кількості, що перевищували дозволені норми в сільськогосподарському середовищі.

Досить тривалий час діяльність підприємців сільського господарства була спрямована на збільшення виробництва продовольства, як наслідок виснаження природного потенціалу ґрунтів та забруднення довкілля.

Для запобігання цього було використано альтернативні системи землеробства: органічне, біологічне, екологічне.

Основними умовами даних систем є:

- заборона на використання пестицидів та мінеральних добрив;
- внесення органічних добрив, наприклад гною, рослинних решток, іншої органіки;
- мінімальний ґрунтозахисний обробіток;
- дотримання сівозмін;
- заборона використання ГМО [1].

Основні технологічні прийоми органічного землеробства спрямовані на підвищення та збереження родючості ґрунтів. На сьогоднішній день основним гальмівним чинником вирощування екологічно чистої сільськогосподарської продукції в Україні є стан земельних ресурсів.

Надмірне внесення отрутохімікатів, порушення правил агротехніки, використання важких сільськогосподарських машин, надмірний випас худоби та інші чинники призвели до втрат сільськогосподарських угідь на 500 тис. га. та зниження вмісту гумусу у ґрунті на 9 % [2].

При внесенні добрив на хімічній основі лише 40 % поживних речовин засвоюється рослинами, а інші потрапляють в ґрунт та воду.

* Науковий керівник – Зайка С.О., к.е.н., доцент

Надмірна розораність земель та інтенсифікація землекористування призвели до екологічної кризи, в якій знаходиться сільське господарство України на сьогоднішній день.

Ринок екологічно чистої продукції в Україні швидко зростає, проте це потребує капіталовкладень та супроводжується значними ризиками. Основними показниками якості даної продукції являється відсутність барвників, консервантів та синтетичних добавок, проте не вся продукція заявлена як органічна відповідає даним вимогам на 100 %. Також досить рушійною силою є ціна на продукцію даного сегменту ринку, яку не може дозволити собі кожен громадянин України, хоча на сьогодні основним споживачем є діти.

Близько 60 % громадян згодні перейти на споживання органічної продукції за умови, що її ціна перевищуватиме вартість стандартної лише на 10-25 %, проте за умови нерозвинутого ринку України даний відсоток може сягати 100 % [5].

Середньостатистичний рівень споживання органічної продукції в розвинутих європейських країнах становить 10-11 %, в Україні поки що це лише 1 %. Незважаючи на перевищення вартості органічних продуктів над традиційними на 40-50 %, італійці щороку витрачають на придбання органічних продуктів в середньому € 25 на одну особу, швейцарці – € 105, датчани – € 51, шведи – € 47 [3].

Динаміку створення органічних господарств України приведено на рисунку.

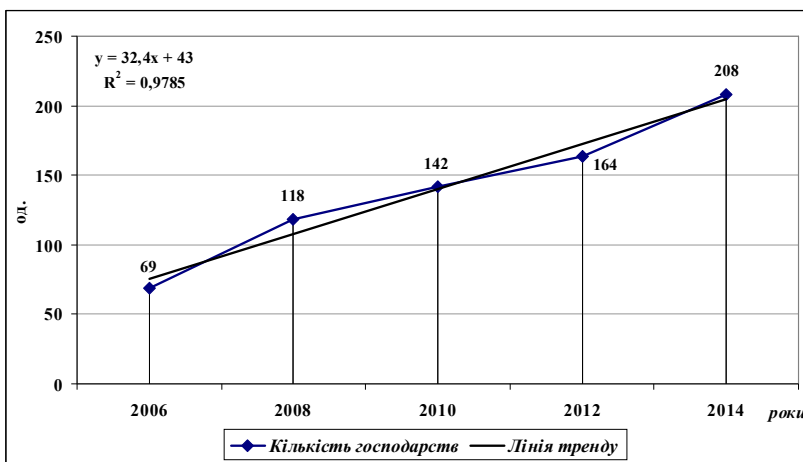

Рис. 1. Динамік створення органічних господарств України

З періоду 2006-2014 рр. кількість господарств зросла у 2 рази і становить 208 господарств [4].

Основними проблемами в розвитку органічного виробництва України є недостатньо розвинена нормативно-правова база, низький рівень інформованості населення, складнощі при вирощуванні продукції, в епоху автоматизації низький рівень навичок у працівників, недостатнє фінансування.

Отже, органічне землеробство є тим важелем, що повинно використовувати людство в результаті негативних наслідків даного методу господарювання. Воно позитивно впливає на стан навколишнього середовища та зменшує ризики захворювань, в першу чергу, сільськогосподарських працівників та людства в цілому. Продукція органічного виробництва не має в своєму складі стійких хімічних та токсичних речовин. Екологічно чисті продукти мають на 50 % більше поживних речовин, мінералів та вітамінів ніж аналогічна продукція, що вирощена в умовах підвищеної хімізації.

Література.

1. Report and Recommendations on Organic Farming (Washington DC: USDA, 1980), p. xii. NAL Call # aS605.5U52/
2. Дуб А.Р. Доцільність та перспективи державного сприяння виготовлення екологічно чистої сільськогосподарської продукції в Україні / А.Р. Дуб // Науковий вісник НАУ України. – 2008. – № 18.9. – С. 83-88.
3. Kristiansen P., Taji A., Reganoldt J. Organic Agriculture. A Global Perspective. Cornell University Press. New York, 2006.
4. FIBL and IFOAM. The World of Organic Agriculture Statistics and Emerging Trends 2013. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: orgprints.org/22349/7/fibl-ifoam-2013-regions-2011.pdf.
5. Чайка Т.О. Передумови розвитку органічної продукції в Україні / Т.О. Чайка // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2011. – № 4. – Т.1. – С. 233-240.

РОЗВИТОК ОРГАНІЧНОГО АГРОВИРОБНИЦТВА

**УШАКОВА С.А., СТУДЕНТКА МАГІСТРАТУРИ*,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА**

Через намагання виробників сільського господарства збільшити об'єми виробництва та прибутки, інтенсивне сільське господарство почало втрачати якість. У той самий час деякі господарства почали розвиватись у напрямі ековиробництва, ставлячи пріоритет не на прибуток, а на якість і корисність своєї продукції. Головне місце серед таких альтернативних технологій сільського господарства посідає органічне сільське господарство. Ця технологія ґрунтується на екологічних процесах, що дозволяє зберегти «здоров'я» ґрунтів, екосистем і головне – людей.

Органічна продукція є результатом органічного виробництва. До органічної продукції можна віднести велике розмаїття товарів таких, як органічна побутова хімія, косметика, дитячі іграшки, одяг і ін., але центральне місце у світовому ринку органічної продукції – це виробництво продуктів харчування. Дослідження органічного землеробства зумовляють: 1) переорієнтацію економіки на забезпечення людей високоякісними, екологічно чистими та смачними продуктами харчування; 2) інтенсифікацію виробництва, водночас зберігаючи навколишнє середовище та родючість ґрунту; 3) поліпшення здоров'я людей, завдяки органічній виробничо-господарській діяльності; 4) потребу у комплексному підході розвитку сільських територій, що призведе до поліпшення та розвитку сільської інфраструктури, підвищення показників ефективності діяльності аграрних суб'єктів господарювання, збереження природних екосистем та ін. Виробництво органічної продукції, й такої ж сировини стає для українських аграріїв корисним досвідом, створює можливості розширення ринків збуту своєї продукції та прискорює інтегрування у світовий простір.

На сьогодні в Україні є певна кількість організацій, що надають статистичну інформацію та новітні практичні й теоретичні дослідження, розробки з органічного виробництва, прикладом можуть слугувати Федерація органічного руху України, Спілка учасників органічного агровиробництва «Натурпродукт» та Міжнародна

* Науковий керівник – Зайка С.О., к.е.н., доцент

Громадська Асоціація учасників біовиробництва «БІОЛан Україна». Провідними зарубіжними фахівцями даної галузі є А. Говард, Р. Штайнер, Є. Бальфура, Е. Дебенхем, Р. Блекмур та інші. Серед українських вчених цю тему детально вивчають у своїх працях С. Антонєць, В. Шлапак, М. Кобець, Н. Бородачева та ін. [3].

Нині у світі активно впроваджується законодавство щодо органічного виробництва, вдосконалюються технології виробництва, розробляються стандарти, розвивається переробка та продаж органічної продукції, розширюється її асортимент. Україна теж не стоїть осторонь: ведеться розробка законодавства, проводиться широка інформаційна підтримка органічного виробництва.

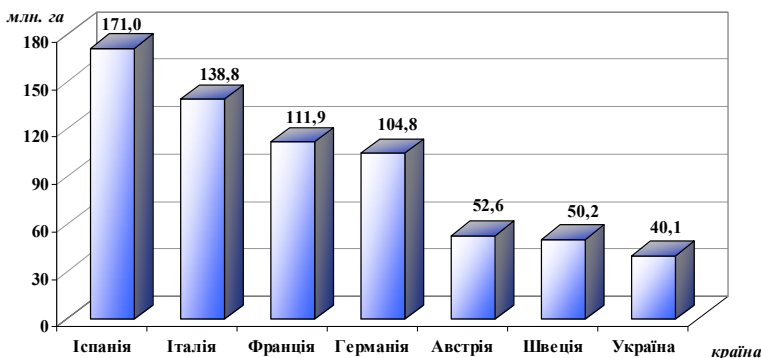

Рис. 1. Площа земель під органічним землеробством в різних країнах Європи, га [1]

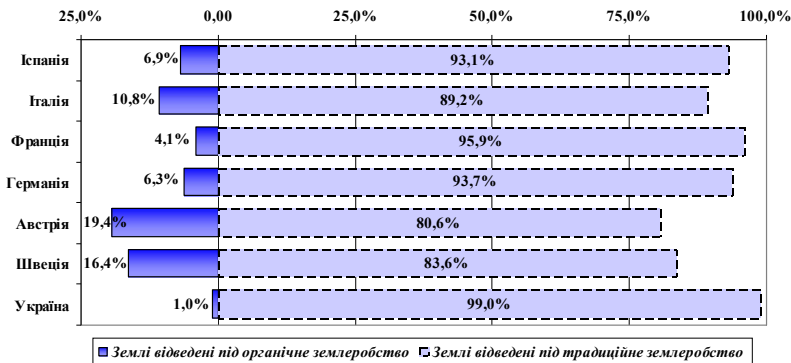

Рис. 2. Частка земель задіяних під органічне землеробство, % [1]

На досліджуваний період в Україні під органічними культурами зайнято 400,8 тис. га, проте обсяги споживання цієї продукції надзвичайно низькі й становлять лише 15 млн. євро (0,12 євро на одну особу).

Для порівняння, у Фінляндії, де всього 212 тис. га зайняті в органічному виробництві, споживання на одну особу становить 41 євро. Внаслідок відсутності законодавчої бази та низької купівельної спроможності населення майже 80 % вітчизняної органічної продукції йде на експорт, а решта реалізується на внутрішньому ринку: як звичайна – 14 %, і сертифікована органічна – 6 %. На сьогодні в Україні сертифіковані понад 180 сільськогосподарських підприємств з органічного виробництва [2].

Протягом останніх десятиліть відбувається стрімкий розвиток органічного сектору в більшості країн світу. Проведене дослідження дозволило встановити, що попит концентрується в розвинених країнах, та зростає попит в країнах, що розвиваються, безумовно постійно розширюється асортимент органічних продуктів і товарів. В цілому органічне виробництво в світі має значні перспективи розвитку та величезний потенціал.

Література.

1. FIBL and IFOAM. The World of Organic Agriculture Statistics and Emerging Trends 2013. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://shop.fibl.org/fileadmin/documents/shop/1698-organic-world-2016.pdf>
2. Гаваза Є.В. Ємність ринку органічної продукції в Україні/ ННЦ «Інститут аграрної економіки».
3. Артіш В.І. Удосконалення управління виробництвом / Національний університет біоресурсів і природокористування України.
4. Органічний світ – Глобальна статистика органічного виробництва та новини [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.organic-world.net.
5. Федерація органічного руху України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://organic.com.ua/>
6. Інноваційні ресурсозберігаючі технології: ефективність в умовах різного фінансового стану агроформувань: [монографія] / за ред. професора Г.Є. Мазнева. – Харків: Вид-во «Майдан», 2015. – 592 с.
7. Заїка С.О. Тенденції розвитку органічного землеробства / С.О. Заїка // Органічне виробництво і продовольча безпека. – Житомир: «Полісся», 2013. – С. 244-246.

ФАКТОРИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ГАЛУЗІ МОЛОЧНОГО СКОТАРСТВА

**ФАДЕЄНКО Я.Ю., АСПИРАНТ*, ВІДДІЛУ ГОДІВЛІ ЖУЙНИХ ТВАРИН
ІНСТИТУТ ТВАРИННИЦТВА НААН УКРАЇНИ**

Реалізація генетичного потенціалу продуктивності худоби зумовлюється багатьма чинниками, найголовнішими з яких є забезпечення оптимального розвитку тварин, запровадження найбільш біологічно виправданих технологій утримання та експлуатації худоби, формування високопродуктивного племінного ядра у стаді. Організація і технологія вирощування ремонтного молодняку повинна базуватися на закономірностях індивідуального розвитку, враховувати біологічні особливості росту, забезпечувати формування відтворної функції тварин [1].

Для ритмічності отелень протягом року необхідно проектувати щомісяця тільність 8,6% корів, що є на 1 січня. Найвища запліднюваність відзначається при заплідненні тварин у першу і другу охоту. Встановлено такі оптимальні строки першого запліднення телиць – 16-18 місяців після досягнення ними 70% живої маси дорослих тварин даної породи [2].

При формуванні високопродуктивного, ефективного стада має велике значення визначення впливу сезону народження на інтенсивність росту і розвитку ремонтних телиць, їх відтворювальну здатність та подальшу молочну продуктивність.

В усіх категоріях господарств України простежується чітка щорічна тенденція збільшення виробництва молока у літні місяці року у 1,5 – 2 рази проти зимових, тобто, сезонний характер розтелення корів та виробництва молока. Так, на травень, червень і липень припадає 32,7 % отелень корів, а на січень, лютий та березень – 17,7 %, або у 2 рази менше [3].

Одночасно регулювання отелень за сезонами року з метою рівномірного виробництва молока протягом року має здійснюватися насамперед на молочних комплексах і великих фермах, забезпечуючи повноцінну годівлю тварин в усі періоди року. Однак останні роки відсутня інформація щодо ефективності вирощування і плідного осіменіння телиць у більш ранньому віці в залежності від сезону отелення корів. При формуванні високопродуктивного, ефективного

*Науковий керівник – докт. с-г. наук Михальченко С.А.

стада має велике значення визначення впливу сезону народження на інтенсивність росту і розвитку ремонтних телиць, їх відтворювальну здатність [4].

В умовах ДГ «Гонтарівка» Інституту тваринництва НААН на основі ретроспективних даних проведено аналіз ступеню впливу сезону народження телиць української чорно-рябої молочної породи на інтенсивність росту і розвитку ремонтних телиць, їх відтворювальну здатність та молочну продуктивність.

У ДГ «Гонтарівка» проводили визначення впливу сезону народження на ріст і розвиток ремонтних теличок, їх відтворювальну здатність. На основі ретроспективних даних за 2005-2013 роки на поголів'ї корів української чорно-рябої молочної породи проведено дослідження в ДГ «Гонтарівка» Інституту тваринництва НААН України. Для цього сформовані 4 групи теличок: I група (дослідна) - народження теличок взимку; II група (дослідна) – народження теличок навесні; III група (дослідна) - народження теличок влітку; IV група (дослідна) - народження теличок восени.

Аналіз розтелень корів за останні 5 років по місяцях року у ДГ «Гонтарівка» показав, що найбільша кількість отелень проходить у весняні місяці року – 40-41 %, влітку 25-26 %, восени 13-14 %, взимку 19-20 %. Тобто 2/3 всіх розтелень у господарстві відбувається у весняно-літній період і тільки 1/3 – у осінне-зимовий період. Але за дослідженнями багатьох вітчизняних і закордонних вчених доведено, що надій корів, які розтелилися взимку на 8-11 % більший, ніж у корів, які розтелилися навесні і влітку [5].

Дослідженнями встановлено, що найвищою жива маса теличок була при народженні взимку – 37,5 кг, що вірогідно більше проти телят, які народилися весною на 3,8 % та влітку на 5,5 %. Жива маса телиць у 18 міс. також найбільшою була у 2-ї групі, які народилися взимку – 422,2 кг, що вірогідно більше проти 3-ї групи на 3,3 % та проти 4-ї групи на 4,9 %.

Аналіз відтворних якостей телиць показав, що жива маса телиць при осіменінні в усіх групах була приблизно однаковою – 385-391 кг, що є оптимальним для даної породи. Проте вік телиць при осіменінні найменшим був у телиць 2-ї групи, які народилися взимку – 502 дні, або 16,7 місяців, а найбільшим у 4-ї групі, які народилися влітку – 534,6 дні (17,8 міс., $P < 0,95$).

Розтелення корів-первісток 2-ї групи припадало якраз на зимовий період і молочна продуктивність їх виявилася найвищою 5670 кг, що вірогідно більше проти одноліток 4-ї групи на 320 кг

(6,6 %, $P < 0,95$) та не вірогідно більше відносно весняних та осінніх одноліток, відповідно на 3,4 та 4,8 %. Пожиттєвий надій найвищим був у корів, які народилися взимку і склав 360,6 т молока, що на 14,1 % більше проти осінніх, на 68,9 % - відносно весняних та на 69,4 % , ніж літніх аналогів.

Таким чином встановлено, що найбільш ефективним у молочному скотарстві є вирощування ремонтних телиць, які народилися взимку. Вони проявили найбільшу інтенсивність росту до 18-місячного віку, що сприяло більш ранньому їх заплідненню і більш високій молочній продуктивності.

Література.

1. Батир Ю.Г. Інвестиційна стратегія розвитку аграрної сфери / Ю.Г. Батир., Н.В. Чуйко, К.Г. Храпач // 36. наук. праць ХДЗВА. – 2015. – Вип. 31, Ч.1. – С. 13-19.
2. Рубан Ю.Д. Скотарство і технологія виробництва молока та яловичини. – Х.: Еспада, 2002. – 572 с.
3. Стратегічні напрями розвитку сільського господарства України на період до 2020 року / За ред. Ю.О. Лупенка, В.Я. Месель-Весесяка – К.: ННЦ «ІАЕ», 2012. – 182 с.
4. Хуборкова С.В. Молочная продуктивность, микробиологические и технологические показатели молока коров разных сезонов отела / С.В. Хуборкова // Автореф. дис. на соискание уч. ст. канд. с-х наук. – М., 2013. – 20 с.
5. Федорович В. Відтворювальна здатність корів молочних порід за віком / В. Федорович // Тваринництво України., – 2015. – № 1-2. – С. 19-23.

СУТНІСТЬ ТА РОЛЬ ЯКОСТІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ФУНКЦІОНУВАННЯ ВІТЧИЗНЯНОЇ ЕКОНОМІКИ

ХОМЕНКО О.М., СТУДЕНТКА*,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА

За часів СРСР, до складу якого входила і Україна, її економіка базувалася на колективному господарстві, плановості в системі управління, промисловому виробництві та централізованому

* Науковий керівник – Грідін О.В., ст. викладач

адміністративному плануванні.

Основні заходи щодо забезпечення розвитку економіки були направлені не на задоволення суспільних потреб, а на збільшення масштабів виробництва. Економіка була орієнтована на кількість і не зважала на обмеженість і вичерпність природних ресурсів, тому використовувала їх на максимально можливому рівні для задоволення потреб виробництва. В сучасних умовах обмеженості ресурсів і жорсткої їх економії проведення подібної політики є не тільки не виправданим, а просто не можливим. Після проголошення незалежності суб'єктам господарювання необхідно було якомога швидше перелаштуватися на ринкову економіку, що відкрило нові можливості для держави.

Якість – як економічна категорія, відображає сукупність властивостей продукції, що зумовлюють ступінь її можливості задовольняти потреби людини відповідно до свого призначення [1].

Основними причинами, що визначають необхідність підвищення та забезпечення якості є наступні: безперервне зростання особистих, виробничих і суспільних потреб; посилення ролі і підвищення темпів НТП в розвитку науки, техніки, виробництва, економіки і всього світового співтовариства; збільшення обсягів виробництва продукції та послуг і, як наслідок, можливе зростання браку і рекламаций; неприйняття споживачами продукції і послуг у зв'язку з відносно невисоким рівнем якості; посилення вимог до інтенсифікації виробництва і підвищення його ефективності як необхідного чинника стабільного розвитку підприємств [2].

Важливими властивостями для оцінки якості є: технічний рівень; естетичний рівень; експлуатаційний рівень; технічна якість.

Підвищення якості продукції має базуватися на розробці комплексної, взаємопов'язаної системи технічних, організаційних, економічних, соціальних та мотиваційних заходів, що забезпечують необхідний рівень якості на всіх стадіях виробництва і споживання продукції [4].

Тому вважаємо за доцільне впровадження заходів направлених на підвищення якості продукції одночасно:

1. За технологічним напрямком: техніко-технологічна досконалість виробництва; досконалість засобів виробництва; удосконалення системи контролю за якістю сировини, матеріалів, готової продукції.

2. За економічним напрямком: ефективність управління витратами на якість; рівень інвестиційного забезпечення модернізації;

ефективність системи логістики.

3. За організаційним напрямком: формування організаційної культури та філософії організації; використання ефективної системи мотивації; лідерство та фахова компетентність середнього та вищого менеджменту; дотримання технологічної дисципліни; проведення сертифікації продукції і послуг згідно міжнародних сертифікатів [4].

На якість продукції впливає значна кількість чинників, які діють як самостійно, так і у взаємозв'язку один з одним, як на окремих етапах життєвого циклу продукції, так і відразу на декількох. Всі фактори можна укрупнено об'єднати в 4 групи: технічні, організаційні, економічні і суб'єктивні.

До технічних належать: конструкція, технологія виготовлення, засоби технічного обслуговування і ремонту тощо.

До організаційних належать: розподіл праці і спеціалізація, форми організації виробничих процесів, ритмічність виробництва, форми і методи контролю, форми і способи транспортування, зберігання, експлуатації (споживання), технічного обслуговування, ремонту тощо.

Організаційним факторам, на жаль, в такому обсязі уваги скільки технічним ще не приділяється, тому виробни в результаті поганої організації виробництва, транспортування, експлуатації і ремонту достроково втрачають свою високу якість.

До економічних належать: ціна, собівартість, форми і рівень оплати праці, рівень витрат на технічне обслуговування і ремонт тощо.

Світовий досвід свідчить, що досягти піднесення української економіки і забезпечити стійкі позиції на міжнародному ринку можна лише шляхом оновлення філософії бізнесу, розкриття інтелектуального та творчого потенціалу суспільства, розвитку руху за якість і досконалість, залучення широких кіл науково-технічної громадськості до процесів постійних вдосконалень і поліпшень, широкого впровадження в усі сфери виробництва кращих світових і вітчизняних досягнень у галузі управління якістю [2].

Література.

1. Якість продукції. Суть якості та її роль в забезпеченні зростання Технологічного та виробничого процесів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrreferat.com/index.php?Referat=47057>.

2. Сутність і роль якості [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://biblio.royalwebhosting.net/suschnost-rol-kachestva-22615.html>.

3. Якість продукції (послуг) як економічна категорія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/15980223/ekonomika/yakist_produktsiyi_poslug_ekonomichna_kategoriya.

4. Якість продукції: методологічні та прикладні аспекти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?Op=1&z=2018>.

5. Якість продукції та концепції управління нею як фактор підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/7_NMIW_2011/Economics/10_80849.doc.htm.

УКРАЇНА У РЕЙТИНГУ ГЛОБАЛЬНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ

***ЯЛОВЕНКО В.П., СТУДЕНТ*,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

Головним пріоритетом для країн, що розвиваються, стають якісні параметри оцінки, які визначають їх міжнародну конкурентоспроможність.

У рейтингу глобальної конкурентоспроможності Всесвітнього економічного форуму (ВЕФ) за 2015 рік Україна втратила 3 позиції і опустилась з 76-го (у 2014 році) на 79 місце серед 140 країн світу. Україна знаходиться між Гватемалою та Таджикистаном.

Індекс конкурентоспроможності визначає здатність економіки зростати у довгостроковій перспективі. Складається з 114 показників, 2/3 яких – це результати опитування керівників бізнесу, 1/3 – статистична інформація [1].

Виділяють наступні 10 принципів оцінки конкурентоспроможності країни:

1. Застосування переважно кількісних методів оцінки. Кількість показників повинно бути мінімальним, але достатнім для дотримання принципу комплексності. Максимальний рівень конкурентоспроможності країни, за аналогією з конкурентоспроможністю товарів і організацій, має дорівнювати

* Науковий керівник – Антощенкова В.В., к.е.н., доцент

одиниці.

2. Використання статистичних даних країни і міжнародних організацій з тим, щоб одна людина могла зібрати інформацію, інший розрахувати показник, а третій перевірити якість роботи першого і другого з оцінкою: повноти, достовірності, точності, своєчасності та перспективності. Показники, за можливості, повинні бути одного рівня ієрархії, а не стрибати з рівня на рівень (наприклад, один показник з першого рівня дерева показників конкурентоспроможності, другий - з третього рівня, третій - з другого і т.д.).

3. Застосування до формування показників системного підходу, перш за все, з точки зору вивчення взаємозв'язків країни з зовнішнім середовищем – світовою спільнотою, її інтеграції з іншими країнами і синергічність.

4. Застосування комплексного підходу, тобто оцінка конкурентоспроможності з урахуванням політичного, соціального, духовного, екологічного, технічного, економічного розвитку країни або людини.

5. Застосування показників, що відображають минуле, сьогодення і майбутнє розвитку країни.

6. Структура (конструкція) формули оцінки конкурентоспроможності країни має бути ідентична структурам формул оцінки товарів і організації з визначенням вагомості (важливості) приватних показників конкурентоспроможності.

7. У формулу оцінки конкурентоспроможності країни повинен бути включений показник, що відображає природні конкурентні переваги країни.

8. Показники не повинні прямо залежати від розміру країни, чисельності її населення.

9. Оцінка конкурентоспроможності країн світової спільноти повинна оцінюватися щорічно органами ООН з публікацією результатів.

10. За результатами оцінки конкурентоспроможності країни повинні бути встановлені щорічні міжнародні відзнаки [2, с.62].

Що ж, найбільше позицій Україна втратила за складовими макроекономічного середовища (мінус 29 позицій, 134 місце із 140 країн) та рівнем розвитку фінансового ринку (мінус 14 позицій, 121 місце). Трохи погіршилися оцінки складової «охорона здоров'я та початкова освіта» (мінус 2 позиції).

Показник макроекономічного середовища погіршився перш за все через інфляцію. Україна втратила 59 місць у рейтингу за цим

показником і опинилась на 134-му місці серед 140 країн у рейтингу. Україна втратила 44 позиції за показником державного боргу і у 2015 посіла 110 місце серед 140 країн, оскільки відбувалось зростання обсягу державного боргу. Також відбулось погіршення оцінки сальдо державного бюджету (мінус 5 місць, 104 місце) та кредитного рейтингу країни (мінус 13 місць, 118-е).

За вищою освітою та професійною підготовкою Україна піднялась на 7 позицій і зайняла 34 місце з 140 країн світу. Таким чином, вища освіта залишається конкурентною перевагою України. Україна зайняла 14-те місце в світі за рівнем охоплення вищою освітою та 38 місце за якістю викладання математики та природничих наук. 44 місце – за доступом до Інтернету в школах (плюс 23 позиції). Україна також має конкурентну перевагу у якості (45-е місце серед 140 країн) та охопленні початковою освітою (33-е).

За результатами 2015 року Україна має декілька конкурентних переваг за інноваціями. Україна посіла 29 місце у рейтингу за наявністю наукових та інженерних кадрів, 43 – за якістю науково-дослідних закладів та 50 – за кількістю патентів на винаходи. Очевидно, що інновації є потенціалом для зростання економіки. Задля цього необхідні зусилля держави і бізнесу: збільшити державні закупівлі високотехнологічної продукції (наразі Україна знаходиться на 98у місці) та вдосконалити співпрацю університетів і бізнесу у науці та інноваціях (74-е місце).

Література.

1. Україна у рейтингу глобальної конкурентоспроможності 2015. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reforms.in.ua/ua/news/ukrayina-u-reytingu-globalnoyi-konkurentospromozhnosti-2015>
2. Фатхутдинов Р. А. Стратегический маркетинг. Учебник для вузов, 5-е издание / Р.А. Фатхутдинов. – М.:, 2008. – 640с.
3. Офіційний веб сайт Національної ради реформ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reforms.in.ua>.
4. Офіційний веб сайт Держкомстату України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
5. Антощенкова В. В. Світовий досвід організації економічних відносин виробничих та молокопереробних підприємств / В.В. Антощенкова // Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва. Економічні науки. – Х.: ХНАУ, 2014. – № 6. – С. 97 – 102.

ЕФЕКТИВНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ ОЛІЙНО-ЖИРОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

***ПІВЕНЬ А.В., АСИСТЕНТ,
ЛАБУНЬСЬКА А.А., КОЦКАЛО А.М., СТУДЕНТКИ,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

Олійно-жирова промисловість України це – одна з провідних галузей харчової промисловості, яка є структурним підкомплексом аграрно-промислового комплексу і являє собою достатньо економічно розвинену, сформовану, постійно функціонуючу систему. Сьогодні повністю забезпечені потреби внутрішнього ринку в олійній продукції, зникли сезонні коливання цін.

Виробнича база підприємств дозволяє переробляти різні види насіння олійних культур: соняшника, ріпаку, сої, а вкладені інвестиції зумовляють інвесторів проводити зважену цінову політику відносно олійної сировини, що стимулює їх до вирощування олійних культур. Випереджаючий ріст переробних потужностей зумовлює жорстку конкуренцію між переробними підприємствами на внутрішньому ринку олійних культур і є фактором підтримки рівня закупівельних цін на олійні культури.

Олійний ринок України є одним із перспективних секторів аграрного виробництва. Олійна продукція користується зростаючим попитом на світовому ринку, що зумовлено двома основними факторами:

- всебільшою переорієнтацією у структурі харчування людей на олії і жири рослинного походження через їх фізіологічні переваги і більш доступні ціни порівняно із тваринними жирами;

- динамічним зростанням у всьому світі виробництва біодизельного пального на основі рослинних олій на фоні прогресуючого зростання цін на мінеральні енергоресурси та зменшення їх природних запасів.

Для забезпечення стійкого функціонування олійно-жирової промисловості, її структурні елементи повинні певним чином підбиратися і раціонально територіальне розміщуватися. При цьому вони мають бути структурно і функціонально упорядкованими у просторі та часі, забезпечуючи самовідтворення.

Олійно-жирова галузь представлена великими підприємствами – олійноекстракційними й жировими комбінатами, що виробляють до 85% олії, та дрібними сільськогосподарськими підприємствами, які використовують для переробки насіння власні маслоробні. Так, до складу галузі входять понад 1,2 тис. підприємств, але на дев'ять найбільших компаній у 2013 р. припадало 85% виробництва олії соняшникової нерафінованої й 66% виробництва олії соняшникової рафінованої від відповідних обсягів їх загального виробництва в Україні[1]

До п'ятірки найбільших компаній у переробці олійного насіння, і у виробництві олії входять ГК «Кернел Груп», ЗАТ «АТ Каргілл», «Бунге Україна», ПГ «АТ Креатив», ПГ «ВіОйл».

Минулий сезон в олійно-жировій галузі завершився рекордними показниками, Україна виробила 4 млн. 650 тис. т олії. Якщо подивитися на структуру олійних культур, то ще 5 років тому в ній домінував соняшник. А тепер маємо 2,2 млн. т ріпаку, 3,5 — сої, соняшнику залишилося 64%. І тенденція на зменшення соняшнику та збільшення передусім сої триватиме. Можливість переробляти ріпак і сою на всіх українських підприємствах є. З цією операцією успішно справляються ті, хто вже почав ці процеси. Нівелюючи конкуренцію, треба переходити і на переробку альтернативних культур[2].

Протягом лютого 2016 року українські переробні підприємства виробили 339 тис. тонн нерафінованої олії та її фракцій, що на 11,7% більше, ніж у січні 2016. Про це повідомляє Державна служба статистики України.

У порівнянні із лютим 2015 року виробництво зросло на 4,8%.

Крім того, виробництво маргаринів та харчових жирів за місяць склало 13,2 тис. тонн, що на 5,8% більше порівняно з січнем і на 27,3%, порівняно із лютим 2015року [3].

Якщо враховувати загострення конкуренції на світових ринках, то стратегія зростання конкурентоспроможності сучасного олійно-жирового комплексу має базуватися на формуванні дієздатних кластерів. До їхнього складу залучаються підприємства-лідери і технологічно пов'язані з ними спеціалізовані виробництва цієї чи суміжної галузі.

Фундаментом забезпечення ефективного розвитку олійно-жирові діяльності є здійснення реструктуризації підприємств, систем управління та покращення їх фінансового стану.

Література.

1. Офіційний сайт асоціації «Укроліапро» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukroliaprom.org.ua>.
2. Електронний ресурс Журнал Агробізнес сьогодні. Режим доступу: <http://www.agro-business.com.ua/ekonomichnyi-gektar/2488-oliino-zhyrova-galuz-rostemo-bo-obiednalsia-u-komandu.html>
3. Електронний ресурс Аграрне інформаційне агентство «Agravery». Режим доступу: <http://agravery.com/>
4. Електронний ресурс Преса України. Режим доступу: <http://uapress.info/uk>
5. Електронний ресурс [Аграрний союз України] Режим доступу: <http://www.aau.org.ua/rynky-ta-ciny/novini-rinkiv-1>
6. Півень А.В. Тенденції розвитку та підвищення ефективності олійно-жирового виробництва підприємств / А.В. Півень // Вісник ХНТУСГ: Економічні науки. Вип. 125. – Х.: ХНТУСГ, 2012. – С. 330-336.

СТИМУЛЮВАННЯ ЗБУТУ ПРОДУКЦІЇ В ЕКСПОРТНО НАПРАВЛЕНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

ДУДКА Г.П., СТУДЕНТКА*,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА

Зараз для економіки України важливо розвивати власну зовнішньоекономічну діяльність. По-перше це стосується експорту, що є джерелом додаткових надходжень, а також впливає на стан платіжного балансу країни. За теперішніми умовами підприємствам, які працюють на внутрішніх та зовнішніх ринках не достатньо випускати якісну продукцію.

Стимулювання збуту – це маркетингова діяльність по застосуванню засобів стимулюючого впливу, спрямованих на прискорення та посилення зворотної реакції ринку [1]. Тобто це заохочення споживачів придбати продукти підприємства, а сфери торгівлі включити ці самі товари до свого асортименту. Мета таких заходів – це забезпечення безперервного товаропотоку від виробника до споживача.

* Науковий керівник – Островерх О.В., ст. викладач

Кожного року збільшуються витрати на стимулювання збуту. Це відбувається у зв'язку з:

- зниження ефективності реклами внаслідок збільшення її вартості, перенасиченості засобів масової інформації рекламними зверненнями й обмежень на законодавчому рівні (обмеження реклами окремих категорій товару, обмеження обсягів реклами на телебаченні), заборони використання деяких прийомів;

- збільшення кількості купівель, які здійснюються імпульсивно, що спонукає роздрібну торгівлю вимагати від постачальників проведення заходів стимулювання збуту;

- можливість замірювати ефективність заходів стимулювання збуту, наприклад, завдяки інформації, отриманій зі сканерів електронних пунктів продажу;

- загострення конкурентної боротьби.

Цілями підприємств, які є експортно направленими можна розділити на такі категорії: стратегічні, специфічні та разові.

До стратегічних відносяться цілі по збільшенню чисельності споживачів; поживити інтерес споживачів до товару; збільшити оборот показників, намічених у плані маркетингу; домогтися того, щоб кожний споживач купував якнайбільше товару; виконувати план продажу. До другої категорії входить підвищити оборотність певного товару; прискорити продаж найвигіднішого товару; позбутися зайвих товарів (затоварювання); протидіяти конкурентам; домогтися регулярності збуту сезонного товару; поживити продаж товару, збут якого перебуває на стадії застою. Разові цілі – підтримувати рекламну кампанію, скористатися окремою сприятливою можливістю (річниця фірми) [2].

Нині підприємства для стимулювання збуту зовнішньої діяльності використовують такі заходи, як: поширення інформації в газетах, знижки для постійних покупців, знижки при оптових закупках тощо. Проте цього не достатньо. Щоб зацікавити як найбільше покупців потрібно збільшити об'єм продажів, мати план, який складається з декількох пунктів.

По-перше це визначення основних цілей заходів стимулювання збуту. По-друге призначити відповідальних за стимулювання збуту. По-третє розробка плану стимулювання збуту. Наступним кроком буде вибір засобу стимулювання і координація плану стимулювання збутом. Останнім – оцінка результатів.

Для реалізації такого плану фірми-експортери мають створити відповідну організаційну структуру управління. Організаційна

структура управління збутом на підприємстві – це сукупність управлінських і виробничих підрозділів, що організовують і здійснюють комплекс збутових операцій по доведенні готової продукції споживачам відповідно до їх вимог. Основними завданнями таких підрозділів є:

- отримання своєчасної інформації про стан ринку, проведення маркетингових досліджень та складання прогнозів збуту;
- вибір форм та методів збуту відповідно до умов діяльності на кожному сегменті ринку, організація системи розподілу;
- підписання договорів з контрагентами на постачання продукції;
- створення маркетингової комунікації та організування правового забезпечення;
- організація сервісного та післяпродажного обслуговування [3].

Щоб оцінити систему стимулювання збуту фірми експортної направленості слід використовувати показники оцінки товарного асортименту та її перспективність, узагальнюючі показники виробничо-господарської діяльності фірми в цілому, а також показники ефективності використання основних видів ресурсів[4].

Отже, через недостатню дієвість інформаційного забезпечення діяльності підприємств, які вже є експортерами і ті, які планують займатися зовнішньоекономічною діяльністю потрібно створити ефективну систему стимулювання збуту, до якої входить розробка плану та відповідної організаційної структури[5].

Література.

- 1.Маркетинг: Навчальний посібник / С. І. Чеботар, Я.С. Ларіна, О. П. Луцій, М. Г. Шевчик, Р.І. Буряк, С.М. Боняр, А. В. Рябчик, О.М. Прус, В.А. Рафальська – Київ «Наш час», 2007. – 504 с.
- 2.Маркетинг: Навчальний посібник / Т. О. Примак – Київ: МАУП, 2004. – 228 с.
- 3.Болт Г.Дж. Практическое руководство по управлению сбытом: Пер. с англ./ Научн. ред. и авт. предисл. Ф. А. Крутиков. - М.: Экономика, 1991. - 271 с.
- 4.Stephen D. Cohen. Multinational Corporations and Foreign Direct Investment: Avoiding Simplicity, Embracing Complexity // [Електронний ресурс]- <http://www.oxfordscholarship.com/>
- 5.Case Study of Quality Management at Three Multinational Corporations // [Електронний ресурс] - <https://www.ukessays.com/>

СУЧАСНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ АДАПТАЦІЄЮ ПРАЦІВНИКІВ

**ГРІДІН О.В., СТ. ВИКЛАДАЧ,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІАБСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА**

Термін «адаптація» (походить від лат. *adapto* – пристосовую), що в загальному розумінні означає власне процес пристосування до мінливих (нестабільних, динамічних) умов зовнішнього середовища [1]. Цей термін вельми розповсюджений і використовується в різноманітних сферах. В управлінні виокремлюють два типи адаптації: соціальну і виробничу. Вони певним чином перетинаються одна з одною, проте кожна має певні індивідуальні властивості і сфери застосування. При цьому саме виробнича адаптація з позиції управління персоналом представляє найбільший інтерес, оскільки вона є інструментом у розв'язанні такої наріжної проблеми як формування у працівників необхідного рівня продуктивності і якості праці в найкоротший термін.

Власне термін «трудова адаптація» означає взаємне пристосування працівника і підприємства, що ґрунтується на поступовій пристосованості працівника у нових умовах праці (професійних, соціальних і організаційно-економічних) [1, с. 266]. Отже це, по суті, двосторонній зустрічний процес. Так, з одного боку працівник, що приймається на підприємство, цілком свідомо здійснює вибір, заснований на певній індивідуальній мотивації прийнятого рішення і відповідальності за нього. З іншого боку підприємство, наймаючи працівника, приймає на себе зобов'язання певного характеру. Зокрема підприємство очікує максимально ефективного виконання покладених на нього функціональних обов'язків, а натомість прагне одержувати, в певних обсягах, матеріальний і нематеріальний зиск.

Необхідно відмітити, що трудова адаптація працівників ставить перед собою низку цілей, зокрема [5]:

1. Максимально можливе скорочення початкових (стартових) витрат. Внаслідок того, що прийнятий працівник очевидно не володіє вичерпною інформацією про всі особливості своєї нової роботи, а також вимог підприємства, продуктивність, ефективність і якість його роботи впродовж певного часу буде нижчою ніж у працівників з

досвідом роботи на цьому підприємстві, внаслідок чого його робота вимагатиме від організації суттєвіших витрат. Саме ефективна адаптація і покликана сприяти їх скороченню, а також створенню сприятливих умов для якнайшвидшого досягнення встановлених показників праці.

2. Зниження у працівника невпевненості і стурбованості (занепокоєності), що пов'язані з недостатньою орієнтацією у робочій ситуації.

3. Скорочення плинності кадрів на підприємстві. За статистикою працівники, яким не вдалось при звичаїтися у підприємстві майже завжди звільнюються в перші ж тижні, місяці.

4. Заощадження часу безпосереднього керівника і співпрацівників. Працівник, що в неповній мірі адаптувався до роботи, потребує значно більше часу на допомогу в процесі виконання ним обов'язків.

5. Розвиток у нового працівника відчуття впевненості в своїх діях та задоволеності роботою, позитивного відношення до неї.

В кінцевому підсумку процес адаптації має сприяти формуванню у нових працівників позитивного відношення як до підприємства в цілому, так і до свого підрозділу і до дорученої справи зокрема, що є обов'язковою умовою високої продуктивності, ефективності і якості праці.

В рамках трудової адаптації виділяють наступні її аспекти [2, 3]:

1. Психофізіологічний – передбачає пристосування до нових навантажень (фізичних і психологічних), а також фізіологічних умов праці.

2. Соціально-психологічний – передбачає пристосування до відносно нового соціуму, норм поведінки і взаємин у колективі.

3. Професійний – передбачає поступове удосконалення трудових здібностей (професійних навичок, додаткових знань, навичок співробітництва тощо).

4. Організаційний – передбачає засвоєння ролі і статусу робочого місця і підрозділу в загальній організаційній структурі, а також розуміння особливостей організаційного та економічного механізму управління підприємством.

Однією з першочергових проблем роботи з кадрами в процесі залучення персоналу є управління трудовою адаптацією. Управління процесом трудової адаптації – це активний вплив на чинники, що визначають її хід, терміни, зниження негативних наслідків тощо [1].

Розробка комплексу заходів, що здійснюють позитивний вплив на трудову адаптацію, передбачає володіння вичерпною інформацією як відносно суб'єктивних характеристик працівника, так і чинників робочого середовища, характеру їхнього впливу (прямий або опосередкований) на показники і результати адаптації. При управлінні процесом трудової адаптації варто враховувати наступні аспекти: існуючі можливості підприємства (умови праці, гнучкість робочого часу, організація праці тощо); обмеження, пов'язані з так званою зміною працівника (здібності, звички тощо); відмінності між новим і колишнім місцем роботи; особливості нової професії.

Серед основних заходів, що сприяють істотному скороченню періоду адаптації, а також мінімізації негативних її наслідків, можна відзначити добре організовану професійну орієнтацію і, зокрема, професійний набір кадрів [4].

Не можна забувати і про те, що організаційна робота щодо управління трудовою адаптацією залежить від: загальної чисельності персоналу; складу та структури управління підприємством; наявності і організації системи управління персоналом; спрямованості зусиль адміністративно-управлінського персоналу на вирішення задач соціального характеру у сфері управління тощо [1].

Література.

1. Балабанова Л.В. Управління персоналом: [Підручник] / Л.В. Балабанова, О.В. Сардак. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 468 с.
2. Виноградський М.Д. Управління персоналом: [Навч. посіб.] / М.Д. Виноградський, А.М. Виноградська, О.М. Шкапова. – [2-ге видання]. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 502 с.
3. Крушельницька О.В. Управління персоналом: [Навчальний посібник] / О.В. Крушельницька, Д.П. Мельничук. – [Видання друге, перероблене й доповнене]. – К.: «Кондор», 2005. – 308 с.
4. Менеджмент персоналу: навч. посіб. / В.М. Канюк, В.М. Петюх, С.О. Цимбалюк та ін.; [за заг. ред. В.М. Данюка, В.М. Петюха]. – К.: КНЕУ, 2004. – 398 с.
5. Хміль Ф.І. Управління персоналом: [підручник для студ. вищ. навч. закладів] / Ф.І. Хміль. – К.: Академвидав, 2006. – 488 с.

ОСОБИВОСТІ ФРАНЦУЗЬКОГО ДОСВІДУ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ

***ПАЛІЄНКО В.М., СТУДЕНТКА МАГІСТРАТУРИ*,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

Найголовнішим критерієм товарів чи послуг є їхня висока якість. Для створення високої якості необхідні нові технології, якісна сировина. В країнах світу, споживачі купують високоякісну продукцію, яка відповідає світовим стандартам і повністю задовольняє їх потреби. Ті країни світу, які приділяють значну увагу якості, управлінню нею, а також переконують у цьому споживачів, мають високі об'ємні і структурні показники експорту.

Відомий філософ І.А. Ільїн у книзі «Шлях духовного оновлення» зазначав: «Якість зникає і не заповнюється жодною кількістю, оскільки «погане» завжди є не що інше, як велика кількість поганих речей, станів або зусиль, які нікому не потрібні. Без якості майже все втрачає свій сенс; воно стає лихом і небезпекою подібно до повені, нальотів сарани або багатослівності дурня. Життя взагалі має сенс і може удосконалюватися лише тоді, коли зберігається і зростає якість; немає її – і загибель стає неминучою. А якість твориться і забезпечується насамперед і найбільше культурою особистого духу. Неможливо створити хорошу тканину з гнилих ниток; не можна побудувати міцний будинок з цегли, що розсипається; хворі і вмираючі, стогнучи в унісон, не створять прекрасного хорового співу...» [1].

У Франції концепція управління якістю з'явилася і почала розвиватися в дослідницькому центрі фірми IBM-France в 1980 році.

Вона ґрунтувалася на 4 базових положеннях:

1) Приймається єдине для всіх працівників фірми визначення якості (як відповідність виробів або послуг потребам зовнішніх або внутрішніх замовників) і, виходячи з цього, формулюється відповідна політика якості (як надання у встановлені терміни в розпорядження замовників конкурентоспроможних бездефектних виробів);

2) Здійснюється профілактика браку, спрямована на створення

* Науковий керівник – Грідін О.В., ст. викладач

передумов «робити добре з першого разу». При цьому, в нових процесах слід передбачити вузькі місця, щоб уникнути аварій або дисфункцій;

3) Вимірюється якість не лише в технічних підрозділах, а й у фінансовій, управлінській службах, відділах постачання, збуту тощо. З цією метою на всіх ділянках виробництва попередньо встановлюються одиниці виміру якості;

4) Організовується бездефектна робота, орієнтована не на прийнятний рівень якості, а на поліпшення всіх процесів виробництва [2].

Французька асоціація зі стандартизації (AFNOR) пропагує ефективні методи управління якістю:

1. Метод статистичного контролю виробничого процесу, який сприяє підвищенню, відповідальності виробника за кожну деталь.

2. Сертифікація продукції з подальшим присвоєнням їй сертифікаційного знака.

3. Метод загального контролю якості:

1) провидіння діагностики якості експертами зі сторони або групою головних фахівців фірми;

2) залучення до управління якістю працівників всіх ланок виробництва;

3) створення гуртків якості серед працівників низових структурних підрозділів [3].

На початку 80-х років в фірмі Бюль політика в області якості була орієнтована на забезпечення якості продукції і здійснювалась за принципом «П'яти олімпійських нулів»:

1) Нуль дефектів.

2) Нуль порушень термінів поставки.

3) Нуль часу зберігання на складі.

4) Нуль відмов.

5) Нуль непотрібних паперів [3].

Підвищення конкурентоспроможності продукції забезпечується при виконанні умов:

1. Збереження якості продукції зі зниженням її вартості.

2. Підвищення якості продукції без зміни продукції [4].

Системний підхід до управління якістю у Франції був обумовлений призначенням урядом у 1986 році генерального представника Французької асоціації гуртків якості (AFCERG)

уповноваженим з питань якості при кабінеті прем'єр-міністра. Це поклало початок урядової діяльності в області комплексного управління якістю [5].

У Франції в поширенні сучасних методів менеджменту якості значну роль відіграють державні органи і громадські об'єднання (Французька асоціація зі стандартизації, Французька асоціація гуртків якості тощо). Велика увага приділяється обліку витрат на якість, що дозволяє суттєво підвищити ефективність роботи фірм.

Література.

1. Мішин В.М. Управління якістю: [підручник] / В.М. Мішин. – [2-е вид. перераб. і доп.]. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2005. – 463 с.
2. Досвід керування якістю на прикладі Франції – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://refy.ru/>
3. Досвід керування якістю – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://posibniki.com.ua/>
4. Поняття системи якості – [Електронний ресурс]. – <http://studall.org/>
5. Зарубіжний досвід управління якістю – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.managerlines.ru/>

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОБНИЦТВА СОНЯШНИКУ В УКРАЇНІ

***ПІВЕНЬ А.В., АСИСТЕНТ, ТАРАН М., СТУДЕНТ,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

В Україні виробництво насіння соняшнику зазвичай посідає одне з основних місць у розвитку галузі сільського господарства, якій належить пріоритетне значення в забезпеченні продовольчої безпеки країни і формуванні бюджету АПК з потужним експортним потенціалом [1].

Серед світових виробників Україна посідає переважно друге-третє місце за валовим збором насіння соняшнику. Упродовж останніх трьох років у країні виробляється 4,3-5,3 млн. т насіння. При цьому частка переробки соняшнику становить близько 98% олійної сировини. При переробці насіння на олію, одержують макуху або

шрот, які є цінним концентрованим кормом з вмістом білка 35-36% [2 с. 108].

Підвищення рівня урожайності соняшнику в значній мірі залежить від раціонального розміщення та раціональної концентрації його посівів в районах з найсприятливішими умовами вирощування. Найбільші площі посівів зосереджені в Дніпропетровській (558,1 тис. га у 2014 р.), Запорізькій (578,9 тис. га), Донецькій (411 тис. га), Кіровоградській (544,8 тис. га), Миколаївській (459,1 тис. га) та Харківській областях (429,4 тис. га) [2].

Аналізуючи динаміку посівних площ, урожайності та валового виробництва насіння соняшнику можемо сказати, що збільшення обсягу виробництва відбувається за рахунок розширення посівних площ культури. За період з 2000 р. по 2014 р. площа посіву зросла у 1,8 рази і досягла 5,2 млн. га. За цей же період урожайність насіння соняшнику коливається в межах 12-19 ц/га. Валове виробництво насіння соняшнику зросло за цей період майже в 3 рази за рахунок розширення посівних площ. Виробництво олії за 2005-2014 рр. збільшилось в 2,8 рази і становило в 2014 р. – 4226 тис. т. В 2014 році під посівами соняшнику в Україні було зайнято 19,3% від усієї площі посівів. Виробництво насіння соняшнику (10,1 млн. т) порівняно з 2013р. скоротилося на 7,7% (на 0,8 млн. т) за рахунок зниження його урожайності (на 11,4%), навіть за умови розширення площ збирання (на 4,0%). Крім того, станом на 9.11.2015 р. валовий збір соняшнику склав 10,862 млн. тонн за середньої урожайності 21,8 ц/га з площі 4,992 млн. га [4].

За прогнозами асоціації «Укроліяпром», в 2015/16 маркетинговому році виробничі обсяги соняшнику та соняшникової олії збережуться на рівні 2014/15 МР. При цьому Україна збереже своє лідерство як за виробничими, так і за експортними обсягами соняшникової олії та шроту.

За даними Державної служби статистики України, станом на 1.06.2015 р запаси насіння соняшнику становили 1,5 млн. т, що на 32% менше за обсяги на аналогічну дату минулого року. З них на аграрних підприємствах (за винятком малих) зберігалось 0,8 млн. т (+ 17%, ніж минулого року), на переробних і зберігальних підприємствах цей показник становив 0,7 млн. т (-55,5%).

Щодо цін у 2014/15 МР, то їхній різкий ріст на внутрішньому ринку в листопаді 2014 року пояснюється падінням курсу національної валюти.

Затримки продаж насіння соняшнику виробниками та

трейдерами призвели до того, що виробничі та експортні обсяги соняшникової олії в порівнянні з минулим МР скоротились майже на 1 млн. т. При тому, що в 2014/15 МР в Україні спостерігалась незвична ситуація, коли за різкого підняття цін на соняшник (з 3,5 тис. грн./т до 11 тис. грн./т) експортні ціни на олію та шрот знижувались.

Отже, виробництво соняшнику є досить перспективним, але для подальшого його розвитку необхідно враховувати певні особливості. Одним із шляхів підвищення ефективності виробництва соняшнику є впровадження сучасних технологій виробництва соняшнику й зокрема, велике значення має застосування ресурсозберігаючих технологій і на цій основі ріст урожайності. Впровадження у виробництво інтенсивних технологій сприятиме вищим темпам росту урожайності порівняно з темпами збільшення витрат, що дасть змогу знизити собівартість одиниці продукції [6].

Проведений аналіз ефективності виробництва насіння соняшнику показав, що:

- насіння соняшнику має сталий попит в різні часи року, що свідчить про його високу ліквідність та експортну привабливість;
- для забезпечення зростання виробництва соняшнику велике значення має концентрація посівів в регіонах з найбільш сприятливими умовами;
- виробництво соняшнику за останні декілька років є одним з найбільш високорентабельних виробництв в сільському господарстві.

У зв'язку зі значним ураженням посівів хворобами та виснаженням родючості ґрунту, що є наслідком високого насичення сівозмін соняшником, особливої актуальності набувають агроекологічні чинники дотримання науково-обґрунтованої системи сівозмін і їх вплив на формування ефективності показників виробництва. Тому, підвищення економічної ефективності виробництва й переробки насіння соняшнику є різнобічною проблемою. Її рішення вимагає тільки комплексного розв'язання економічних, організаційних і агротехнічних питань, які дозволять забезпечити суттєве зростання обсягу виробництва, підвищення якості насіння і, як наслідок, підвищення конкурентоспроможності [5].

Література.

1. Кучеренко С. Ю. Організаційно-економічні засади ефективного виробництва соняшнику в Україні. Переяслав-Хмельницький ДПУ імені Григорія Сковороди // Економічний вісник університету / Випуск № 24/1. – 2015. – С. 45-48.

2. Рослинництво України. Статистичний збірник 2014 р. – К.: 2015. – 180 с.

3. Сільське господарство України. Статистичний збірник [Електронний ресурс] / Державний комітет статистики України – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

4. Прогнози виробництва соняшнику та соняшникової олії в Україні в 2015/16 МР. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://sarafan.ws/news/57636>

5. Формування ефективного виробництва соняшнику в Україні. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <Http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2015/12/84.pdf>

6. Півень А.В. Тенденції розвитку та підвищення ефективності олійно-жирового виробництва підприємств / А.В. Півень // Вісник ХНТУСГ: Економічні науки. Вип. 125. – Х.: ХНТУСГ, 2012. – С. 330-336.

ESSENTIAL FEATURES OF AGRARIAN SPHERE OF ECONOMY

***ZAYIKA O.V., STUDENT*,
KHARKOV PETRO VASILENKO STATE TECHNICAL
UNIVERSITY OF AGRICULTURE***

The agricultural sector in the economy of any country has a special place. The importance of the role given to agriculture caused, first of all, food production, as the basis of human activity and reproduction of labor power and raw materials for the production of a variety of non-production of consumer goods. The fact is, we can say that the level of agricultural development largely determines the level of economic security of the country [2, 4].

Speaking about the activity of the enterprises of the agricultural sector, it is necessary to allocate specific features that distinguish this area from other material production, which are caused by the special nature of

* Supervisor – Gridin O.V., senior lecturer

the agricultural labor and its results.

The first and main feature of agricultural production lies in the fact that human labor is directed here, in contrast to the industry, not to expend energy fixed in the past of the planet, and its accumulation. This is particularly important in the conditions of modern production, when, according to expert estimates, annual humanity takes the planet's energy is ten times more than it accumulates all living organisms, although it is ten times less than it should be [1, 3].

The second feature is the increased riskiness of agricultural production, the cause of which lies in the specific economic conditions. This should include, at first, permanent dependence on climatic factors. Secondly, the seasonal nature and the duration of the production cycle, making this sector the most vulnerable from inflation. Third, a special sensitivity to adverse environmental conditions, losses which affect primarily on crop and livestock production: in this case, perhaps as a decline in their production capacity, and a reduction in demand for agricultural products.

The third feature is due to the specifics of working conditions. The main resources of the production are the animals, plants and the fertility of the earth, which are both the means of labor and objects of labor. There first sequentially the conditions for the effective functioning of the natural means of production, and then set up their energy is directed by means of human labor in the sphere of consumption and sale.

The fourth feature of agricultural production lies in the specific nature of its product, which initially takes a peculiar form of the primary product, independent of pre-defined quantitative limits and material substance, which occurs, for example, in the mining industry [5].

The fifth feature is the social responsibility of agricultural production. That it forms a layer of the traditional way of life and rural incomes. This makes the issue of a stable functioning of the agricultural enterprises is particularly relevant in terms of demography and sociology.

The sixth feature is the presence of a time lag in the process of agricultural production, due to seasonal. This fact necessitates the symbiosis of two traditional sectors of agricultural production in a single production complex, which in turn may complicate its management.

The seventh feature is due to geographically dispersed agricultural production. This leads to a significant magnitude of costs in comparison

with other sectors. Moreover, a similar situation in the agricultural sector is compounded by time-consuming and resource nature of the activity, as well as a lack of performance in the use of material and technical base [6].

These and other features should be reflected in the agrarian policy of the state. Emerging market economy should contribute to strengthening inter-sectoral linkages in agribusiness. A further rise in agricultural production increasingly depends on the successful development of the industry to ensure the strengthening of material and technical base of agriculture.

Literature.

1. Грідін О.В. Про вдосконалення систем землеробства / О.В. Грідін // Інтенсифікація і сталий розвиток сільськогосподарського виробництва: міжнародна науково-практична конференція молодих учених, аспірантів, магістрів, та студентів, 11-12 квітня 2006 року: матеріали. – 2006. – С. 65-66.

2. Грідін О.В. Продовольча безпека – складова національної безпеки країни / О.В. Грідін, Ю.П. Самойлюк, І.В. Лазаренко // Ринкова трансформація економіки: стан, проблеми, перспективи: IV Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція, 8-10 квітня 2013 р.: тези доповіді. – 2013. – С. 280-283.

3. Дешєвова Н.В. Направлення розвитку ресурсного потенціала аграрної сфери економіки в умовах глобалізації / Н.В. Дешєвова, С.А. Шанин // е-Журнал «Економіка и социум» - Саратов – 2014. - Випуск № 2 (11). - с. 78-84.

4. Заїка С.О. Аналіз ефективності використання земельних ресурсів / С.О. Заїка, Л.С. Харчевнікова. - Харків: Вид-во «Міськдрук», 2014. – 24 с.

5. Заїка С.О. Тенденції розвитку органічного землеробства / С.О. Заїка // Органічне виробництво і продовольча безпека. – Житомир: «Полісся», 2013. – С. 244-246.

6. Інноваційні ресурсозберігаючі технології: ефективність в умовах різного фінансового стану агроформувань: [монографія] / За ред. професора Г.Є. Мазнєва. – Харків: Вид-во «Майдан», 2014. – 592 с.

PROSPECTS FOR THE USE OF ALTERNATIVE FUELS FOR TRANSPORT IN THE EU COUNTRIES

SKUDLARSKI JACEK, DR INŻ.,

WARSAW UNIVERSITY OF LIFE SCIENCES – SGGW, POLAND

ZAİKA S.O., C.E.S., ASSOCIATE PROFESSOR,

KHARKOV PETRO VASILENKO STATE TECHNICAL

UNIVERSITY OF AGRICULTURE

At the moment, in Europe today, as well as throughout the world, the trend towards the development of alternative energy continues that trend in the near future will need to replace traditional sources of energy, though not completely. This is due to expensive raw material in the usual hydrocarbon depletion of natural sources, as well as the unfavorable situation in the aftermath of their production and use.

Renewable energy has many potential benefits, including the reduction of greenhouse gas emissions, diversify energy supplies and reduce dependence on the market of fossil fuels (in particular oil and gas). The share of renewable energy in total consumption of energy in Europe is constantly growing and has reached 16% in 2014 (Fig. 1) [7].

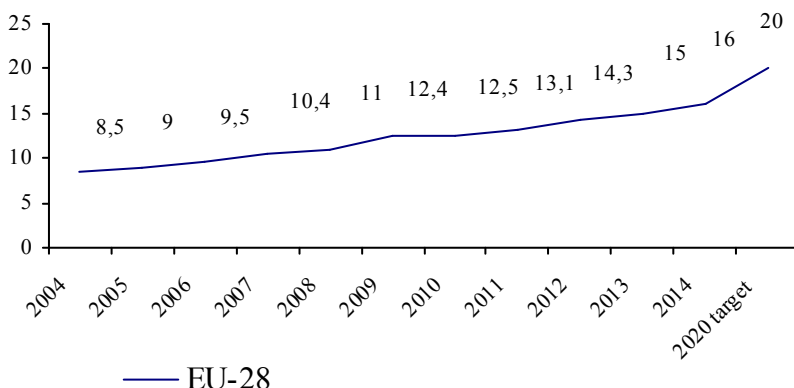

Figure 1. Share of energy from renewable sources in gross final consumption of energy, EU-28, 2004-2014

Source: Eurostat

Production of liquid biofuels increased significantly from almost nothing in 1990. There were rapid increases — especially after 2002 — producing an average annual growth rate between 2000 and 2010 of 32 % [1-3]. However, production decreased in 2011 by 10 % compared with 2010. Since then it is increasing at around 10% each year. Production of liquid biofuels is shown in Figure 2.

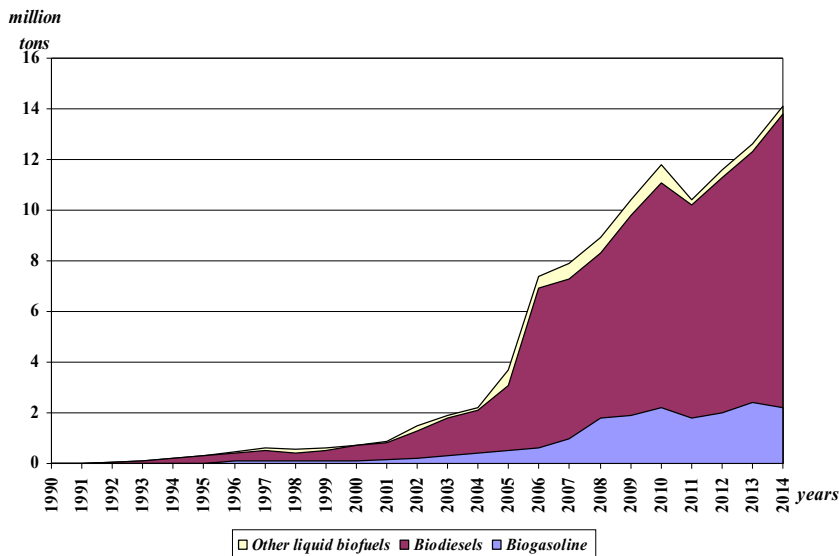

Figure 2. Primary production of liquid biofuels, EU-28, 1990-2014

Source: Eurostat

For all countries, there is a common 2020 target of 10 % for the share of renewable energy in the transport sector. The Renewable Energy Directive 2009/28/EC stipulates that only biofuels and bioliquids that fulfil sustainability criteria should be included. In some countries consumption of biofuels and bioliquids in the period 2011-2014 were not certified as compliant (sustainable) due to late implementation of Directive 2009/28/EC [5]. While the share of renewable energy as a whole is increasing since 2004, between 2010 and 2011 its share in transport decreased. This can be attributed in part to the total absence of compliant biofuels reported by several EU countries (countries did report some biofuel use, but none or very little of it compliant in 2011) [4, 6]. Respecting accounting rules of Directive 2009/28/EC, the share of energy from renewable sources in transport increased from 1% in 2004 to 6% in 2014.

The share of energy from renewable sources in transport is presented in Table 1.

Table 1

Share of renewable energy sources in transport, %

<i>EU-28</i>	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2020 target
EU-28	1.0	1.4	2.1	2.8	3.6	4.3	4.8	3.4	5.0	5.4	5.9	10
Belgium	0.2	0.2	0.2	1.3	1.3	3.4	4.2	4.0	4.4	4.3	4.9	10
Bulgaria	0.4	0.3	0.6	0.4	0.5	0.5	1.0	0.4	0.3	5.6	5.3	10
Czech Republic	1.1	0.5	0.8	1.0	2.3	3.7	4.5	0.5	5.5	5.6	6.1	10
Denmark	0.2	0.2	0.3	0.3	0.3	0.4	0.9	3.3	5.5	5.7	5.8	10
Germany	1.9	3.7	6.5	7.6	6.1	5.6	6.0	5.9	6.9	6.4	6.6	10
Estonia	0.1	0.2	0.1	0.1	0.1	0.2	0.2	0.2	0.3	0.2	0.2	10
Ireland	0	0	0.1	0.5	1.3	1.9	2.4	3.8	4.0	4.9	5.2	10
Greece	0	0	0.7	1.2	1.0	1.1	1.9	0.7	1.0	1.0	1.4	10
Spain	0.8	1.0	0.7	1.2	1.9	3.5	4.7	0.4	0.4	0.5	0.5	10
France	1.1	1.7	2.0	3.6	5.8	6.2	6.1	0.5	7.0	7.2	7.8	10
Croatia	0.4	0.4	0.4	0.6	0.6	0.8	0.6	0.4	0.4	2.2	2.1	10
Italy	1.0	0.8	0.9	0.8	2.3	3.7	4.6	4.7	5.7	4.9	4.5	10
Cyprus	0	0	0	0	1.9	2.0	2.0	0	0	1.1	2.7	10
Latvia	1.1	1.3	1.2	0.9	0.9	1.1	3.3	3.2	3.1	3.1	3.2	10
Lithuania	0.3	0.5	1.7	3.7	4.2	4.3	3.6	3.7	4.8	4.6	4.2	10
Luxembourg	0.1	0.1	0.1	2.1	2.1	2.1	2.0	2.1	2.2	3.8	5.2	10
Hungary	0.4	0.4	0.6	1.0	4.6	5.2	5.4	5.4	5.2	5.6	6.9	10
Malta	0	0	0	0	0	0	0	2.1	3.2	3.5	4.7	10
Netherlands	0.2	0.2	0.5	2.9	2.7	4.2	3.0	4.5	4.5	4.6	5.7	10
Austria	2.4	2.8	5.5	6.3	7.5	9.0	8.7	7.7	7.8	7.8	8.9	10
Poland	0.7	1.0	1.2	1.2	3.6	4.9	6.2	6.4	6.0	6.0	5.7	10
Portugal	0.2	0.2	1.3	2.2	2.3	3.6	5.3	0.4	0.4	0.7	3.4	10
Romania	0.9	1.0	0.8	1.8	2.8	3.9	3.2	2.1	4.0	4.6	3.8	10
Slovenia	0.4	0.3	0.6	1.1	1.4	2.0	2.8	2.1	2.9	3.5	2.6	10
Slovak Republic	0.7	1.1	2.9	3.5	3.9	4.9	4.8	5.0	4.8	5.3	6.9	10
Finland	0.5	0.4	0.4	0.4	2.4	4.0	3.8	0.4	0.4	9.6	21.6	10
Sweden	3.8	3.8	4.7	5.7	6.3	6.9	7.2	10.0	12.6	17.0	19.2	10
United Kingdom	0.2	0.3	0.6	1.0	2.1	2.6	3.1	2.9	3.6	4.4	4.9	10

* Source: Eurostat

Directive 2009/28/EC on the promotion of the use of energy from renewable sources established a European framework for the promotion of renewable energy, setting mandatory national renewable energy targets for achieving a 20 % share of renewable energy in final energy consumption - and a 10 % share of energy from renewable sources in transport - by 2020. These goals are headline targets of the European 2020 strategy for growth. They contribute to Europe's industrial innovation and technological leadership, reduce greenhouse gas emissions, improve the security of energy supply and reduce energy import dependency.

Literature.

1. Bezpieczeństwo energetyczne na wspólnym rynku energii Unii Europejskiej / [Redakcja naukowa Stanisław Gędek, Mariusz Ruszel]. – Warszawa: Wydawnictwo Rambler, 2015. – 325 с.

2. Izdebski W. Opportunities and barriers to development of bio-fuels for transport in Poland - experience for Ukraine / [W. Izdebski, J. Skudlarski, S. Zaika] // Технологический аудит и резервы производства. - № 3/3 (17). – 2014. – С. 23-27.

3. Izdebski W. Stan i perspektywy rozwoju energetyki odnawialnej w Polsce i na Ukrainie / [W. Izdebski, J. Skudlarski, S. Zaika] // Stowarzyszeni eekonom is towrol nictwa iagrobiznes u roczniki naukowe. – Tom XVII. - zeszyt 1. – 2015. – С. 72-76.

4. Krasnorutsky O.O. Bio-fuel usage promotion in the European Union: experience for Ukraine / J. Skudlarski, O.O. Krasnorutsky, S.O. Zaika // Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства: Економічні науки. Вип. 161. - Харків: ХНТУСГ. – 2015. - С. 21-30.

5. Skudlarski J. Alternative energy development in the context bio-fuel production / J. Skudlarski, O.O. Krasnorutsky, S.O. Zaika // Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства: Економічні науки. Вип. 162. - Харків: ХНТУСГ. – 2015. - С. 3-11.

6. Szczerbowski R. Bezpieczeństwo energetyczne Polski – mix energetyczny i efektywność energetyczna, «Polityka Energetyczna» - 16/4. – 2013. - S. 35-47.

7. Возобновляемые источники энергии. [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://ec.europa.eu/eurostat/statisticsexplained/index.php/Glossary:Renewable_energy_sources.

Секція

*Актуальні напрями
та новітні тенденції
теорії та практики
сучасного
менеджменту*

СИСТЕМНЫЙ ПОДХОД К РЕШЕНИЮ ПРОБЛЕМ В АПК

ЛЕВКИНА Р.В., Д.Э.Н., ПРОФЕССОР,

ЛЕВКИН А.В., К.Т.Н., ДОЦЕНТ,

***ХАРЬКОВСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ ТЕХНИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ
СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА ИМЕНИ ПЕТРА ВАСИЛЕНКО***

Современные проблемы развития агропромышленного комплекса многочисленны и глубоки. Однако главные из них являются следствием реформирования экономики страны и производственно-хозяйственной деятельности её субъектов. Одновременно возникает множество различного рода задач, которые связаны с такими проблемами и требуют срочного анализа и решения [1].

Под проблемами АПК, как системы, понимаем его затяжное неудовлетворительное и динамическое состояние в существующей политико-социальной и экономической среде. Такое общее неудовлетворительное состояние комплекса можно представить в виде совокупности неудовлетворенностей, характеризующих нежелательное с точки зрения индивидуума или организации состояние определенных свойств рассматриваемой системы.

Выбор эффективных решений в критических условиях функционирования АПК в целом и отрасли животноводства, в контексте предложенной иерархической структуры модели развития отрасли, требует привлечения разнообразных квалифицированных экспертов (создания базы экспертов) для оценки текущего состояния отрасли и её хозяйствующих субъектов, подбора соответствующих методов анализа и создания информационной базы для обработки данных с помощью автоматизированных систем управления (систем обработки экспертных суждений). При этом обязательным требованием является соответствие информации на входе и выходе, что для конкретных субъектов хозяйствования представляет соответствие полученных результатов (рекомендаций) поставленной цели и задачам [2].

Результативность полученных рекомендаций напрямую зависит от подготовки организационного этапа принятия решений, главной целью которого, на наш взгляд, есть четкое понимание проблемы и соответствующей цели. Поэтому экспертная оценка должна происходить в несколько подэтапов с использованием иерархических

подмоделей, составляющих общую модель развития отрасли, с конкретизацией её предметно-объектной составляющей.

Одним из направлений развития животноводства является его интенсификация. Значение животноводства наряду с растениеводством в обеспечении продовольственной безопасности государства, высокий потенциал на внешних рынках, влияние продукции на здоровье и трудовую деятельность населения, взаимозависимость с другими отраслями экономики и видами деятельности - вот не полный перечень аргументов в пользу интенсификации отрасли и увеличения поголовья животных [3]. Одним из факторов интенсификации, как известно, является использование прогрессивных технологий, в том числе, технологий, которые позволяют развивать племенное дело и влиять на количество потомства. Речь идет, прежде всего, о пока еще не распространенных в Украине биотехнологиях, которые ускоряют темпы увеличения поголовья с наперед заданными характеристиками [4, 5].

Построение иерархических подмоделей выбора критических технологий (уникальных или прогрессивных технологий, требующих относительно высоких затрат на организацию и высококвалифицированных специалистов, характеризующиеся высокой степенью риска и т.д.) позволяет за короткие сроки решить существующую проблему и требуют детального рассмотрения факторов, провоцирующих данные проблемы [6].

Необходимо заметить, что каждая проблема представляет собой результат влияния различных факторов (конгломерат факторов), характеризующих нежелательные свойства различных элементов анализируемой системы или подсистемы, в данном случае животноводства. Поэтому для решения проблемы необходимо изучить сами факторы, проанализировать структуру отношений между выделенными для анализа неблагоприятными факторами и определить степень влияния каждого из них. Только после этого следует приступать к разработке адекватного способа понижения влияния наиболее значимых негативных факторов с помощью изменения элементного состава (или свойств элементов) и структуры системы АПК или какой-либо из подсистем (например, животноводства).

Современные информационные технологии позволяют формализовать процесс анализа взаимодействия некоторой совокупности факторов, находящихся в определенных отношениях между собой. В свою очередь, только на основе такой формализации

возможно создание базы для автоматизированной системы структуризации отношений и повышения эффективности управления процессами в отдельных отраслях и в целом в АПК.

В общей теории систем термин "иерархия" употребляется в описании любых системных объектов [6]. Иерархия - это специфический вид системы, состоящей из объектов (элементов), сгруппированных в независимые подмножества (группы). Объекты i -й группы находятся под влиянием объектов $(i+1)$ группы и, в то же время, оказывают влияние на объекты $(i-1)$ группы. Эти группы, расположенные определенным образом (над или под другой группой), называются уровнями или кластерами. В решении многих управленческих задач считается, что элементы одного уровня независимы [6].

Построение иерархии структуры отношений между выделенным набором элементов происходит на основе методики предложенной в [7]. Применительно к теме наших исследований под элементами понимаются конкретные неудовлетворенности, полученные методом экспертных оценок, совокупность которых и формирует непосредственно проблему.

Рассмотрение какого-либо произвольно расположенного множества элементов (или компонентов) с определённым набором отношений между ними требует дополнительной информации об иерархической структуре этого множества и о распределении элементов по уровням с большим и малым их доминированием.

Если обратные связи между элементами слабые, модель расчета упрощается, что позволяет перейти от моделей холлархического типа к доминантным моделям. Если пренебречь теснотой связей не возможно, оценка значимости элементов такой системы осуществляется по общей методике.

Таким образом, для эффективного решения проблем в АПК, как системе, и в животноводстве, как подсистеме, требует представления её в виде результата влияния различных факторов. Их изучение, выявление для анализа структуры отношений между неблагоприятными факторами, определение степени влияния каждого из них должны предвещать разработку адекватного способа понижения влияния наиболее значимых факторов., что сопровождается изменениями элементного состава и структуры системы АПК.

Література.

1. Мельник Ю.Ф. Агропромислове виробництво України: уроки 2008 року і шляхи забезпечення інноваційного розвитку / Ю.Ф. Мельник, П.Т. Саблук // Економіка АПК. – 2009. – №. 1. – С. 3-15.
2. Klir George Jiri Methodology in Systems Modelling and Simulation, George Jiri Klir. with B. P. Zeigler, M. S. Elzas, and / George Jiri Klir / T. I. Oren (ed.), North-Holland, Amsterdam., 1979. - 218 p.
3. Топіха І.Н. Ринок продукції тваринництва: проблеми залишаються / І.Н. Топіха // Вісник аграрної науки Причорномор'я. – Миколаїв. – 2006. – С. 16-19.
4. Левкін А.В. Повышение эффективности животноводства за счет внедрения новейших биотехнологий. – Матеріали XXXIV Міжнародної науково-практичної конференції „Лазеры в медицине и биологии” 2010 г. - Х.: ХНУ им. В.Н. Каразина. – С. 34-42.
5. Осташко Ф.И. Биотехнология воспроизведения крупного рогатого скота: Монографія. – К.: Аграрна наука, 1995. – 183 с.
6. Месарович М. Теория иерархических многоуровневых систем. Пер. с англ. Под ред. И. Ф. Шахнова / М.М. Месарович. - "Мир", 1973. - 450 с.
7. Заде Л.А. Основы нового подхода к анализу сложных систем и процессов принятия решений. Кн.: "Математика сегодня" / Л.А. Заде. – М.: "Знание", 1974. - 295 с.

ПІДХОДИ ДО ОСНОВНИХ ФОРМ СТИМУЛЮВАННЯ ПЕРСОНАЛУ

**АРТЕМЕНКО О.О. К.Е.Н., ДОЦЕНТ,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА**

На високий рівень заробітної плати в передових країнах світу, згідно з даними досвіду цих країн, впливає застосування прогресивних форм і систем оплати праці з більшим мотивуючим ефектом. Такий прогресивний підхід до організації заробітної платні був би корисним і в Україні.

У багатьох високорозвинених країнах для мотивації ефективної праці поширені цілком оригінальні системи преміювання. У різних системах оплати праці їх розмір коливається від 5 до 500 % і більше

від розміру заробітної плати. У таких передових країнах світу, як США, Великобританія, Франція, Німеччина, Голландія, Італія, Японія, та інших країнах широко застосовують системи «додаткового доходу», який стимулюватиме додатковою грошовою винагородою понадбазової заробітної плати покращення вкладу працівників у досягнення запланованих результатів виробництва. Завдяки додатковій винагороді працівники досягають кращих успіхів у праці.

У передових фірмах світу широко застосовують такі форми стимулювання персоналу, як участь у прибутках або в акціонерному капіталі підприємства, призначення яких – виховати у працівника почуття відповідальності за досягнення організаційних цілей підприємства. Велику увагу вивченню та розробці різних аспектів підвищення ефективності управління трудовим потенціалом в нашій країні приділяли Ю.М. Комар, Й.С. Завадський, А.В. Калінін, О.В. Карнілова та інші.

В передових зарубіжних країнах знайшли широке застосування системи матеріального заохочення, засновані на теорії бонусів, яка передбачає прямолінійну залежність результатів праці від виду заохочення, бонуси зазвичай становлять від 30 % до 75-100 % заробітку працівника. У американських компаніях поширена практика розподілу матеріальної винагороди порівну: на базову заробітну плату й доплати у вигляді бонусів, «участі в прибутках», додаткові виплати та ін. Визначаючи базову заробітну плату, аналізують не узагальнені дані ринку праці країни, а головних конкурентів. Виплати через «участь у прибутках» – це не разові бонуси, а зверхнормова доплата. Це змінна частина в межах середнього рівня заробітної плати на ринку певної категорії працівників, тісно пов'язана з кінцевими здобутками. Ще одним видом мотивації праці в США є, наприклад, субсидійовані підприємством «кафетерії», позички зі зниженою відсотковою ставкою на навчання в коледжі дітей співробітників, надання оплачуваних юридичних послуг, програми фізичного оздоровлення, оплачувані творчі відпустки після відпрацьованих певної кількості років у цій організації тощо [5, с. 98].

Характерною особливістю сучасних систем стимулювання на Заході є значне поширення системи заохочення за впровадження різноманітних нововведень. Так, більшість західноєвропейських фірм формують преміальні фонди за створення, освоєння й випуск нової продукції, її частки в загальному обсязі виробництва; за раціоналізаторські пропозиції [6, с. 43].

В країнах з розвинутою ринковою економікою спостерігається стала тенденція до індивідуалізації заробітної плати від кваліфікаційних результатів праці працівника. Механізм індивідуалізації заробітної плати охоплює як співставлення умов найму, так і перевірку результатів роботи персоналу безпосередньо в процесі трудової діяльності. Наприклад, у США оцінюють особисті заслуги керівників і спеціалістів 80 % компаній, а робітників – приблизно 50 %.

Розглядаючи матеріальну винагороду як дієву форму стимулювання до праці, зарубіжні вчені значну увагу приділяють пошуку оптимальних розмірів цієї винагороди стосовно базової заробітної платні, мінімальний рівень премій (бонусів) за виробничі досягнення працівників становить від 25% до 33,3% від основної заробітної плати. [5, с. 24].

Існує думка, що будь-які схеми матеріального стимулювання треба впроваджувати на засадах самофінансування, хоча на практиці цього досягти вдається не завжди, оскільки як система оцінювання результатів праці, так і підготовча робота із впровадження нових схем матеріального заохочення, потребують певних витрат. Зазвичай, ці витрати можуть бути збалансовані за рахунок економії від зростання ефективності виробництва та кращого використання трудового потенціалу працівників.

Зарубіжний досвід засвідчує виняткову корисність залучення працівників до управління виробництвом. В американських фірмах, наприклад, застосовують чотири форми залучення персоналу до управління:

- 1) участь працівників в управлінні працею та якістю продукції на рівні виробничого цеху чи іншого такого ж підрозділу;
- 2) створення робітничих рад або спільних комітетів працівників і менеджерів;
- 3) впровадження системи участі персоналу в одержаному прибутку;
- 4) участь представників найманої праці в роботі рад директорів корпорацій.

Своєрідною є система участі працівників в управлінні виробництвом, сформована в Німеччині, яка передбачає: спільну участь у наглядових радах фірм представників капіталу й найманої праці; наявність системи «працівник – директор»; виробничі ради на підприємствах, які складаються щонайменше з п'яти постійних найманих працівників з правом голосу (віком понад 18 років, стажем роботи – не менше ніж шість місяців). При цьому працевластці зобов'язані надавати найманим працівникам і раді підприємства

відповідну інформацію, приймати від них запити та пропозиції, вивчати і враховувати думку ради підприємства з питань соціально-економічного розвитку останнього.

Характерною особливістю сучасного виробництва за кордоном слід вважати перехід до різноманітних колективних (групових) форм організації праці, зокрема спільне виконання окремих завдань (здійснення контролю за якістю, обслуговування виробництва, навчання) [6, с. 207].

На відміну від країн з розвинутою економікою, характерною рисою для вітчизняних підприємств та організацій є обмеження гнучкої сучасної системи мотивації високоефективної праці. Чимало підприємств різних форм власності, особливо дрібних та середніх, обмежені в ресурсах, і проблему їх виживання необхідно вирішувати значною мірою за рахунок резервів, використання яких не потребує великих затрат. З практичного погляду доцільне впровадження індивідуальних розрахунків із заробітної платні залежно від реально досягнутих результатів [7, с. 101].

Заробітна плата та види і форми стимулювання праці, їх розмір, можуть комбінуватися залежно від кваліфікації працівника. З огляду на «виховання» вітчизняного працівника, варто акцентувати увагу на стимулюючій частині оплати праці, а саме преміях, доплатах і надбавках. Лише гнучкий підхід до базової заробітної плати може до мінімізувати характерне для України недбале ставлення до оплати праці та ефективності роботи працівників.

Література.

1. Господарський кодекс України. – Х.: ТОВ «Одіссей», 2010. – 184 с.
2. Кодекс законів про працю України. – Х.: ТОВ «Одіссей», 2010. – 144 с.
3. Закон України «Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)» від 3 березня 1998 року № 137/98 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nau.ua>
4. Закони України «Про оплату праці» від 24 березня № 108/95 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nau.ua>
5. Беяцкий Н.П. Управление персоналом: Учебник / Н.П. Беяцкий. – М.: Современная школа, 2008. – 448 с.
6. Дмитренко Г.А. Мотивация и оценка персонала: Учебное пособие / Г.А. Дмитриенко, Е.А. Шарапатова, Т.М. Максименко – К.: МАУП, 2002. – 248 с.
7. Комар Ю.М. Управление персоналом: Навчально-методичний комплект / Комар Ю.М. – К.: УАБП, 2008. – 104 с.

ДОСВІД УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ В ЯПОНІЇ

БІЧЕВІН М.В., МАГІСТРАНТ*,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА

Якість продукції остаточно проявляється при експлуатації і споживанні. Буває, що рівень якості продукції, що виготовляється низької якості. В такому випадку, з часом, продукція стає неконкурентоспроможною на внутрішньому та міжнародному ринках і це призводить до втрати клієнтської бази, внаслідок цього підприємство несе фінансові збитки. Через це багато міжнародних компаній вважають за необхідне посилення контролю за якістю своєї продукції.

Розвиток концепції Total Quality Management – TQM (Загальне управління якістю) та впровадження міжнародних стандартів ISO серії 9000 підкреслюють актуальність проблеми управління якістю [1]. Вітчизняним підприємствам необхідно розуміти важливість управління якістю, оскільки старі підходи і методи в управлінні вже давно не відповідають вимогам міжнародного ринку.

У розвинених країнах світу проблема підвищення якості займає провідне місце у забезпеченні конкурентоспроможності продукції та послуг, побудові нових відносин між споживачем і виробником, задоволенні матеріальних потреб, соціальних інтересів і духовних запитів суспільства [4]. Особливу значимість ця проблема набуває в умовах економічної кризи, що супроводжується розпадом економічних зв'язків, зниженням виробництва, втратою позицій на внутрішньому і зовнішньому ринках. Найбільшого успіху досягли країни, в яких рішення проблем якості переходило на державний рівень, носило загальний характер за рахунок створення системи безперервного підвищення кваліфікації працівників усіх категорій, від яких залежить забезпечення якості продукції та послуг, професійної підготовки та перепідготовки всіх рівнів, від рядового працівника до керівника будь-якого відділу [2].

В управлінні якістю продукції на підприємствах промислово розвинених країн світу прослідковується багато спільного, але також

* Науковий керівник – Грідін О.В., ст. викладач

властиві і національні риси. Світовими лідерами у сфері управління якістю є підприємства таких країн як США, Японії та низки країн Західної Європи [5].

У сфері світового промислового виробництва з 1949 р. почалася нова епоха, пов'язана із запровадженням контролю якості. У Японії це призвело, перш за все, до появи різних науково-дослідних груп, що займаються питаннями контролю якості. Гасло «Якість, і тільки якість» давно визначає політику японського ділового світу.

Висока якість японської продукції не тільки забезпечує їй стійке панування на внутрішньому ринку, але і є засобом просування японських товарів на зовнішні ринки.

Японський підхід до управління якістю має ряд відмінних рис:

- 1) особливостями його є орієнтація на постійне вдосконалення процесів і результатів праці у всіх підрозділах фірми;
- 2) орієнтація на запобігання можливості допущення дефектів ретельне дослідження і аналіз виникаючих проблем за принципом висхідного потоку, тобто від подальшої операції до попередньої;
- 3) культивування принципу «Твій споживач, виконавець наступної виробничої операції»;
- 4) повне закріплення відповідальності за якість результатів праці за безпосереднім виконавцем;
- 5) активне використання людського чинника, розвиток творчого потенціалу робочих і службовців, культивування моралі «Нормальній людині соромно погано працювати» [6].

Основна концепція «японського дива» – досконала технологія, будь-то технологія виробництва, технологія управління або обслуговування. На фірмах широко впроваджуються обчислювальна і мікропроцесорна техніка, новітні матеріали, автоматизовані системи проектування, управління виробництвом, широко застосовуються статистичні методи аналізу і контролю, які повністю комп'ютеризовані. Системи управління якістю мають зворотні зв'язки [3].

У Японії була створена система управління якістю, в якій загальний контроль якості являє собою єдиний процес забезпечення якості на підприємствах, цей процес удосконалюється всім персоналом від президента до простих працівників.

Існує сім головних інструментів японської системи управління якістю:

- 1) організація гуртків якості і підтримання нижчої ієрархічної шаблі

управління;

2) організація тимчасових колективів, які об'єднують фахівців зацікавлених у проблемах якості;

3) досягнення консенсусу при ухваленні рішення про впровадження того чи іншого удосконалення;

4) проведення самоконтролю кожним працівником на своєму робочому місці;

5) досягнення того, щоб кожен працівник прагнув зробити свою роботу якісно, зміцнюючи тим самим власний престиж;

6) встановлення прямого зв'язку просування працівника по службі і отримання інших економічних стимулів з підвищенням якості виконуваної роботи;

7) щедре виділення коштів на освіту, підготовку кадрів, підвищення кваліфікації [7].

В Японії використовуються усі інструменти, але найбільшого розповсюдження отримали «гуртки якості».

Гуртки якості це невеликі групи людей, що об'єднують робітників однієї виробничої дільниці або відділу. Вони збираються, як правило, раз на тиждень і протягом години обговорюють такі виробничі проблеми як якість роботи, продуктивність праці, забезпечення безпеки тощо.

Після Другої світової війни японські товари мали дуже низьку якість в порівнянні з товарами інших країн світу. Але через те, що управління якістю стало національною ідеєю, на сьогодні, японська продукція займає лідируючі місця на світовому ринку, не кажучи вже про національний ринок.

Досвід Японії доводить, що підвищення якості, це робота яка повинна завжди мати один за найвищих пріоритетів і завжди має удосконалюватися для досягнення найвищої мети.

Література.

1. Весперіс С.З. Закордонний досвід управління якістю / С.З. Весперіс // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://essuir.sumdu.edu.ua/>

2. Басовский Л.Є. Управління якістю: [підручник] / Л.Є. Басовский. – М.: ИНФРА-М, 2001. – 212 с.

3. Ісікава К. Японські методи управління якістю / К. Ісакова. – М.: Економіка, 1988. – 215 с.

4. Саліманова Т.А. Історія управління якістю: [навч. посібник] / Т.А. Саліманова. – М.: Омега-Л, 2012 – 384 с.

5. Станкевич І.В. Управління якістю: [методичні рекомендації] / І.В. Станкевич, Т.А. Романенко. – Одеса: ОНАЗ ім. О.С. Попова, 2012. – 60 с.

6. Герасімова Г.Е. Філософія якості по Тагуті / Г.Е. Герасімова – М.: НТК «Трек», 1997. – 17 с.

7. Досвід керування якістю в Японії. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.vlasnasprava.info>.

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ВИРОБНИЦТВА КУКУРУДЗИ НА ЗЕРНО

***ВАСЮТИН Н.І., СТУДЕНТКА*,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

На сьогоднішній день кукурудза на зерно є найвигіднішою культурою у агровиробництві. Виробники цієї культури мають можливість одержувати високі врожаї та валові збори шляхом запровадження нових агротехнологій. Слід наголосити, що поряд зі збільшенням урожайності кукурудзи на зерно та площі посіву, технологія вирощування цієї культури залишається енергетичною, завдяки правильному підбору гібридів кукурудзи.

Кукурудза є цінною продовольчою і фуражною культурою, але одночасно вона є вибагливою до ґрунтів та позитивно реагує на внесені добрива. Різке зниження валового збору кукурудзи на зерно несприятливо вплинуло на розвиток тваринництва. Головними причинами такого зниження в Україні є несприятливі погодні умови, недостатнє забезпечення підприємств добривами, гербіцидами, паливо – мастильними матеріалами, а також морально застаріле технічне забезпечення галузі.

Останнім часом на ринку зерна кукурудзи, конкуренція значно підвищилась, тому що збільшилась кількість країн, які виділяють субсидії на виробництво та експорт сільськогосподарської продукції.

* Науковий керівник – Островерх О.В., ст. викладач

За допомогою сучасних технологій, деяким країнам вдалося підвищити рівень своєї само захищеності і зменшити залежність від імпорту[1].

Виробництво кукурудзи на зерно є достатнім за кількістю, але за якістю не відповідає вимогам галузей переробної промисловості. В міжнародній торгівлі зерно кукурудзи є товаром, який за своєю питомою вагою у вартісному виразі посідає перше місце.

В першу чергу через необхідних питань аграрної і продовольчої політики є організація ринкових інфраструктур, забезпечення державних інтересів за допомогою бірж, агропромислових та фінансових груп, а також посилення ринкового регулювання, тому що все це пов'язане з інтересами товаровиробників і споживачів.

За своєю природою ринок кукурудзи на зерно є неоднорідний. Зернова галузь в Україні вважається стратегічною, тому що завжди була основою для наповнення ринку, через те, що задоволення всіх найважливіших потреб відбувається за рахунок особистого виробництва[2].

За підсумками економічного і соціального розвитку сільського виробництва, а також інших галузей АПК, свідчать про те, що реалізація Указу Президента України «Про невідкладні заходи щодо прискорення реформування аграрного сектора економіки» були вжиті заходи, які сприяли нарощування виробництва сільськогосподарської продукції та покращення діяльності харчової і переробної промисловості, а також відбулося посилення фінансового стану господарських суб'єктів, що призвело до подальшого поглиблення розглядів перетворення аграрного сектора економіки.

З метою реалізації зазначеного Указу було прийнято ряд мір, які були спрямовані на активізацію діяльності біржового ринку виробництва агропромислової продукції та необхідні матеріально - технічні ресурси для його потреб[3].

У виробництві кукурудзи на зерно спостерігається така тенденція, що в громадському секторі з допомогою населення, яке своєчасно збирає урожай і доводить зерно до стійкої кондиції, підвищується питома вага, завдяки зменшенню обсягів її виробництва, хоча реально в країні ці обсяги не збільшились.

Для розроблення результативного механізму створення повноцінного ринку неабияке практичне значення має усвідомлення тенденцій розвитку українського ринку і структурних змін на ньому.

Хоча ринкові закони однакові для всіх країн,але механізми їх дій складаються по-різному. Наприклад, залежно від ступеня та специфіки розвитку ринку, завдяки можливостям державних бюджетів щодо підтримки ринкових суб'єктів. Враховуючи бюджетний дефіцит,в найближчий час Україна може розраховувати лише на відносно дешевий механізм регулювання ринку[4].

На ефективність вирощування кукурудзи впливає багато показників,таких як: урожайність, обсяг виробництва, затрати праці, собівартість, ціна реалізації, прибуток, рівень рентабельності. Основним показником,що впливає на обсяг виробництва сільськогосподарської продукції,є вартість валової і товарної продукції,на підставі яких можна розраховувати валовий і чистий дохід,а також прибуток[5].

З вище сказаного можна зробити висновок,що найважливішим завданням розвитку сільського господарства є підвищення урожайності зернових культур. Такого результату можна дійти за рахунок таких заходів:

- додержання інтенсивної технології вирощування на основі досягнень науково-технічного прогресу;
- впровадження нових форм господарювання;
- покращення матеріальної заінтересованості працівників;
- дотримання сівозмін;
- збільшення посівних площ.

Література.

1. Формування ринкових відносин в агропромисловому комплексі: [Навчальний посібник] / П.І. Годуцький, О.Є. Подолева. – К.: Вища школа, 2004. – 180 с.
2. Стратегічна ринково-підприємницька трансформація внутрішнього середовища сільських агломерацій Богодухівщини: [Колективна монографія] / За редакцією професора М.М. Турченка – Харків: Вид-во «Майдан», 2014. – 210 с.
3. Зернове господарство та ринок зерна в Україні / І.Г. Кириленко // Економіка АПК. – 2001. – № 9. – С. 3-5.
4. Місце і перспективи України на зерновому ринку / А.А. Фесина // Економіка АПК. – 2008. – № 2. – С. 121-123.
- 5.Економіка сільського господарства: [Підручник] / В.І. Мацибора. – К.: Вища школа, 2004. – 415 с.

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В УКРАЇНІ

***ВИЛУСК А.О., ГРИГОРЕНКО А.С, СТУДЕНТИ*,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

В умовах трансформації національної економіки України проблема визначення і розвитку нових перспектив та напрямків сучасного менеджменту набуває особливої актуальності. Різні сфери економіки на сучасному етапі розвитку України підлягають реформуванню, розширенню, зазнають суттєвих змін. І починати ці реформи, на нашу думку, слід саме з визначення нових перспектив та пріоритетних напрямків розвитку сучасного менеджменту.

Безумовно, результати різноманітних досліджень вчених у сфері менеджменту потрібно постійно поновлювати та модернізувати, оскільки внаслідок мобільності сучасної соціально-економічної ситуації, зокрема в Україні, вони втрачають свою актуальність для використання у реальному суспільному житті. Це і є основною проблемою при виявленні нових перспектив та пріоритетних напрямків сучасного менеджменту, які б набували нової суті у нашій країні. Доволі часто ми можемо спостерігати те, що деякі вчені намагаються пропонувати Україні західну модель розвитку. Однак, слід мати на увазі те, що в Україні панує інший менталітет, інші політичні настанови тощо [1].

Часто для опису загальних тенденцій світового розвитку менеджменту використовують теорію циклів, розроблену на основі досліджень відомого російського вченого-економіста початку ХХ ст. М.Д. Кондратьєва, який обґрунтував ідею множинності циклів господарської кон'юнктури та розробив моделі коротких, середніх і великих циклів економічної активності, що діють у будь-якій економічній системі суспільства [2].

В контексті проблеми, що нами досліджується, найбільший інтерес представляє концепція великих циклів М.Д. Кондратьєва, для обґрунтування яких вченому довелося проаналізувати великий фактичний матеріал, що ґрунтувався на наявних фактах, а саме статистичних даних за 140 років за чотирма провідними капіталістичними країнами: Англією, Францією, Німеччиною, США.

* Науковий керівник – Зайка С.О., к.е.н., доцент

Проведені М.Д. Кондратьєвим дослідження виявили наявність циклічних хвиль, які відповідали циклічним змінам напрямків менеджменту та появі нових перспектив у кожній країні. Вчений визначив, що інновації в менеджменті переводять господарську кон'юнктуру зі спаду на підйом, викликаючи хвилеутворення. Проте, слід зауважити, що дані нововведення розподіляються нерівномірно у часі, з'являючись групами [2-3].

Висвітлюючи питання розвитку сучасного менеджменту необхідно також торкнутися питань міжнародного менеджменту, адже він суттєво впливає на розвиток менеджменту на національному рівні. Слід особливо зазначити, що основою для розвитку міжнародного (муніципального) менеджменту в Європі виступає Європейська Хартія місцевого самоврядування 1995 р. Міжнародний менеджмент розвивається і на рівні окремих підприємств та організацій (наприклад, транснаціональні корпорації, спільні підприємства і т.д.).

На рубежі XX-XXI ст. у менеджменті як науці існують різноманітні наукові школи, теорії, концепції, публікується досить багато книг та підручників. Так, аналізуючи такі видання, як: Лі Якокка «Кар'єра менеджера» [7], К. Татеїсі «Вічний дух підприємництва» [5], Г. Форд «Моє життя, мої досягнення» [6], Ж.-Л. Суліцер «Зелений король» [4], з'являється можливість застосування їх концепцій у господарській практиці, що в подальшому дозволяє уникнути багатьох помилок у сфері менеджменту, швидше й точніше знаходити ефективні шляхи вирішення різноманітних управлінських проблем. Отже, класичні твори менеджменту, на яких виховані покоління закордонних менеджерів, містять фундаментальні ідеї теорії та практики управління, на їх основі створюються новітні досягнення сучасного менеджменту. Однак, слід мати на увазі, що не варто копіювати певну ідею повністю, її слід інтерпретувати для кожного певного виду економічної системи суспільства.

Актуальність проблеми, що розглядається, підвищується у світі теперішньої економічної кризи в Україні. У цих умовах головним завданням різних підприємств та організацій в країні є підвищення ефективності їх функціонування. Причому треба розуміти, що ефективність в цей період повинна бути пов'язана не стільки з економією ресурсів, заляганих у минулому, скільки з вибором нових цілей, визначенням нових напрямів та підвищенням якості управлінських рішень.

На жаль, менеджмент якості в Україні зараховують до числа «модних штучок», хоча насправді, при правильному його

використанні він здатний принести відчутну користь бізнесу, зокрема підвищити його ефективність. Тому менеджери різних рівнів управління на підприємствах і в організаціях повинні займатися впровадженням систем якості менеджменту відповідно до вимог міжнародних стандартів, адже це самий відповідний та ефективний спосіб розв'язання задач у підвищенні якості вітчизняних товарів та послуг. Так, сьогодні широко поширені у світі стандарти ISO серії 9000 (за своєю популярністю занесені до книги рекордів Гіннеса). Наприклад, стандарт ISO 9001 легко впроваджується і ефективно функціонує на будь-якому підприємстві (організації) незалежно від сфери діяльності та обсягів виробництва.

Таким чином, на основі вищезазначеного, можна констатувати існування таких основних пріоритетних напрямків розвитку сучасного менеджменту в Україні, а саме:

- раціональне поєднання ринку і державного регулювання господарської діяльності підприємств (організацій);
- широке використання стратегічного планування та управління у господарській діяльності підприємств (організацій);
- постійне коректування цілей підприємств (організацій) як реакція на зміни зовнішнього середовища;
- досягнення стратегічних та оперативних цілей підприємств (організацій) за рахунок оптимального розподілу матеріальних, трудових і фінансових ресурсів за основними напрямками господарської діяльності підприємств (організацій);
- суттєве підвищення рівня кваліфікації та мистецтва менеджерів в управлінні підприємствами (організаціями);
- постійна турбота про підвищення кваліфікації найманих працівників підприємств (організацій);
- залучення найманих працівників до управління підприємствами (організаціями);
- максимальне використання інновацій, ЕОМ;
- розвиток інформаційних систем, широке використання глобальних інформаційних мереж (Інтернет тощо).

Література.

1. Горбунов А. Проблеми менеджменту якості в Україні / А. Горбунов // Менеджмент сьогодні. – 2007. – № 4. – С. 7-16.
2. Кондратьев Н.Д. Большие циклы конъюнктуры и теория предвидения / Н.Д. Кондратьев – К.: Издательский центр «Экономика», 2002. – 768 с.

3. Кондратьев Н.Д. Проблемы экономической динамики / Н.Д. Кондратьев - К.: Издательский центр «Экономика», 1989. – 526 с.
4. Сулицер Поль-Лу Зеленый король / Сулицер Поль-Лу. - К.: Попурри. - 2005. - 248 с.
5. Татенци К. Вечный дух предпринимательства. Практическая философия бизнесмена / К. Татенци. - М.: КноРус, 2007. - 216 с.
6. Форд Генри Моя жизнь, мои достижения / Генри Форд [Пер. с англ.]. - М.: Финансы и статистика, 1989. - 206 с.
7. Якокка Л. Кар'єра менеджера Л. Якокка, У. Новак – К.: Попурі, 2007. – 544 с.

СТАНОВЛЕННЯ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ЯК САМОСТІЙНОГО НАПРЯМУ ЕКОНОМІЧНОЇ НАУКИ

***ВОРОБІЙОВА Н.О., КОРНЄВА В.Г., ФРОЛОВА А.М., СТУДЕНТКИ*,
ХАРКІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ТЕХНІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

Зміни в законодавстві, зростання вартості необхідних засобів виробництва, обґрунтування нових технологій, розширення організаційних формах підприємств і форм їхньої власності, посилення конкуренції на вітчизняному та зовнішньому ринках доводять, що ми живемо в світі, який швидко змінюється і найчастіше не в тих напрямках, які нам були б до вподоби. Підприємства стикаються з невизначеністю, мінливістю середовища, непередбачуваними ситуаціями, коли «еволюційний підхід, екстраполяційні прогнози та плани, які побудовані за «прирістними» методами, не можуть забезпечити правильної орієнтації та підготовки підприємства до майбутнього, а отже, і виживання» [4]. Тож виникає необхідність постійного дослідження стратегічного управління та створення умов для впровадження його в практичну діяльність підприємств.

Активізація стратегічного управління відбулася у другій половині ХХ ст., що було викликано насиченням ринку, і зростанням вимогливості покупців, яких уже не завжди влаштовував стандартний товар навіть за найнижчою ціною. Проявили себе групи покупців зі специфічними потребами: різним соціальним статусом, різними смаками, різними купівельними можливостями тощо. Задоволення різноманітних потреб споживачів стало критичним фактором успіху.

* Науковий керівник – Аудитор О.В., ст. викладач

Питанням стратегічного управління присвятили свої наукові роботи такі вчені як: М. Мескон, М. Альберт, Ф. Хедоурі, І. Ансофф, Г.Мінцберг, М. Портер, А.Томпсон, А.Стрікланд, А. Чандлер, Б. Карлофф, П. Дойль та інші. Кожен з них здійснив неоціненний внесок в розвиток та становлення стратегічного управління як самостійного напрямку економічної науки.

Уперше термін «стратегія» запозичив у військових і використав у економіці для визначення одного із видів керівництва комерційним підприємством А.Чендлер-молодший у 1962 році. Науковець досить багато уваги в своїх дослідженнях приділив з'ясуванню зв'язків між стратегією та структурою. Він стверджував, що зміни в структурі йдуть слідом за стратегіями. Після змін у структурі (тобто після переходу до нової ОСУ) починається наступний цикл: стратегії змінюються внаслідок змін у стратегічному мисленні, зумовленому новим етапом розвитку [5, С. 32].

Багато з концепцій, що складають основу сучасного розуміння розвитку стратегії, було розроблено у першій половині двадцятого століття. Прикладом може служити праця Ф.Тейлора з продуктивності, швидке зростання технологій прогнозування та нормування протягом 30-х років, а також розвиток організаційної структури і перехід від орієнтації на виробництво до орієнтації на попит після Другої світової війни. У 1951 р. П.Ньюман став першим, хто показав сутність і важливість стратегії.

Розпочата ним робота була невдовзі продовжена іншими. На початку 60-х років К.Ендрюс, Р.Крістенсен та І.Ансофф заклали основи стратегічного планування, продемонструвавши необхідність співвідносити можливості діяльності компанії з організаційними ресурсами та проілюструвавши користь стратегічних планів [6].

Концептуальні положення, сформульовані Ендрюсом, послужили основою SWOT-аналізу (strengths — сильні сторони, weaknesses — слабкі сторони, opportunities — можливості, threats — загрози).

На думку Генрі Мінцберга, професора менеджменту Мак Гільського університету в Монреалі використанням поняття «стратегія» у різних випадках його однозначного визначення не існує, тому розглядає стратегію як сукупність трактувань (п'ять «П» стратегії): стратегія як план, прийом, стратегія як паттерн (принципи поведінки, стійка схема дій), стратегія як позиція і як перспектива [7].

Відомий спеціаліст зі стратегічного управління А.Томпсон поєднує планові засади стратегії з поведінковими аспектами

організації. В його дослідженнях основу створення і реалізації стратегії підприємства становлять: визначення сфери діяльності і формування стратегічних установок; постановка стратегічних цілей і завдань для їх досягнення; формулювання стратегії для досягнення цілей і результатів діяльності виробництва; реалізація стратегічного плану; оцінка результатів діяльності і зміна стратегічного плану або методів його реалізації.

Загальновизнаним лідером розробки підходів до конкурентного аналізу вважається М. Портер - професор Гарвардської школи бізнесу. Він визначив 5 сил конкуренції в галузі, до яких входять існуючі конкуренти в галузі, потенційно-можливі конкуренти, товари-субституту, постачальники та споживачі.

Найпоширенішим інструментом стратегічного менеджменту для визначення напрямків зростання бізнесу є відповідна матриця, що запропонована Ігорем Ансоффом вперше була представлена в 1957 році в Harvard Business Review. При цьому розглядаються 4 можливі стратегії зростання бізнесу: стратегія проникнення на ринок (ринкова стратегія проникнення): означає, що зростання буде відбуватися в напрямку збільшення частки нинішнього товарного ринку; стратегія розвитку ринку (ринкова стратегія розвитку): означає, що компанія буде рости за рахунок розвитку попиту на нових ринках; стратегія розвитку товару (продукт стратегія розвитку): означає, що джерелом зростання компанії є зростання попиту на нові продукти; стратегія диверсифікації (диверсифікація стратегії) означає оновлення товарного ряду і вихід на нові ринки одночасно.

З часом, дослідники остаточно переконались в тому, що розробку стратегії не можна сприймати як стандартний механізм проектування, тому що різні компанії мають власні сильні та слабкі сторони, можливості та загрози, що спонукає до розробки різних стратегій та її впровадження.

Тому запровадження системи стратегічного управління в Україні і є об'єктивно необхідним процесом у сфері організації управління бізнесом, який здатний підвищити готовність підприємницьких організацій адекватно реагувати на непередбачені зміни і сприятиме обґрунтованому, узгодженому вирішенню як поточних так і стратегічних проблем. В основу цього процесу необхідно покласти наявний іноземний досвід в сфері стратегічного управління і забезпечити творче перенесення його, з урахуванням особливостей розвитку економіки України, на вітчизняні підприємства щоб допомогти їм у становленні необхідних виробництв і зростанні їх ефективності.

Література.

1. Лакер А. Д. Стратегическое рыночное управление. Бизнес-стратегии для успешного менеджмента / Лакер А. Д.; пер. с англ.; под ред. Ю.Н. Каптуревского. - СПб.: Питер, 2002. - 544 с.
2. Ансофф И. Стратегическое управление / Ансофф И.; сокр.пер. с англ.; науч.ред. и авт. предисл. Л.И. Евенко. – М.: Экономика, 1989. – 519 с.
3. Ансофф И., Новая корпоративная стратегия / Ансофф И.; пер с. англ., гл. ред. В.Усманов. - СПб: ПитерКом, 1999. – 416 с.
4. Белошапка В.А. Стратегическое управление: принципы и международная практика / Белошапка В.А., Загорий Г.В. – К.: Абсолют-В, 1998. – 352 с.
5. Василенко В.О. Стратегічне управління: [навч. посібник] / Василенко В.О., Ткаченко Т.І. - К.: ЦУЛ, 2003. – 396 с.
6. Люкшинов А. Н. Стратегический менеджмент: Учебное пособие для вузов. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2000. – 375 с
7. Минцберг Г., Куинн Дж. Б., Гошал С. Стратегический процессе / Пер. с англ. под ред. Ю. Н. Каптуревского.- СПб.: Питер, 2001. – 688 с., С. 33
8. Фролова В.Ю. Стратегічний підхід в управлінні конкурентоспроможністю підприємства [Електронний ресурс] / В.Ю. Фролова. – Режим доступу: <http://ea.dgtu.donetsk.ua:8080/jspui/bitstream>

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ВИРОБНИЦТВА ПШЕНИЦІ

ГОЖА О.М., МАГІСТРАНТ*,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА

Найважливішим чинником для підвищення рівня конкурентоспроможності, економічної, соціальної і екологічної безпеки є питання якості. Якість – комплексне поняття, що характеризує ефективність всіх сторін діяльності: розробка стратегії, організація виробництва, маркетинг та ін.

Якість продукції на сучасному етапі — це поняття, яке характеризує параметричні, споживчі, технологічні, експлуатаційні,

* Науковий керівник – Дудник О.В., ст. викладач

дизайнерські властивості виробу, надійність і довговічність. Як економічна категорія, якість, відбиває сукупність властивостей продукції, що зумовляють міру її придатності задовольняти потреби людини.

Опрацювання літератури, що присвячена проблемі управління якістю продукції, дозволило визначити якість продукції як процес, що включає виявлення характеру та обсягу потреб у продукції, оцінку фактичного рівня її якості, розробку, вибір і реалізацію заходів щодо забезпечення запланованого рівня якості продукції.

Як будь-який процес управління, управління якістю здійснюється шляхом реалізації управлінських функцій. Особливе значення, для побудови концепції управління якістю, має процесний підхід до управління як один з підходів, що розглядаються в теорії менеджменту. Такий підхід дозволяє організувати і представити управління якістю як безперервний ланцюг логічно взаємопов'язаних функцій, що впливають на виробництво з метою забезпечення якості. На рівень якості, а й відповідно, конкурентоспроможності зернової продукції впливає багато різнопланових чинників. За змістом і спрямуванням їх можна об'єднати у чотири взаємозв'язані групи: технічні, організаційні, економічні та соціальні [5, с. 12]. З-поміж технічних чинників підвищення якості зернової продукції визначальне місце належить постійному вдосконаленню проектування, техніко-технологічної бази підприємства, дотримування вимог технології [4, с. 61]. Насамперед, йдеться про те що якість формується в продовж усього процесу виробництва. Так, на стадії вирощування продовольчого зерна пшениці рекомендують включати такі заходи: обов'язкове протруєння насіннєвого матеріалу; сівба по кращих попередниках: чорний пар, горох, бобові трави; внесення достатньої кількості мінеральних добрив та підживлення рослин азотом; хімічний захист посівів, в першу чергу від клопа-черепашки; збирання врожаю у разі досягнення зерном фази повної стиглості, проведення збирання у стислі строки.

На стадіях обробки і зберігання техніко-технологічний регламент включає: швидкий вхідний контроль показників якості зерна та залежно від цього вибір оптимальних режимів обробки; у разі надходження дефектного зерна його окреме розміщення і індивідуальна обробка; сепарування в режимі пофракційного сортування, у тому числі за ознакою питомої маси; сушіння в режимі індивідуальної сортової теплостійкості, властивості певній культурі; зберігання в режимі регулярного вентилявання – охолодження [3].

Особливе значення у формуванні якості і збереженні зерна мають режими його сепарування, сушіння і зберігання. На цих операціях виділяють основне зерно, доводять його до безпечного стійкого стану та забезпечують якість. Сепарування, як найбільш застосовуваний прийом первинної обробки зернової маси, виконується з метою виокремлення від основного зерна різних домішок. Проте в дослідках сепарування вивчали не тільки в режимі очищення, а й сортування на фракції [1].

Проблеми і можливості удосконалення систем управління якістю зерна актуалізуються в умовах євроінтеграційного розвитку України. Проте, дану проблему необхідно вирішувати не лише на мікро- та мезорівнях, але й обов'язково на макрорівні. З боку виробників зерна основними проблемами є брак обігових коштів, низька якість насіннєвого матеріалу та використання насіння низьковрожайних сортів, невідповідність матеріально-технічної бази сучасним вимогам ринку, наявність на ринку великої кількості комерційних структур, які позбавляють безпосередніх виробників зерна частини їх прибутку, слабо розвинена інфраструктура ринку, неможливість самостійно здійснювати сільськогосподарським підприємствам експорт зерна через монополізацію каналів збуту тощо. З боку держави найгостріше відчувається невідповідність вітчизняного законодавства у сфері стандартизації з міжнародними нормами та принципами, несправедлива ціна та недієвий механізм інтервенційних цін на зерно, низький рівень якості дорадчих послуг.

Таким чином, впровадження ефективної системи управління якістю виробництва продукції на всіх його етапах забезпечить високий рівень реалізації біологічного потенціалу рослин та післязбиральної обробки продукції. Це дасть змогу повною мірою використати потенціал підприємства і підвищити конкурентоспроможність.

Література.

1. Ізотова З.А. Управління якістю зерна в сільськогосподарських підприємствах: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.00.04 / З. А. Ізотова. – Харків, 2013. – 20 с.
2. Кириченко Л.С. Основи стандартизації, метрології та управління якістю: навч. посібник / Л. С. Кириченко, Н. В. Мережко. – К.: КНТЕУ, 2001. – 22 с.
3. Кирпа М. Післязбиральна обробка зерна пшениці та методи підвищення його якості [Електронний ресурс] / М.Я. Кирпа, Н.О. Пащенко // Режим доступу:

<http://base.dnsgb.com.ua/files/journal/Visnyk-Ddau/Visnyk-Ddau2009-1/Ecology/Ddau 2009-1-E kology-Kypra.pdf>

4. Мазнєв Г.Є. Планування фінансового забезпечення інноваційних агротехнологій в умовах різного фінансового стану підприємств / Г.Є.Мазнєв, О.В. Дудник // Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства: економічні науки. – Х.: ХНТУСГ, 2015. – Вип. 161: Економічні науки. – С. 60-73.

5. Скуртол С. Д. Управління якістю продукції молокопереробних підприємств: автореф. дис... к.е.н: 08.00.04 / С.Д. Скуртол; Держ. агрокол. ун-т України. – Житомир, 2007. – 20 с.

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ АГРОПРОМИСЛОВИМ ВИРОБНИЦТВОМ

ГОЖА О.М., МАГІСТРАНТ*,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА

На даний час, система управління аграрною економікою зазнає структурно-функціональні видозміни в напрямі збалансування векторів централізації-децентралізації. Проте дані процеси носять несистемний характер і можливі переваги використання сильних сторін секторів бізнесу і громадського управління, як підприємницький людський і матеріально-фінансовий капітал, не знаходять використання в повній мірі. Разом з тим, розширення предметних сфер і необхідна логічна завершеність застосування принципу співуправління в агропромисловому виробництві набуває все більшої актуальності в силу підвищення конкурентності середовища на ринку сільськогосподарської продукції та продовольства [5].

Імплементація принципу співуправління залежить від сформованих різного роду передумов. До таких умов відносяться риси менталітету нації, схильність до участі у спільних діях, кооперації, самоорганізації і сприйняття ролі і ступеня впливу держави на суспільно-економічне життя.

Досить важливим чинником є політичний, а саме: стабільність, передбачуваність політико-економічних рішень і послідовність у їх

* Науковий керівник – Дудник О.В., ст. викладач

реалізації, тіснота зв'язків та якість участі соціоекономічної системи держави в міжнародних організаціях, глобалізаційних та інтернаціоналізаційних процесах.

Економічні умови проявляються через показники макроекономічної стабільності та розвитку, наявність і обмеженість фінансових ресурсів у бюджетах різних рівнів, а також у підприємницьких структурах, рівень життя населення; комбінацію організаційно-економічних способів, важелів і методів державного та регіонального регулювання аграрної економіки, а також комплекс факторів ринкового середовища – конкурентність, обсяги ринкового попиту та пропозиції, стан інфраструктури ринку, можливість і складність доступу на зовнішні ринки продукції сільського господарства і продовольства. До даної групи також можна віднести ступінь відкритості економіки і стійкість до зовнішніх впливів.

Якість інституційного середовища включає наявність адекватної нормативно-правової бази, а також ефективність і послідовність її реалізації, рівень корупції та корпоративної культури, розвиток і якість формальних і неформальних інститутів управління аграрною економікою.

Істотним серед передумов застосування принципу співуправління є наявність досвіду здійснення подібних проєктів і заходів у різних сферах і формах взаємодії держави і бізнесу, постійний моніторинг середовища функціонування сільськогосподарського підприємства, бо «володіння інформацією щодо джерела можливого впливу на підприємство, в період нестабільної ринкової економіки, вже достатньо для того, щоб розробити програму активної підготовки матеріально-технічного забезпечення та активізації резервів підвищення ефективності діяльності сільськогосподарських підприємств» [1].

Ми погоджуємося з думкою, що практичне впровадження принципу співуправління у систему управління агропромисловим виробництвом України передбачає її модернізацію за напрямками:

- організація управління: застосування механізмів спільного прийняття та реалізації рішень секторами управління розвитком агропромислового виробництва та агропродовольчого ринку, що передбачає в Україні становлення інституту саморегулювання галузі і агропродуктових ринків і формування системи самоврядування у сфері агропромислового виробництва та агропродовольчого ринку;

- організація економіки: розширення співпраці у сфері організації агропромислового виробництва та його інноваційного розвитку на

базі кластерних підходів і спільної господарської діяльності [2];

– державно-приватне партнерство: розширення сфер і методів державно-приватного партнерства відповідно до концепції його «широкого» трактування, прийнятої в країнах з найбільш розвинутою і успішною практикою державно-приватного партнерства, а також як інструмент реалізації перших двох напрямків імплементації принципу співуправління в систему управління розвитком агропромислового виробництва та агропродовольчого ринку [3].

При проведенні змін направлених на удосконалення системи управління агропромисловим виробництвом, головними повинні бути інноваційна спрямованість даних систем, гнучкість виробництва, постійне оновлення, спрямованість на максимально повне забезпечення споживача з метою забезпечення конкурентоспроможності.

Впровадження високоефективних технічних засобів та обладнання, комп'ютеризація зв'язку і управління вимагають створення нової структури підприємств, організації малих та середніх високотехнологічних фірм, формування нових автоматизованих систем управління по всій технологічній ланці в межах кожної макротехнології тощо. При цьому основою оцінки ефективності пропонуваніх рішень має бути соціальний, а не технократичний критерій. Тому обов'язковими є:

– організація системи управління якістю (менеджмент якості) та умов її сертифікації;

– створення ринкове орієнтованих систем управління підприємствами (менеджмент, маркетинг, менеджмент НДДКР, кадрів, фінансів тощо) та їх інтеграція у новий менеджмент підприємства.

При правильному управлінні працівниками вирішується цілий ряд завдань; удосконалення планування і поділ праці методів праці, її охорони, поставка завдань контролю, надання допомоги, мотивація працівників, організація заробітної праці.

Отже, комплексна і системна реалізація принципу співуправління має стати необхідною основою модернізації технологій та організації управління розвитком агропромислового виробництва, що дозволить перейти на якісно інший, більш високий, рівень взаємодії бізнесу і державної влади. Подальших досліджень потребують методи і механізми тісно взаємопов'язаних напрямів практичного втілення принципу співуправління, ефективна реалізація одного з яких неможлива без впровадження інших.

Література.

1. Дудник О.В. Управління фінансовими ризиками на сільськогосподарських підприємствах / О.В. Дудник. - Вісник ХНТУСГ 150(2014). – С. 126-131.
2. Ковалёва Е.В. К вопросу функционирования «третьего сектора» в агропродовольственной сфере Украины / Е. В. Ковалёва // Глобализация и аграрная экономика России: тенденции, возможные стратегии и риски. – М. : ВИАПИ им. А.А. Никонова: «Энциклопедия российских деревень», 2011. – С. 439-440.
3. Ковалева Е. В. Система агропромышленных кластерных объединений в Украине: подходы к формированию / Е.В. Ковалева // Проектирование модели менеджмента организации: научные и прикладные аспекты : сб. науч. ст. VII междунауч. науч.-практ. конф., 2 апр. 2010. – Екатеринбург, Россия: Урал. гос. пед. ун-т, 2010. – С. 337-338.
4. Ковальова О.В. Інституційні аспекти становлення державно-приватного партнерства у сфері агропромислового виробництва України / О. В. Ковальова // Інституціональні засади трансформацій в аграрній сфері: Збірник матеріалів Тринадцятих річних зборів Всеукраїнського конгр. Вчен. Економістів-аграрників, Київ, 20-21 червн. 2011 р. / Ред- кол.: П.Т. Саблук та ін. – К. : ННЦ „ІАЕ”, 2011. – С. 248-257.
5. Степаненко С.В. Інституційний аналіз економічних систем (проблеми методології): монографія / С.В. Степаненко. – К.: КНЕУ, 2006. – 528 с.

ДОСВІД УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ВИРОБНИЦТВА В США

ГОНЧАРЕНКО С. І., СТУДЕНТ*,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА

Сучасний розвиток світової економіки і висока конкуренція на міжнародних і внутрішніх ринках змушують підприємства постійно розвиватися поліпшуючи свою продукцію для виживання в жорстких умовах конкуренції.

В Україні за радянських часів в умовах дефіциту продукції, планової економічної політики, цінністю якої була не якість, а

* Науковий керівник – Грідін О.В., ст. викладач

кількість, призвело до несвоєчасного впровадження сучасних систем управління якістю та відчутного відставання вітчизняних виробників від зарубіжних конкурентів.

На сьогодні проблема управління якістю є актуальною для нашої країни. Оскільки в жорстких ринкових умовах витримати конкуренцію зможуть лише ті виробники які спроможні до змін в організації управління, оновлення виробництва, використання інноваційних технологій та запровадження ефективної системи управління якістю, в основі якої лежить досвід передових країн які приділяють увагу саме проблемам якості.

Система управління якістю продукції на підприємстві залежить від країни – її розміщення, традицій, зовнішнього впливу факторів та внутрішнього – стратегії, структури підприємства, організації виробництва та відповідальності працівників. Україна в нинішній ситуації повинна швидко сформувати свою ефективну систему управління якістю в основі якої лежить досвід країн, які особливу увагу приділяють саме проблемам якості виробництва, наприклад такої як США.

До середини XX століття американська промисловість розвивалась без особливої конкуренції, під суворим контролем адміністрації, робітники не були зацікавлені в успішності фірми. У 40-50 роки промисловість США була орієнтована на масове виробництво товарів широкого споживання. На це вплинули наслідки другої світової війни, коли глобальна промисловість була майже зруйнована і у більшості країн відчувався дефіцит товарів промислового виробництва. Америка почала стрімко нарощувати обсяги виробництва, але якість була низькою. Внаслідок цього промисловість США понесла великих незапланованих витрат, які досягали 30 % від загальних витрат на виробництво. Такі витрати були пов'язані з усуненням дефектів при гарантійному обслуговуванні продукції [1].

Вирішити цю проблему намагалися шляхом прийняття урядом протекціоністських заходів: тарифів, квот, мит і т.д. для захисту виробників від конкурентів [1].

У 70-80 роки США зіштовхнулися з жорсткою конкуренцією зі сторони японських і європейських виробників, які випускали якісну продукцію за низькими цінами.

Але в той же час менеджмент провідних компаній зрозумів, що рішенням більшості проблем є підвищувати якість продукції. Особливу увагу було приділено вирішенню наступних проблем [1]:

- мотивації працівників, особливо матеріальним стимулюванням;
- створення гуртків якості;

- застосування статичних методів контролю якості праці та продукції;
- ведення обліку витрат на якість;
- розробка та реалізація програм підвищення якості продукції.

У 80 роках управління якістю здебільшого зводилося до планування. Однак плани були без детального аналізу внутрішньовиробничих проблем, без обліку внутрішніх потреб, що створювало додаткові проблеми. В цей же період були видані широко відомі праці Е. Демінга: «Якість, продуктивність і конкурентоздатність» і «Вихід із кризи», де він наводить 14 принципів, які стали основою теорії загальної якості. Методичне обґрунтування концепції безперервного поліпшення якості Е. Демінг приводить у вигляді циклу «плануй – виконуй – перевірай - корегуй» [1,2].

Промисловість у США має великі промислові потужності, потенціал. Передумовами для нової технічної революції закладені в великих капіталовкладеннях у інноваційні технології та продукти, в нові взаємовідносини між працівниками і менеджментом. Важливим завданням революції якості є максимальне задоволення потребам споживача (замовника). Так, кожен робітник на ділянці виробництва є споживачем продукції попереднього робітника, тому завдання кожного з них полягає в тому, щоб якість його роботи максимально задовольняла наступного робітника [1].

Новим явищем в економічному житті США стала увага з боку законодавчої і виконавчої гілок влади до питань підвищення якості. Конгрес затвердив щорічну національну премію за визначні досягнення в області якості трьом найкращим фірмам цю нагороду вручає Президент США [2].

Також не менш відомою є Національна премія США з якості імені М. Болдріджа, яка присуджується компаніям і організаціям у номінаціях: бізнес, освіта, охорона здоров'я [2].

Щорічно за ініціативи Американського товариства з контролю якості під лозунгом «Якість – насамперед!» проводяться місячники якості [2].

Поступове удосконалення рівня якості виробленої продукції у США, суттєво скоротило відрив від японських та європейських виробників, що істотно посилює конкурентну боротьбу на світовому ринку.

Досвід США дає змогу виділити наступні особливості підходу до управління якістю [1-5]:

- більша частина впливів у сфері управління якістю має здебільш технічну у організаційну спрямованість;

— у процесі управління якістю відповідні служби американських фірм активно вивчають і аналізують витрати на забезпечення якості. При цьому особливу роль відіграють керівники фірм, що приділяють питанням якості, як правило, значну частину свого робочого часу;

— здійснюється жорсткий статистичний контроль якості. На багатьох фірмах використовуються автоматичні засоби збирання, нагромадження, обробку даних і видачу результат із застосуванням статистичних методів;

— висока відповідальність виробників за якість приводить до значного скорочення випуску дефектної та поліпшення діяльності в галузі гарантійного обслуговування і сервісу;

— велике значення має питання вивчення і прогнозування споживчого попиту, тому фірми прагнуть поліпшувати відповідно до вимог ринку не тільки показники якості продукції але й економічні;

— наявність чітко оформлених систем управління якістю,

— достатня увага приділяється плануванню виробництва по якісним і кількісним показникам;

— постійний контроль якості послуг з боку адміністрації компанії, вибіркового контролю з боку місцевих і федеральних органів влади;

— постійне удосконалення менеджменту організації в цілому.

Отже, використовуючи американський досвід, запроваджуючи розроблені концепції і підходи щодо управління, забезпечення та контролю якості на підприємствах дасть можливість Україні скоротити відрив від інших провідних країн світу, пропонуючи ринку якісні товари та послуги.

Література.

1. Управління якістю продукції та послуг у готельно-ресторанному господарстві: [навч. посібник] / О.Ю. Давидова, І.М. Писаревський, Р. С. Ладиженська; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. — Х. : ХНАМГ, 2012. — 414 с.
2. Шаповал М. І. Менеджмент якості: [підручник] / М. І. Шаповал. — 3-тє вид. випр. і доп. — К.:Знання, КОО, 2007. — 471 с.
3. Станкевич І. В. Управління якістю: [методичні рекомендації] / І.В. Станкевич, Т.А. Романенко. — [Ч. 1] — Одеса: ОНАЗ ім. О.С. Попова, 2012. — 60 с.
4. Вакуленко А. В. Управління якістю: [навч.-метод. посіб.] / А.В. Вакуленко. — К.: КНЕУ, 2013. — 167 с.
5. Момот О. І. Менеджмент якості та елементи системи якості: [навч. посібник] / О. І. Момот. — К.: Центр учбової літератури, 2007. — 368 с.

РОЛЬ СУЧАСНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В УСПІШНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

**ГРИГОРЕНКО Ю.П., МАГІСТРАНТ*,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА**

Менеджмент аграрних підприємств — це самостійний вид професійної діяльності орієнтований на досягнення поставлених цілей організації, шляхом раціонального використання матеріальних, трудових, інформаційних та фінансових ресурсів.

У зв'язку з переходом від планово-адміністративних до ринкових економічних відносин, менеджмент, як виробничий ресурс аграрних підприємств має характерне значення в умовах трансформаційної економіки.

Особливістю сучасного менеджменту насамперед є те, що однією з вагомих його функцій стає підприємницька діяльність, тому що підприємництво перетворюється в ядро менеджменту.

Сутність сучасного менеджменту призводить до добре налагодженої системи з короткою ієрархією і чіткими відносинами відповідальності. Менеджер — це підприємець, який надає перевагу корпоративній погодженості: "горизонтальний" організації з відносною відповідальністю[1].

Загалом менеджмент — це процес організації певної діяльності групи людей для досягнення поставлених перед нею цілей. Він потребує координації та стимулювання дій його учасників, що, у свою чергу, викликає необхідність існування певної влади в цій групі людей, яка може виступати як в офіційній, так і в неофіційній формах. Тому менеджмент — це також певна система, метод, підхід визначення і добору специфічних цілей, делегування та контроль певних виробничих і управлінських функцій, оцінка діяльності, згідно з якою можуть відбуватися певні зміни в планах і виробничій діяльності[3]. Особливості менеджменту в агрофірмі зумовлені самою її суттю як підприємства з безпосереднім виходом у зовнішнє ринкове середовище, значна частина якого формується з участю агрофірми як активного суб'єкта ринкової економіки. Аграрний менеджмент може бути визначений як діяльність з організації й координації виробництва на сільськогосподарських підприємствах з метою одержання

* Науковий керівник — Островерх О.В., ст..викладач

максимального прибутку в довгостроковому періоді, а також досягнення інших специфічних для кожного власника підприємства чи менеджера цілей. Він може розглядатися і як поєднання окремих складових діяльності підприємства, тобто виробництва, комерційної діяльності, фінансів, маркетингу, управління трудовими ресурсами.

Функціонування менеджменту зводиться до визначення цілей виробництва та забезпечення їх досягнення, тобто вміння так організувати працівників і всю виробничу систему, щоб ці цілі були досягнуті. Можна виділити п'ять основних функцій аграрного менеджменту: планування, організація, мотивація, управління й контроль.

Однією з характерних особливостей сільського господарства є той факт, що у більшості випадків поєднуються між собою функції власника і менеджера. Незалежно від того, чи це фермерське господарство, приватне сільськогосподарське підприємство, товариство з обмеженою відповідальністю, кооператив або навіть акціонерне товариство, в усіх цих організаційно-правових формах підприємств тією чи іншою мірою поєднуються функції власника і менеджера[4].

Для сільського господарства як своєрідної галузі економіки дія ринкового механізму має свої особливості, які полягають у тому, що не завжди ціна на продукцію, визначена в точці перетину попиту й пропозиції, перевищує промислові витрати сільськогосподарських підприємств. У такому випадку необхідне втручання держави, націлене на підтримку сільськогосподарського виробництва. Держава для цього може використовувати різні шляхи: наприклад, пряму допомогу через систему соціального забезпечення (фермерам, що опинилися у скрутному становищі); державні програми, спрямовані на збільшення попиту на сільськогосподарську продукцію або зниження виробничих витрат; програму зменшення посівних площ, унаслідок чого зменшується обсяг виробництва і виникають умови для підвищення цін; програми дотацій з метою покриття різниці між закупівельними цінами та цінами продажу і гарантування цін на сільськогосподарську продукцію; надання пільгових кредитів шляхом певної компенсації процентів за позику, інших диференційованих цільових субсидій сільськогосподарським товаровиробникам[2].

Сучасний менеджмент має виходити з того, що основний вплив на розвиток аграрного підприємства мають саме техніка та технології. Галузі рослинництва та тваринництва не можуть існувати без землі, селекційних і дослідних станцій, досягнень науково-технічного прогресу, комп'ютерної техніки та електроніки. Для підвищення

економічної ефективності використання земельних ресурсів необхідно нарощувати матеріально-технічну базу сільськогосподарського виробництва, застосовувати нові та модернізувати задіяні у виробництві засоби, впроваджувати новітні технології тощо[5].

Отже, у бурхливий період соціального розвитку сучасний менеджмент також зазнає відповідних змін, які ускладнюють проблему удосконалення управління тим, що по можливості належне освоєння в суб'єктах агробізнесу сучасних здобутків менеджменту має враховувати завтрашній день у діалектиці його прогнозованого змісту. Така ситуація вимагає від аграрної економічної науки, з позицій засад філософії стратегії розвитку агробізнесу, опрацювання певних прогнозів і творчої дискусії що до перспектив менеджменту.

Література.

1. Сучасні концепції менеджменту : навч. посіб. / за ред. д-ра екон. наук, проф. Л.І. Федулової. - К. : Центр учбової літератури, 2007. – 536 с.
2. Дем'яненко С.І. Менеджмент аграрних підприємств: Навч. посібник. – К.: КНЕУ, 2005. – 347 с.
3. Федоренко В.Г. Основи менеджменту [Текст] : підручник для ву- зів / В.Г. Федоренко. - К. : Алерта, 2007. - 420 с
4. Туленков М.В. Сучасні теорії менеджменту [Текст]: навч. посібник / М.В. Туленков. – К. : Каравела, 2012. – 304 с.
5. Маркіна І.А. Менеджмент організації: навч. посібник / І.А. Маркіна, Р.І. Біловола, В.А. Власенко ; – К. : ЦУА, 2013. – 248 с.

УПРАВЛІННЯ ЯКОСТІ ПРОДУКЦІЇ ЯРОГО ЯЧМЕНЮ

**ГРИГОРЕНКО Ю.П., СТУДЕНТКА МАГІСТРАТУРИ*,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА**

Головне місце у вирішенні питання з поліпшення якості зернової продукції займає розв'язання проблем з удосконалення конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств. Свій стан на ринку покращують і зберігають тільки ті підприємства, які при суперницькій боротьбі ведуть послідовну роботу з покращення і сприяння високому рівню продукції за визначальним показником для

* Науковий керівник – Грідін О.В., ст. викладач

споживачів. Завдяки таким покращенням позитивно змінюється потреба у продукції, виходячи з цього у довго - та короткостроковому періоді підвищується прибутковість підприємств. Вміст клейковини (розчинного білка) є безпосереднім чинником в якості зерна. Якщо поліпшувати вміст клейковини то можна домогтися кращого приросту живої маси тварин, а також з її підвищенням є шанс набагато більше виготовляти хлібобулочних виробів та значно поліпшити якість смаку. Також до вагомих чинників відмінності зерна у світовій практиці, крім вмісту білка, визначають активність, вологість та його натуру [1].

На такі чинники якості зерна, як консистенція, запах, зольність, клейковина, колір, домішки, плавчистість, вади зерна та його життєздатність зважають при заготівлі зерна. Добра якість зерна значною мірою впливає на його ціноутворення. Багато різноманітних чинників впливають на конкурентоспроможність зерна та на його якість. За змістом і направленістю їх можна поєднати у чотири взаємопов'язані групи: соціальні, організаційні, економічні та технічні. Завдяки технічним показникам поліпшення якості зернової продукції відбувається його постійне покращення проектування техніко-технологічної бази підприємства. Для того, щоб досягти запланованого рівня якості зерна потрібно дотримуватися умов чіткого дотримання технологічної дисципліни, використання новітніх технологій та забезпечити виробництво якісним технічним устаткуванням. За допомогою стандартизації та сертифікації продукції, які є вагомим елементом фіксації та дотримання певного рівня якості, використовують визначні та дієві варіанти поліпшення конкурентоспроможності продукції та її якості на світовому та національному ринках. Для того, щоб поліпшити конкурентоздатність продукції за якістю необхідно дотримуватись умов технології. Мається на увазі, передусім, здійснення сільськогосподарських робіт в найбільш прийнятний термін, висів культур доброякісним насінням і вчасний нагляд за посівами, дотримання прийнятних термінів збирання врожаю, забезпечення вимог захисту рослин та системи добрив, а також зберігання продукції [2]. Найбільш скоростиглою культурою є ячмінь, він рано вивільняє поле для висіву інших культур. Якщо ячмінь висівають в якості посередньої культури він дозволяє більш раціонально використовувати рілля протягом року. Рослини ячменю економно використовують вологу на одиницю продукції протягом вегетації. Серед інших зернових культур ячмінь посухостійка і солевитривала культура, що має значення при вирощуванні його на поливних землях. Окремі види ячменю здатні давати врожай навіть при обмежених теплових ресурсах. Ячмінь є невибагливим до

географічного розташування, він вільно адаптується до змін клімату і різноманітності ґрунтів. В Україні ярий ячмінь вирощують як технічну, кормову і продовольчу культуру. Проте за обсягом його застосування в народному господарстві він є передусім однією з цінних зернофуражних культур. Зерно ячменю – цінний концентрований корм для багатьох видів худоби, оскільки в 100 кг зерна ячменю міститься 120 кормових одиниць, а в 100 кг ячмінної соломи – 35 кормових одиниць [3]. Із зерна ячменю випускають крупи (перлову, ячну). Якість цього продукту харчування великою мірою залежить від умов вирощування і сортових відмінностей ячменю. За вмістом жиру (1,2-1,5 %) ячмінна крупа поступається вівсяній та гречаній, але містить багато білка (9-11 %) і крохмалю (82-86 %) [4].

Вирішення проблеми якості – невід'ємний елемент стратегії розвитку сільськогосподарських підприємств, тому починати впровадження системи менеджменту якості продукції слід із визначення місця цієї системи у загальній стратегії підприємства [5]. Забезпечення ефективного функціонування зернового господарства можливе за рахунок підвищення якості зерна й забезпечення конкурентоспроможності діяльності сільськогосподарських підприємств на внутрішньому та зовнішніх ринках. Якість зерна значною мірою залежить від ґрунтово-кліматичних умов, особливостей сорту і технології вирощування. Вона характеризується такими показниками, як: масою 1000 зерен, натурою, склоподібністю, вмістом білку, клейковиною та її якістю.

Література.

1. Грищенко Ф.Ю. Управління якістю та забезпечення якості: оновлені стандарти серії ISO 9000 / Ф.Ю. Грищенко // Стандартизація, сертифікація, якість. – 2001. – № 4. – С. 44-46.
2. Андрійчук В.Г. Економіка аграрних підприємств: [підручник] / В.Г. Андрійчук. – [2-ге вид., доп. і переробл.]. – К.: КНЕУ, 2004. – 624 с.
3. Пабат І.А. Попередники, добрива і обробіток ґрунту під ячмінь ярий у Степу / І.А. Пабат, А.Г. Горобець, А.І. Горбатенко // Вісник аграрної науки. – 2002. – № 4. – С. 17-21.
4. Інноваційні ресурсозберігаючі технології: ефективність в умовах різного фінансового стану агроформувань: [монографія] / за ред. професора Г.Є. Мазнева. – Харків: Вид-во «Майдан», 2015. – 592 с.
5. Станкевич І.В. Управління якістю: [метод. рекомендації] / І.В. Станкевич, Т.А. Романенко. – Одеса: ОНАЗ ім. О.С. Попова, – 2012. – 60 с.

ДОСВІД УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ В США

**ДУДКА Г.П., СТУДЕНТКА МАГІСТРАТУРИ*,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА**

XXI можна сміливо оголошувати «цивілізацією якості», що проголосила Європейська організація з якості ISO та низка інших міжнародних організацій.

Якість стала показником ефективної праці суспільства та джерелом виходу із соціальної та економічної кризи.

Промислова революція в Америці поклала край ремісництву і призвела до появи та динамічного розвитку серійного виробництва. Розбудовувалися фабрики, на яких працівники повинні були виконувати вузьке коло обов'язків, які були повторюваними та відпрацьовувалися до автоматизму. Працівники виконували накази і робили лише те, що їм говорили, в іншому випадку – звільнювали. Від працівників не вимагалось володіння на високому рівні професійними навичками і рівнем підготовки.

Після завершення Другої світової війни, коли значна частина промислового потенціалу країн-учасниць було майже вицятено, вони відчували зростаючу потребу в товарах швидкого споживання. На той час в США майже необмежено вироблялася побутова техніка, автомобілі, телевізори, радіоприймачі, але якість цієї продукції була дуже низькою, а єдине питання на яке зверталася увага була її кількість.

Основним чинником, що гальмував процес були надзвичайно великі витрати внаслідок низького рівня якості. Більше 20 відсотків поточних витрат підприємства йшло на усунення дефектів продукції. Саме це не давало змогу забезпечити зростання продуктивності праці та конкурентоспроможності.

Проте, питання покращення якості залишалося на другому плані, а підприємства шукали вихід у різних протекціоністських заходах: квотах, тарифах, митах, боротьбі з конкуренцією [1].

Найбільш прагматичні підприємці все ж зрозуміли, що необхідно підвищувати якість товарів і з цією метою приділили увагу наступним питанням: мотивація працівників; гуртки якості; ведення обліку витрат; розробка і реалізація програм з підвищення якості.

* Науковий керівник – Грідін О.В., ст. викладач

У 1980-х роках минулого століття почало розроблятися планування якості, разом з тим незначна увага приділялася потребам підприємства та їхньому обліку, що викликало додаткові проблеми. Також розпочалася масова компанія з навчання кадрів на робочих місцях.

В цей період вийшли наукові праці Е. Демінга, що мають назву «Якість, продуктивність і конкурентоспроможність» і «Вихід із кризи». Дані книги розкривали зовсім новий підхід до управління якістю і за допомогою цього забезпечували конкурентоспроможність підприємств, можливість залишитися в бізнесі та задовольнити працівників робочими місцями.

Демінг запевняв, що для досягнення якості немає потреби в суцільному контролі, потрібно усунути страх та недовіру серед працівників, дозволити їм пишатися та бути ближчими до результатів своєї праці. Працівники повинні самовдосконалюватись та прагнути до підвищення продуктивності праці за власним бажанням, а не з примусу [3].

Основою революції в області якості є задоволення вимог споживачів, адже працівники, що виготовляють продукцію і є її споживачами, тому якість їх роботи в першу чергу повинна задовольняти їх самих [4].

У 1946 р контроль якості здійснювався на щабель законодавчої та виконавчої влади – було створено Американське товариство з контролю якості (АТКЯ), яке налічує на сьогодні 53 тис. учасників. Одним з головних в товаристві є гасло «Якість – передусім», під цим гаслом щороку проводяться місячники якості.

Починаючи з 1987 р. і по теперішній час щорічно трьом найкращим фірмам за видатні досягнення у сфері підвищення якості присуджується премія імені М. Болдріджа, а у другий четвер листопада відзначається Світовий День Якості [5].

Отже, проведена паралель між якістю та об'ємами виробництва, планування та адміністративне виконання планів дозволили на сьогодні зрівняти показники якості США та Японії. Продукція США може вільно конкурувати на світовому ринку і просувати марку «Зроблено США».

Література.

1. Демиденко Д.С. Управління витратами для формування якості промислової продукції / Д.С. Демиденко. – СПб.: Вид-во Спбу ЭФ, 1995. – 527 с.

2. Зотов В.В. Завдання і організаційні основи менеджменту / В.В. Зотов, Є.В. Ленський. – М.: Вид-во ИНФРА-М, 1996. – 456 с.
3. Мескон М. Основи менеджменту / М. Мескон, М. Альберт, Ф. Хедоури. – М.: Вид-во Річ, 1999. – 704 с.
4. Окрепилов В.В. Управління якістю / В.В. Окрепилов. – М.: Економіка, 1998. – 240 с.
5. Сковородников В.А. Лекції по законодавчій метрології / В.А. Сковородников. – М.: Вид-во ТОЙ, 1995. – 188 с.

РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТ В ПРОЕКТАХ ТЕПЛОГЕНЕРАЦІЇ ТА ТЕПЛОПОСТАЧАННЯ НА БІОМАСІ

***ДУДНЄВА Ю.Е., К.Е.Н., ДОЦЕНТ,
УКРАЇНСЬКА ІНЖЕНЕРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ***

На сьогодні частка відновлювальних джерел енергії в загальному постачанні первинної енергії в світі становить близько 13%, в тому числі біомаси - 10%. Тверда біомаса забезпечує 16% загального обсягу генерації теплової енергії, що відповідає третьому місцю після природного газу (43%) та вугілля (28,5%). 74,6% біомаси, яка споживається для енергогенерації, використовується для виробництва тепла.

Україна має значний потенціал виробництва біомаси: відходи агрокультур (лушпиння соняшнику, солома та ін.) складають 25-30 млн. тонн. на рік; відходи деревини (лісосічні залишки, відходи переробки деревини та ін.) - 3,5-4,5 млн. тн. на рік [1]. Щорічно обсяг виробництва теплової енергії з біопалива в Україні збільшується приблизно на 25%.

На протязі останніх двох років в Україні реалізовано значна кількість проектів теплогенерації із використанням біомаси у якості палива. У 2014 році сумарна потужність таких проектів склала 452 МВт, у 2015 - 752 МВт.

При впровадженні таких проектів доводиться приймати управлінські рішення в умовах невизначеності, яка стосується як зовнішніх так і внутрішніх факторів. Це, в свою чергу, призводить до невизначеності у досягненні поставлених цілей. Вплив невизначеності на цілі являє собою ризик, який має бути врахований в процесі

прийняття управлінських рішень [2]. Ризик-менеджмент сьогодні є невід'ємною частиною ефективного управління будь-яким проектом, його найважливішою складовою. Компанії, які займаються розробкою та впровадженням проектів теплогенерації на біомасі, часто недооцінюють значущість комплексного, системного підходу до ризик-менеджменту проекту, що призводить до значних матеріальних та фінансових втрат, збільшення строків окупності тощо.

Ризик-менеджмент проектів теплогенерації та теплопостачання із використанням біомаси ґрунтується на рекомендаціях Настанови з управління проектами PMBOK [3] та міжнародних стандартах управління ризиками, зокрема COSO ERM [4] та FERMA [5].

Відповідно до Настанови PMBOK, ризик - це невизначена подія або умова, яка, в разі настання, впливає хоча б на одну ціль проекту: зміст, терміни, вартість, якість. Ризик може бути викликаний однією або декількома причинами і в разі виникнення може вплинути на один або кілька аспектів проекту. Причиною виникнення ризиків є невизначеність, яка присутня у всіх проектах. Документ констатує, що для кожного проекту необхідно розробляти окремий послідовний підхід до ризику, а інформація про ризик і управління ним повинна бути відкритою і достовірною.

Ризик-менеджмент в проектах теплогенерації та теплопостачання на біомасі доцільно використовувати наступний алгоритм дій:

1. Планування управління ризиками, що безпосередньо впливає на результативність інших процесів, які входять у наведену схему управління ризиками.

2. Ідентифікації має за мету виявлення тих ризиків, які можуть вплинути на досягнення цілей проекту теплогенерації на біомасі та їх документування у вигляді Реєстру ризиків проекту. У якості інструментарію доцільно використовувати аналітичні методи (аналіз документації, аналіз припущень, SWOT-аналіз), методи збору інформації, експертні методи.

3. Якісний аналіз ризиків, що включає в себе розподіл пріоритетів для ідентифікованих ризиків, результати яких будуть використані в кількісному аналізі ризиків.

4. У процесі кількісного аналізу ризиків оцінюється вплив цих ризиків у разі їх настання. Даний аналіз являє собою кількісний підхід до прийняття рішень в умовах невизначеності. Результатом процесу

кількісного аналізу є подальше оновлення наступних елементів Реєстру ризиків проекту: імовірність досягнення мети проекту по строках та вартості, перелік кількісно визначених ризиків із розставленими пріоритетами, тенденції (тренди) зміни кількісних показників ризиків.

5. Планування реагування на виявлені ризики є процес розробки варіантів і дій по розширенню можливостей і зниження загроз для цілей проекту. Цей процес здійснюється за результатами інформації, отриманої на етапах 3 та 4 алгоритму управління ризиками. Результатом є оновлений Реєстр ризиків проекту, контракти, пов'язані з ризиками, та оновлений план управління проектом.

6. Моніторинг і управління ризиками проектів теплогенерації на біомасі може включати в себе вибір альтернативних стратегій, виконання плану реагування на ризики або резервного плану, виконання коригувальних впливів і зміну плану управління проектом. В результаті розробляються рекомендації з корегувальних дій або переходу до резервного плану.

Література.

1. Гелету́ха Г.Г. Биоэнергетика в Украине: современное состояние и перспективы развития. Часть 1. / Г.Г. Гелету́ха, Т.А. Железная, П.П. Кучерук, Е.Н. Олейник, А.В. Трибой // Промышленная теплотехника. – 2015. – Т. 37. – № 2. – С. 67-76.

2. Гранату́ров В.М. Аналіз підприємницьких ризиків: проблеми визначення, класифікації та кількісні оцінки : монографія / В.М. Гранату́ров, І.В. Литовченко, С.К. Харічков; за наук. ред. В.М. Гранату́рова. – Одеса: Ін-т проблем ринку та екон.-екол. досліджень НАН України, 2003. – 164 с.

3. A Guide to the Project Management Body of Knowledge (PMBOK Guide) - Project Management Institute, Four Campus Boulevard, Newtown Square, PA 19073-3299 USA, 2004. – 388 p.

4. Enterprise Risk Management – Integrated Framework [Електронний ресурс]. – Режим доступу: – <http://www.coso.org/publications.htm>.

5. Risk Management Standard, FERMA [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ferma.eu/Default.aspx?tabid=195>.

ГЕНЕЗИС ІНТЕЛЕКТУАЛІЗАЦІЇ ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

***КВАСНЕВСЬКА Ю.О., СТУДЕНТКА*,
ВІННИЦЬКИЙ КОЛЕДЖ
НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ***

Основним завданням підприємств є отримання прибутку, максимально ефективного використання ресурсів з найменшими затратами. Враховуючи динаміку змін ринкового середовища акценти в ресурсному забезпеченні останні десятиріччя змінюються з відчутних на невідчутні. Вартість яких у фінансового-господарській звітності суб'єктів господарювання займає малу частку, або не відображається взагалі. Адже, основним напрямком розвитку інтелектуального забезпечення процесу управління є глобалізація, виявом якої є інтернаціоналізація торговельно-економічної діяльності в умовах різкого зростання рівня її інтелектуалізації.

Метою дослідження виступає формування інтелектуального забезпечення процесу управління сучасними підприємствами.

На сьогоднішній день одним із головних показників розвитку сучасної цивілізованої країни є рівень культури її нації та інтелектуальний потенціал суспільства. Важливий вплив на успішне вирішення економічних проблем підприємств має розвиток науки, культури та техніки.

Теоретико-прикладним аспектам вивчення даного питання приділяється багато уваги філософами, соціологами, юристами, економістами, але з точки зору менеджменту воно не є достатньо вивченим і потребує дослідження саме через процес формування з різних наукових точок зору.

На думку Ф.Тейлора [1] менеджмент-це поєднання матеріальних та трудових ресурсів виробництва для створення індустріальної організації. А. Файоль [2] вперше працю менеджерів розділив на: планування, організацію, мотивацію та контроль. М. Вебер [2] стверджував, що бюрократизм є ідеальний тип організації як праці управлінського персоналу, так взагалі людей і тільки максимальної ефективності будь-якої організації. А. Маслоу [2] стверджує що

* Науковий керівник – Кукурудзяк Л.В., викладач

продуктивність праці зростає тоді, коли менеджери виявляють турботу про підлеглих, при потребі консультуються з ними, надають можливість спілкуватися як з керівництвом так і між собою. Головним у періоді розвитку школи поведінкових наук є надання допомоги менеджером підлеглому в усвідомленні ним своїх власних можливостей для самовиявлення у процесі праці.

У сучасних умовах функціонуванню суб'єктів господарювання ведуча роль віділяється знаннями людини і характеризується періодом встановлення когнітивної економіки.

Представниками класичної школи політичної економії визначилось, що інтелект людини вступає одним із основних факторів розвитку національної економіки, а розумові здібності людей як частина національного багатства. На даному підході базується концепція якості робочої сили у вітчизняній економічній літературі та теорії людського капіталу в західній літературі. А. Сміт [3] розглядає витрати на освіту як капітальні вкладення в здатність людини заробляти в майбутньому аналогічним вкладанням в речовий капітал. Ці вкладання повинні окупитись протягом трудової діяльності.

Особистий підхід щодо інтелектуальної складової капіталу запропонував Дж. С. Мілль [4], що набуті ж придбані людські здібності реалізуються в праці і їх можна віднести до категорії капіталу. Марксистська школа не виділяє окремо інтелект, капітал, а наводить такі характеристики, як здатність до творчості, генерування ідей, акумулювання знань і вмінь та зосереджує увагу на змінній частині капіталу, яким виступає робоча сила що і створює додаткову вартість.

Історична школа виступає попередником інституціоналізму. Засновник даної школи Ф. Ліст [5], який стверджує різноманітні відкриття, винаходи, покращення, удосконалення та зусилля всіх поколінь, утворює розумовий капітал існуючого людства.

Основні складові системи знань: здібності, досвід, інтелект, вміння в першу чергу набувати матеріальної форми у засобах виробництва, так як першоджерелом їх матеріальної реалізації виступали проекти, технічні рішення, розробки, основою яких виступають знання.

У сучасній фазі розвитку теорії менеджменту характерним є розробка моделей управлінських рішень залежно від ситуацій. Методологією ситуаційного підходу до управління як процес, складається з основних складових: розуміння керівництвом процесу

управління, особливостей індивідуальної та групової поведінки системного аналізу, кількісних методів прийняття рішень; вміння передбачати керівництвом позитивні чи негативні наслідки застосовування певної управлінської концепції чи методики до відповідної ситуації; визначати основні чинники в ситуаціях, а також вміти визначати до чого приведе зміна одного із них; вибирати найоптимальніший підхід щодо забезпечення, досягнення цілей за відповідних обставин.

Отже у сучасних умовах господарювання які характеризуються високим ступенем невизначеності, значною інформатизацією економіки необхідно акцентувати увагу управлінського персоналу на інтелектуалізації процесів управління на всіх рівнях. Тому на особливу увагу заслуговують сучасні управлінські технології з використанням методів аналізу бізнес-процесів, цільового аналізу, проектування, структурно-функціонального аналізу, а зосередженість управлінського персоналу повинна бути на: усвідомлення працівниками необхідності змін, брати відповідальність за свою роботу, враховувати фактори зовнішнього середовища.

Література.

1. Осовська Г.В. Основи менеджменту: Навч. посібник, для студентів вищих навчальних закладів. К.: «Кондор», 2003 Режим доступу: http://univer.nuczu.edu.ua/tmp_metod/524/Osovskaya.pdf

2. Мельник П.В., Філоненко М.М., Гацька Л.П., Кошарська Н.Е. М 48 Менеджмент: Навч. посібник.-Ірпінь: Академія ДПС України, 2001.-154с.- Режим доступу: http://polkaknig.narod.ru/econom/m-t_M/1.htm

3. Мочерний С.В. Економічна теорія [Текст]: навч. посіб. / С.В. Мочерний, М. В. Довбенко - К.: Академія, 2004. – 856 с. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/19991130/ekonomika/ekonomichna_teoriya

4. Мілль Дж. Ст. Основи політичної економії. /Дж. Ст. Мілль. Пер. з англ. - М.: Прогрес, 1980. – Ч. 1. – 495 с. – Режим доступу: <http://dspace.univer.kharkov.ua/bitstream/123456789/6803/2/dibttq09>

5. Ліст Ф. Національна система політичної економії /Ф. Ліст. СПб.: Видання А.Е. Мартенс, 1891. – 452 с. – Режим доступу: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_06/09.pdf

ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОЦЕСУ ОРГАНІЗАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

***Краля В.Г., ст. викладач, Таранова В.В.,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІАВСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

Немає сенсу сьогодні доводити необхідність дослідження проблем організаційного розвитку і управління змінами. Актуальність цієї тематики доведена, як то кажуть, часом. Проте, ці терміни стають, часом, не цілком ясним і не такими точними, як того хотілося б. Неясність проявляється в неможливості чітко визначити елементи процесу змін і очікуваний результат.

Концепція "організаційного розвитку" стає, в даному випадку, менш суперечливою, оскільки не задає жорстких обмежень у визначенні об'єкту управління. Процес організаційного розвитку і управління змінами спрямовані на забезпечення ефективності запланованих змін. Вони зачіпають послідовність конкретних дій, процесів, які сприяють організаційному вдосконаленню. Відрізняються вони в предметі дії. Процес організаційного розвитку оцінює людський потенціал, безпосередню участь і розвиток персоналу, тоді як процес управління змінами основна увага приділяє оцінці економічного потенціалу і створенню конкурентних переваг.

Процес організаційного розвитку істотно відрізняється від окремих запланованих змін, таких як технологічні нововведення, підготовку і розвиток персоналу, або розробку нового продукту, тому що центром дослідження є створення здатності організації оцінювати все, що в ній відбувається (усі потоки функціонування) і досягти поставлених цілей. Більше того, процес організаційного розвитку має на меті поліпшення роботи усієї системи - і організації, і її окремих підрозділів в умовах довкілля, що впливає на них. Процес організаційного розвитку і змін можна розглядати як частина сукупності соціальних змін, так і наслідок вимог наукового оформлення змін в організації. Практика організаційного розвитку і змін в компанії охоплює широкий спектр видів діяльності. Спільні дії менеджменту, структурні зміни в компанії, підвищення різноманіття роботи, зниження рівня спеціалізації у виробничій фірмі - усе це приклади організаційного розвитку.

По-перше, організаційний розвиток зачіпає стратегію, структуру і процеси системи в цілому, тобто організації, окремого підрозділу і робочої групи. Програма змін, що передбачає зміну організаційної стратегії, наприклад, може акцентувати увагу на тому, як

організація взаємодіє із зовнішнім середовищем і як ці взаємовідносини можуть бути поліпшені. Вони можуть виражатися в змінах структури, в способах здійснення комунікацій, вирішенні питань забезпечення зміні стратегії. Точно також програма організаційного розвитку, спрямована на рішення проблем менеджменту стає ефективнішою, приділяючи увагу на взаємодії робочих груп і персоналу усередині них.

По-друге, процеси організаційного розвитку ґрунтовані на теорії біхевіоризму, тобто теорії про поведінку особи, включаючи концепції лідерства, групової динаміки, дизайну робочих позицій. Завдяки цьому організаційний розвиток істотно відрізняється від консалтингу, технологічних інновацій, операційного менеджменту, які підкреслюють економічні, фінансові і технічні аспекти діяльності компанії. Ці підходи нехтують особистими і соціальними характеристиками організації як системи.

По-третє, процес організаційного розвитку торкається управління запланованими змінами, які мають на меті зробити зміни більше зваженими і передбачуваними. Більше того, процес організаційного розвитку найбільш адаптований до планування і здійснення змін, чим програми конкретних дій.

По-четверте, процес організаційного розвитку торкається як проведення, так і подальшого закріплення змін, що сталися. Це виходить за рамки початкових дій із здійснення програми змін в довгостроковому періоді для стабілізації нових видів діяльності усередині організації. Наприклад, виконання управлінських функцій може змусити звернути увагу на делегування частини повноважень від керівника, зокрема над методами виконання роботи. Проте, це вимагає розвиток і придбання нових навичок і стилю поведінки, що припускає додаткові тимчасові і матеріальні витрати.

Література.

1. Ицхак К. Адизес Управление жизненным циклом компании / СПб.: Питер, 2007. – 384 с.
2. Камрасс Р., Фарнкомб М. Алхимия корпорации Как реформировать структуру бизнеса в соответствии с реалиями завтрашнего дня. // М.: ИД Секрет фирмы. 2005. – 256 с.
3. Людеман К., Эрландсон Э. Радикальные перемены-радикальные результаты // М.:Фаир-пресс, 2005. – 288 с.
4. Г.Минцберг Структура в кулаке: создание эффективной организации // СПб.:Питер, 2001. – 512 с.
5. Мاستенбрук У. Управление конфликтными ситуациями и развитие организации. М.: Инфра-М, 1996.

РОЗВИТОК СУЧАСНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В УКРАЇНІ

***КУЗЬМИНСЬКА О.О., КРАСНОЖОН О.В., СТУДЕНТИ*,
ХАРКІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ТЕХНІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМ.П.ВАСИЛЕНКА***

Сучасний менеджмент на сьогоднішній момент супроводжується рядом важливих нових функцій, які багато в чому відрізняються, а в деякому своєму прояві доповнюють функції традиційного менеджменту. Процеси глобалізації суспільного життя, що відображають постійно зростаючу взаємозалежність країн і регіонів, стають головним чинником, що визначає розвиток теорії та практики сучасного менеджменту в Україні.

Розвиток практики менеджменту призводить до відповідної зміни у розвитку теорії менеджменту. Гуманізація менеджменту, як все більша переадресація уваги від технологічного управління до управління людською поведінкою в організації, спричинила зміщення інтересів класичної теорії менеджменту до питань поведінкового характеру. У той же час розвиток теорії в свою чергу впливає на практику менеджменту. Таким чином, для раціонального управління необхідно раціональне бачення і розуміння, як теорії, так і практики менеджменту. У свою чергу на сучасний розвиток менеджменту в Україні впливає перехід від традиційного менеджменту до сучасного.

В даний час у світовому співтоваристві триває розвиток як практики, так і теорії менеджменту. Так, до сучасного розвитку теорії призводить сучасний розвиток практики менеджменту. Основними чинниками, які впливають на зміну практики менеджменту, стали:

- стійка глобалізація;
- високі темпи зростання ІТ – технологій.

Глобалізація - це процес всесвітньої економічної, політичної та культурної інтеграції та уніфікації у світовий ринок на основі транснаціоналізації та регіоналізації. На цій базі відбувається формування єдиної світової мережевої ринкової економіки – геоекономіки та її інфраструктури, руйнування національного суверенітету держав, що є головними діючими особами міжнародних

* Науковий керівник – Богданович О.А., ст. викладач.

відносин протягом багатьох століть. Процес глобалізації є наслідком еволюції державно оформлених ринкових відносин.

Світовий ринок інформаційних технологій – це ринок з автоматизованими способами обробки інформації, які стрімко розвиваються. Під ними також розуміється сукупність методів, виробничих і програмно-технологічних засобів, об'єднаних у технологічний ланцюжок, що забезпечують збір, зберігання, обробку, висновок і розподіл інформації.

Менеджмент можна характеризувати як науку, яка спирається на об'єктивні закони та закономірності, чіткі правила й технології. З іншого боку, менеджмент має справу з людськими спільнотами, які суттєво відрізняються одна від одної звичками, традиціями, життєвими цінностями, рівнем освіти, суспільною мораллю тощо. За допомогою менеджменту людське суспільство з хаотичного перетворюється на високоорганізоване й ефективне. Сучасна ситуація в теорії та практиці світового менеджменту характеризується співіснуванням і взаємодією трьох основних підходів: системного, процесного і ситуаційного, при явному домінуванні останнього[5].

Сучасний менеджмент в значній мірі відрізняється від традиційного менеджменту. Так, традиційний менеджмент виходить з уявлення процесу управління у вигляді виконання менеджменту ряду функцій, що включають планування, організацію, координацію, активізацію та контроль. Традиційний менеджмент засновано на поділі процесу управління за функціями: планування; контроль; координація; мотивація.

Сучасний менеджмент супроводжується рядом важливих нових функцій, які багато в чому відрізняються, а в деякому своєму прояві доповнюють функції традиційного менеджменту, а саме:

- інтелектуальний характер процесів прийняття рішення;
- розгалуження єдиної системи загального менеджменту на інвестиційний менеджмент, маркетинговий, інноваційний та інші;
- виникнення нових функцій менеджменту, що пов'язано з ускладненням середовища управління, необхідністю максимального використання всіх внутрішніх резервів менеджерів, зростанням впливу менеджерів на кінцеві результати, необхідністю зростання інтелектуального рівня керівництва та кваліфікації менеджерів;
- використання інформаційних технологій в менеджменті.

Таким чином, слід виділити головні складові сучасного менеджменту в Україні, які безпосередньо впливають не тільки на успіх компаній, але і на економіку в цілому:

- культура організації повинна розглядатися як важливий фактор прибутку і конкурентоспроможності комерційної організації, як фактор успіху, ефективності діяльності, а часом і виживання некомерційних організацій;

- стратегічне управління та стратегічне планування знаходять своє застосування у все більшій кількості конкурентних управлінських ситуацій;

- поширення концепцій, методів і моделей управління, які довели свою ефективність в комерційних організаціях, на некомерційні організації. Маркетингові підходи до управління поширюються на діяльність громадських організацій, на діяльність адміністрації міст і районів (регіональний маркетинг). У діяльності багатьох некомерційних організацій з успіхом застосовуються організаційні елементи бізнес-планування [1].

Окрім комунікації до зв'язуючих процесів управління належать і управлінські рішення. Жодна людина, жодна організація не може існувати без цієї управлінської функції, але якщо людина ухвалює рішення в особистих інтересах, то керівник-управлінець зобов'язаний приймати рішення на користь організації, в якій він працює. При цьому ставки і відповідальність керівника значно вищі, ніж приватний вибір індивіда, оскільки зачіпаються інтереси і долі інших працівників організації, а це десятки, сотні, тисячі людей. Відповідальність за ухвалення важливих рішень в організації лежить тільки на керівниках вищих рівнів управління [2].

Керівники нижчих рівнів управління ухвалюють рішення відповідно до своїх посад і компетенцій. Ступінь важливості схвалюваних рішень залежить від кількості влади, якою наділений керівник. Керівники всіх рівнів управління не можуть приймати непрорахованих, непродуманих і необґрунтованих рішень [3].

Прийняття рішень на вищому державному рівні – процес прийняття раціональних рішень керівниками країни. Ці рішення ґрунтуються на інформації про зовнішнє і внутрішнє середовище, на її аналізі і оцінці; на знаннях, на прорахунку і передбаченні розвитку

ситуації після реалізації рішення; на суспільному інтересі (в інтересах суспільства, а не в інтересах окремих осіб і груп). При прийнятті рішення необхідно враховувати високий рівень відповідальності керівників перед суспільством і вплив рішення як на окремі прошки суспільства, так і на добробут його більшої частини. Таким чином, процес сучасного управління може бути визначений як інтегрований результат усіх взаємопов'язаних функцій менеджменту, які об'єднані такими сполучними процесами як комунікації та прийняття рішень [4].

Отже, можемо зробити висновок, що українська модель сучасного менеджменту знаходиться в стадії формування. Для більшості компаній розвиток такого бачення сучасного менеджменту є зіставлення конгломерат з різних зарубіжних методів на базі збережених старих адміністративно – бюрократичних систем. Сучасні методи управління культурою організації, що відпрацьовуються в комерційних фірмах, постійно знаходять своє застосування в некомерційних організаціях. Тому розвиток сучасного менеджменту в Україні носить собою безперервний пошук все більш нових способів зробити свою компанію більш конкурентоспроможною на світовому ринку управління.

Література.

1. Скібіцька Л.І. Тайм – менеджмент : навч. посібник для економ. вузів / Л. І. Скібіцька ; Мін-во освіти і науки України. – К.: Кон-дор, 2009. – 528 с.
2. Туленков М.В. Сучасні теорії менеджменту: навч. посібник / М.В. Туленков. – К. : Каравела, 2012. – 304 с.
3. Маркіна І.А. Менеджмент організації: навч. посібник / І.А. Маркіна, Р. І. Біловол, В. А. Власенко ; Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Вищий навчальний заклад Укоопспілки "Полтавський університет економіки і торгівлі". – К. : ЦУЛ, 2013. – 248 с.
4. Федоренко В.Г. Основи менеджменту: підручник для вузів / В.Г. Федоренко. – К.: Алерта, 2007. – 420 с.
5. Хміль Ф.І. Становлення сучасного менеджменту в Україні: проблеми теорії та практики / Ф.І. Хміль. – Львів: Львівська комерц. академія, 2006. – 206 с.

РОЛЬ ТА ЗНАЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ В УМОВАХ РИНКУ

***Кулішова Н. С., студентка*,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

Становлення ринкової економіки розпочалося із формування відповідних інститутів, необхідних для її функціонування. Ринкова трансформація для нашої держави була зумовлена такими факторами, як: низька адаптація командно-адміністративної системи до умов прогресу, негнучкість даної системи, соціально-економічна неефективність. Поступово Україна розпирювала зв'язки із іншими державами та створювала конкуренцію на світовому ринку. Підвищення інтенсивності конкуренції зменшувало рівень монополізації соціально-економічної системи та сприяло розвитку її суб'єктів [4].

Однією з основних складових конкурентоспроможності є якість продукції. Внаслідок росту потреб у певних видах товарів постало питання про інтенсифікацію виробництва і, як наслідок, з ростом обсягів виробництва зростала також ймовірність зниження якості. Ще одним важливим фактором був НТП в розвитку науки, техніки, виробництва. Якість продукту уже залежала не тільки від сировини, але і від обладнання та матеріалів, адже, як і кожен продукт, вони мали не тільки рамки фізичного зносу, але і морального старіння [1]. Завдання, що покладені на економічну систему держави, а саме економічне зростання країни, підвищення продуктивності праці, покращення добробуту населення, створення відповідного зовнішнього середовища бізнесу потребують вирішення проблеми стимулювання виготовлення продукції та надання послуг високої якості.

Сучасна ринкова економіка орієнтована на задоволення потреб споживача, тому через призму якості розкривається ефективність виробництва, ступінь задоволення потреб споживачів, розвиток зовнішньоекономічних зв'язків [2].

* Науковий керівник – Крasiноруцький О.О., д.е.н., професор

В нинішніх умовах для споживачів якість розглядається як сукупність властивостей, наданих продукту, які задовольняють потреби певного сегменту. Проте, для самих виробників якістю є ступінь бездефектності. Виходячи з різних бачень можна поняття «якості» тлумачити з різних точок зору. Економічним аспектом якості вважається результат споживання або споживчої вартості досліджуваного об'єкта. З даної точки зору важливо знати, яка якість задовольняє споживача і якою є її вартість, зважаючи на всі сегменти ринку. В основному споживач вибирає стратегію отримання максимум користі від товару, проте за низьку ціну. Правовий аспект наголошує на тому, що вимоги до якості і норми показників якості, які закладені в нормативній і технічній документації, мають бути обов'язковими до застосування. З правової точки зору, якість виступає як сукупність властивостей об'єкта, які відповідають вимогам, встановленим в нормативній документації [3].

Нині Україна має власні системи стандартизації, метрології та сертифікації продукції. Проте необхідно зміцнювати позиції на Світовому ринку. Це здійснюється лише завдяки підвищенню якості товару. Дані системи контролю за якістю повинні відповідати міжнародним аби наша держава могла співпрацювати з іноземним сегментом. Для полегшення контролю використовують як загальні показники, які є обов'язковими для всіх груп продукції, так і додаткові. За допомогою них встановлюється мінімальний рівень якості. Таким чином, кожний суб'єкт може поділити товари на якісні та неякісні.

Як зазначали Вересюк С.М. та Шеремет М.О., в умовах конкуренції підприємства повинні розвиватися, впроваджуючи в практику такі основні принципи:

- якість є не одним із напрямів діяльності фірми, а безперервним процесом, який стосується всіх функцій апарату управління;
- якість залежить від ступеня участі в її формуванні кожного працівника фірми;
- якість не перешкоджає, а сприяє зниженню собівартості продукції;
- якість вимагає використання нової техніки й технології;
- якістю необхідно управляти так само безпосередньо й ефективно, як управляють виробництвом, устаткуванням,

фінансами [5].

Тож підприємство, як основна ланка управління якістю мусить розробляти власну систему управління якістю, яке повинно базуватися як на національному, так і міжнародному законодавстві, орієнтуючись на життєвий цикл продукту та потреби споживачів [5].

Тому можна зазначити, що для росту економіки та підвищення рівня життя громадян необхідно звернути увагу на обсяги виробництва продукції, аби не було надлишку, який може призвести до втрати прибутку та безпосередньо виготовлення товарів та надання послуг високої якості. Для вирішення даних питань вагомими є не тільки державні інстанції, але і кожен суб'єкт господарювання. Організація повинна не лише ретельно здійснювати контроль за виробництвом, відповідати вимогам законодавства, а і отримати сертифікат. Даний документ засвідчить і надасть гарантію того, що товар задовольняє вимоги та стандарти якості.

Література.

1. Управління якістю як фактор успіху підприємства в умовах ринкової економіки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://stud.com.ua/>

2. Якість і конкурентоспроможність в умовах ринкової економіки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eprints.kname.edu.ua/25859/1/1%20инт.%20Підручник%20Управл%20якістюХНАМГ.pdf>

3. Еволюційні підходи до визначення категорії «якість» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://bo0k.net/index.php?bid=673&chapter=1&p=achapter>

4. Ринкова система в Україні: проблеми становлення [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://osvita.ua/vnz/reports/econom_theory/21579/

5. Якість продукції та концепції управління нею як фактор підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/7_NMIW_2011/Economics/10_80849.doc

ОРГАНІЗАЦІЙНА СТРУКТУРА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

***МІНДОЛІНА О.А., СТУДЕНТКА*,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

Організаційна структура управління - це сукупність організаційно впорядкованих відносин і зв'язків між ланками та рівнями керівництва. Тобто, під структурою управління організації розуміється упорядкована сукупність взаємопов'язаних елементів, які знаходяться між собою в сталих відношеннях, що забезпечують їх розвиток як єдиного цілого. [1, ст. 105]

Відносини між елементами структури підтримуються за допомогою зв'язків, що поділяються на горизонтальні та вертикальні. Горизонтальні зв'язки це зв'язки одного рівня, координаційні, консультаційні зв'язки, контроль та інші, а вертикальні мають характер підпорядкування, вони необхідні, коли є декілька рівнів управління.

До організаційної структури управління належать:

- розміщення та підпорядкованість ланок;
- права, обов'язки і відповідальність кожної ланки в межах виконання загальних і конкретних функцій менеджменту;
- ступінь централізації та децентралізації функцій менеджменту
- ланки управління на кожному його рівні;
- чисельний і професійно-кваліфікаційний склад працівників.

В рамках структури управління протікає управлінський процес (рух інформації і прийняття управлінських рішень), між учасниками якого розподілені задачі і функції управління, а отже - права і відповідальність за їх виконання. З цих позицій структуру управління можна розглядати як форму розподілу і кооперації управлінської діяльності, в рамках якої відбувається процес управління, направлений на досягнення наміченої цілі менеджменту. [2, ст. 107]

Організаційні структури мають відповідати таким вимогам:

- 1) *оптимальність* – мінімальна необхідна кількість зв'язків між органами управління.
- 2) *оперативність, гнучкість* – здатність швидко реагувати на зміни у зовнішньому та внутрішньому середовищі;

* Науковий керівник – старший викладач Краля В.Г.

3) *надійність* - гарантія достовірності передачі інформації, безперебійного функціонування;

4) *простота, економічність* - мінімальні витрати на управління, відсутність дублювання та паралелізму в роботі;

5) *спеціалізація* - зосередженість окремих працівників на виконанні заданих функцій управління;

6) *незалежність від конкретних осіб* - вимога пристосовувати організацію до особливостей працівників, будувати її як інструмент для досягнення цілей організації, підбирати людей, які здатні забезпечити досягнення місії організації. [1, ст. 108].

Слід звернути увагу на поєднання структури управління з фазами життєвого циклу організації, про що забувають проєктанти і фахівці, вирішуючи задачу вдосконалення управлінських структур [3, ст. 86].

На стадії зародження організація управління нерідко здійснюється самим підприємцем. На стадії зростання відбувається функціональний розподіл праці менеджерів. На стадії зрілості в структурі управління найчастіше реалізується тенденція до децентралізації. На стадії спаду звичайно розробляються міри по вдосконаленню управлінської структури у відповідності з потребами і тенденціями у зміні виробництва. Нарешті, на стадії припинення існування організації структура управління або повністю руйнується (якщо фірма ліквідується), або відбувається її реорганізація (бо скоро дану фірму приєднає до себе інша компанія, що пристосовує структуру управління до тієї фази життєвого циклу, в якій вона знаходиться).

Для відображення структурних взаємозв'язків основних рівнів та підрозділів організації, їх підпорядкованості на практиці використовують схеми організаційної структури управління. Такі схеми є лише скелетом системи управління, оскільки не розкривають склад та зміст функцій, прав та обов'язків підрозділів та посадових осіб [4, ст. 118].

Основні типи організаційних структур:

- лінійна організаційна структура;
- лінійно-штабна організаційна структура;
- функціональна організаційна структура;
- лінійно-функціональна організаційна структура;
- дивізіональна організаційна структура;
- матрична організаційна структура;
- та інші: проєктна, кластерна, модульна, атомістична.

Перераховані організаційні структури не забезпечують повної відповідності між реалізованою стратегією і структурою. Для підтримки реалізації обраної стратегії деякі організації використовують два і більше типи організаційних структур одночасно. Інші організації доповнюючи існуючу структуру управління, створюють спеціальні координаційні механізми, які потрібні для ефективного виконання стратегії компанії, у вигляді проектних груп, незалежних робочих груп, груп з реалізації процесу, а також окремих менеджерів по зв'язку зі споживачами.

Свій конкретний вираз організаційна структура управління знаходить у схемі, штатному розкладі, положеннях про відділи та служби, існуючому співвідношенні структурних підрозділів і працівників апарату управління.

Література.

- 1.Новіков Б.В., Сініок Г.Ф., Круш П.В. Основи адміністративного менеджменту: Навч. посіб. / Б.В. Новіков. – К.: Центр навчальної літератури", 2004.
- 2.Мескон М.Х., Альберт М., Хедоури Ф. Основы менеджмента: Учебник. - пер. с англ. – М.: «Дело», 1994.
- 3.Бавыкин В. «Новый менеджмент» / В. Бавыкин. – М.: Экономика, 1997.
- 4.Андрушків Б.М., Кузьмин О.Е. «Основы менеджменту» / Б.М. Андрушків. – Львів: «Світ», 1995.

ЗНАЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЦЕСУ СТРУКТУРНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

**ОБИДЕННОВА Т.С., К.Е.Н.,
УКРАЇНЬСЬКА ІНЖЕНЕРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ**

Управління структурними перетвореннями промислових підприємств не можуть бути ефектними без інформаційного забезпечення процесу прийняття управлінських рішень. Інформація повинна бути своєчасною, достовірною та актуальною на всіх етапах проведення структурних перетворень. Вчасне отримання необхідної інформації дає змогу структурувати отримані відомості і оптимально їх використовувати. Для цього вони повинні мати форму інформаційних

ресурсів, тобто певним чином організованої сукупності джерел інформації, придатних для регулярного застосування суб'єктом в його регуляторній діяльності [1].

До основних завдань інформаційного забезпечення управлінської діяльності на підприємствах відносять збирання, зберігання, опрацювання і передавання інформації з метою аналізу одержаних результатів для підготовки, обґрунтування і прийняття управлінських рішень [2]. Основні функції інформаційного забезпечення управлінської діяльності на підприємствах: обчислювальна, комунікаційна, інформаційна, оптимізаційна, регулювальна, аналітична тощо.

Отже, інформаційне забезпечення управлінської діяльності на підприємствах - комплексна комунікаційна система для збирання, передачі та обробки інформації. Головна мета інформаційного забезпечення - надання керівникам різних рівнів управління інформації з метою забезпечення продукування ефективних управлінських рішень.

Інформація - ресурс, що допомагає швидко реагувати на зміни в конкурентному середовищі. На основі аналізу та прогнозів розвитку подій є можливим розробка та впровадження управлінських дій, що є найбільш доцільними на кожному етапі розвитку економічних відносин.

Джерела інформації за надходженням, необхідної для прийняття рішень стосовно структурних перетворень промислових підприємств, можна розділити на дві групи: внутрішні та зовнішні.

Внутрішні джерела інформації представлені інформаційно-аналітичними відділами та групами працівників промислових підприємств (їх діяльність пов'язана з різними інформаційними зв'язками і періодичною звітністю). Внутрішня інформація – це відомості, що формуються на самому підприємстві, а саме: про стан організаційно-технологічних можливостей, про виробничі потужності, кваліфікаційний рівень персоналу, наявність матеріальних та фінансових ресурсів, а також джерел їх надходження тощо).

Зовнішні джерела включають інформацію, що публікується у відкритому доступі або надходить з інших підприємств. Цю інформацію постачають засоби масової інформації, рекламні та інформаційні агентства та ресурси, постачальники, замовники, покупці, конкуренти тощо. Зовнішня інформація включає повідомлення про інновації в технологічному процесі виробництва продукції, рівень конкуренції на внутрішньому та зовнішньому ринках,

ціни на продукцію підприємств - конкурентів, інвестиційні можливості, ринки збуту, сировини тощо.

Окремо слід виділити зовнішню інформацію, що є регламентованою та обов'язковою до виконання. Інформація про механізми регулювання діяльності підприємств через економічні та адміністративні важелі держави встановлюються відповідними нормативними актами. Ця інформація стосується механізмів державного регулювання ціноутворення, держінвестицій, оподаткування, захисту прав виробників та споживачів тощо.

Керівництву підприємства перед остаточним прийняттям рішення про структурні перетворення необхідно максимально докласти зусиль, щоб отримана інформація була об'єктивною та достовірною. Інформацію щодо структурних перетворень промислових підприємств можливо аналізувати за декількома групами, а саме: за її змістом, формою пред'явлення, поставленими до неї вимогами тощо. Таке групування інформації необхідне для оцінки об'єктів в процесі структурних перетворень, що надасть змогу структурувати отримані дані і створити необхідні умови для ефективного їх використання.

Результатом аналізу отриманої інформації будуть ефективні управлінські рішення стосовно управління структурними перетвореннями промислових підприємств. Отже, інформаційне забезпечення процесу структурних перетворень промислових підприємств має велике значення, тому що будь-яка інформація, необхідна для ухвалення управлінських рішень, повинна бути достовірною, повною, надійною, своєчасною та актуальною. Сьогодні з метою формування конкурентних переваг і виходу з кризового становища промислових підприємств та посилення їх ринкових позицій як на вітчизняному ринку, так і за кордоном, необхідно проводити структурні перетворення, ефективність яких буде залежати від інформаційного забезпечення процесу прийняття управлінських рішень.

Література.

1. Іовхімчук Н. В. Інформаційне забезпечення в управлінні персоналом/ Н. В. Іовхімчук // Наукові записки. Серія «Культура і соціальні комунікації». – 2010. – № 2. – С. 66-74.
2. Денисенко М.П. Інформаційне забезпечення ефективного управління підприємством / М.П. Денисенко, І.В. Колос // Економіка та держава. – 2006. – №7. – С. 19-24.

3. Химиця Н. Інформаційне забезпечення управлінської діяльності підприємства/ Н. Химиця, М. Сорохтей // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/20812/1/102-218-219.pdf>

4. Гребешков О.В. Інформаційне забезпечення діяльності підприємства: інформаційні джерела та джерела їх задоволення / О.В. Гребешков // Вісник Хмельницького національного університету. – 2009. – №6. – С.205-208.

5. Білорус Т.В. Інформаційне забезпечення прийняття управлінських рішень в системі кадрового менеджменту / Т.В. Білорус // Актуальні проблеми економіки. – 2004. – №4. – С. 170-175.

SWOT- АНАЛІЗ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЕТАП ПРОЕКТУВАННЯ РАЦІОНАЛЬНОЇ ВИРОБНИЧОЇ СТРУКТУРИ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

***ОСТРОВЕРХ О.В., СТАРШИЙ ВИКЛАДАЧ,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

При проектуванні раціональної виробничої структури аграрного підприємства першим кроком завжди має бути його SWOT- аналіз, а також аналіз існуючого адміністративно-територіального устрою району на який воно базуються [1].

Як відомо, SWOT — це аббревіатура слів Strengths (сильні сторони), Weaknesses (слабкі сторони), Opportunities (сприятливі можливості) і Threats (загрози). SWOT-аналіз дає змогу створити найкращу бізнес – модель функціонування підприємства, яка буде відповідати наявним внутрішнім ресурсам і можливостям відповідно до поточних зовнішніх ринкових позицій і можливих загроз, а також має найкращі шанси забезпечити стійкі конкурентні переваги і досягнення фінансових цілей [2].

Цей метод аналізу особливо необхідний для аграрних підприємств, адже сільське господарство як жодна галузь має сильний вплив різноманітних не прогнозованих чинників. Він передбачає аналіз:

1. Сильних сторін — позитивних характеристик аграрного підприємства:

— ефективна технологія виробництва пристосована до

наявного ресурсного забезпечення;

- можливості збільшення виробництва продукції, наявність власних каналів збуту;

- наявність кваліфікованих спеціалістів з новими поглядами на сучасні умови господарювання;

- ноу-хау, патент, досвід, традиції, вигідні партнери, які можуть створити сприятливі умови для успіху [3];

2. Слабких сторін, які за певних умов можуть ускладнити підприємницьку діяльність, створити загрозу успіхові, підвищити ризик:

- неналежний стан матеріально – технічної бази, велика енерго – та матеріаломісткість виробництва;

- низька кваліфікація, відсутність досвіду, дисципліни;

- нестача фінансів, капіталу, нерегульованість юридичних питань

- відсутність збалансованої виробничої структури, проблема відновлення бездефіцитного балансу гумусу в ґрунт;

- потужні конкуренти і т. д.

3. Можливостей: спеціальних, притаманних даному підприємству характеристик, що можуть забезпечити успіх:

- постійна потреба населення у продуктах харчування, та товарах першої необхідності які дає сільськогосподарська галузь;

- можливість зайняти на світовому продовольчому ринку нішу виробництва екологічно чистої аграрної продукції;

- наявність резервів підвищення внутрішнього попиту.

4. Загрозливих чинників, які за певних умов унеможливають підприємницьку діяльність:

- недостатній розвиток ринкової інфраструктури внутрішніх продовольчих ринків;

- нестабільність погодних умов, поширення хвороб, проти яких ще нема ефективного засобу боротьби,

- нерегульованість юридичних питань, низький рівень правової захищеності;

- ненадійні партнери, входження в ринок потужного конкурента, орієнтація на товар, що має тимчасовий попит, тощо [4].

Проведення SWOT – аналізу дає змогу визначити, що в аграрних підприємств наявні як слабкі сторони, проте є сприятливі ринкові можливості. Тобто, аграрні підприємства повинні прагнути посилити конкурентні позиції серед тих факторів, де це можливо, з одночасною ліквідацією слабких ланок.

Доцільно концентрувати увагу на зниженні рівня витрат та удосконаленні технологій виробництва, підвищенні якості продукції та її конкурентоспроможності, підвищення рівня менеджменту та мотивації праці серед працівників вітчизняних аграрних підприємств [5].

Література.

- 1 Турченко М.М. Стратегічна організаційно-економічна реструктуризація аграрного сектора: організаційно-територіальний аспект: [колективна монографія] / М.М. Турченко, О.О. Красноручький [за редакцією професора М.М. Турченка]. – Харків: ТОВ «ЕДЕНА», -2008 р. –320 с.
2. Багорка М.О. SWOT – аналіз як основа формування маркетингових стратегій підприємств // Агросвіт 2010р. – №6. – С. 17.
3. Besanko, D., Dranove, D., Shanley, M., and S. Schaefer. Economics of Strategy. 6 thEdition. New York, NY: John Wiley & Sons, Inc., 2014.
4. Ronald D. Kay, William M. Edwards and Patricia A. Duffy. Farm Management, 7th Edition. McGraw-Hill, Inc. 2013.
5. Стратегічна ринково-підприємницька трансформація внутрішнього середовища сільських агломерацій Богодухівщини: [Колективна монографія] / За редакцією професора М.М. Турченка – Харків: Вид-во «Майдан», 2014. – 210 с.

СУЧАСНІ ВИМОГИ ДО ФАХІВЦІВ З ОБЛІКУ І АУДИТУ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЇХ КАР'ЄРНОГО ЗРОСТУ

**ПЕНЗЕВА Ю.М., СТУДЕНТКА*,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА**

Головною рисою бухгалтера сьогодні є можливість забезпечити максимальну достовірність бухгалтерського обліку, що потребує вміння використовувати різні облікові методи. Бухгалтер повинен вміти швидко пристосовуватись до швидких змін в економічному житті країни.

Традиційно вважалося, що функцією бухгалтера є тільки ведення обліку і рахунків. Можливо, так і було на початковому етапі розвитку цього виду діяльності. Але в наш час, коли інформаційне

* Науковий керівник – Маренич Т.Г., д.е.н., професор

забезпечення стало найважливішим фактором успішної господарської діяльності, функції бухгалтера зазнали суттєвих змін.

На сьогоднішній день функції, які виконують бухгалтери, ускладнилися, їх кількість значно зросла. Це вимагає не лише бездоганного знання саме обліку, але і вмінь та навичок, які виникли лише із швидкими темпами науково-технічного прогресу. Сучасний бухгалтер повинен не просто вміти вести книги, добре знати облік і економіку, але й володіти основами технологіями виробництва, трудовим і цивільним правом, діловодством, комп'ютерною технікою та іноземними мовами[1].

До бухгалтерів висуваються наступні вимоги: професійна компетентність, порядність, чесність, справедливість, об'єктивність, конфіденційність, патріотичне відношення до своєї професії. Він повинен дотримуватись етичних і професійних вимог до працівника бухгалтерії. Кваліфікаційні вимоги пов'язані із виконанням професійних завдань, а етичні – з вмінням працювати у колективі, вести переговори з діловими партнерами та нести відповідальність за свої дії [2].

Вимоги бухгалтерів характеризуються фаховими знаннями та вміннями. Так, висококваліфікований бухгалтер повинен знати:

- законодавчі та нормативні документи з бухгалтерського обліку, чинні на підприємстві регламентні документи;
- організацію облікової роботи на підприємстві та облікову документацію;
- методологію і техніку поточного обліку, а також складання фінансової та іншої звітності підприємства;
- способи економічного аналізу та порядок здійснення внутрішньогосподарського контролю;
- економіку і організацію виробництва та праці;
- основи трудового законодавства;
- правила експлуатації обчислювальної техніки.

Сучасний бухгалтер займається не тільки веденням рахунків, але й здійснює широку діяльність, яка включає планування і прийняття управлінських рішень, контроль і привернення уваги керівництва до порушень, оцінку, аналіз діяльності та аудит. Сучасний бухгалтер повинен задовольнити потреби тих, хто використовує облікову інформацію, незалежно від того, чи є вони її зовнішніми чи внутрішніми користувачами.

У сучасних умовах господарювання, які базуються на послідовному застосуванні економічних методів управління, підвищуються вимоги до інформаційного забезпечення бухгалтерського обліку та підсилюються управлінські аспекти обліку.

Сучасний бухгалтер повинен володіти не лише останніми нововведеннями зі сфери бухгалтерського обліку, але й розуміти сучасну систему управління, в рамках якої вони повинні застосовуватися [3].

На сьогоднішній день, щоб отримати гідну роботу, спеціалісту з бухгалтерського обліку просто недостатньо мати відповідну вищу освіту та досвід роботи. Сучасний бухгалтер має постійно змінювати, розширювати і удосконалювати нові види спеціалізації бухгалтерської професії, підвищувати свій професійний рівень, відповідати іміджу ділової презентабельної людини, дотримуватися етичного та морального принципів, за вимогами часу підвищувати професійну кваліфікацію. До набуття технічних бухгалтерських знань і навичок професійним бухгалтерам потрібні навички, які нададуть їм можливості у разі потреби виступати в ролі бізнесових радників, фінансових аналітиків, менеджерів, фахівців, які можуть вести переговори та готовність займати тверду позицію.

Бухгалтерська професія виховує справжніх багатогранних фахівців, які мають міцну інтелектуальну, теоретичну та практичну базу, а відповідно, мають реальну, обґрунтовану перспективу кар'єрного росту[4].

Директор ТОВ «Барс» і разом з тим депутат Кам'янець-Подільської міської ради Андрій Гамалій, розпочав свій трудовий шлях із підприємства «Світязь», на якому працював бухгалтером. Набутий ним досвід, знання і навички дозволили йому досягнути необхідного сьогодні менеджерам рівня компетентності і відіграв провідну роль у його кар'єрі. Вивчивши роботу всіх служб підприємства від самих «азів» і «низів» йому було добре відомо всі складові остаточних фінансових результатів, адже мав можливість прослідкувати всі наслідки від рішень щодо використання фінансів підприємства. Сім років Андрій В'ячеславович працював начальником валютного відділу, потім - заступником директора, а на сьогоднішній день – директором [5].

На реальному прикладі проведено шлях «причина-наслідок», «старт-результат» у кар'єрі висококваліфікованого бухгалтера підприємства. Звичайно, не можна робити таких прогнозів для всіх бухгалтерів всіх підприємств, адже варто пам'ятати, що успішність компанії залежить від успішності працівників, успішних бухгалтерів в тому числі.

Як би там не було, але прогнози на майбутнє щодо актуальності бухгалтерської професії залишаються незмінно позитивними. Адже завжди буде попит на обліковців, завжди у підприємств буде потреба у використанні консалтингових компаній. А той цінний досвід, знання,

практичні навички, вміння робити прогнози, орієнтуватись у реальному стані справ підприємства дасть саме бухгалтерська професія та кропітка праця, що її супроводжує.

Література.

1. Бухгалтерський облік: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. / Л.Г. Ловінська, Л.В. Жилкіна, О.М. Голенко та ін. – К.: КНЕУ, 2002. – 370 с.
2. Бутинець Ф.Ф. Історія бухгалтерського обліку: В 2-х частинах. Ч.І: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів спеціальності 7.050106 "Облік і аудит" / Ф.Ф. Бутинець. – [2-е вид., доп. і перероб.]. – Житомир: ПП "Рута", 2001. – 773 с.
3. Бутинець Ф.Ф. Теорія бухгалтерського обліку: Підручник / Ф.Ф. Бутинець. – [Вид. 2-е, доп. і перероб.]. – Житомир, ЖТІ, 2000. – 640 с.
4. Остап'юк М.Я. Історія бухгалтерського обліку: Навч. посіб. / М.Я. Остап'юк, М.Р. Лучко, І.Я. Даньків. – К.: Знання, 2005. – 276 с.
5. Фінансист із душею митця [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://klyuch.com.ua/articles/tabloid/finansyst-iz-dusheyu-myttysya/>

ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

***ПРОКОПЕЦЬ К. А., СТУДЕНТКА*,
ВІННИЦЬКИЙ КОЛЕДЖ НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ***

Для забезпечення конкурентоспроможності сучасних суб'єктів господарювання необхідно регулярно створювати і виводити на ринок інноваційні продукти та послуги, а також використовувати організаційні інновації у внутрішньому середовищі підприємств. Зміна парадигм стратегічного управління підприємством зумовлена вимогами часу та зміною умов конкуренції. Безперервні фундаментальні зміни у зовнішньому середовищі, турбулентність вимагають безперервного управління змінами та забезпечення лідируючих позицій на ринку.

Метою дослідження виступають підходи до формування стратегічного потенціалу підприємства.

* Науковий керівник - Кукурудзяк Л. В. викладач вищої категорії

Кожен суб'єкт господарювання виступає як цілеспрямована, керована система, то визначення його конкурентного вектора руху враховує цілеспрямований характер діяльності. Сьогодні успішна діяльність компанії визначається тим, у якій мірі їй вдається адаптуватися до зовнішнього середовища, що стрімко змінюється. Конкурентна стратегія виражає загальний план підприємства по використанню ресурсів для створення конкурентної переваги на ринках. Потенціал деяких ринків зменшується й компанія змушена залишити їх. Інші, навпроти, пропонують більші можливості й вимагають збільшення інвестицій, інноваційних стратегій і нових технологій.

Основними умовами успішного стратегічного управління підприємством у розрізі стратегічного бачення є:

- наявність чітких цілей і постійний перегляд портфеля конкурентних стратегій, заснованих на місії, на специфіці конкурентного середовища;
- перспективне бачення – повинне бути присутнє переконання в правильності стратегій;
- систематичне програмування – використовування переваг підприємства для реалізації стратегій;
- гнучкість стратегічної поведінки, що забезпечує використовування мінімуму ресурсів для досягнення максимального результату.

Для успішного стратегічного управління підприємством пропонуємо використовувати системний аналіз [1], який являє собою важливий об'єкт методологічних досліджень і є одним з найбільш розвинутих наукових напрямів. Об'єктом системного аналізу виступають реальні об'єкти підприємства, що розглядаються як системи.

Окрім того на увагу заслуговує метод CASE - технологій [2], що забезпечує збільшення продуктивності праці, поліпшення якості програмних продуктів, підтримку уніфікованого та узгодженого стилю роботи.

Закордонний досвід стратегічного бачення розвитку підприємств, а саме – стратегія блакитного океану [3] також забезпечує системний підхід до формування стратегічного потенціалу підприємства. Стратегія блакитного океану націлена на те, щоб спонукати підприємства вирватися з червоного океану конкуренції шляхом створення для себе такої ринкової ніші де можна не боятися конкурентів, а займати провідні лідируючі позиції.

Основою дій щодо впровадження стратегії блакитного океану [3] є стратегічний крок, що являє собою набір дій і рішень

управлінського персоналу, зв'язаних з розробкою нової бізнес-пропозиції, здатної сформувати новий ринок. Підприємства, що планують вийти за межі існуючого ринку не повинні рівнятися на конкурентів, а мають підпорядкувати свої дії іншій стратегічній логіці – інновації цінності, де акцент ставиться на цінності та інновації одночасно. Але в даному випадку необхідно відрізнити інновацію цінності від її протилежності – технологічної, технічної і ринкової першості. Це в певному сенсі новий тип мислення і впровадження стратегії, що сприяє створенню блакитного океану і відходу від конкуренції. Інновація цінності вимагає, щоб підприємства орієнтувались на всю систему – досягнення цінності для споживача.

Для фундаментальної зміни стратегічної платформи [4] підприємств необхідно переорієнтувати стратегії з конкурентів на альтернативи і з клієнтів на не клієнтів даної галузі функціонування підприємства. Таким чином краще можна зрозуміти, яким чином переформатувати основну проблему, на якій сконцентрована увага всіх учасників ринку і таким чином змінити, або віднайти нові цінності для споживачів, що знаходяться за межами даної галузі, або на межі декількох.

Отже, підсумовуючи результати проведеного дослідження можна зробити висновки, що використання запропонованих управлінських технологій для формування стратегічного потенціалу [5] підприємства характеризуються високим рівнем невизначеності та ризику, що вимагає використання широкого спектру комунікативних технологій, інформаційне середовище формується з різномірної інформації (кількісної, якісної, структурованої, слабо структурованої, сформованої на основі досвіду та інтуїції), що вимагає використання в управлінській діяльності інтелектуальних систем управління. Підходи до формування таких систем управління будуть виступати наступним етапом проведення досліджень у даній науковій сфері.

Література.

1. Горбань О.М. Основи теорії систем і системного аналізу: Навчальний посібник / О.М. Горбань, В.Є. Бахрушин, 2004. – 204 с.
2. Трофімов С.А. CASE – технології / С.А. Трофімов, 2002. – 288 с.
3. Ким У. Чан, Моборн Рене. Стратегія блакитного океана / У. Чан Ким, Рене Моборн, 2012. – 304 с.
4. Мізюк Б.М. Стратегічне управління підприємством: підручник / Б.М. Мізюк, 2006. – 395 с.
5. Ковтун І.О. Стратегія підприємства: Підручник / О.І. Ковтун, 2009. – 680 с.

ОЦІНКА КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА

***РОМАНЬКО Ю.О., СТУДЕНТ МАГІСТРАТУРИ*,
ПОЛТАВСЬКА ДЕРЖАВНА АГРАРНА АКАДЕМІЯ***

Відносні переваги організації можуть зумовлюватися різними чинниками. Найтипівішими з тих, що забезпечують конкурентні переваги, М. Портер вважає: нові технології; нові запити покупців; появу нового сегмента ринку; зміну вартості або наявності компонентів виробництва. Конкурентні переваги організації можуть бути «зовнішніми» і «внутрішніми» [2].

«Зовнішні» конкурентні переваги засновуються на таких характеристиках товарів, які утворюють цінність витрат, або за рахунок підвищення ефективності. Такі конкурентні переваги збільшують ринкову силу організації[4]. Стратегія, що базується на зовнішніх конкурентних перевагах - це стратегія диференціації. В цьому разі організація орієнтується на з'ясування та задоволення споживачів, незадоволених наявними товарами та послугами[5].

«Внутрішні» конкурентні переваги ґрунтуються на перевагах організації щодо витрат виробництва, управління організацією або товаром, створюють умови для досягнення меншої собівартості ніж у конкурента й забезпечують більшу рентабельність і стійкість до зниження ціни реалізації товару (послуг), що нав'язується ринком або конкурентами[4]. Стратегія, заснована на внутрішніх конкурентних перевагах, - це стратегія лідерства у витратах[5].

Конкурентні переваги організації поділяються на два типи:

1. Переваги високого рангу, пов'язані з наявністю в підприємства високої репутації, кваліфікованого персоналу, патентів, розвиненого маркетингу, заснованого на використанні сучасних технологій, сучасного менеджменту, довготривалих зв'язків з покупцями. Вони довше зберігаються і дають змогу досягати вищої прибутковості організації.

2. Переваги низького рангу, що базуються на використанні дешевої

* Науковий керівник – Михайлова О.С. к.е.н., доцент

робочої сили, доступності джерел сировини, не такі стійкі, оскільки можуть бути скопійовані конкурентами[1].

Конкурентною перевагою підприємства є використання, головним чином, вирощування елітних сортів, основні переваги якого освітлені вище. Ця технологія має великі затрати на початкових стадіях (закупки іноземного насіння), проте з часом приносить свої доходи[3].

Основними проблемами ДП «ДГ «Степне» на ринку сільського господарства є:

– постійна зміна працівників різноробочих, це знижує працездатність відділів;

– неудоконалене управління, відсутність маркетингового відділу.

Все це надає конкурентну перевагу місцевим сільськогосподарським підприємствам.

Спробуємо тепер оцінити рівень конкурентоспроможності продукції (робіт) ДП «ДГ «Степне» за наступною методикою (табл. 1).

Таблиця 1

Характеристики продукції ДП «ДГ «Степне» за узагальненими оцінками

Характеристики продукції	Вага фактору	ПСП «Світ»		ТОВ «Іскра»		ДП «ДГ «Степне»	
		Бали	Оцінка	Бали	Оцінка	Бали	Оцінка
Відносини з постачальниками	0,2	4	0,8	5	1	4	0,8
Якість продукції	0,1	4	0,4	5	0,5	4	0,4
Терміни виконання робіт	0,15	4	0,6	4	0,6	3	0,45
Ціна	0,35	4	1,4	3	1,05	3	1,05
Комплексність аграрних рішень	0,2	2	0,4	5	1	2	0,4
Разом	1		2,7		4,15		2,1

Зауважимо, що показник розцінки обернено пропорційний ціні послуги, тобто чим більший показник, тим меншою є ціна — тим більша конкурентоспроможність продукції.

У дослідженні прийняли участь тільки 2 фірми-конкуренти: одна — найбільш потужна ПСП «Світ», інша – аграрне підприємство,

яке представляє західний регіон району – ТОВ «Іскра». За оцінкою інвесторів, ціна продукції складає 35% значущості послуги, відносини з постачальниками та комплексність аграрних рішень - 20%, терміни виконання роботи - 15%, і, як не дивно, значимість якості виробництва продукції складає лише 10%.

За приведеними показниками, ДП «ДГ «Степне» знаходиться на 3 місці серед 3 досліджених підприємств, тобто за цим показником підприємство дуже відстає від головного конкурента ТОВ «Іскра», та ПСП «СВІТ». Як видно з таблиці 1, головним показником, який вплинув на зниження рівня конкурентноздатності підприємства, що досліджується, став “комплексність аграрних рішень”. Цей фактор передбачає те, що на підприємстві присутні проектувальні відділи, відділи з продажу продукції. На даному етапі розвитку ДП «ДГ «Степне» такі нововведення абсолютно неприйнятні. Для такого комплексного підходу необхідно залучити дуже багато коштів та часу, на жаль цих ресурсів підприємство, яке досліджується, не має.

Література.

1. Кучер В.А. Концептуальні основи визначення рівня конкурентоспроможності підприємства [Електронний ресурс] / В.А. Кучер // Економіка Крима. – 2011. – № 1. – Режим доступу: <http://archive.nbuv.gov.ua/portal>
2. Сарай Н. Стратегічний аналіз виробничого потенціалу та його роль в процесі формування стратегії розвитку підприємства / Н. Сарай // Економічний аналіз. – 2010. – №5. – С. 160-163.
3. Смачило І.І. Принципи формування та структура механізму управління сталим розвитком підприємства / І.І. Смачило // Економіка розвитку. - 2013. - № 3. - С. 79-82.
4. Стратегічне управління: навч. посіб. / [Л.Є. Довгань, Ю.В. Каракай, Л. П. Артеменко ; відп. ред. Л. М. Савчук]; М-во освіти і науки України, Нац. техн. ун-т України «Київ. політех. ін-т». – К.: Центр учбової літ., 2009. – 440 с.
5. Школьний О.О. Організаційно-економічні механізми управління конкурентоспроможністю аграрних підприємств: [монографія] / О.О. Школьний. – Умань: Видавництво Уманського державного аграрного університету, 2007. – 308 с.

ФУНКЦІЇ, ТИПИ ТА ФАКТОРИ ФОРМУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ

**ФАРМАНОВА А.Г., СТУДЕНТКА МАГІСТРАТУРИ*,
ПОЛТАВСЬКА ДЕРЖАВНА АГРАРНА АКАДЕМІЯ**

Організаційна культура є набором найбільш важливих соціально – економічних, морально – етичних, правових, культурологічних, особистісних настанов і цінностей, які поділяють усі члени організації і визначають стиль менеджменту в компанії. Необхідно розрізняти організаційну культуру, що є результатом цілеспрямованої управлінської діяльності, та національну культуру – результат поступового розвитку соціально - історичного процесу, що відбувається незалежно від волі окремих особистостей. Проте неможливо не враховувати впливу національних особливостей, своєрідності культурно - історичних характеристик, набору традиційних цінностей, вірувань, символів на організаційну культуру[4].

Наявність гуманістичних та демократичних тенденцій у функціонуванні сучасних організацій щодо філософії праці, нових технологій, нових цінностей управлінської взаємодії зумовила переорієнтацію організацій на нові механізми діяльності. Більшість сучасних організацій дійшла висновку, що досягнення успіху стало складним без врахування людського потенціалу та певних «прихованих» механізмів організаційного середовища, які об'єднують людей в єдину команду і дозволяють їм працювати для досягнення спільної мети. Тому в сучасному менеджменті об'єктом управлінської діяльності вважаються не окремо процеси, технології, структури, люди та їхня діяльність, а організаційна культура і її особливості як об'єднуючий фактор цих процесів у межах кожної організації [5].

Провідну роль в культурі підприємств відіграють організаційні цінності. При цьому можна розділити загальні цінності, що визначають функціонування організації і внутрішньо організаційні цінності. Дисципліна є однією з найважливіших внутрішньо організаційні цінностей. Т. Пітерс і Р. Уотерман відзначають, що

* Науковий керівник: д.е.н., професор Махмудов Х.З.о.

здатність організації створювати ключові цінності, які об'єднують зусилля всіх структур того чи іншого підприємства, є одним з найглибших джерел процвітання підприємств. Основна мета формування ключових цінностей або принципів діяльності підприємства – створити в навколишньому середовищі та в очах співробітників підприємства його певний образ, імідж підприємства [3, с. 286].

Організаційна культура може мати особливості залежно від роду діяльності, форми власності, положення на ринку чи в суспільстві. Особливості організаційної культури знаходять втілення у символіці, що залежить від пріоритету в корпоративній культурі влади, ролі чи вчинків особистості [2].

Послідовність процесу дослідження організаційної культури відображає рис.1.

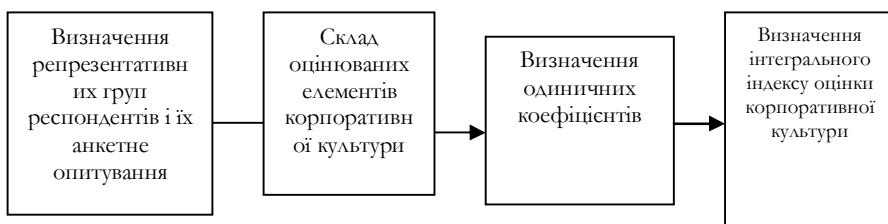

Рис. 1. Алгоритм оцінки елементів організаційної культури підприємства [5, с. 58 - 60]

Для анкетного опитування визначається репрезентативна група респондентів з числа різних пропарків колективу за віком, статтю, освітою, посадою. Сума оціночних балів по кожному з елементів організаційної культури визначається на підставі заданих нормативних їх значень. Набрана і нормативна суми балів, заносяться до таблиці. Індеси розвиненості кожного з елементів організаційної культури визначається як частка від ділення фактичних сум балів на максимально можливу їх кількість.

Сумарні значення коефіцієнтів розвиненості елементів організаційної культури визначаються з використанням формули 1.

$$J_{pi} = \sum B_{ip} / (B_{\max} \cdot n), \quad (1)$$

де J_{pi} - коефіцієнт розвиненості p -го елемента змістовної організаційної культури;

$\sum V_{fp}$ – сума балів набраних по p -му елементу організаційної культури (розраховується по всіх заповнених респондентами анкетах);

$V_{\max p}$ – максимально можлива сума балів по одній анкеті для оцінки p -го елемента організаційної культури;

n – кількість заповнених анкет для оцінки p -го структурного елемента організаційної культури.

Інтегральний індекс розвиненості організаційної культури підприємства (J_k) визначається як сума зважених індексів структурних елементів організаційної культури (p) розраховується із використанням таблиці [1, с. 46 - 50].

Наряду з інтегральним індексом рівня розвитку організаційної культури підприємства заслуговують на аналіз значення окремих елементів організаційної культури, що дасть можливість конкретизувати задачі подальшого розвитку кожного елемента організаційної культури.

Література

- 1.Бакай С. С. Основи теорії організацій: [Курс лекцій] / С.С. Бакай – Полтава: «Камелот», 1999. – 96 с.
2. Бойко Е. В. Організаційная культура как основа эффективного управления предприятием / Е. В. Бойко // Актуальні проблеми економіки. – 2003. – № 4. – С. 52 – 58.
- 3.Організаційна культура : [навчальний посібник] / [За ред. Хаст Г] – К.: ЦУА, 2003. – 403 с.
- 4.Малинин Е. Д. Организационная культура: зарубежный опыт / Е. Д. Малинин // ЭКО. – 2002. – № 10. – С. 81–98
- 5.Петрова Г.В. Організаційна культура і менеджмент: концепція та зміст / Г. В. Петрова // Вісник Донецького державного університету економіки і торгівлі. – 2001. – №4. – С. 128-133.

АНАЛІЗ ВИДІВ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ СТРУКТУРИ УПРАВЛІННЯ

**ФЕДОРЕНКО Л.В., СТУДЕНТКА*,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА**

Організаційна структура управління включає в себе спеціальні підрозділи, що відповідають за реалізацію управлінських рішень. На практиці застосовують такі принципи формування підрозділів:

- функціональна модель: «один підрозділ одна функція»;
- процесна модель: «один підрозділ = один процес»;
- матрична модель: «один процес або один проект = група співробітників з різних функціональних підрозділів»;
- модель, орієнтована на контрагента: «один підрозділ = один контрагент (клієнт або клієнтська група, постачальник, підрядник тощо.)»

У багатьох сучасних компаніях організаційна структура управління підприємством побудована на принципах управління сформульованих ще на початку XX століття. Найбільш повне формулювання цих принципів дав німецький соціолог Макс Вебер (концепція раціональної бюрократії):

- принцип ієрархічності рівнів управління, при якому кожен нижчий рівень контролюється вищим і підпорядковується йому;
- принцип відповідності повноважень і відповідальності працівників управління місцю ієрархії; принцип поділу праці на окремі функції і спеціалізації працівників із виконуваних функцій;
- принцип формалізації і стандартизації діяльності, який би забезпечував однорідність виконання працівниками своїх обов'язків і скоординованість різних завдань;
- принцип знеособленості виконання працівниками своїх функцій;
- принцип кваліфікаційного відбору, відповідно до якого найм і звільнення з роботи здійснюється в суворій відповідності з кваліфікаційними вимогами. Це так звана бюрократична структура, з найбільш поширеним її типом – лінійна організаційна структура.

Основи лінійних структур становить так званий «шахтний» принцип («принцип колодязя») побудови і спеціалізації управлінського процесу по функціональним підсистемам організації (маркетинг, виробництво, дослідження і розробки, фінанси, персонал

* Науковий керівник –Крала В.Г., старший викладач

і т. Д.). По кожній підсистемі формується ієрархія служб («шпакта» або «колодязь»), що пронизує всю організацію від верху до низу.

Показники виконання цілей і завдань характеризують результати роботи кожної служби. За цими показниками будується система стимулювання і заохочення працівників. При цьому кінцевий результат - ефективність і якість роботи організації в цілому, - стає як би другорядним, тому що вважається, що всі служби тією чи іншою мірою працюють на його одержання.

Перевагою лінійних структур є те, що вони дозволяють знайти рішення будь-якої задачі, спрямованої в функціональний підрозділ, та потенційно забезпечує обмін знаннями між співробітниками і їх професійне зростання. Недоліками лінійної структури є те, що : - керівники практично всіх рівнів зайняті на більш оперативними проблемами ніж стратегічними. слабкі горизонтальні зв'язки між функціональними підрозділами породжують тяганину і перекладання відповідальності при рішенні проблем, що вимагають участі декількох підрозділів; мала гнучкість і пристосовність до зміни ситуації; перевантаження керівників верхнього рівня; підвищена залежність результатів роботи організації від кваліфікації, особистих і ділових якостей вищих керівників. Таким чином, можна зробити висновок, що в сучасних умовах недоліки структури переважають її підності.

Процесні системи будуються на основі декількох базових принципів, в які входять об'єднання процедур, що виконувалися різними співробітниками, створення команди, що відповідає за цей процес, забезпечення уповноваженим менеджером єдиної точки контакту між процесом і замовником. Важливим також є принцип самостійності вибору, при якому виконавці несуть відповідальність за отриманий результат. Система управління витратами будується спільно з організаційною структурою без відриву від діяльності, «один процес – один підрозділ один бюджет» – це і є принцип системності.

Перевагою процесних структур є те, що і керівники, і виконавці орієнтовані на отримання потрібного компанії результату. Недоліками процесної структури є те, що управління змішаними в функціональному сенсі робочими командами - більш складне завдання, ніж управління функціональними підрозділами. Узагальнюючи, можна зробити висновок, що процесна структура разом з перевагами функціональної структури має цілий ряд переваг там, де функціональна структура має явні недоліки.

При матричній організаційній структурі діяльність здійснюється працівниками, які перебувають в оперативному підпорядкуванні менеджера процесу і в адміністративному підпорядкуванні керівника.

На практиці матричні структури мало підходять для регулярного менеджменту, так, як містять у своїй природі деяке двовладдя - процесів і функцій.

Якщо застосовувати різні моделі організації діяльності в межах окремих бізнес-процесів, то можна використовувати переваги тієї чи іншої організаційної моделі. При цьому для організації в цілому буде застосовуватися процесна організація основних структурних блоків, а в рамках окремих блоків можуть застосовуватися різні моделі наприклад:

- для організації структурного блоку, що реалізує бізнес-процес розробки нових і вдосконалення існуючих продуктів, доцільно використовувати матричну структуру;

- за певних умов для організації процесів відтворення ресурсів (залежність від монополістів-постачальників), відтворення засобів виробництва (використання підрядників для виконання робіт), просування і продажів (робота з обмеженими клієнтськими групами) доцільно використовувати моделі, орієнтовані на контрагента;

- структура фінансових служб буде виглядати звичніше при функціональній організації.

З усього вище сказаного можна зробити такий висновок: організаційна структура являє собою внутрішню будову організації, сукупність елементів системи і взаємозв'язків між ними, логічні співвідношення рівнів управління та функціональних областей, організовані таким чином, щоб забезпечити ефективне досягнення цілей. Особливості конкретних структур визначаються навколишнім середовищем, вибраним рівнем централізації, варіантом поділу праці і управління, а вибір тієї чи іншої структури - завданнями і умовами функціонування і розвитку організації та залежить від специфіки та особливостей бізнесу.

Література.

1. Райсс М. «Оптимальна складність управлінських структур» / М. Райсс // Проблеми теорії і практики управління. 2005 р.
2. Герчикова І. Н. Менеджмент: Підручник. / І.Н. Герчикова. – [Третє видання]. – М.: ЮНИТИ, 2010 р.
3. Сазонова С.Г. Реструктуризація промислових підприємств / С.Г. Сазонова. – К.: 2007 р.
4. Організаційна структура підприємства: сучасні підходи та шляхи розвитку / Корнюхін С.В. – М.: Європейський центр за якістю, 2003. – 48 с.
5. Осовська Г. Основи менеджменту: Підручник / Г. Осовська, О. Осовський. – [3-є вид., перероб. и доп.]. – К.: Кондор, 2006. – 661 с.

ПРИЧИНИ ТА НАСЛІДКИ ВІДМОВИ ВІД ДИРЕКТИВНОГО ПЛАНУВАННЯ

**ФЕДЮКІН І.О., СТУДЕНТ*,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА**

Суть планування, як складової частини управління полягає в розробці індикаторів, які визначають майбутній стан економічної системи, а також шляхів, способів та засобів досягнення поставлених цілей. Директивне планування характеризується багатьма представниками економічної науки та практики як метод управління, що приховує підприємницьку ініціативу та створює супротив ринковим законам. Його альтернативою прийнято вважати індикативне планування, яке характеризується як рекомендації.

С початком ринкових реформ директивне планування розглядали в якості неефективного методу державного управління народним господарством в цілому і в тому числі сільського господарства. Початком відмови від директивного планування стало роздержавлення власності. Власниками засобів виробництва в сільському господарстві ставали трудові колективи сільськогосподарських підприємств, а також окремі громадяни. Утворилися та почали розвиватись агрофірми та агрохолдинги. Вони утворились шляхом поглинання менш ефективних підприємств більш ефективними. Також паралельно відбувалося злиття одних підприємств з іншими [1, с. 16].

Таким чином, в агропромисловій сфері державна власність перетворилась на приватну. По цій причині директивне планування втратило економічну основу. Проте відбулась відмова не лише від директивного планування, але і від планування взагалі, що призвело до розбалансування системи виробництва в АПК і як наслідок – руйнуванню виробничих потужностей в аграрній сфері. Даний процес можна було не допустити, або зменшити його негативну дію, якби при відмові від директивного планування були застосовані непрямі методи регулювання [4]. Як наслідок, обсяг виробництва 1990 року в основних галузях господарства країни, в тому числі і сільського господарства, в рослинництві і в тваринництві, за деякими видами, залишається недосяжним (таблиці 1, 2).

* Науковий керівник – Дудник О.В., ст. викладач

Таблиця 1

Економічна статистика сільського господарства(рослинництво)

<i>Показники</i>	<i>1990р.</i>	<i>2014р.</i>	<i>14р./90р.(%)</i>
Посівні площі основних с/г культур(тис.га):			
Зернові та зернобобові	14583	14801	101,5
Цукрові буряки	1607	331	20,6
Соняшник	1636	5257	321,4
Картопля	1429	1348	94,3
Кормові культури	11999	2101	17,5
Виробництво основних сільськогосподарських культур (тис.т)			
Зернові та зернобобові	51009	63859	125,2
Цукрові буряки	44264	15734	35,6
Насіння соняшнику	2571	10134	394,2
Картопля	16737	23693	141,6
Плоди та ягоди	2902	1999	68,9
Урожайність основних сільськогосподарських культур (ц з 1 га площі збирання)			
Зернові та зернобобові	35,1	43,7	124,5
Цукрові буряки	276	477	172,9
Насіння соняшнику	15,8	19,4	122,8
Картопля	117	176	150,4
Плоди та ягоди	42,7	95,2	223,0

Виробництво зернових та зернобобових у 2014 році склало майже 64 млн. тонн, що на 13 млн. тонн,або на 25% більше ніж у 1990 році, така зміна відбулась за рахунок збільшення урожайності на 25%. Значно зросло виробництво насіння соняшника, майже в 4 рази, за рахунок збільшення посівної площі на 3,5 млн. га, або 320%. Зменшилось виробництво цукрових буряків до майже 16 млн.т, що складає лише 35% від обсягу виробництва 1990р., зміна відбулась за рахунок скорочення посівних площ на 80%.

Поголів'я ВРХ скоротилось до 3,9 млн. голів, що складає лише 15%, порівняно з 1990 роком. Також значно скоротилося поголів'я свиней, у 2014 році склало 7,3 млн. голів, що складає 37% показника 1990 року, який дорівнює майже 20 млн. голів. Виробництво м'яса

скоротилося на 46% і у 2014 році склало 2,3 млн. тонн. Проте зросло на 20% виробництво яєць від птиці і у 2014 році дорівнювало 19587 млн. шт.

Таблиця 2

Економічна статистика сільського господарства(тваринництво)

<i>Показники</i>	<i>1990р.</i>	<i>2014р.</i>	<i>14р./90р(%)</i>
Поголів'я худоби та птиці на 1 січня (тис. голів):			
Велика рогата худоба	25194,8	3884,0	15,4
Свині	19946,7	7350,7	36,8
Вівці та кози	9003,1	1371,1	15,2
Птиця, млн. голів	255,1	213,3	83,6
Виробництво основних видів продукції тваринництва:			
М'ясо (у забійній вазі), тис.	4357,8	2359,6	54,2
Молоко, тис. т	24508,3	11132,8	45,4
Яйця від птиці, млн. шт.	16286,7	19587,3	120,2
Вовна, т	2980	2602	8,7

Скорочення виробництва є наслідком не лише низького рівня державного стимулювання діяльності вітчизняних товаровиробників, а й недоліків в використанні економічних методів управління аграрним сектором, складовою частиною якого є планування.

Замість директивного планування слід було використовувати індикативне планування, а також децентралізоване матеріально-технічне забезпечення, шляхом регулювання доходів сільських товаровиробників, і більшість з них за рахунок власних або запозичених грошових коштів могли придбати необхідні матеріально-технічні ресурси і відбувся б процес розширеного відтворення. Тобто варто було використовувати ті методи регулювання, які використовуються в розвинених країнах (США, країни ЄС) [5].

Вступ України до СОТ (5 лютого 2008р.) визначив два можливих сценарію розвитку подій.. Перший – вступ до СОТ створює основу для модернізації аграрної сфери і як наслідок – зростання виробництва і підвищення якості продовольчих товарів і зниження їх цін. Другий – вступ до СОТ приведе до зниження

вітчизняного виробництва і як результат – зростання імпорту продовольства. При цьому протягом багатьох років в розвинених країнах використовують механізми забезпечення ринкової рівноваги, багатоканальні системи підтримки, як сільського господарства, так і сільських територій. В рамках ЄС існує єдине планування та регулювання [2, с. 27-30].

Відновлення планування і використання його в якості ефективного методу управління виробничо-фінансовою діяльністю сільськогосподарських підприємств потребує рішення наступних задач: проведення аналізу і виявлення тенденцій функціонування сільського господарства в нових умовах господарювання; проведення аналізу діючих методів планування з ціллю встановлення можливих напрямів їх вдосконалення; розробка організаційного механізму та інформаційної бази планування; підготовка рекомендацій по вдосконаленню методів планування. Таким чином, стійкий розвиток сільського господарства України неможливий без відновлення планування, в тому числі на рівні господарюючого суб'єкта.

Література.

1. Беспяхотный, Г.В. Концепция государственной системы планирования сельского хозяйства [Текст] / Г.В. Беспяхотный, А.Ф. Корнеев, А.А. Капитонов // Экономика, труд, управление в сельском хозяйстве. - 2013. С. 15-22.
2. Борхунов, Н.А., Индикаторы состояния и развития аграрной экономики [Текст] / Н.А. Борхунов, О.А. Радионова // АПК: экономика управление. - 2013. - №7. - С. 26-32.
3. Державна служба статистики [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
4. Мазнев Г.Є. Планування фінансового забезпечення інноваційних агротехнологій в умовах різного фінансового стану підприємств /Г.Є.Мазнев, О.В. Дудник // Вісник ХНТУСГ: економічні науки. – Х.: ХНТУСГ, 2015. - Вип. 161: Економічні науки. – С. 60-73.
5. Цимбалюк М.А. Світовий досвід планування аграрного виробництва з урахуванням екологічних факторів [Електронний ресурс/ М.А Цимбалюк: – Режим доступу: http://natureus.org.ua/repec/archive/4_2013/6.pdf

УПРАВЛІННЯ РИЗИКОМ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ НА ПІДСТАВІ КОМПЛЕКСНОГО ПІДХОДУ ДО ВИБОРУ СПОСОБІВ ЙОГО ОБМЕЖЕННЯ

***БІРЧЕНКО Н.О., СТАРШИЙ ВИКЛАДАЧ,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

В умовах об'єктивного існування ризику і пов'язаних з ним фінансових, моральних та інших втрат постає потреба в певному механізмі, який дозволив би найраціональнішим (з погляду поставлених підприємством цілей) способом враховувати ризик, приймаючи й виконуючи господарські рішення. Таким механізмом є управління ризиком.

Деякі автори розглядають управління ризиками як процес. Так, на думку Устенко О.А., управління ризиком – це процес впливу на суб'єкт господарської діяльності, при якому забезпечується максимально широкий діапазон охоплення можливих ризиків, їх розумне (обґрунтоване) прийняття та зведення ступеня їх впливу на нього до мінімально можливих меж, а також розробка стратегії поведінки даного суб'єкта в разі реалізації конкретних видів ризику [1].

Хохлова Н.В. теж вважає, що, управління ризиком – це багатоетапний процес, мета якого зменшити чи компенсувати збитки для об'єкта при настанні несприятливих подій [2].

Поряд з вищезазначеною думкою вчених існують інші погляди на категорію «управління ризиками». З точки зору Гранатурова В.М., управління ризиком можна охарактеризувати як сукупність методів, прийомів, заходів, що дозволяють певною мірою прогнозувати настання ризикованих подій і вживати заходів щодо виключення або зниження негативних наслідків їх настання [3].

Вітлінський В.В. та Великоіваненко Г.І. вважають, що управління ризиками – це необхідність використовувати в управлінській діяльності різноманітні підходи, процеси, заходи, які дозволяють певною мірою (наскільки це можливо) прогнозувати можливість настання ризикових подій і домагатися зниження ступеня ризику до допустимих меж [4].

На сьогоднішній день є невирішеною проблема формування комплексного підходу до дослідження можливостей управління

економічним ризиком, існуюча наукова література не дає конкретних рекомендацій до застосування тих чи інших шляхів обмеження ризику в певній ситуації. В зв'язку з цим, доцільно розглянути алгоритм управління ризиком, який ґрунтується на виборі методів мінімізації ризику в залежності від області фінансової стійкості та зони ризику в якій знаходиться підприємство [5].

Запропонований алгоритм складається з наступних основних етапів:

Етап 1. Визначення мети ризику та ризикованих вкладень капіталу. На першому етапі потрібно, перш за все, визначити мету ризику, а також мету ризикованих вкладень капіталу. При цьому вони повинні бути чіткими, конкретизованими та співставленими з ризиком і капіталом.

Етап 2. Аналіз, обробка і оцінка ризику.

Детальний аналіз ризику передбачає виявлення і ідентифікацію зовнішніх і внутрішніх факторів ризику, які впливають на виникнення і загострення ризикованої ситуації; оцінку конкретної ризикованої ситуації з точки зору ймовірних втрат і визначення їх допустимого рівня; розміщення факторів ризику за пріоритетами їх обробки.

Ключовим моментом є якісний аналіз ризику, який включає: виявлення джерел і причин ризику, етапів і робіт, під час виконання яких виникає ризик, тобто виявлення потенційних зон ризику; встановлення всіх можливих видів ризику; з'ясування практичної вигоди і негативних наслідків, які можуть настати в результаті реалізації рішення, що містить ризик. Кількісне оцінювання ймовірності настання окремих ризиків, а також їх грошового еквіваленту дозволяє виокремити найбільш вірогідні й вагомі за втратами ризики, які стануть об'єктом подальшого аналізу з метою прийняття рішень про доцільність реалізації проекту.

З метою кращого управління ризиками в їх взаємозв'язку і взаємозумовленості оцінка різних ризиків повинна проводитися комплексно. Правильна оцінка дійсної вартості ризику дозволить підприємству об'єктивно передбачити об'єм можливих збитків і намітити шляхи до їх запобігання або зменшення, а у випадку неможливості запобігти – забезпечити їх покриття.

Етап 3. Встановлення допустимого рівня ризику.

Ступінь допустимого ризику визначається з врахуванням таких параметрів, як розмір основних фондів, об'єм виробництва, рівень

рентабельності та ін.

Етап 4. Формування рішення про уникнення ризику та відмову від проекту.

Однак відмова від ризику часто безпосередньо пов'язана з відмовою від одержання прибутку. Приймаючи рішення про відмову від ризикованої операції, потрібно пам'ятати: повне запобігання ризику є неможливим; запобігання одному виду ризику може призвести до виникнення інших видів ризику.

Етап 5. Формування рішення про прийняття ризику.

Формування рішення про прийняття ризику можливе лише в тому випадку, якщо рівень ризику не перевищує допустимого значення, а отже, в разі невдачі втрати не призведуть до банкрутства підприємства. В будь-якій ризикованій ситуації розглядається можливість зробити вибір відносно ймовірного одержання прибутку або збитку з декількох альтернативних варіантів рішення. Можливість якісного і кількісного визначення ступеню ймовірності кожного із альтернативних варіантів рішень дозволяє вибрати і прийняти єдине рішення із множини можливих.

Етап 6. Визначення зони ризику.

Визначення меж ризику передбачає побудову деяких обґрунтованих діапазонів зміни величини ризику, які можуть бути використані менеджерами при виборі тієї чи іншої стратегії розвитку. При формуванні таких діапазонів стикаються з поняттям зона ризику. Для визначення зони ризику потрібно розрахувати величину можливих втрат, які понесе підприємство в разі невдачі. У випадку якщо можливі втрати близькі до розміру власних коштів, тобто підприємство може зазнати повного банкрутства, керівництву потрібно терміново відмовитися від проекту.

Етап 7. Вибір методів обмеження економічного ризику.

Методи обмеження ризику відрізняються мірою впливу на зниження ризику в конкретній ситуації, а також необхідними витратами на їх реалізацію. Тому недоцільно використовувати зовнішні способи мінімізації ризику при незначному рівні ризику та стійкому фінансовому стані, так як витрати на ці заходи можуть бути більшими, ніж одержаний прибуток. В цьому випадку краще обійтися резервуванням засобів та лімітуванням. Проте при критичному фінансовому стані, коли підприємство може понести великі збитки і навіть зазнати банкрутства без диверсифікації, страхування і передачі

ризикую обійтися просто неможливо.

Безпосередня реалізація заходів обмеження ризику часто суперечить діяльності підприємства, так як вимагає витрат, які не приносять доходів. Однак керівникам підприємств необхідно орієнтуватися на глобальні цілі, пов'язані з забезпеченням стабільності і стійкості роботи, покращенням фінансових справ і ростом масштабів виробництва. Якісне управління ризиком підвищує шанси підприємства досягти успіху в довготерміновій перспективі, значно зменшує небезпеку погіршення його фінансового стану.

Етап 8. Розробка керівництвом програми управління ризиком при реалізації проекту та оцінка її ефективності.

Серед інструментів, які використовуються менеджером при управлінні ризиком, перш за все важливою є стратегія управління, в межах якої визначається правомірність і допустимість конкретного ризику в ризикованих управлінських рішеннях. При формулюванні стратегій неможна передбачити всі можливості і всі ризики, які відкриються при складанні і реалізації проекту конкретних заходів. Тому приходиться користуватися загальною, неповною, неточною, а інколи навіть суперечливою інформацією про різні альтернативи і потенційні ризики. При появі більш точної інформації може бути поставлена під сумнів обґрунтованість початкової стратегії.

Остаточне рішення щодо вибору стратегії і встановленню допустимого рівня ризику може бути прийняте на основі додаткового співставлення значень максимально можливого, найбільш ймовірного і очікуваного збитків. Якщо максимально можливий збиток істотно перевищує інші обчислені збитки (найбільш ймовірний і очікуваний), то підприємство повинне вести дуже обережну політику по відношенню прийняття ризиків на себе. По мірі можливості воно повинне відмовлятися від небезпечних ризиків, а інші ризики намагатися передавати іншим суб'єктам – на основі страхування або інших методів передачі ризику. Задача оптимальної стратегії полягає у виборі об'єму і виду ризику, який може собі дозволити підприємство.

Однак вагомого зниження ризику не можливо буде досягти без постійного використання підприємствами в їхній повсякденній діяльності таких внутрішніх способів обмеження ризику, як забезпечення якості виготовленої продукції, перевірка партнерів по бізнесу, бізнес-планування, правильний підбір кадрів, організація захисту комерційної таємниці підприємства.

Таким чином використання запропонованого алгоритму дасть змогу підприємствам дослідити динаміку ризику та віддачі, зіставити здобуті результати з метою і ступенем їх досягнення, зробивши висновок щодо економічної доцільності заходів, які розглядаються, істотно знизити економічний ризик при реалізації проекту та в разі можливості великих втрат в результаті невдачі – своєчасно відмовитися від його прийняття.

Література.

1. Устенко О.Л. Теорія економічного ризику: монографія / О.Л. Устенко. – К.: МАУП, 1997. – 164 с.
2. Хохлов Н.В. Управление риском: учеб. пособ. для вузов / Н.В. Хохлов. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 1999. – 239 с.
3. Гранатуров В.М. Ризики підприємницької діяльності: проблеми аналізу / В.М. Гранатуров, О.Б. Шевчук. – К.: Державне вид.-інф. агентство «Зв'язок», 2000. – 150 с.
4. Віталінський В.В. Ризикологія в економіці та підприємстві: монографія / В.В. Віталінський, Г.І. Великоіваненко. – К.: КНЕУ, 2004. – 480 с.
5. Вербицька Г.Л. Вибір заходів обмеження економічного ризику / Г.Л. Вербицька // Економіка: проблеми теорії та практики: Зб. наук. праць. – Дніпропетровськ: ДНУ. – 2004.– Вип. 189: Т. 2. – С. 607-615.

THE FOUR FUNCTIONS OF MANAGEMENT

***OSTROVERKH O.V., ASSISTANT PROFESSOR,
ZAYATS Y.O., STUDENT, PETRO VASYLENKO KHARKIV
TECHNICAL UNIVERSITY OF AGRICULTURE***

Managers do many things in order to be successful. They plan sales campaigns. They prepare budgets. They review the performance of businesses and people. The list goes on and on. In order to make the study of business management easier, it is necessary to shorten the list. One method is to separate these tasks into larger categories called functions. Each management function deals with a specific aspect of what managers do. The four functions of management are planning, organizing, controlling, and directing.

The Planning Function. The planning function includes all activities that determine the future of a business. The objective of planning is to put the firm in the best possible position relative to future business conditions and customer demands. This allows the firm to reap the highest profit from its activities. The scope of the plan may be grander for the head of the business, but planning must be done at every level. Business planning covers anything from what is going to be done this afternoon to meet the needs of a single customer to deciding whether to start a new line of business and open a new multimillion dollar plant to support it.

Planning concerns what will happen in the future, so being able to forecast future business conditions is important. Business forecasting involves evaluating both past and current conditions and making predictions of future customer demands and business conditions. Forecasting can be done in many ways, from making a simple intuitive guess to developing elaborate computer models. Planning can be applied to nearly every area of business, including sales, marketing, production, inventory, cash flow planning, and finance.

Planning begins with the development of the organization's marketing plan. The marketing plan is the business's road map to success. It shows the owners, the managers, the employees, and everyone else how the firm is going to be successful. The first item in the marketing plan is a definition of the firm's purpose. The purpose tells the owners, employees, investors, and the public in clear, concise terms what the firm intends to do. The purpose may be to provide a full line of liquid fertilizer applications to all the farmers in a county. It could be to sell cattle-feeding equipment to ranchers in eastern Oklahoma. Whatever it is, the purpose is what gives the firm its identity.

The second item in the marketing plan is a statement of the firm's objective. The objective is a statement of how the business is going to accomplish its purpose. It explains what the firm is going to do better, faster, cheaper, and so on that will give it a competitive advantage in the market (i.e., why someone would buy from them rather than someone else). For example, a business's objective could be to have the largest selection, the lowest price, the best credit terms, or the best service in the area.

The Organizing Function. Once the firm has made its plans, it is necessary to develop a way to convert them into reality. The organizing function covers all the issues surrounding how to set up a business. This requires the development of an organizational scheme that accomplishes the firm's purpose and objective efficiently (so things are done well) and effectively (so the right things are being done). The business must be

concerned not only with the flow of work through the system but also with the people involved and their interrelationships. The well-being of employees is important because happy workers are productive workers, happy workers make happy customers, and happy customers mean a successful business.

How the firm is structured has a great deal to do with how employees perceive their work, sense of accomplishment, productivity, and how they make decisions. The biggest goal is to give employees a sense of belonging and a feeling of influence in what happens. To do this, businesses use a mixture of organizational approaches. Some use teams. Some organize by product. Some organize by market. The goal is to develop an organizational structure that best permits the accomplishment of the firm's purpose and objective.

Another aspect of organization is the selection of a legal structure (e.g., sole proprietorship, partnership, cooperative, or corporation). Each of these forms and their variations brings some advantages and disadvantages. Agribusiness managers need to understand what each has to offer in order to select the best one for their business.

The Controlling Function. The controlling function concerns giving management feedback on the firm's progress in achieving the goals set in planning. The amount and type of controls are usually decided by the size and complexity of the organization.

Controls are found at all levels and include measures of an individual's progress as well as the progress of entire departments and businesses. The level of progress should be measured against standards set in the planning and organizing functions. The achievement of some key standards, such as production rates per hour, cost per unit, or annual dollar sales, will determine the success or failure of the business. Severe deviations from these standards need to be detected early and warrant careful investigation. The fault may rest in the standard as well as in the performance of an individual or the organization.

Deciding the proper corrective action is often a judgment call by the manager. When only minor adjustments are needed, that is all that should be done. When a major overhaul is required, that is what should be done. The art is knowing the difference. Managers' control systems should give them enough information about how serious a problem is to correctly determine the appropriate response.

The Directing Function. The fourth management function – directing – is where the planning, organizing, and controlling functions are brought together to convert the plan into reality. Directing is the actual

implementation of the other three management functions and normally consumes about 90 percent of a manager's time. This is where agribusiness managers mesh plans, organizational schemes, and controls with human resources to accomplish the purpose and objective of the firm efficiently, effectively, and profitably. While the first three management functions are mainly about managing things, directing is about leadership. The focus of the directing management function is devoted to the leadership of people and how to set up a work environment where everyone seeks to excel.

Successful directing relies strongly on good leadership to accomplish its mission. If employees can see and understand the firm's purpose and objective, accept their importance, and recognize how what they do each day helps the firm accomplish them, then they are more likely to be productive employees. Their acceptance can usually best be accomplished if the workers are advised and consulted during the whole business planning process. Often they will have special insights that will improve the chances for success. Wise managers carefully manage their technological, financial, and physical resources, but are careful to lead their most valuable business asset - the people who do the work. A business can never be better than the people who work there. With good leadership, even a poor business plan can be successful.

The management functions of planning, organizing, controlling and directing are widely considered to be the best means of describing the manager's job, as well as the best way to classify accumulated knowledge about the study of management. Although there have been tremendous changes in the environment faced by managers and the tools used by managers to perform their roles, managers still perform these essential functions.

References.

1. Besanko, D., Dranove, D., Shanley, M., and S. Schaefer. Economics of Strategy. 6 th Edition. New York, NY: John Wiley & Sons, Inc., 2014.
2. Ronald D. Kay, William M. Edwards and Patricia A. Duffy. Farm Management, 7th Edition. McGraw-Hill, Inc. 2013.
3. Багорка М.О. SWOT – аналіз як основа формування маркетингових стратегій підприємств // Агросвіт 2010 р. – №6. – С. 17. 2.
4. Майк Грин. Управление изменениями : пер. с англ. / Майк Грин. -СПб.: ДК, 2007. – 360 с.
5. Виханский О.С. Менеджмент / О.С. Виханский. А.И. Наумов. – [3-е изд.]. – М.: Гардарика, 2010. – 320 с.

Секція

***Маркетинг і
логістика в системі
забезпечення
соціально-
економічного
розвитку
підприємств***

SWOT-АНАЛІЗ, ЯК ОСНОВНИЙ ІНСТРУМЕНТ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

***КОТЕНКО Т.А., СТУДЕНТ*,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМ. П. ВАСИЛЕНКА***

У сучасних умовах глобалізації та інтеграції підприємствам доводиться докласти все більше зусиль для утримання конкурентоздатності. Для успішного функціонування підприємствам потрібно вміти передбачати труднощі, з якими вони можуть зіткнутися у майбутньому, і розкривати нові можливості, які можуть відкритися для них. Тобто компаніям необхідно визначати пріоритетні напрямки розвитку, пристосовуватися до змін зовнішнього середовища, використовувати нові технології організації управлінських процесів, змінювати стратегії діяльності, а отже, — здійснювати стратегічне управління.

Потреби людей, як відомо, безмежні, а ресурси підприємства обмежені. Кожний суб'єкт має свої потреби, причому доволі мінливі, задовольнити які не завжди вдається і для кожного необхідний індивідуальний підхід. Тому, виживає те підприємство, яке може найбільш точно виділяти й розрізняти мінливість потреб споживача [1, с.209].

Одним з основних інструментів стратегічного управління, що оцінює в комплексі внутрішні і зовнішні чинники, які впливають на розвиток підприємства є SWOT-аналіз.

Для здійснення SWOT-аналізу на підприємстві необхідне відповідне інформаційне забезпечення, яке повинно включати: базу даних; методи та моделі, необхідні для SWOT-аналізу; набір організаційних і методичних прийомів, необхідних для підвищення надійності інформаційного забезпечення [2, с.34]. Методика SWOT-аналізу ґрунтується на підході, який дає змогу вивчати зовнішнє і внутрішнє середовище підприємства разом. За допомогою цієї методики можна встановити взаємозв'язки між силою та слабкістю, які властиві підприємству, і зовнішніми загрозами і можливостями. Спершу виявляють сильні і слабкі сторони, а також загрози та можливості, після цього встановлюють взаємозв'язки між ними.

При проведенні SWOT-аналізу необхідно ретельно визначити сферу кожного SWOT-аналізу, зрозуміти відмінності між його

* Науковий керівник: Антощенкова В.В., к.е.н., доц.

елементами, бути об'єктивним і використовувати різносторонню вхідну інформацію, уникати просторових і двозначних заяв. SWOT-аналіз повинен проводитися за участю всіх найважливіших членів даної організації. Це стосується загальної ідентифікації слабких і сильних сторін, які усередині організації мають бути добре видні. SWOT-аналіз може виконуватися із застосуванням методу «мозкового штурму». Якість аналізу можна підвищити, залучаючи до його проведення осіб, що не відносяться до організації. Такі особи можуть виступити неупередженими арбітрами, які в змозі оцінити пропозиції, а також, ставлячи особливі питання, спровокувати організацію до переосмислення своїх положень і дій. При проведенні SWOT-аналізу, а особливо аналізу шансів і погроз, повинні використовуватися раніше проведені дослідження громадської думки [3, с. 184].

Методика проведення SWOT-аналізу передбачає здійснення декількох етапів:

I. Визначення власних сильних і слабких сторін підприємства. Для цього необхідно: скласти перелік параметрів, по якому оцінюватиметься підприємство; по кожному параметру визначити, що є сильною стороною підприємства, а що – слабкою; зі всього переліку вибрати найбільш важливі сильні і слабкі сторони підприємства.

II. Визначення ринкових можливостей і загроз. Це своєрідна «розвідка місцевості» – оцінка ринку. Цей етап дозволяє оцінити ситуацію поза підприємством і зрозуміти, які у нього є можливості, а також, яких загроз слід побоюватися.

III. Зіставлення сильних і слабких сторін підприємства з можливостями і загрозами ринку.

SWOT-аналіз в порівнянні з іншими методами має як переваги, так і недоліки. Основною його перевагою є простота і можливість витратити невеликі кошти на його проведення, а також гнучкість і наявність безлічі варіантів. Також, це систематизація знань про внутрішні та зовнішні фактори, що впливають на процес стратегічного планування; можливість визначити конкурентні переваги підприємства та сформулювати стратегічні пріоритети, періодично проводити діагностику ринку та ресурсів підприємства. Недоліками SWOT-аналізу, які потрібно враховувати є: неможливість врахування всіх сил і слабкостей, можливостей і загроз; суб'єктивність вибору та ранжування факторів зовнішнього та внутрішнього середовища; погана адаптація до мінливого середовища [4, с. 384; 5, с. 112].

Отже, проведення SWOT-аналізу має важливе значення для здійснення стратегічного планування, оскільки його методика – ефективний, доступний, дешевий засіб оцінки стану проблемної та

управлінської ситуації в установі. Він дозволяє систематизувати проблемні ситуації; краще розуміти структуру ресурсів, на які слід опиратися в удосконаленні діяльності та розвитку компанії на перспективу; відстежувати загальний стан зовнішнього бізнес-середовища; виділяти і використовувати нові потенційні можливості швидше, ніж конкуренти; вибрати оптимальну дорогу розвитку і уникнути небезпек; приймати зважені рішення, що стосуються розвитку бізнесу.

Література.

1. Балабанова Л.В. SWOT-аналіз – основа формування маркетингових стратегій: навч. посіб. / Л.В.Балабанова. – 2-ге вид., випр. і доп. – К.: Знання, 2005. – 301 с.
2. Антощенкова В.В. Аграрний маркетинг, актуальність і перспективи / В.В. Антощенкова, Батир Батиров // Економічний дискурс: міжнародний збірник наукових праць. – м. Кам'янець-Подільський : ПДАТУ. – С. 209-212.
3. Липчук В.В. Маркетинг: основи теорії та практики: Навч. посіб. / В.В. Липчук, Р.П. Дудяк, С.Я. Бугіль. – [3-тє вид., випр. і доп.]. – Львів: «Магнолія 2006», 2008.– 288с.
4. Фатхутдинов Р.А. Стратегический маркетинг. Учебник для вузов / Р.А. Фатхутдинов. – [5-е издание]. – М.:, 2008. – 640 с.
5. Соколова Л.В. Маркетинг :теорія та ситуаційні вправи.: навч.посіб./ Л.В. Соколова. – Харків: ХНУРЕ, 2010. – 186 с.

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО МАРКЕТИНГУ ТА ЙОГО ОСНОВНІ ЦІЛІ

***Пронь О.А., студентка*,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМ. П. П. ВАСИЛЕНКА***

Маркетинг - відоме і цікаве явище у світовій економічній науці тим, що охоплює усі сторони життя людини; це еклектична наука, яка в своєму розвитку вбирає знання фундаментальних і прикладних загальнонаукових та економічних дисциплін; розвивається разом із

* Науковий керівник – Богданович О.А.

прогресом соціально-економічних відносин у суспільстві та суспільства загалом, а також, маючи економічне підґрунтя, дедалі більше спирається на соціологію та психологію [1].

Маркетинг існував завжди і мав місце за будь-яких товарно-обмінних операцій. Появу терміна та наукового напрямку «маркетинг» датують на межі XIX-XX ст. Зміст і термінологія маркетингу постійно розвиваються і змінюються у ході колективної творчості підприємців, менеджерів, науковців різних країн, діючих за конкретних політичних і соціально-економічних умов. У зв'язку цим погляди на маркетинг і тлумачення даної дефініції неоднозначні [2].

Разом з появою і розвитком маркетингу формувались і його концепції, які за час існування пройшли тривалий шлях еволюційного розвитку і послідовно виокремились у такі види: виробнича, товарна, збутова, маркетингова та концепція холістичного маркетингу [3].

На сьогодні поширюється твердження про кризу маркетингу, спричинену глобалізаційними процесами, посиленням конкуренції, прискоренням науково-технічного прогресу, зміною споживача, його поведінки і стилю життя, зниження ефективності традиційних маркетингових комунікацій, а також зростання очікувань суспільства щодо компаній, які володіють великими обсягами ресурсів, а отже, і економічною владою. І це твердження не є голосливим. Світ змінився, змінились умови та можливості маркетингової діяльності [4].

Сучасні тенденції розвитку суспільства, зміни способу та стилю життя людей призводять до того, що споживач став іншим. Вік інформації та інформатизації призвів до двох основних наслідків: зросла «ринкова грамотність» споживача і в той же час знизилася ефективність традиційних видів маркетингових комунікацій. Сьогодні тільки 20-40% споживачів звертаються до реклами, щоб обрати товар. Через посилення конкуренції і появу великого вибору споживачі стають більш вимогливими. Вони мають вищі очікування до якості товарів і послуг, прагнуть зручного розташування та графіка роботи магазинів, вищого рівня сервісу, нижчих цін [5].

Я включила б в список тенденцій у маркетингу наступні зміни:

- від маркетингу типу "зроби й продай" до маркетингу "почуй і відгукнися";
- від володіння активами до володіння брендами;
- від вертикальної інтеграції до інтеграції віртуальної (аутсорсинг);
- від масового маркетингу до маркетингу, орієнтованому на запити споживача;

- від діяльності тільки на ринку до додаткової роботи в кіберпросторі;
- від конкуренції за частку ринку до конкуренції за певного споживача;
- від зусиль по залученню нового споживача до збереження й задоволення вже існуючого;
- від маркетингу угод до маркетингу взаємин із клієнтами;
- від посередницького маркетингу до прямого;
- від маркетингового монологу до діалогу зі споживачем;
- від роздільного планування видів комунікацій до інтегрованих маркетингових комунікацій;
- від одноканального маркетингу до багатоканального;
- від маркетингу, зосередженого на товарі, до маркетингу, сконцентрованому на інтересах споживача;
- від маркетингової діяльності чинностями одного відділу до маркетингу, яким займаються всі співробітники компанії;
- від експлуатації постачальників і дистриб'юторів до партнерства з ними.

Успішні компанії повинні займатися моніторингом тенденцій і розробляти сценарії можливого розвитку подій, подумати про те, як зміни можуть вплинути на компанію, і запланувати відповідні міри. Далекоглядні керівники компаній призначають співробітника або створюють групу для моніторингу тенденцій і вироблення сценарію дій.

Література.

1. Войчак А.Р. Дослідження сучасної концепції маркетингу та маркетингового менеджменту / А.Р. Войчак.-К: Маркетинг в Україні. - 2014. - №4. - С. 52-55.
2. Хоменко П. Сучасні тенденції розвитку маркетингу / П.Г. Хоменко.-К: Актуальні проблеми економіки. - 2014. - № 12. - С. 123-133.
3. Болієв Г.А., Тарасевич В.М. Маркетинг / Г.А. Болієв, Тарасевич Г.А.-К: Навчальний посібник.-1999.
4. Бревнов А.А. Організація приватного підприємства в Україні / А.А. Бревнов.-К: Навчальний посібник.-2004.
5. Бусигін А.В. Підприємництво: Навчальний посібник / А.В. Бусигін. – К: – 2001.

РОЗВИТОК МАРКЕТИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

СІРИК Т.І., СТУДЕНТКА*,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ П.ВАСИЛЕНКА

Україна вважається молодою країною, і немає нічого дивного, що розвиток маркетингу в ній відстає від рівня європейських країн. Але при цьому, маркетингова діяльність - це пріоритетна галузь у розвитку українського бізнесу.

Історія становлення маркетингу в Україні налічує кілька етапів. Перший етап охоплює період до 1991 р Він характеризується слабким розвитком обмінних процесів. В умовах відсутності вільної конкуренції, планового господарювання підприємства не займалися дослідженнями ринку. У цей період маркетинг використовували, як правило, поставляючи товари вітчизняного виробництва на експорт. Ставлення до маркетингу всередині країни залишалося негативним. [3]

Другий етап розпочався після 1991 р і тривав до кінця 90-х років [2]. Саме тоді прийшла концепція маркетингу. Це обумовлено загостренням конкуренції з іноземними виробниками, які значно раніше впроваджували концепцію маркетингу в своїй діяльності. Цей період характеризувався гострою нестачею професійних маркетологів, слабкою маркетинговою підготовкою керівників підприємств, а також використанням розрізнених елементів комплексу маркетингу замість їх системи.

Сьогодні можна говорити про третій етап розвитку маркетингу в Україні, коли здійснюють спроби узагальнити отримані результати і перейти на новий рівень маркетингової діяльності. У той же час, сьогодні часто говорять про кризу маркетингу процесів, посиленням конкуренції, прискоренням науково-технічного прогресу, зміною споживача, його поведінки і стилю життя, зниженням ефективності традиційних маркетингових комунікацій тощо. Нові продукти швидше невдачі, ніж успішні (80% нових споживчих товарів і 30% товарів промислового призначення не прибуткові). Як відзначають фахівці, більшого значення набула швидкість виходу нового продукту на ринок, а не фактична потреба споживачів в ньому. Спостерігається також тенденція до зниження ефективності реклами. Одним з факторів цього став її настирливий характер. За оцінками фахівців [4],

* Науковий керівник – Богданович О.А., ст. викладач

тільки 10% людей позитивно ставляться до рекламних повідомлень.

Пріоритетним завданням маркетингу вважається здатність передбачати майбутнє розвитку ринку, його зовнішнього і внутрішнього середовища, а підприємство на основі маркетингової діяльності може отримати стратегічну конкурентну перевагу і створити передумови для адекватної реакції на зміни і обумовити цілеспрямований вплив на навколишнє середовище і активне його формування.

В Україні є ряд факторів, які блокують проведення ефективної маркетингової політики. Назвемо деякі з них:

- недостатня розвиненість ринкових відносин;
- суперечливий характер українських реформ і недосконалість законодавства в сфері господарювання;
- складні умови впровадження довгострокових стратегій маркетингу дій через загальний текучий стан економіки, невизначеність політичної ситуації, характер державної інвестиційної політики;
- більшість суб'єктів господарювання працює в кращому випадку в рамках моделі маркетингу індустріального суспільства, «орієнтований на продукт», замість «орієнтованого на споживача».
- високий ступінь монополізації та олігополізації українських ринків і висока ступінь тінізації економіки.
- на ряді чинників, особливо на фінансовому і на ринку нерухомості, монополізація продавця ґрунтується на низьку обізнаність споживача і недосконалості законодавства;
- в різних галузях і сферах української економіки впровадження маркетингу відбувається неоднаковими темпами, відрізняється за рівнем інтелектуалізації, інформатизації та автоматизації [1].

Отже, на закінчення слід сказати, що в багатьох високорозвинених країнах світу звички, наміри і в цілому поведінку економічних суб'єктів формує культура маркетингу, який, дослівно згідно однієї з версій, означає завоювання ринку, тобто ефективне його регулювання, правильна організація і підвищення виробництва і прибутковості. Поняття «маркетинг» є дуже складним, тому його використання і впровадження вимагає глибоких знань і правильного розуміння суті і явищ, пов'язаних з ним[5]. Доцільно було б ґрунтовно вивчити дану сферу економіки, поліпшити її функціонування, зняти всі проблеми, які гальмують і пригнічують її розвиток, оскільки саме ця діяльність допоможе нам вийти на депо вищий, прогресивний і продуктивний етап економічного розвитку нашої держави.

Література.

1. Звягінцева А. Б. Становлення та розвиток теорії і практики маркетингу в Україні [Електронний ресурс] / О.Б. Звягінцева // Економіка промисловості. - 2011 Режим доступу до журналу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/eprom/2011_53/.
2. Логвина Ю.М. Сучасні тенденції розвитку маркетингу в Україні [Електронний ресурс]. Ю.М. Логвина, Г.А. Лихачова, А.П. Михайлова - Режим доступу: http://www.rusnauka.com/14_NPRT_2011/Economics/6_86769.doc.
3. Мороз Л.А., Чухрай Н.І. Маркетинг: підручник - другий вид. - Львів: Національний університет «Львівська політехніка», Інтелект - Захід. 2002. - 244 с.
4. Хамідова А.Н. Проблеми і перспективи розвитку маркетингу в Україні [Електронний ресурс] / О.М. Хамідова, Е.В. Зіміна // Культура народів Причорномор'я. - 2009. - № 156. - С. 69-72. - Режим доступу до журналу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/knp/texts.html
5. Маркетинг [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://ru.wikipedia.org/wiki>

ВИЗНАЧЕННЯ ДЖЕРЕЛ ФІНАНСОВИХ РЕСУРІВ І МАРКЕТИНГОВИХ ЦІЛЕЙ

***ШЕБАНОВА О.О., СТАРШИЙ ВИКЛАДАЧ, АСПІРАНТ*,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІАВСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМ. ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

Прийняття оптимальних стратегічних рішень підприємством тісно пов'язано з визначенням джерел фінансових ресурсів бізнесу. В дослідженнях з цього напрямку спостерігається єдність в класифікації джерел на зовнішні і внутрішні [1], [2], [3], [4], в той же час, що стосується поділу за ознакою природи джерел, існують різні підходи.

Никонова И.А. [1] пропонує диференціацію на короткострокові (внутрішні, зовнішні) і довгострокові (внутрішні, зовнішні) джерела. Воробьов Ю.Н.[3] поділяє внутрішні джерела бізнесу на дві категорії:

* Науковий керівник – Онегіна В.М., проф., д.е.н.

доходи від реалізації продукції і доходи від реалізації майна, зовнішні джерела - на боргове і безоплатне фінансування. Ларченко А.П. [4] розглядає джерела за критерієм місця отримання.

Розгляд джерел фінансових ресурсів бізнесу підприємства нами пропонується здійснювати в наступній послідовності: з'ясування мети, обсягу, терміну фінансування; визначення головних джерел і ефективності фінансування.

Зовнішні джерела фінансових ресурсів бізнесу: кредити; займи; акції; векселі підприємства; лізинг; факторинг; дотації; пільгове оподаткування; гарантії; спеціальні програми підтримки держави.

Внутрішні джерела фінансових ресурсів бізнесу: чистий прибуток; амортизаційні відрахування; статутний капітал; резервний капітал; фонди; реструктуризація кредитної і дебіторської заборгованості, продаж активів; продаж збиткового неосновного (другорядного) бізнесу; оренда приміщень та устаткування; зниження рівня запасів; резерви наступних витрат і сплати; цільові надходження.

Формування маркетингових цілей потребує уточнення джерел ресурсів. Поняття маркетингових цілей по різному сприймається фахівцями з маркетингу, так Ф.Котлер вважає, що: «маркетингові цілі – орієнтири розвитку бізнес – одиниць» [5,с.101], Белявський І.К. вказує, що: «маркетингові цілі спрямовані на задоволення інформаційно-аналітичних потреб маркетингу» [6,с.9], Дубрович А.П. розглядає маркетингові цілі як засіб: «зменшення невизначеності, які є супутнім маркетинговим рішенням» [7,с.24], Михалева Е.П. зауважує, що маркетингові цілі спрямовані на: «визначення найбільш зручних і вигідних каналів просування товарів та послуг на ринках» [8,с.6], Макаревич А.М. в роботі [9,с.16] пропонує визначати: «маркетингові цілі підприємства як напрям її ділової активності», які складаються із: змінення споживчої бази, залучення нових клієнтів, змінення звичок споживачів товару, підвищення лояльності до товару.

Б.Фейг [10] висуває до маркетингових цілей наступні вимоги: конкретність, досяжність, узгодженість між собою, вимірність, зв'язок з часом.

Ф.Котлер підкреслює: «цілі повинні бути організовані в ієрархічну структуру - від пріоритетних до вторинних; у формулюванні цілей, де це тільки можливо, мусять бути присутні цифри; цілі мають бути реальними і послідовними» [5,с.100].

П. Дойл в роботі [11] вказує, що маркетингові цілі мають бути

узгодженими: з місією підприємства, між собою, з виконавцями. С. Крістол і П. Сілі пропонують формування маркетингових цілей здійснювати в наступній послідовності: постановка, дослідження якості, утворення дерева цілей [12].

На наш погляд, термін «маркетингові цілі» можливо формулювати наступним чином: **Маркетингові цілі** - це визначення конкретних характеристик маркетингу підприємства, на досягнення яких спрямована його діяльність.

Література.

1. Никонова И.А. Финансирование бизнеса [Текст] / И.А. Никонова; М.: Альбина Паблишер, 2003. – 197 с.
2. Бригхем Е.Ф. Основы финансового менеджмента [Текст] / Е.Ф. Бригхем; [пер. с англ.] – К.: Ника – Центр, 1997. – 1000 с.
3. Воробьев Ю.Н. Капитал предприятия, теория и практика управления [Текст] / Ю.Н. Воробьев; - Симферополь : Таврия, 2002. -364с.
4. Ларченко А.П. Оценка бизнеса. Подходы и методы [Текст] / А.П. Ларченко; Санкт – Петербург, 2008. – 59 с.
5. Котлер Ф, Келлер К. Маркетинг – менеджмент [Текст] / Ф.Котлер, К. Келлер [пер. с англ.] - СПб.: Питер, 2015. – 800 с.
6. Белявский И.К. Маркетинговые исследования [Текст] / И.К. Белявский; – М.: Московский международный институт эконометрии, информатики, финансов и права, 2004. – 414 с.
7. Дубрович А.П. Маркетинг в туризме [Текст] / А.П. Дубрович, А.С.Копанев; - М.: Новое знание, 2006. – 496 с.
8. Михалева Е.П. Маркетинг [Текст] / Е.П. Михалева;- М.: Райт, 2010. – 224с.
9. Макаревич Л.М. Маркетинг и менеджмент в России и за рубежом [Текст] / Л.М. Макаревич; М.: Вершина, 2003. – 256 с.
10. Feig B. Winning Marketing Strategie [Текст] / B.Feig; – Prentice Hall, 1999. – p.380.
11. Doyle P. Marketing, Management and Strategie [Текст] / P.Doyle, P.Stern; – John Wiley and Sons Ltd., 2002. –p. 460.
12. Cristol S.,Sealey P. Simplicity Marketing [Текст] / S.Cristol, P.Sealey; – N.Y. Simon and Schuster Inc., 2007. – p. 228.

Секція

***Фінансова система
та обліково-
аналітичне
забезпечення
виробничих та
комерційних
процесів в економіці***

КОРИСНІСТЬ ФІНАНСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ ТА ПРОФЕСІЙНЕ СУДЖЕННЯ БУХГАЛТЕРІВ

***МАРЕНИЧ Т.Г., Д.Е.Н., ПРОФЕСОР,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІАБСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

Глобалізаційні процеси, тенденції розвитку міжнародної економіки передбачають необхідність прискорення інтеграційних процесів та поступового переходу певних категорій підприємств та установ України на МСФЗ. Метою фінансової звітності, підготовленої за вимогами МСФЗ, є надання фінансової інформації про суб'єкт господарювання, який звітує, що є корисною для нинішніх та потенційних інвесторів, позикодавців та інших кредиторів у прийнятті рішень про надання ресурсів цьому підприємству. Такі рішення охоплюють придбання, продаж або утримання інструментів власного капіталу та боргових інструментів, а також надання або погашення позик та інших форм кредитів [1]. Як видно, до кола користувачів фінансової інформації не входять власники, працівники підприємства, державні, регуляторні, контролюючі органи. Проте за вимогою вони можуть отримати доступ до додаткової інформації. А управлінський персонал може отримати необхідну йому фінансову інформацію з внутрішніх джерел. Тобто, МСФЗ звітність призначено саме для тих користувачів, які за своїм статусом не можуть вимагати надання їм якоїсь додаткової інформації, окрім фінансової звітності, яка є загальнодоступною. Тому нинішні та потенційні інвестори, позикодавці та інші кредитори є першорядними користувачами, на яких спрямовані фінансові звіти загального призначення.

Важливою особливістю фінансових звітів, складених за МСФЗ, є те, що вони базуються на оцінках, судженнях та моделях, а не на точних даних. Концептуальна основа фінансової звітності встановлює концепції, що лежать в основі таких оцінок, суджень та моделей. Звичайно, завдання одержати ідеальну фінансову звітність навряд чи можна досягти у повному обсязі в короткий термін. Проте встановлення цілі, до якої слід прагнути, є надзвичайно важливою для того, щоб фінансова звітність розвивалась і її корисність зростала. При переході вітчизняних підприємств на МСФЗ нашим бухгалтерам нелегко прийняти такий підхід. Узагальнюючим результатом професійного судження бухгалтера є визначені елементи облікової політики підприємства, зокрема опис конкретних способів відображення інформації у фінансовій звітності, розкриття інформації про статті фінансової звітності, обрані виходячи із запропонованих

МСФЗ альтернатив; формат фінансових звітів за МСФЗ; робочий план рахунків тощо. МСФЗ – звітність має базуватися на фактах і дійсному стані речей, а не бути «автоматичним» наслідком облікових процедур і трансакцій [2, с. 4].

На нашу думку, якість фінансової звітності – це сукупність її властивостей, які зумовлюють здатність звітності задовольняти певні потреби користувачів відповідно до її призначення [3, с. 48]. Якісні характеристики корисної фінансової інформації деталізує концептуальна основа фінансової звітності. Вони служать орієнтирами для винесення професійного судження під час визначення корисності фінансової інформації з метою складання фінансової звітності [2, с. 5].

До основоположних якісних характеристик корисної фінансової інформації віднесено доречність та правдиве подання, до посилювальних – зіставність, можливість перевірки, вчасність і зрозумілість [1]. Дотримуючись якісних характеристик звітності, з практичної точки зору необхідно прагнути балансу між прозорістю фінансової звітності та конфіденційністю [2, с. 6].

Отже, у процесі виконання своїх функцій бухгалтери застосовують професійне судження, основою якого є спеціальні знання та професійні навички, необхідні для надання бухгалтерських послуг високої якості, підвищення прозорості та надійності фінансової звітності, що оприлюднюється. При цьому край важливого значення набуває рівень професійної компетентності, освіти, етики бухгалтерів. Підтримання професійної компетентності на високому рівні суттєво залежить від постійної актуалізації професійних знань бухгалтерів у відповідності до сучасних вимог до професії, досягнень інформаційних технологій та нормативного поля розвитку підприємництва в Україні. Потрібне сприяння та підтримка з боку керівництва стосовно навчання бухгалтерів та підвищення їх кваліфікації на основі Міжнародних стандартів освіти МФБ з урахуванням чинного законодавства та національних традицій.

Література.

1. Концептуальна основа фінансової звітності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/929_009
2. Харламова О. МСФЗ: перше знайомство та перспективи / О. Харламова // Все про бухгалтерський облік. – № 56-57. – 20.06.2014.
3. Маренич Т.Г. Якісні характеристики фінансової звітності / Т.Г. Маренич // Економіка АПК. – 2011. – №12. – С. 44-49.

ФІНАНСОВІ ДОМІНАНТИ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

***СТЕЦЬОК П.А., Д.Е.Н., ПРОФЕСОР,
ННЦ «ІНСТИТУТ АГРАРНОЇ ЕКОНОМІКИ»***

Аграрний сектор є однією з найбільш динамічних сфер національної економіки. У складних воєнно-політичних умовах він зберігає позитивний тренд росту і забезпечує створення значної частини валового внутрішнього продукту та експортної виручки держави. Незважаючи на це, нині немає достатніх підстав для занадто оптимістичного прогнозу його перспективного розвитку. Це значною мірою пов'язано із станом системи фінансово-кредитного забезпечення аграрного виробництва.

Оцінка домінуючих тенденцій у сфері фінансування господарської діяльності агроформувань свідчить про зниження його обсягів та погіршення якісної структури, які почали проявлятися з 2009 р. В останній період помітно зростає частка власних джерел формування фінансових ресурсів, при одночасному скороченні частки позикових (банківських кредитів) та залучених джерел (в основному кредиторської заборгованості).

Власні джерела фінансових ресурсів аграрних підприємств формуються переважно за рахунок чистого доходу (виручки) від реалізації продукції. З 2009 р. по 2013 р. цей показник демонстрував позитивну динаміку. У 2013 р. його консолідований обсяг становив 133,42 млрд. грн., що майже удвічі більше, ніж у 2010 р. (81,2 млрд. грн.) і на 1,22 млрд. грн. – в порівнянні з попереднім роком. Однак швидке зростання цін на матеріально-технічні ресурси промислового виробництва, що використовуються у сільському господарстві, обумовили те, що чистий фінансовий результат за цей рік навпаки – зменшився майже у двічі. У 2013 році загальна сума операційних витрат виросла до 179,6 млрд. грн., або на 7 %. При цьому рівень рентабельності операційної діяльності (без урахування бюджетних дотацій і доплат) знизився за рік з 16,2 до 8,8 %.

З огляду на ресурсну обмеженість швидкого нарощування обсягів основного виробництва й існування значного часового лагу між операційним та фінансовим циклом, такі тенденції свідчать про зниження фінансового потенціалу більшості малих та середніх підприємств галузі, а отже і фінансового забезпечення реалізації їх виробничих та інвестиційних програм.

Нарощування фінансового потенціалу підприємств аграрного

сектору пов'язане з модернізацією системи їх фінансового управління. Серед першочергових завдань у цій сфері є:

- переорієнтація виробничої та інвестиційної діяльності на стратегічний економічний розвиток шляхом технологічної модернізації виробництва й переведу його на інноваційну модель функціонування;
- широке та ефективне застосування інструментів, прийомів і методів, які дозволяють ефективно задіяти локальні фінансові механізми;
- використання нових інноваційних технологій та мультиканальних механізмів фінансування;
- формування і розвитку системи ризикозахищеності сільськогосподарських підприємств;
- створення ефективної системи моніторингу та контролю за фінансово-економічними процесами на підприємстві.

Швидка та ефективна реалізація цих заходів можлива за умови активізації державної аграрної політики та її фінансової складової, перегляду існуючих і розробки нових цільових програм державної фінансової підтримки, розширення ресурсних можливостей регіональних соціально-економічних систем та підвищення економічної самостійності місцевих органів влади.

Важлива роль у фінансовому забезпеченні аграрного виробництва належить кредитно-банківській системі. Після спаду банківської активності, пов'язаної з наслідками світової фінансової кризи, у 2010 р. поновилася її позитивна динаміка. Однак уже у 2014 р. обсяги банківських кредитів, залучених підприємствами аграрного сектора, знизився до рівня 2010 р. Одночасно відбувається якісне погіршення структури банківського кредитування: зростає питома вага «коротких» кредитів і знижується частка «довгих». Лише за 2014 р. питома вага короткострокових та середньострокових кредитів, залучених у сільськогосподарське виробництво, збільшилася відповідно на 8,3 та 2,0 пп., а довгострокових зменшилася на 10,3 пп. Це свідчить про те, що нині кредитується в основному поточна виробнича діяльність аграрних підприємств.

У 2014 р. середні процентні ставки по нових кредитах у національній валюті для агроформувань варіювали залежно від регіону від 22 до 25 %, що на 2-3 пп. вище, ніж у середньому по національній економіці. Одночасно у сільському господарстві збільшується прострочена заборгованість по кредитах комерційних банків. За період з 2010 р. по 2014 р. вона зросла на 64,4 % і склала 5,5 млрд. грн.

Останні три роки призупинені бюджетні програми часткової компенсації вартості кредитів, видаваних сільськогосподарським підприємствам.

Зростання обсягів кредитування аграрного виробництва потребує вирішення таких ключових проблем як формування національної системи фінансово-кредитного забезпечення сільського господарства, що базується на створенні спеціалізованих кредитних інститутів та елементів її інфраструктурного забезпечення. Вона повинна включати широкий набір інструментів фінансування та його консультативного супроводу; підсистеми іпотечного кредитування; зниження ризиків та здешевлення вартості кредитів, а також їх гарантування; забезпечення індивідуальних, малих та середніх сільськогосподарських товаровиробників мікрокредитами; систему кредитної кооперації.

Література.

1. Гудзь, О. Є. Модернізація банківської кредитної політики при обслуговуванні агроформувань [Текст] / О. Є. Гудзь // Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка: Економічні науки. – 2012. – Вип. 126. – С. 10-18.
2. Дем'яненко, М. Я. Оцінка кредитоспроможності агроформувань (теорія та практика) [Текст] : монографія / М.Я. Дем'яненко, О. Є. Гудзь, П. А. Стецюк. – К. : ННЦ ІАЕ, 2008. – 302 с.
3. Зеліско, І. М. Фінансові потоки агропромислових компаній [Текст] / І. М. Зеліско // Агросвіт. – 2014. – № 24. – С. 3–7.
4. Мазнев, Г. Є. Проблеми фінансового забезпечення інноваційного розвитку аграрного сектору [Текст] / Г. Є. Мазнев // Економіка АПК. – 2014. – № 9. – С. 5–14.
5. Малік, М. Й. Фінансово-кредитний механізм у розвитку аграрного підприємництва [Текст] / М. Й. Малік // Фінанси України. – 2004. – № 5. – С. 47-53.
6. Петрук, О. М. Оцінка інвестиційно-кредитного потенціалу підприємств АПК [Текст] / О. М. Петрук, І. О. Григорук // Облік і фінанси. – 2014. – № 4(66). – С. 108-114.
7. Ринкова трансформація економіки АПК [Текст] : [кол. монографія у 4 ч.] / За ред. П. Т. Саблука, В. Я. Амбросова, Г.Є. Мазнева. – Ч. 3 : Фінансово-кредитна система. – К. : ІАЕ, 2002. – 477 с.

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ ТА ПІДРЯДНИКАМИ

**БОГДАНОВИЧ О.А. СТ. ВИКЛАДАЧ,
БЕСКОРОВАЙНА В.М. СТУДЕНТКА,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА**

Питання надходження товарів та розрахунків з постачальниками за отримані товари, виконані роботи, надані послуги підприємств будь-яких форм власності, були і залишаються донині одними з найбільш актуальних, незалежно від суспільно-політичного ладу, що функціонує в окремо узятій країні і всьому світовому співтоваристві в цілому, тому що розрахунки між підприємствами і організаціями є однією з необхідних ланок розширеного відтворення, від якого залежить не тільки кінцеві результати підприємств, їхній фінансовий стан, а й економічне зростання країни в цілому шляхом підвищення ВВП [1].

Облік розрахунків з постачальниками та підрядниками є найважливішою ділянкою бухгалтерської роботи, оскільки на цьому етапі формується основна частина доходів та грошових надходжень підприємств. Розрахунки – це операції, з одного боку спрямовані на забезпечення підприємства сировиною, матеріалами, паливом, тарою, а з іншого – реалізація готової продукції [2].

Облік розрахунків потрібно розглядати в тісному зв'язку з чинними офіційними матеріалами та практикою роботи підприємств, що дає змогу уникати зайвих податкових платежів, штрафних санкцій та інших неефективних витрат.

Потрібно дотримуватись діючих правил розрахунків, не допускати їх прострочення, сприяти зменшенню дебіторської і кредиторської заборгованості [4].

Для обліку розрахунків призначені рахунки класів 1 «Необоротні активи», 3 «Кошти, розрахунки та інші активи», 5 «Довгострокові зобов'язання» і 6 «Поточні зобов'язання» [3].

В умовах впровадження ринкових механізмів, зростаючого різноманіття форм власності, охоплення приватизації різних сфер економіки України, система бухгалтерського обліку розрахунків з постачальниками і підрядниками потребує удосконалення. Для цього необхідно покращувати не лише теоретичні розробки в системі

обліку поточних зобов'язань, а й практичні впровадження. Розробити схему документування розрахунків між постачальниками та покупцями залежно від терміну та форм оплати, схему документообігу розрахунків з постачальниками на підприємстві. Це дозволить повністю розкрити облікову інформацію для ефективного управління господарською діяльністю підприємств [5].

Удосконалення існуючої в Україні системи обліку поточних зобов'язань можливе лише за умови її уніфікації, з міжнародною, але при одночасному урахуванні національних особливостей. Це дозволить повністю розкрити облікову інформацію для ефективного управління господарською діяльністю підприємств.

Також, потрібно правильно організувати аналіз та контроль розрахунків з постачальниками та підрядниками. Адже саме від аналізу і контролю та правильності його ведення шляхом інвентаризації та здійснення керівництвом управління задля інтересів підприємства, а не власних, залежить фінансовий стан суб'єкта господарської діяльності, так і визначення достовірних результатів його діяльності.

Література.

1. Біляк М.Д. Управління кредиторською заборгованістю підприємств / М.Д. Біляк // Фінанси України. – 2010. – № 12. – С. 24–36.
2. Голов С. Ф. Бухгалтерський облік в Україні: аналіз стану та перспективи розвитку: Монографія / С. Ф. Голов. – К.: Центр унормової літератури, 2009. – 522с.
3. Міценко Н. Г. Кредиторська заборгованість підприємств: проблеми, оцінки та управління / Н. Г. Міценко // Науковий вісник «Національний лісотехнічний університет України». – Вип. 22.3. – Львів. : Вид-во Національного лісотехнічного університету України, 2012. – С. 32-36.
4. Власюк Г.В. Шляхи вдосконалення бухгалтерського обліку розрахунків з постачальниками / Г.В. Власюк [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://stud24.ru/accounting/vdoskonalennya-oblku-rozrahunkv-z-postachalnikami/397238-1344000-page1.html>
5. Тесленко Т.І. Облік і аналіз поточних зобов'язань : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.09 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності)» / Т.І. Тесленко – Київ, 2011. – 21 с.

СТАН ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ ЗА ВИПЛАТАМИ ПРАЦІВНИКАМ ТА ЙОГО АВТОМАТИЗАЦІЯ

БОРИМСЬКА Д.Д., СТУДЕНТКА*,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА

В умовах ринкової економіки значна роль відводиться бухгалтерському обліку, без знання якого неможливо керувати підприємством.

Серед факторів сільськогосподарського виробництва (праця, земельні угіддя, засоби і предмети праці) вирішальне значення належить трудовій діяльності людини. В свою чергу рівень ефективності праці колективу, виробничого підрозділу, окремого працівника залежить від повноти використання фактора мотивації праці, важливими складовими якого є розмір оплати праці, тісно пов'язане з наслідками праці матеріальне стимулювання, участь у розподілі результатів господарської діяльності.

Праця є цілеспрямованою свідомою діяльністю людини в результаті якої утворюються споживчі вартості: продуктом праці є створення всіх матеріальних і духовних цінностей. Вона спрямована на здійснення процесу виробництва і на доведення продукту до споживача. Заробітна плата є винагородою, обчисленою, як правило, у грошовому виразі, який за трудовим договором власник або уповноважений ним орган виплачує працівникам за виконану ним роботу.

Основними показниками праці і заробітної плати є: чисельність робітників; фонд оплати праці; їх професії та кваліфікації; преміальні виплати; витрати робочого часу, тобто кількість відпрацьованих годин; кількість виготовленої продукції або обсяг виконаних робіт; розрахунки з кожним працівником згідно діючого законодавства.

Синтетичний облік розрахунків по оплаті праці здійснюють на активно-пасивному рахунку 66 «Розрахунки за виплатами працівникам» за субрахунками: 661 «Розрахунки за заробітною платою», 662 «Розрахунки з депонентами», 663 «Розрахунки за іншими виплатами». На першому субрахунку відображають суми нарахованої заробітної плати працівникам підприємства, які належать як до облікового, так і до необлікового складу. На другому субрахунку

* Науковий керівник – Маренич Т.Г., д.е.н., професор

відображають суми несплаченої (депонованої) заробітної плати, які перераховуються з першого субрахунку, якщо працівник з будь-яких причин в установленний термін не одержав нарахованої йому суми.

За кредитом субрахунку 661 облічують суми нарахованої заробітної плати і виплати, які не входять до фонду оплати праці. За дебетом субрахунку 661 відображають виплачені суми, включаючи вартість натуральної оплати, всі види утримань із оплати праці, депонування сум несплаченої заробітної плати.

За рахунком 66 може бути розгорнутий залишок: кредитовий, який відображає заборгованість господарства працівникам підприємства за заробітною платою, і дебетовий, що показує заборгованість працівників господарству за заробітною платою.

Удосконалення методів господарювання визначає нові вимоги до обліку, який призначений забезпечити підприємства агропромислового комплексу інформацією, що необхідна для здійснення їх виробничо-фінансової діяльності.

На підприємствах дуже часто використовують автоматизовану систему обліку. В основу автоматизації бухгалтерського обліку покладено принцип безперервної обробки облікової інформації.

Синтетичними й аналітичними регістрами бухгалтерського обліку при автоматизованій формі є машинограми. Здійснюється повна автоматизація збору передачі, систематизації, й обробки інформації.

Сучасна комп'ютерна форма бухгалтерського обліку базується на використанні персональних комп'ютерів та обчислювальних мереж. Практичне її застосування залежить від набору технічних засобів і вибору організаційних форм її використання.

Стратегічна мета сучасної реформи оплати праці в економіці України полягає у забезпеченні ефективного матеріального стимулювання розвитку виробництва, в переході від старих форм та систем оплати праці до нових (сучасних – таких як безтарифна оплата праці), ліквідація заборгованості з виплати заробітної плати, недопущенням подальших затримок виплат, підвищенням загальної величини оплати праці відповідно до кінцевих результатів виробництва, зменшенням диференціації в заробітках, зростанням реальних доходів працівників.

Література.

1. Гаркавін Р. Розрахунки з оплати праці / Р.Гаркавін //Школа бухгалтера. – 2007. - №7. – С. 22-27.

2. Маренич Т.Г.: Бухгалтерський облік в агроформуваннях / Т.Г. Маренич // Бухгалтерія в сільському господарстві. - 2007. - № 2. - С. 18-20.

3. Ніколашин А.О. Реформування комп'ютеризації бухгалтерського обліку в сільському господарстві / А.О. Ніколашин // Бухгалтер і комп'ютер. - 2008. - № 4. – С. 28-31.

4. Олексенко Т. Нарахування і виплата заробітної плати при різних системах оплати праці / Т. Олексенко // Бухгалтерський облік і аудит. – 2005. – №4. – С. 28-39.

5. Сопко В.П. Бухгалтерський облік: Навч. Посібник / В. Сопко. – [3-тє вид., перероб. і доп.]. – К.: КНЕУ, 2000. – 578 с.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

***ГІРЖЕВА О.М., К.Е.Н.,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

Поняття фінансова система, як і будь-яка система, являє собою сукупність взаємопов'язаних елементів, що мають однорідні ознаки. Отже, фінансова система – це комплекс фінансових підсистем, елементів та компонентів, які, взаємодіючи, утворюють нову інтегративну цілісність.

Сьогодні фінансова система, у найбільш узагальненому вигляді, відображає організаційну складову використання фінансів, стан та рівні організації фінансових відносин в економіці. Це найбільш широке за своїм економічним змістом після фінансів економічне поняття.

Ефективність економіки, формування та реалізація фінансово-економічної політики держави значною мірою залежать від рівня організації (управління) фінансової системи. Належна організація фінансової системи, у свою чергу, залежить від адекватного розуміння сутності самої системи, її особливостей, проблем та завдань, що є характерними для фінансової сфери.

Від оптимального функціонування фінансової системи країни залежить забезпечення фінансовими ресурсами різних сфер суспільного життя. Найбільшої ефективності фінансова система держави досягає тоді, коли налагоджена та законодавчо закріплена

діяльність кожної її ланки.

Як відмічає О.В. Коваленко, для української фінансової системи характерною особливістю або відмінністю є фінансова нестабільність, ознаками якої є:

- високі темпи інфляції;
- споживчий попит, зумовлений зростанням державних соціальних трансфертів та споживчого кредитування;
- непередбачуваність коливань курсу національної валюти та поява тенденцій до його девальвації, що посилює загрозу виникнення валютної кризи в умовах постійного негативного сальдо поточного рахунку платіжного балансу;
- перманентне зростання дефіциту поточного рахунку платіжного балансу;
- високий рівень доларизації національної економіки;
- нестабільність та завищення відсоткових ставок за банківськими кредитами;
- стрімке нарощування частки зовнішнього боргу як держави, так і корпоративного сектора економіки;
- збереження незначної частки державної власності за стрімкого зростання іноземного капіталу в структурі статутного капіталу банків;
- висока частка збиткових підприємств;
- значний рівень податкової заборгованості та заборгованості по заробітній платі;
- значні коливання основних індикаторів фондового ринку України;
- постійна напрута на ринку нерухомості тощо [1].

А.М. Безгубенко вважає, що фінансова система України в сучасному її вигляді істотно відрізняється від фінансових систем інших країн наступним чином:

- у розподілі (розмежуванні) фінансових ресурсів. Пріоритет віддано загальнодержавним фінансам;
- фінансова діяльність державних підприємств не зовсім і не завжди асоціюється з принципами підприємницької діяльності;
- недержавний сектор економіки розвинутий недостатньо;
- про фінанси домашніх господарств донедавна в Україні мова взагалі не велася [2].

Отже, фінансова система України, що є частиною світової фінансової системи, повинна бути організаційно та фінансово стійкою, наділена такими рисами, як стабільність, ефективність, незалежність та конкурентоспроможність. Натомість на практиці

жодної з названих вище рис не досягнуто і тому фінансова система України поки що не здатна виконувати своє призначення при найменших коливаннях, збуреннях та фінансових шоках. Вважаємо, що держава повинна знайти оптимальний підхід до реструктуризації, керувати розвитком і забезпечувати стабільність всієї системи. Створення ефективно діючої фінансової системи передбачає постійну роботу держави як у сферах права, в тому числі й адміністративного примусу до виконання закону, так і у сферах формування інституціональних основ фінансових відносин [3].

Те, що фінансова система виступає як взаємопов'язаний організм, означає, що сутність фінансової системи спрямована не тільки до сутності часткового, складових елементів, а й до їх взаємодії. Тим самим сутність фінансової системи впливає на склад і сутність її елементів.

В Україні фінансова система поки що не вирішує складних господарських, соціальних завдань. Саме тому створення ефективної фінансової системи потребує нових наукових досліджень, глибокого аналізу причин і наслідків створення та використання фондів фінансових ресурсів.

Література.

1. Коваленко О.В. Розвиток фінансової системи України в умовах глобалізаційних процесів. /Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук. - Львів – 2014.
2. Безгубенко Л.М. Фінансова наука і практика періоду трансформацій / Л.М. Безгубенко // Фінанси України. – 2010. – №4. – С. 12-16.
3. Карпінський Б.А., Герасименко О.В. Основи збалансованості фінансової системи держави // Фінанси України. – 2012. – №1. – С. 77-79.
4. Опарін В.М. Фінансова система України (теоретико-методологічні аспекти) / В.М. Опарін – К. : КНЕУ, 2005. – 240 с.
5. Стукало Н.В. Глобалізація та розвиток фінансової системи України // Фінанси України. – 2012. – №5. – С. 29-35.
6. Фінансова реструктуризація в Україні: проблеми і напрями: монографія / В. Федосов, В. Опарін, С. Львовчкін; ред. В.М. Федоров; Мін-во освіти і науки України, КНЕУ. – К. : КНЕУ, 2002. – 387 с.
7. Фінансова система України : навчальний посібник / М. І. Карлін. – К. : Знання, 2007. – 324 с. – (Вища освіта ХХІ століття).

РОЛЬ АУДИТУ В ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ ДЕБІТОРСЬКОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ

***ГІРЖЕВА О.М., К.Е.Н., ЛАПТЕВА А.І., СТУДЕНТКА,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

В умовах постійної та складно прогнозованої зміни зовнішнього середовища і внутрішніх умов здійснення господарської діяльності існує висока ймовірність виникнення загроз, реалізація яких може призвести до появи ознак кризового стану, а надалі і банкрутства значної частини вітчизняних підприємств.

Дебіторська заборгованість є невід'ємною складовою операційної діяльності підприємства, яка здатна активно впливати на об'єм і структуру грошової маси, платіжного обороту, швидкість обігу коштів. Різне збільшення дебіторської заборгованості і її частки в поточних активах може свідчити про необачну кредитну політику підприємства стосовно покупців або про збільшення обсягу продажів, або неплатоспроможність і банкрутство частини покупців. З іншого боку, підприємство може скоротити відвантаження продукції, тоді рахунки дебіторів зменшаться.

Довготривале неповернення дебіторської заборгованості викликає дефіцит грошових ресурсів, що відповідно здатне знизити фінансову активність підприємства.

Важливим завданням управління грошовими потоками є ефективне управління дебіторською заборгованістю, яке спрямоване на оптимізацію обсягів дебіторської заборгованості та забезпечення її своєчасної інкасації.

Саме аудит дебіторської заборгованості є тим засобом, що може визначити її достовірне відображення у фінансовій звітності, сприяти підвищенню якості зібраної інформації, прозорості та достовірності даних щодо розрахункових операцій, пов'язаних з реалізацією готової продукції, товарів робіт та послуг.

Проведення аудиту дебіторської заборгованості є надзвичайно актуальним питанням, оскільки це стимулює підприємство до більш ретельного та регулярного проведення інвентаризації дебіторської заборгованості, до активного проведення заходів щодо стягнення заборгованості з неплатників через арбітраж.

Ринок аудиту та аудиторських послуг в Україні сьогодні вимагає

не тільки надання висновку щодо достовірності даних та правильності відображення в бухгалтерському обліку. Сучасні умови господарювання вимагають від управлінців приймати виважені рішення, що базуються на конкретних розрахунках, аналізі та прогнозах. Тому левову частку замовлень на аудиторські послуги становлять саме послуги щодо аналізу фінансового стану підприємства, стану грошових розрахунків, їх оптимізації в тому числі і стану дебіторської заборгованості.

Метою аудиту дебіторської заборгованості є підтвердження достовірності, повноти, реальності і законності відображення дебіторської заборгованості в обліку і фінансовій звітності підприємства.

Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість» визначає методологічні принципи формування в бухгалтерському обліку інформації про дебіторську заборгованість та її розкриття в фінансовій звітності, а тому перевірка дотримання цих принципів є основною складовою частиною аудиту дебіторської заборгованості [1].

Запорукою якісного аудиту дебіторської заборгованості, втім як і інших аспектів аудиторської перевірки, є правильно проведене його попереднє планування, вибір адекватної стратегії та складання детального плану даного сектору аудиту. Важливою є програма аудиторської перевірки та вибору аудиторських процедур, доречних в кожному конкретному випадку аудиту заборгованостей.

В процесі аудиту повинні бути вирішені наступні основні задачі [2]:

- перевірка дотримання порядку документального відображення виникнення дебіторської заборгованості;
- підтвердження наявності внутрішнього контролю за відсутністю викривлення даних при відображенні показників на рахунках бухгалтерського обліку та фінансової звітності;
- підтвердження відповідності оформлених бухгалтерських операцій діючим нормативним актам, перевірка наявності інвентаризації розрахунків відповідно до облікової політики підприємства та вимог законодавства;
- перевірка своєчасності списання безнадійної дебіторської заборгованості.

Отже, ефективне управління дебіторською заборгованістю підприємства залежить передусім від можливості отримати та використати за прямим призначенням якісну інформацію про стан та

зміну розміру дебіторської заборгованості. Задоволення інформаційних потреб користувачів – суб'єктів економічної безпеки – є головним завданням обліково-аналітичної системи, а її достовірна оцінка – є головним завдання аудиту. Якісне проведення аудиту дебіторської заборгованості є гарантією для користувачів фінансової звітності щодо достовірності, реальності, повноти та законності наведеної інформації про неї. Від прийнятих сьогодні рішень аудитора залежить стан та перспективи розвитку підприємства завтра.

Література.

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість» / [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua>
2. Волянчук І. А. Облікові та податкові аспекти аудиту безнадійної дебіторської та кредиторської заборгованості // Аудитор України – 2013. - №8. - С.27-35.
3. Білик М.Д. Управління дебіторською заборгованістю підприємств // Фінанси підприємств. - 2010 - № 12. – С. 24-36.
4. Коблянська О.І. Методологічні аспекти обліку та аудиту дебіторської заборгованості // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка, 2005. - №77-78. – С. 28-34.
5. Закон України від 16.07.1999 № 996- XIV «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» / [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua>.

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ ПІДПРИЄМСТВА

***ГРЖЕВА О.М, К.Е.Н., ТЕНИЦЬКА В., СТУДЕНТКА,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

Система бухгалтерського обліку є основою усього інформаційного забезпечення системи управління господарською одиницею. Саме така функція обґрунтовує та підтверджує причини виникнення обліку як такого. Поряд із бухгалтерським обліком існує й економічний аналіз. У поєднанні їх можна назвати системою обліково-аналітичного забезпечення управління підприємством.

Апріорі обліково-аналітичне забезпечення присутнє на будь-

якому підприємстві, що веде бухгалтерський облік згідно із законодавством України, але нерідко рівень такого забезпечення не є достатнім для повноцінного інформаційного забезпечення управління діяльністю.

Бухгалтерський облік фіксує і накопичує синтетичну (узагальнюючу) та аналітичну (деталізовану) бухгалтерську облікову інформацію про діяльність господарюючого суб'єкта за певний період. Вона містить відомості про активи організації, про стан майна, джерела його утворення, про зобов'язання, відносини з контрагентами, про формування фінансових результатів, про прибуток та його використання тощо. Бухгалтерська облікова інформація формується на таких стадіях виявлення, вимірювання, реєстрація, накопичення, узагальнення.

С.М. Залузіна, дослідивши поняття обліково-аналітичної інформації стверджує, що складова «аналітична» в ньому має два основних значення. З однієї сторони, аналітична інформація - частина облікової інформаційної сукупності, яка відповідає вимозі аналітичності. При цьому аналітичні облікові показники є підмножиною множини облікових показників. З іншої - аналітична інформація представляє собою вид економічної інформації, отриманої із облікової інформації в результаті дії функцій управління: аналіз і синтез. В такому випадку, приходять до висновку С. М. Залузіна, множина обліково-аналітичної інформації є об'єднанням множини облікових показників (в тому числі аналітичних облікових показників) і аналітичних показників (тобто показників, отриманих у результаті дії управлінських функцій аналіз і синтез) [1].

Оскільки аналітичні дані є основою для економічного обґрунтування стратегічних рішень, зокрема, раціоналізації виробництва, оптимізації перспектив розвитку економіки та підприємства тощо, великого значення набуває дослідження ступеня аналітичності інформації. В загальному виді під аналітичністю інформації слід розуміти її адекватність вимогам і завданням економічного аналізу.

Аналітичність даних бухгалтерського обліку є нічим іншим як деталізацією даних, які містяться у ньому і їх групування за важливими економічними ознаками. А. М. Кузьмінський теж стверджує, що під аналітичною інформацією перш за все слід розуміти результативні показники, необхідні при проведенні аналізу, для отримання таких показників використовують різну економічну інформацію (показники): облікову, планову, оперативну [2].

Обліково-аналітичне забезпечення – це процес підготовки обліково-аналітичної інформації, забезпечення її кількості та якості. Таким чином, поняття обліково-аналітичного забезпечення постає у двох значеннях:

- 1) діяльність, пов'язана зі збором, реєстрацією, узагальненням, збереженням, передачею та аналітичним опрацюванням інформації;
- 2) забезпечення системи управління відповідною кількістю необхідної якісної інформації.

Метою обліково-аналітичного забезпечення має стати поснадання процедур бухгалтерського обліку й економічного аналізу формування інформації такого характеру: історичного, що узагальнює результати діяльності; аналітичного, що передусє прийняття обґрунтованого управлінського рішення [3].

Одним із найважливіших показників, який відображає рівень ефективності виробничої діяльності підприємства, його конкурентоспроможність, стан продуктивності праці та фінансового благополуччя, є прибуток. Саме прибуток є джерелом розширеного відтворення виробництва, зростання ринкової вартості підприємства та добробуту його власника, основним спонукальним мотивом підприємницької діяльності. Втім, власників капіталу цікавить не тільки факт отримання прибутку, але й створення передумов для його максимізації. Тому, важливого значення набуває проблема розробки та впровадження дієвої системи управління прибутком підприємства.

Управління прибутком - це процес розробки, прийняття та виконання управлінських рішень, а також контроль за їх виконанням з питань формування, розподілу та використання прибутку на підприємстві. Ефективність управлінської системи в цілому, на нашу думку, залежить передусім від якості інформаційної бази, яку збирає, обробляє та надає користувачу бухгалтерський облік.

Формування системи обліково-аналітичного забезпечення управління прибутком підприємства є процесом цілеспрямованого підбору відповідних інформаційних показників облікового і необлікового характеру, які будуть використані для планування, аналізу і прийняття оперативних управлінських рішень.

Завдання обліково-аналітичного забезпечення сучасного суб'єкта господарювання полягають у пошуку раціональних співвідношень між категоріями часу, ризику та кінцевими результатами діяльності, рівнем ресурсного забезпечення і можливостями примноження та ефективного використання потенціалу розвитку підприємства. При цьому має забезпечуватися фінансова стійкість і

висока інвестиційна привабливість підприємства [4].

Названі інформаційні показники повинні відображати не тільки загальні обсяги діяльності, обсяги і структуру доходів та витрат, але і містити дані про фактори впливу на них, зокрема, про елементи вибраної облікової політики, події після звітної дати, які впливають на фінансові результати діяльності, вплив інфляції на результативні показники і т.д. Такі дані повинні міститися у внутрішній звітності, пояснювальній записці до фінансової звітності і в нефінансових звітах підприємства. Основне призначення цих інформаційних показників в системі управління прибутком полягає в необхідності чіткого відслідкування факторів впливу на величину прибутку і направлення її розподілу для розробки (коректування) концепції розвитку підприємства, орієнтованої на зростання його ринкової вартості.

Відповідно, основна задача управління прибутком в рамках названої концепції полягає в гармонізації інтересів власників, держави і найманого персоналу з розподілу прибутку і визначення пріоритетних напрямків його використання [5].

Отже, щоб мати належне інформаційне забезпечення системи управління прибутком суб'єкта господарювання, доцільно сформулювати комплекс завдань для досягнення ефективного обліково-аналітичного забезпечення реалізації управлінської функції:

- розробити критерії та порядок оцінки якості інформації, яка створюється у системі бухгалтерського обліку та економічного аналізу;
- розробити методику оцінки якості облікового циклу та процесу аналітичної обробки облікової інформації;
- встановити порядок генерування необхідної управлінню кількості даних у системі обліку та порядок подальшої трансформації облікових даних в аналітичну інформацію.

Література.

- 1.Залузіна С. М. Аспекти підвищення ролі учетно-аналитической информации в системе управления организацией : монография / С. М. Галузіна. – СПб. : Знание, 2006. – 392 с.
- 2.Кузьминский А. Н. Учетная и аналитическая информация в объединении / Анатолий Николаевич Кузьминский. – К. : Вища школа, 1979.- 96 с.
- 3.Бухгалтерський управлінський облік: Підручник для студентів спеціальності «Облік і аудит» вищих навчальних закладів / За ред. проф. Ф.Ф. Бутинця. – Житомир: ПП «Рута», 2006. – 832 с.

4.Пархоменко О. В. Інформаційно-аналітичне забезпечення процесу прийняття рішень в системі науково-технічної інформації : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.02.02 «Економіка та управління науково-технічним прогресом» / О.В. Пархоменко. – Київ, 2006. – 24 с.

5.Пилипенко А. А., Пилипенко Д. А. Технологія формування обліково-аналітичного забезпечення управління витратами в системі стратегічного розвитку підприємств // Проблеми економіки – 2010 – № 3. – С. 76–83.

УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК В ІНФОРМАЦІЙНІЙ СИСТЕМІ ПІДПРИЄМСТВА

***Гусєва Н.І., Демченко О.В., студентки*,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

Управлінський облік – це галузь (область) знань, котра необхідна кожному, хто займається підприємництвом.

Перехід до ринкової економіки вимагає від організацій значного збільшення обсягу інформації, яка виникає як всередині підприємства, так і за його межами. З боку зовнішніх організацій також виникає певний інтерес або до діяльності цього підприємства, або до результатів його діяльності. Збільшується обсяг інформації про попит на випускаючу продукцію, можливості збуту продукції при певних умовах і вимогах, матеріально-технічне забезпечення виробництва цієї продукції, про основне виробництво, технічну підготовку виробництва, про затрати на виробництво і ефективність випуску певних виробів і т.п. [2]. По відношенню до конкретного підприємства це може бути різноманітна інформація. По більшості підприємств інформаційні потреби приблизно однакові і здебільшого вони мають економічний зміст.

Економічна інформація представляє собою такий вид інформації, котра послідовно і повно відображає виробничо-

* Науковий керівник - Маренич Т.Г, д.е.н., професор

господарську діяльність підприємства. Економічна інформація поділяється на наступні види:

- планова інформація містить дані для вибору дій, котрі можуть бути прийняті в майбутньому. Основний зміст планово-економічної інформації складає техніко-економічне і оперативно-виробничче планування. Планом може бути охоплена діяльність будь-якого структурного підрозділу і підприємства в цілому;

- нормативно-довідкова інформація є зв'язною ланкою між іншими видами економічної інформації. Склад нормативно-довідкової інформації визначається типом виробництва, номенклатурою і складністю випускаючих виробів, технологією і організацією виробництва, внутрівиробничим поділом праці, рівнем розвитку внутрішніх господарських зв'язків. Ці ознаки є основними при використанні методів техніко-економічного і оперативно-виробничого планування, обліку виробництва, методів обліку затрат на виробництво і калькулювання собівартості продукції;

- облікова інформація, як і інші види економічної інформації, має загальні риси, принципи і об'єкти з нормативно-довідковим і планово-економічним видами. Облікова інформаційна система має наступні стадії: збір, зміна первинних даних, реєстрація, передача в обчислювальні центри або апарат управління для обробки, обробка даних для оперативного управління, накопичення і групування даних по потоках і певних принципах, формування зведеної інформації і проведення розрахунків, які використовуються в аналітичному і синтетичному обліку, складання внутрішньої і зовнішньої звітності [1, 3].

Управлінський облік використовує оперативну (первинну) інформацію незалежно від її кількісного виміру, наприклад, відгуки покупців про якість продукції. Однак більша частина первинної інформації не задовольняє запити керівників. Так, головного конструктора не займають питання про те, скільки заробив сьогодні або тиждень назад якийсь робочий механічного цеху. Він зацікавлений в підсумкових даних: повністю або ні задоволена його заявка на матеріали, яка сума виділена бюджетом підприємства на роботи, пов'язані з зміною конструкції виробу або освоєнням нових продуктів [5].

Отже, розвиток концепції управлінського обліку, яка відповідала б сучасним проблемам управління, очевидно, полягає у поєднанні та вдосконаленні планування, фінансового обліку, контролю та аналізу, результатом якого має стати формування інформації для прийняття управлінських рішень. Система управління забезпечує планування, організацію, контроль і регулювання для успішного здійснення діяльності підприємства, а управлінський облік обслуговує всі ці процеси необхідною інформацією.

Отже, на вимоги часу на перехресті багатьох сфер діяльності виникла нова галузь знань та практичної діяльності, яка називається управлінським обліком. Завдяки сучасним комунікаційним технологіям різко зросли інформаційні потоки, можливості оперативної роботи з великими масивами інформації. З метою координації та підготовки необхідної інформації для управління є доцільним виділення управлінського обліку з системи обліку підприємства. Від якості інформації, її корисності, а також повноти задоволення потреб користувачів у прийнятті управлінських рішень залежить їх якість. Показником її високого рівня є здатність підприємства вистояти в жорстокій конкурентній боротьбі [4].

Література.

1. Бутинець Ф.Ф. Організація бухгалтерського обліку: Підручник. / Ф.Ф Бутинець. – Житомир; ЖГП, 2002. – 592 с.
2. Бухгалтерський управлінський облік: Підручник для студ. спец. 8.050106 "Облік і аудит" вищих навч. закл. 2-е вид., перероб. і доп. . / Бутинець Ф.Ф., Давидюк Т.В., Малюга Н.М., Чижевська Л.В. – Житомир: ПП. "Рута" 2002. – 480 с.
3. Голов С.Ф. Управленческий учет: Учебник / С.Ф Голов – К.: Либра, 2004. – 576 с.
4. Друри К. Введение в управленческий и производственный учет / К. Друри – М.: Аудит, 2003. – 1072 с.
5. Лишпиленко О.В. Бухгалтерський управлінський облік. Навчальний посібник / О.В. Лишпиленко – Київ: "Центр навчальної літератури" 2004. – 254 с.

КОНТРОЛЬ І АУДИТ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ ЯК СКЛADOVA ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ

**ДОБРОНОС Т.М., СТУДЕНТКА*,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА**

Важливою складовою обліково-аналітичної системи, об'єктом обліку та аудиту, фактором ефективності виробничого процесу є запаси, які займають вагоме місце в складі оборотних активів будь-якого підприємства. Виробничі запаси на підприємстві є основою його господарської діяльності. Визначення поняття запасів, порядок їх оцінки та визнання, відображення в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності відображено в П(С)БО 9 «Запаси» [1].

Відповідно до даного Положення, запаси – це активи, які утримуються для подальшого продажу за умов звичайної господарської діяльності; перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва; утримуються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг, а також управління підприємством.

Метою аудиту запасів є висловлення аудитором думки про те, чи відповідає інформація щодо руху і залишків запасів на підприємстві в усіх суттєвих аспектах нормативним документам.

Об'єктами аудиту запасів є: групи запасів, кількісне та якісне приймання запасів від постачальників, а також при внутрішньому переміщенні між підрозділами підприємства, матеріально відповідальними особами, складами та виробництвом[4].

Провівши оцінку системи внутрішнього контролю суб'єкта господарювання, аудитор переходить до складання плану проведення аудиту, в якому зазначається перелік аудиторських процедур, виконавець процедури і період перевірки.

Програма аудиторської перевірки обліку операцій із запасами суб'єкта господарювання повинна включати дослідження стану збереження матеріальних цінностей, нормування витрат та оприбуткування, правильність оцінювання покупних матеріальних цінностей, використання запасів на виробництві, перевірка операцій з МПП.

* Науковий керівник – Гіржева О.М., к.е.н., доцент

В процесі аудиторської перевірки, необхідно з'ясувати:

- яка первинна документація використовується на підприємстві, чи відповідає вона затвердженім формам;
- чи зберігається на підприємстві порядок оформлення довіреностей на отримання матеріалів зі складу постачальника і транспортної організації;
- чи здійснюється контроль за зберіганням і використанням довіреностей та їх списанням на підприємстві;
- чи здійснюється контроль на складі та у бухгалтерії підприємства за правильністю і своєчасністю оприбуткування вантажів на підставі прибуткових документів;
- чи приймаються на тимчасове відповідальне зберігання окремі партії матеріальних запасів, які перебувають у процесі лабораторного дослідження;
- чи встановлено на підприємстві порядок оформлення відповідними документами внутрішнього переміщення матеріальних запасів;
- чи зберігається на підприємстві встановлений порядок оформлення операцій щодо відпущення матеріальних запасів на підставі договорів, накладних, товарно-транспортних накладних, податкових накладних;
- чи вжито заходів для забезпечення контролю за зберіганням матеріальних цінностей. Для цього необхідно встановити, чи призначені наказом керівника по підприємству матеріально відповідальні особи, які відповідають за зберігання матеріальних цінностей, чи укладені з ними договори про повну матеріальну відповідальність;
- чи створені умови матеріально відповідальним особам для забезпечення зберігання матеріальних запасів, чи є приміщення, де зберігаються матеріальні запаси, шафи, сейфи тощо;
- чи обладнані приміщення пожежно-охоронною сигналізацією;
- чи призначена наказом керівника підприємства постійно діюча комісія для проведення перевірки зберігання і списання матеріальних запасів;
- чи проводяться на підприємстві інвентаризація і вибіркові перевірки за зберіганням матеріальних запасів, чи оформлені їх результати; яких заходів ужито до винних у разі виявлення нестачі матеріальних запасів, у якому стані перебувають ваговимірні прилади.

При цьому досліджується: повнота оприбуткування запасів за даними бухгалтерського обліку; їх відповідність за кількістю та якістю за даними приймальних документів і складених матеріально відповідальними особами; повнота оприбуткування запасів, які надійшли без супровідних документів; норми витрат сировини і матеріалів на виробництво та їх дотримання; примітки до фінансової звітності та інша інформація [5].

Таким чином, запаси – це складна категорія, центральною ознакою якої для цілей управління є розуміння запасів як величини грошових коштів, вкладених в ці активи. Від ефективного управління запасами безпосередньо залежать фінансові результати діяльності підприємства. Тому аудитору необхідно оцінити діючу систему управління запасами на підприємстві та зробити відповідні висновки та надати рекомендації щодо її оптимізації, що буде сприяти збільшенню економічних вигод діяльності підприємства.

Література.

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» / Наказ Міністерства фінансів України від 20.10.1999 р. №246 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99>
2. Про аудиторську діяльність: Закон України від 22.04.1993р. № 3125-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3125-12>
3. Савченко В. Я. Аудит / В. Я. Савченко. – К. : КНЕУ, 2002. – 326 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ukrkniga.org.ua/ukrkniga-text/books/_book-728.htm
4. Гордієнко Н. І. Аудит, методика і організація : навч. посібник [для студентів економічних спеціальностей] : У 2 частинах. Частина 2. / Гордієнко Н. І., Харламова О. В., Карпенко М. Ю. – Харків : ХНАМГ, 2007. – 294 с.
5. Бардаш С. Предмет і об'єкт контролю як галузі наукових знань і практичної діяльності / С. Бардаш // Бухгалтерський облік і аудит. – 2008.

МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ І РОЗПОДІЛУ ПРИБУТКУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ

КОПЕЙКА А. Ю., СТУДЕНТКА,
**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА**

Прибуток — це та частина виручки, яка залишається після відшкодування всіх витрат на виробничу й комерційну діяльність підприємства.

Характеризуючи перевищення надходжень над витратами, прибуток виражає мету підприємницької діяльності і береться за головний показник її результативності (ефективності).

Прибуток є основним джерелом фінансування розвитку підприємства, удосконалення його матеріально-технічної бази, забезпечення всіх форм інвестування. Уся діяльність підприємства спрямується на те, щоб забезпечити зростання прибутку або принаймні стабілізацію його на певному рівні.

Залежно від формування та розподілу виокремлюють кілька видів прибутку. Насамперед, розрізняють загальний прибуток і прибуток після оподаткування. Загальний прибуток — це весь прибуток підприємства, одержаний від усіх видів діяльності, до його оподаткування та розподілу. Такий прибуток інакше називають балансовим. Прибуток після оподаткування, тобто прибуток, який реально поступає в розпорядження підприємства, має поширену у вітчизняній літературі та практиці назву — чистий прибуток [1].

У процесі формування прибутку відображаються всі сторони виробничо-господарської діяльності підприємства: рівень використання основних і оборотних коштів (капіталу), технології, організації виробництва і праці. Абсолютна величина прибутку показує результати зниження собівартості та зростання обсягу реалізованої продукції [2].

Механізм формування прибутку – прибуток формується шляхом складання надходжень доходів надійшли на підприємство, та вирахування з них відповідних витрат і відрахувань.

Розрахунок прибутку та відрахувань з прибутку виробляється в такий спосіб:

* Науковий керівник – Даниленко В. В., асистент

1. Виручка від продажу товарів продукції, робіт послуг;
2. Податок на додану вартість – непрямий податок, форма вилучення до бюджету частини доданої вартості, яка створюється на всіх стадіях процесу виробництва товарів, робіт і послуг та вноситься до бюджету у міру реалізації;
3. Акцизи – один з видів непрямого податку, який встановлюється переважно на предмети масового споживання (тютюн, вино тощо);
4. Інші обов'язкові платежі з виручки;
5. Виручка нетто від продажу;
6. Собівартість проданих товарів, продукції, робіт, послуг;
7. Валовий прибуток – різниця між виручкою від реалізації товару і собівартістю реалізованої продукції; Обчислюється до вирахування витрат, нарахування заробітної плати, податків і процентних платежів;
8. Комерційні витрати;
9. Управлінські витрати;
10. Прибуток від продажів;
11. Сальдо операційних доходів-витрат;
12. Сальдо позареалізаційних доходів-витрат;
13. Збитки минулих років;
14. Прибуток (збиток) до оподаткування – балансовий прибуток, відкладені податкові активи;
15. Відкладені податкові зобов'язання;
16. Поточний податок на прибуток ($14 \times \text{ставка податку, зараз } 20\%$);
17. Чистий прибуток – частина балансового прибутку підприємства, який залишається в його розпорядженні після сплати податків, зборів, відрахувань і інших обов'язкових платежів до бюджету. Чистий прибуток використовується для збільшення оборотних коштів підприємства, формування фондів і резервів, і реінвестицій у виробництво.

При розподілі прибутку виходять з наступних принципів:

1. Першочергове виконання фінансових зобов'язань перед бюджетом;
2. Прибуток, який залишився в розпорядженні господарюючого суб'єкта, розподіляється на накопичення і споживання у відповідності з економічно обґрунтованими пропорціями.

Орієнтиром для встановлення співвідношення між накопиченням і споживанням повинні бути стан виробничих фондів і конкурентоспроможність продукції, яка випускається. У процесі розподілу чистого прибутку господарюючий суб'єкт має право самостійно визначити спосіб розподілу прибутку.

Розподіл чистого прибутку може бути здійснений за допомогою утворення спеціальних фондів: фонду накопичення, фонду споживання і резервних фондів або шляхом безпосереднього розподілу чистого прибутку за окремими напрямками. У першому випадку господарюючий суб'єкт повинен додатково скласти кошториси витрачання фондів споживання і накопичення у вигляді доповнення до фінансового плану. У другому – розподіл прибутку відбивається у фінансовому плані.

Фонд накопичення використовується на науково-дослідні, проектні, конструкторські та технологічні роботи, розробку та освоєння нових видів продукції, технологічних процесів, на витрати, пов'язані з технічним переозброєнням і реконструкцією, погашення довгострокових позик і сплату відсотків по них, сплату відсотків по короткострокових позиках понад сум, що відносяться на собівартість продукції, приріст оборотних коштів, витрати на проведення природоохоронних заходів, внески в якості внесків засновників у створення статутного капіталу інших організацій, внески спілкам, асоціаціям, концернам, до складу яких входить господарюючий суб'єкт тощо.

Фонд споживання використовується на соціальний розвиток і соціальні потреби. За рахунок нього фінансуються витрати по експлуатації об'єктів соціально-побутового призначення, що перебувають на балансі господарюючого суб'єкта, будівництво об'єктів невиробничого призначення, проведення оздоровчих та культурно-масових заходів, здійснюється виплата премій за виконання особливо важливих виробничих завдань, надання матеріальної допомоги, надбавок до пенсій, компенсація працівникам подорожчання вартості харчування в їдальнях і буфетах і т. п.[3].

Принципи розподілу прибутку можна сформулювати наступним чином:

- прибуток, одержуваний підприємством в результаті виробничо-

господарської та фінансової діяльності, розподіляється між державою і підприємством як суб'єктом господарювання;

- прибуток для держави надходить до відповідних бюджетів у вигляді податків і зборів, ставки яких не можуть бути довільно змінені. Склад і ставки податків, порядок їх обчислення і внесків до бюджету встановлюються законодавчо;

- величина прибутку підприємства, який залишився в його розпорядженні після сплати податків, не повинна знижувати його зацікавленості в зростанні обсягу виробництва і поліпшення результатів виробничо-господарської та фінансової діяльності;

- прибуток, який залишається в розпорядженні підприємства, в першу чергу, направляється на нагромадження, що забезпечує його подальший розвиток, і тільки в іншій частині – на споживання.

На підприємстві розподілу підлягає чистий прибуток, тобто прибуток, який залишився в розпорядженні підприємства після сплати податків та інших обов'язкових платежів. З неї стягуються санкції, що сплачуються до бюджету і деякі позабюджетні фонди. У сучасних умовах господарювання держава не встановлює будь-яких нормативів розподілу прибутку, але через порядок надання податкових пільг стимулює спрямування прибутку на капітальні вкладення виробничого та невиробничого характеру, на благодійні цілі, фінансування природоохоронних заходів, витрат з утримання об'єктів і закладів соціальної сфери та інше [4, 5].

Література.

1. <http://readbookz.com/books/1.html> – Економіка підприємств (2001) Формування та використання прибутку.
2. Кейлер В.А. Економіка підприємства – Москва-Новосибірськ: ИНФРА-М-НГAEiY, 2000. – 132 с
3. Дробозіна Л. А., Окунева Л. П., Андросова Л. Д. Фінанси. Грошовий обіг. Кредит. М.: Фінанси, 1999. – 479 с.
4. Фінанси підприємств: Навчальний посібник: Курс лекцій / За ред. д.е.н., проф. Г. Г. Кірейцева. – Київ: ЦУЛ, 2002. – 268 с.
5. Партин Г. О., Загородній А. Г. Фінанси підприємств: Навч. посіб. – [2-ге вид., перероб. і доп.]. – К.: Знання, 2006. – 379 с.

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ВЕДЕННЯ ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

**КРАСНОЖОН О. В., СТУДЕНТ*,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА**

Для формування ринкової економіки в Україні необхідне виробництво конкурентоспроможної продукції та її реалізація на внутрішньому та зарубіжних ринках. Одночасно основною передумовою здійснення господарської діяльності більшості підприємств є достатній обсяг та раціональне використання виробничих запасів. Вирішення проблеми ефективного розвитку та зростання виробничого потенціалу господарських підприємств потребує створення системи управління виробництвом, в основу якої має бути покладено формування інформації про виробничі запаси підприємства. Тому розробка та впровадження основних напрямів підвищення ефективності господарської діяльності підприємств передбачає вдосконалення обліку і контролю виробничих запасів, які забезпечують менеджерів і керівників належною інформацією для прийняття управлінських рішень.

Загальні питання обліку виробничих запасів висвітлені у працях відомих вітчизняних учених – економістів. Значну увагу їм приділяли Ф. Ф. Бутинець, Б. І. Валусь, С. Ф. Голов, Л. В. Жилкіна, З.В. Гуцайлюк, М. В. Кужельний, В. І. Єфіменко, Г. Г. Кірейцев, В.Г. Лінник, В. С. Рудницький, Н. М. Ткаченко, В. В. Сопко, П.С. Смоленюк [2]. Проте питання обліку виробничих запасів на підприємствах залишаються актуальними та потребують подальшого вивчення.

Головною передумовою успішного здійснення виробничого процесу, як основної ланки діяльності господарського суб'єкта, є наявність і раціональне використання виробничих запасів.

Залишаються все ще невирішеними питання щодо вдосконалення документації оперативного та аналітичного обліку виробничих запасів, особливо нагальною постає проблема автоматизації їх обліку. Вирішення цих питань полягає в розробці основних напрямів і конкретних рекомендацій з удосконалення методики обліку виробничих запасів, в їх оцінці при вибутті, методики проведення аналізу ефективного використання виробничих запасів, а

* Науковий керівник –Миренци Т.Г., д.е.н., професор

також посиленні інформаційної та контрольної функцій обліку в управлінні виробництвом [3].

Аналізуючи в цілому діяльність підприємства з обліку виробничих запасів, можна виокремити наступні негативні аспекти: низький рівень оперативності інформаційного забезпечення управління виробничими запасами підприємств; невідповідний рівень контролю та оперативного регулювання процесів утворення запасів; обмеженість контролю використання виробничих запасів тощо [2].

Вирішення цих проблем потребує оновлення системи отримання інформації про виробничі запаси, використання нетрадиційних для вітчизняної облікової практики підходів щодо ефективного їх використання та оптимізації результатів діяльності підприємства через застосування принципів і методів бухгалтерського обліку.

Підвищити оперативність інформаційного забезпечення управління виробничими запасами підприємств можна шляхом запровадження інформаційних технологій обробки економічної інформації; удосконалення системи автоматизації обліково-аналітичних робіт в управлінні виробничими запасами та обґрунтування раціональних методів проведення інвентаризації виробничих запасів; необхідно забезпечити чітку організацію обліково-контрольних процедур руху запасів підприємств (застосування прийомів обліку за центрами відповідальності, заходів контролю та оперативного регулювання процесів утворення запасів).

Підсумовуючи, можна стверджувати, що реалізація перелічених напрямів удосконалення обліку запасів підприємством призведе до значного підвищення результативності його фінансово – економічної діяльності. Вирішення комплексу суперечливих та дискусійних питань обліково-аналітичного управління виробничими запасами є актуальним для більшості підприємств.

Література.

1. Малюга Н.М. Шляхи удосконалення оцінки в бухгалтерському обліку: Теорія, практика, перспективи / Н.М. Малюга. – Житомир: ЖІТІ, 2007. – 384 с.
2. Приймачок О. М. Облік виробничих запасів і аналіз ефективності їх використання: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.06.04 / О.М. Приймачок; Київ. нац. екон. ун-т. – К., 2005. – 19 с.
3. Поплюйко А. М. Облік і аналіз використання виробничих запасів: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.06.04 / А. М. Поплюйко; Київ. нац. екон. ун-т. – К., 2003. – 17 с.

ЕКОНОМІЧНИЙ ЗМІСТ МАЛОЦІННИХ ТА ШВИДКОЗНОШУВАНИХ ПРЕДМЕТІВ

***КУЗЬМИНЬСЬКА О.О., СТУДЕНТКА*,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

Для здійснення господарської діяльності підприємств всіх форм власності та галузей економіки використовують цілий ряд ресурсів: трудових, матеріальних, фінансових, які діють в тісному взаємозв'язку, адже без достатньої кількості фінансових ресурсів неможливий вплив трудових ресурсів на матеріальні, що в кінцевому результаті дає новий продукт розвитку господарюючого суб'єкта. В сукупності ресурсів підприємства вагома частка належить матеріальним ресурсам – засобам та предметам праці, в результаті поєднання яких здійснюється процес виробництва підприємства [4].

Особливої актуальності набуває проблема подальшого вдосконалення методики бухгалтерського обліку малоцінних та швидкозношуваних предметів (МШП), які є складником ресурсів підприємства та використовуються протягом не більше одного року або нормального операційного циклу, якщо він більше одного року.

Питання обліку МШП на підприємствах мають дискусійний характер, про що свідчить наявність проблем, пов'язаних з правильністю відображення на рахунках бухгалтерського обліку надходження МШП та зміни їх вартості в процесі експлуатації, правильність віднесення до витрат, нарахування зносу та списання МШП. Не буде перебільшенням стверджувати, що головною причиною помилок у відображенні надходження МШП є нестабільність та неоднозначність трактування законодавчої бази в Україні [3].

Термін «МШП» означає активи підприємства, котрі утримуються для споживання при виробництві продукції, виконанні робіт та наданні послуг, а також при управлінні підприємством. МШП визначається як актив у тому випадку, коли існує ймовірність, що підприємство отримає в майбутньому економічні вигоди, пов'язані з їх використанням, та їх вартість може бути достовірно визначена. Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про МШП і розкриття її у фінансовій звітності визначають

* Науковий керівник — Маренич Т.Г., д.е.н., професор

положення(стандарт)бухгалтерського обліку 9 «Запаси» [1].

Виділення зі складу основних засобів оборотних МШП у особливу групу, не дивлячись на такий же характер їх використання на підприємстві, як і основних засобів, зумовлено двома причинами. По – перше, таке виділення очищує категорію основних засобів від усякого роду дрібних предметів, коли є можливість легко їх замінити іншими, з невеликим, як правило, терміном служби. У складі основних засобів при такому виділенні з їх складу МШП залишаються предмети, що утворюють виробничо-технічну базу підприємства. По – друге, таке виділення дає можливість підприємству купувати (поновлювати) МШП за рахунок своїх оборотних коштів таким же чином як і матеріали, в той же час, як основні засоби поновлюються шляхом капітальних вкладень за рахунок спеціального фінансування.

Таким чином, за своїм характером МШП аналогічні основним засобам, а з точки зору порядку їх придбання – матеріалам.

В цілому малоцінні засоби праці поділяють на дві групи: одна належить до запасів (які відповідно відображаються в складі запасів у другому розділі активу балансу «Оборотні активи»), а друга частина до складу «Малоцінних необоротних матеріальних активів» (які, в свою чергу, відображаються в першому розділі активу балансу «Необоротні активи» в складі основних засобів) [5].

Особлива увага до МШП викликана тим, що вони мають принципову розбіжність з іншими виробничими запасами, йдеться про те, що при їх використанні (експлуатації) не відбувається їх зменшення (зникнення) так, як це, наприклад, відбувається з матеріалами, сировиною чи паливом. МШП до кінця їх використання (експлуатації), як правило, своїх якостей не втрачають і зовні майже не змінюються (пластиковий стілець до кінця експлуатації так і залишиться пластиковим стільцем, звісно, якщо він не зламається).

Для МШП характерна багаторазова участь у виробництві та збереження натуральної (речової) форми. Однак необхідно пам'ятати, що будь-які предмети, що купуються для подальшого продажу, до МШП не належать і обліковуються як товари [2].

П(С)БО 9 передбачено, що з метою бухгалтерського обліку запаси включають: МШП, які використовуються не більше одного року або одного операційного циклу, якщо він більше року.

Віднесення предметів до основних засобів і МШП впливає на трудомісткість обліку та собівартість продукції. Синтетичний і аналітичний облік основних засобів більш трудомісткий порівняно з обліком МШП. При віднесенні об'єктів до МШП підприємства мають

значний вибір варіантів списання їх вартості на витрати виробництва та обігу, а, отже, й управління собівартістю продукції. Цим пояснюється зацікавленість підприємств у віднесенні більшої кількості предметів до МПП.

Література.

1. П(С)БО 9 "Запаси", наказом Міністерства фінансів України від 20.10.1999р. №246 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua>.

2. Маренич Т.Г. Бухгалтерський облік в агроформуваннях: підручник; за ред. В.Я. Амбросова/ Т.Г. Маренич. – [2-е вид., допов. і перероб.]. – К.: ВД "Професіонал", 2005. – 896 с.

3. Олійчук М.Ф. Бухгалтерський облік на підприємствах. / М.Ф. Олійчук. - К.: 2005. - С. 55-96.

4. Загородній А.Г. та ін. Бухгалтерський облік та аудит підприємницької діяльності / А.Г. Загородній. – Львів: Державний університет "Львівська політехніка", 2005.

5. Косміна Р.М. Бухгалтерський облік: Навчальний посібник / Р.М. Косміна. - Київ: Вища школа, 2003. - 174 с.

АУДИТ – ЕФЕКТИВНА СКЛАДОВА КОНТРОЛЮ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

***ЛИМАРЕНКО А.В., СТУДЕНТКА*,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

Система обліково-аналітичного забезпечення відіграє важливу роль у функціонуванні системи управління підприємством, забезпечуючи взаємодію різних структур підрозділів та реагуючи на зміни внутрішнього та зовнішнього середовища.

Основними завданнями обліково-аналітичної системи підприємства є:

- аналіз діяльності підприємства за відповідними напрямками;
- облік господарських операцій за цільовими напрямками на базі

* Науковий керівник – Гіржева О.М., к.е.н., доцент

бухгалтерського обліку з додаванням нефінансових показників;

- контроль за використанням матеріальних та нематеріальних ресурсів, за правильним відображенням усіх господарських операцій на етапах планування, обліку та за достовірністю аналітичних даних;
- планування діяльності підприємства, зокрема господарських операцій; видів діяльності: операційної, інвестиційної, фінансової, податкової; центрів відповідальності та підприємства загалом;
- формування аналітичних бюджетів як джерел акумулювання планової, облікової та аналітичної інформації.

Саме на завданні контролю хотілось би акцентувати увагу. Контроль за використанням матеріальних та нематеріальних ресурсів, за правильним відображенням усіх господарських операцій на етапах планування, обліку та за достовірністю аналітичних даних є важливою частиною обліково-аналітичної системи підприємства. Одним із способів контролю є аудит.

Аудит – перевірка даних бухгалтерського обліку і показників фінансової звітності суб'єкта господарювання з метою висловлення незалежної думки аудитора про її достовірність в усіх суттєвих аспектах та відповідність вимогам законів України, положень (стандартів) бухгалтерського обліку або інших правил (внутрішніх положень суб'єктів господарювання) згідно із вимогами користувачів.

Якщо характеризувати суть аудиту, то варто розглянути його у розрізі внутрішнього та зовнішнього.

Внутрішній аудит – організована на економічному суб'єкті в інтересах його власників і регламентована його внутрішніми документами система контролю над дотриманням установленого порядку ведення бухгалтерського обліку й надійності функціонування системи внутрішнього контролю.

Основними об'єктами внутрішнього аудиту є вирішення окремих функціональних завдань управління, розробка й перевірка інформаційних систем підприємства. Об'єкти внутрішнього аудита можуть бути різними залежно від особливостей економічного суб'єкта й вимог його керівництва або власників. Внутрішній аудит – невід'ємна частина управлінського контролю підприємства; він може бути й незалежним, тобто безпосередньо підпорядковуватися не виконавчому органу підприємства, а зовнішнім засновникам. Внутрішній аудит необхідний головним чином для запобігання втрат ресурсів і здійснення необхідних змін усередині підприємства.

Зовнішній аудит виконують аудиторські фірми за договорами із замовником, підприємством, відповідно до цих договорів замовник надсилає аудиторській фірмі замовлення, в якому визначає конкретні питання для вирішення аудитором. Питання ці стосуються перевірки стану фінансово-господарської діяльності за даними бухгалтерського обліку, балансу, звітності.

При цьому аудит визначає відповідність такої діяльності законодавству, а також достовірності і відображення в системі бухгалтерського обліку і звітності, надає різні послуги щодо удосконалення бухгалтерського обліку і контролю діяльності, консультації, рекомендації.

Політика аудиту являє собою модальний контроль (огляд, оцінка тощо) за діяльністю підприємства. Але, знаходячи порушення, вказуючи на них, аудитори визначають шляхи їх усунення. Тобто аудит крім простої констатації фактів першого порядку (наприклад, підтвердження фінансової звітності та фінансової політики підприємства) вже опосередковано контролює ступінь ефективності управління.

Отже, аудит дає змогу не тільки здійснювати контроль за використанням матеріальних та нематеріальних ресурсів, за правильним відображенням усіх господарських операцій на етапах планування, обліку та за достовірністю аналітичних даних, а й сформувати детальну аналітично-облікову оцінку підприємства і значно підсилити і оптимізувати управлінські рішення.

Література.

- 1.Голянчук Н. Обліково-аналітичне забезпечення як важлива складова управління підприємством / Н.В. Голянчук // Зб. наук. праць Тернопільського національного економічного університету «Економічний аналіз». – 2010. – № 3 (157), ч. 2.
- 2.Закон України «Про аудиторську діяльність» від 22.04.93 р. N 3125-ХІІ, зі змінами і доповненнями.
- 3.Редько О. Якість аудиторських послуг: філософія та міфологія. – Бухгалтерський облік і аудит. – 2009 р. - №1. – С. 46-47.
- 4.Редько О. Професійний аудит в Україні. Інтродукція. – Бухгалтерський облік і аудит. – 2009 р. - №7. – С. 33-38.
- 5.Аудит .Основи державного, незалежного професійного та внутрішнього аудиту: Підручник / За ред. проф. Немченко В.В., Редько О.Ю. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 540 с.

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ: ЯКЕ РОЗУМІННЯ Є ВІРНИМ?

**ЛИТВИНОВ А.І., К.Е.Н., ДОЦЕНТ,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА**

За своєю сутністю, економічні науки належать до царини суспільних наук. Сам термін «економіка» веде своє походження від давньогрецьких слів «дім» (οἶκος) та «закон» (νόμος). І перше, і останнє без людини та суспільства неможливо навіть уявити. Разом із тим, загальне поширення економічних процесів, їх повторюваність, характер перебігу є підґрунтям для висновків про об'єктивний характер і таких процесів, і самої економічної науки. Очевидно, що, економіка сьогодні виходить далеко за межі домашнього господарства та стає мета-наукою, що поєднує в собі суб'єктивне і об'єктивне, конкретне і абстрактне, суспільне і природознавче, кількісне і якісне. Одним із результатів такого поєднання є категорійний апарат, що його запозичує економічна наука із тих галузей знань, до яких вона звертається по допомогу, щоб дістатись до сутності явищ із якими має справу.

Поняття фінансово-економічного механізму. Тут є очевидним характерне для економічної науки поєднання конкретного і абстрактного. Адже механізми (від грецького – μηχανή), у звичному розумінні є цілком конкретними системами, які складаються із елементів, що функціонують у взаємодії. Іншим перекладом грецького μηχανή є «машина». В абстрактному розумінні, яке саме і запозичила до свого арсеналу економічна наука, механізмом може бути сукупність об'єктів, що працюють у взаємодії. В цьому контексті синонімом економічного механізму є поняття державної машини, яка також складається не з гвинтиків, ременів та коліщат, а з цілком конкретних нормативів і людей що їх виконують та примушують до цього інших. Саме так, наприклад, розумів його Ф. Енгельс ще в далекому 1891 році [1]. А отже, витoki такого широкого вжитку у вітчизняній економічній науці посилок до різноманітних механізмів, слід шукати в працях К. Маркса та його прибічників, твори яких декілька поколінь поспіль визначали у нас єдину вірну точку зору із усіх питань, пов'язаних із економічною теорією.

Перекидаючи місток до нашого часу, зауважимо, що всі відомі нам визначення також тлумачать економічний механізм як сукупність

певних елементів. Але щодо того, що ж це за елементи – точки зору розбігаються. Так, наприклад, методи, способи, форми та інструменти впливу на економічні процеси включає до складу економічного механізму Г. Я. Ільницька [2], методи та важелі – О. А. Галич [3, с. 30] та І. І. Циглик [4, с. 5], лише тільки методи – М.А. Пессель [5], стимули та важелі (Й. С. Завадський [6, с.81]). Цікавим зауваженням до останнього є те, що в римлян стимулом (stimulus) слугувала загострена палиця, якою підганяли скотину. Звичайно, що палиця може бути використана як важіль. В результаті отримуємо механізм, в якому знаходяться самі лише важелі. П. Т. Саблук вважає, що економічний механізм - це сукупність важелів і регуляторів [7]. А А. М. Поддєрьогін, взагалі отожднює механізм із системою управління [8].

Разом із цим, важливо зауважити наступне. Для економічних систем характерно, що самі по собі вони жодної мети мати не можуть. Мета їх функціонування визначається людиною, що формує відповідну систему та керує її роботою. Без мети економічна система не зможе функціонувати, в перспективі, прийде в занепад і буде зруйнована. А це означає, що розглядати економічний механізм без мети є помилкою.

Тепер щодо контекстів. В економічних працях можна зустріти багато механізмів: господарський, економічний, фінансово-економічний тощо. При спробі розібратись, які ж елементи включили плановні автори до своїх механізмів, очевидно, що вони є подібними та відрізняються лише за контекстом. А отже, уточнення аспекту, в якому розглядається відповідний механізм, дозволяє його конкретизувати і тому є виправданим. Точно так є виправданим і уточнення рівня, на якому узагальнюється робота відповідного механізму: галузі підприємства, підприємства, галузі економіки, економіки в цілому тощо. Адже насправді, коли складові частини механізму вірно визначені, взаємодії – налагоджені, то і механізм буде працювати ефективно на будь-якому рівні. Саме ця теза лежить в основі концепції масштабування інновацій, коли вони спочатку впроваджуються на рівні «пілотних» проектів із наступним їх поширенням (в разі успіху такого «пілотного» проекту) до потрібного рівня: підприємства, корпорації, галузі тощо.

Таким чином, приходимо до визначення фінансово-економічного механізму, як сукупності складових частин (людського та фінансового капіталу, інших ресурсів, нормативів, знань, технологій тощо), що функціонують у взаємодії та підпорядковуються певній меті.

Література.

1. Маркс К. Введение к работе К. Маркса “Гражданская война во Франции” [Текст] / Карл Маркс, Фридрих Энгельс // Сочинения. – Москва : Госполитиздат, 1962. – Т. 22. – С. 189–201.
2. Ільницька Г.Я. Формування фінансово-економічного механізму управління підприємством [Текст] / Г.Я. Ільницька // Науковий вісник. Український державний лісотехнічний університет: Збірник науково-технічних праць. – 2004. – № 14.7. – С. 291–294.
3. Галич О.А. Внутрішній економічний механізм підприємства [Текст] / О. А. Галич. – Полтава : РВВ ПДАА, 2005. – 298 с.
4. Циглик І.І. Внутрішній економічний механізм підприємства [Текст] / І. І. Циглик. – Івано-Франківськ : ІМЕ, 2000.
5. Антонов, Н. Г. Денежное обращение, кредит и банки [Текст] / Н.Г. Антонов, М.А. Пессель. – Москва : Финстатинформ, 1995. – 272 с.
6. Завадський Й.С. Управління сільськогосподарським виробництвом у системі АПК [Текст] / Й. С. Завадський. – Київ: Вища школа, 1992. – 367 с.
7. Саблук П.Т. Економічний механізм АПК у ринковій системі господарювання [Текст] / П. Т. Саблук // Економіка АПК. – 2007. – № 2. – С. 3-11.
8. Поддєрьогін, А.М. Фінансовий менеджмент [Текст] / А.М. Поддєрьогін ; Під ред. кер. кол. авт. і наук. ред. А.М. Поддєрьогін. – Київ : КНЕУ, 2005. – 535 с.

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА

***МАЛІЙ О.Г., к.е.н, доцент,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

Від раціонального формування фінансових ресурсів залежить не лише платоспроможність підприємства, а й ефективність усієї його господарської діяльності. Скрутний фінансовий стан більшості сільськогосподарських підприємств вимагає постійного пошуку

ефективних джерел фінансового забезпечення, оптимізації їх складу та структури [3,4].

Різні аспекти формування і використання фінансових ресурсів досліджуються широким колом видатних науковців-аграрників. Серед цих досліджень виділяються праці О. Гузь, М. Дем'яненко, Г. Мазнева, П. Саблука, П. Стецюка, А. Чупіса. Поряд з тим, питання фінансового забезпечення виробничої та інвестиційної діяльності підприємств залишаються актуальними.

Метою статті є дослідження складових фінансового забезпечення, проведення моніторингу основних його тенденцій, оцінка впливу аграрної політики на фінансове забезпечення сільськогосподарських підприємств.

Головною особливістю функціонування сучасного організаційно-економічного механізму сільськогосподарських товаровиробників є те, що вони функціонують в основному за рахунок власних джерел. Але внаслідок збитковості аграрного сектору, обсяг сформованих власних засобів не задовольняє потреби у фінансових ресурсах. Значна частка у складі джерел фінансування припадає на кредиторську заборгованість, заробітну плату працівників, податкові платежі тощо [1].

Специфіка сільськогосподарського виробництва – нерівномірність вивільнення і вкладання грошових коштів протягом року, зумовлює необхідність залучення зовнішніх джерел для підтримання ефективної діяльності підприємства. Потужним зовнішнім джерелом фінансового забезпечення сільськогосподарського підприємства є банківський кредит [6].

Кредитування підприємств агропромислового комплексу у 2005-2015 роках мало циклічний характер. Так, у тренді можна виділити три періоди. Один з 2005 по 2008 рік, коли обсяги наданих кредитів зросли майже удвічі (з 10,4 до 20,1 млрд. грн.), другий з 2009 по 2011 рік, обсяги кредитування зменшились, але мали позитивну динаміку (з 6,8 до 14,9 млрд. грн.), і третій - з 2012 по 2015 рік обсяги кредитування агровиробників зменшились (з 13,5 до 9,4 млрд. грн.) і наблизились до рівня 2005 та 2010 років [7].

Частка пільгових кредитів у 2005-2008 році коливалась від 75 до 54% від загального обсягу отриманих кредитів, 61-28% у 2009-2011 році, у 2012-2015 роках частка пільгових кредитів суттєво зменшилась і

коливалась від 10 до 2,7% від загального обсягу використаних кредитів. Кількість підприємств, які скористалися програмами зменшилась з 10870 у 2005 році до 630 підприємств у 2015 році [7].

Середні процентні ставки по кредитах, наданих сільськогосподарським підприємствам варіювали від 17,4% у 2005-му, 17,6% у 2012-му до 24-26% у 2015-му році [8].

Потенційні можливості доступу агровиробників до банківських кредитів визначається наступними чинниками – вартістю кредитних ресурсів комерційних банків, наявністю надійного забезпечення, спроможністю позичальника повернути основну суму боргу і відсотки за користування ним, а також виконати умови кредитного договору.

На сьогодні банки активно фінансують середній сегмент агропромислового сектора України. Виявляється це як в класичному кредитуванні поточної діяльності (закупівлю мінеральних добрив, ПММ, запчастин), авалюванні векселів, випущених сільгоспідприємствами (закупівля засобів захисту рослин, насіння та ін.), так і у наданні лізингу на закупівлю сільгосптехніки, транспортних засобів та обладнання.

При фінансуванні, як для позичальників банку, так і для компаній агросектору, вимоги залишаються високими. Наявність твердого забезпечення, відмінної платоспроможності, позитивної кредитної історії, доброї репутації на ринку - все це є необхідним для визначення параметрів фінансування, котрі задовольнили би потреби потенційних позичальників.

Нинішня ситуація у сфері фінансово-кредитного забезпечення аграрного виробництва вказує на необхідність пошуку нових альтернативних джерел фінансування [9].

Серед інструментів небанківського фінансування, які використовують аграрії розглянемо наступні.

Великі компанії надають перевагу залученню прямого фінансування від материнських структур із-за кордону, а також іноземних банків, які кредитують агропідприємства через своїх українських дочірніх компаній [2].

Більш доступні шляхи отримання коштів для аграрів – розстрочки і товарні розписки. Практика розстрочки популярна серед виробників та постачальників сільськогосподарської техніки. Її використовують «UVC», «Белагро», Titan Machinery. «Тітан», так продає

і уживанні сільгоспмашини. Період розстрочки – 6-12 місяців, перший внесок -20-30%.

Товарні кредити частіше зустрічаються у компаній, які реалізують посадковий матеріал, добрива та інші витратні матеріали. Таку схему активно використовують «Ерідон», «Монсанто Україна», «Сингента». Суть такого кредиту, в тому, що підприємство подає в кінці року постачальнику заявку на наступний сезон, підписує договір, вносить 30% ціни у вигляді авансу і до квітня йому постачають насіння чи добрива. Розрахуватись необхідно до початку збирання врожаю. Що важливо, додаткова застава в даному випадку не потрібна. Але перед підписанням договору, виробник проходить досить серйозний аудит з боку постачальника.

Для тих, хто бажає отримати бюджетну підтримку, існують форвардні контракти Державної продовольчо-зернової корпорації України. Дана структура фінансує під заставу майбутнього врожаю. Напередодні посівної аграрії подають заявки, корпорація розраховує ціну, по якій вона готова викупити зернові і виділяє кошти.

Основними фінансовими проблемами аграрного сектора залишаються [5,6]:

- недостатність кредитного забезпечення. Питома вага кредитних ресурсів, спрямованих комерційними банками в сільське господарство складає менше 1% від ВВП країни, в той час як частка продукції сільського господарства у структурі ВВП перевищує 18%;

- висока вартість кредитних ресурсів. Вартість кредитних ресурсів для сільськогосподарських товаровиробників сьогодні становить 24-26%, це більше ніж для суб'єктів інших видів діяльності - 22- 23 %;

- неефективність державної підтримки галузі. Кошти виділяються, як правило, без ув'язки з технологічними потребами, як правило в кінці року, що створює передумови для їх нецільового використання;

- фінансова нестабільність і збитковість багатьох сільськогосподарських підприємств, низька кредитоспроможність та інвестиційна привабливість підприємств галузі, недостатність надійного забезпечення. У загальній вартості майна сільськогосподарських підприємств понад 76% припадає на необоротні активи, переважну частину яких становлять основні засоби, які є неліквідними через високий рівень (70-80%) зносу та моральну застарілість.

Відає, основними напрямками стабілізації механізму кредитування сільськогосподарських підприємств мають стати розробка комплексу заходів з боку держави і кредитно-банківської системи, спрямованих на розвиток системи взаємодії з аграрним сектором економіки: збільшення бюджетних асигнувань, раціональне використання бюджетних коштів, залучення іноземних кредитів, зниження процентних ставок для сільськогосподарської галузі, враховуючи швидкість обороту капіталу, зі збереженням середньої ставки загалом у народному господарстві.

Література.

1. Гудзь О.Є. Фінансові ресурси сільськогосподарських підприємств: Монографія / О.Є. Гудзь. – К.: ННЦ ІАЕ, 2007. – 578 с.
2. Деньги. Газета №21(311).-5-8 ноября 2015. (Електронний ресурс).-Режим доступу: <http://www.dengi.ua>.
3. Мазнев Г.Є. Проблеми фінансового забезпечення інноваційного розвитку аграрного сектору / Г.Є.Мазнев // Економіка АПК. 2014.-№9. – С. 5-13.
4. Малій О.Г. Методичний підхід щодо визначення ефективності банківського кредитування / О.Г.Малій //Економіка і управління. Науково-практичний журнал. - 2006. - №5. – С. 102-106
5. Малій О.Г. Оцінка фінансового забезпечення агроформувань / О.Г. Малій //Вісник харківського національного технічного університету сільського господарства: Економічні науки. - Харків:ХНТУСГ, 2015. Вип.161. - С.227-232
6. Малій О.Г. Фінансово-кредитні відносини в АПК:[монографія] /О.Г. Малій. – Харків: ХНТУСГ, 2008. – 210 с.
7. Матеріали офіційного сайту Міністерства агрополітики і продовольства України (Електронний ресурс). - Режим доступу: <http://minagro.gov.ua>.
8. Матеріали офіційного сайту Національного банку України (Електронний ресурс). - Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>.
9. Стецюк П.А. Механізми та інструменти фінансово-кредитного забезпечення аграрного виробництва / П.А. Стецюк// Вісник харківського національного технічного університету сільського господарства: Економічні науки. - Харків: ХНТУСГ, 2015. Вип. 162. - С. 40-48.

КРЕДИТОСПРОМОЖНІСТЬ ПОЗИЧАЛЬНИКІВ ЯК ОСНОВНИЙ КРИТЕРІЙ ФОРМУВАННЯ КРЕДИТНИХ ВІДНОСИН

***МАЛІЙ О.Г., К.Е.Н., ДОЦЕНТ, ГУСЕВА Н.І., СТУДЕНТКА,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

Необхідність кредиту обумовлена передусім закономірностями кругообігу капіталу в процесі відтворення. Відомо, що джерелом кредиту виступають тимчасово вільні грошові ресурси, які обов'язково повинні бути повернуті для виконання притаманних йому функцій в економічній системі. Позичена вартість повинна здійснити кругообіг в процесі відтворення й повернутись назад кредитору. Сучасний кредитний ринок не реагує на потребу в коштах не забезпечених кредитоспроможністю позичальника [2].

Сучасна література приділяє велику увагу питанням визначення кредитоспроможності клієнта, прогнозуванню своєчасного повернення кредиту.

Аналіз сучасних трактовок визначення поняття «кредитоспроможність», дозволив зробити висновок, що серед економістів немає єдиного підходу до визначення даного поняття та чіткого розмежування між категоріями «кредитоспроможність» і «платоспроможність». Засвоєння змісту поняття «кредитоспроможність» та її головних рис стане теоретичною передумовою для наукового розуміння проблеми в цілому [2,3].

По-перше, більшість українських та російських авторів характеризують дане поняття наступним чином: український науковець Л.О. Примостка визначає, що «під кредитоспроможністю позичальника розуміють здатність юридичної чи фізичної особи повністю і в зазначені терміни виконати всі умови угоди»[6].

Російські професори В.І. Колесніков та Л.П. Кролівецька кредитоспроможність визначають як «наявність в позичальника передумов, можливостей отримати кредит та повернути його в строк» [1].

Положення про порядок формування та використання банками України резервів для відшкодування можливих втрат за активними банківськими операціями, затверджено Постановою Правління НБУ

№23 від 25.01.2012 року формулює визначення так: «Кредитоспроможність – наявність у боржника (контрагента банку) передумов для проведення кредитної операції і його спроможність повернути борг у повному обсязі та в обумовлені договором строки» [5].

Кредитоспроможність позичальника визначається кредитною установою з метою зниження ризиків на повернення кредиту, саме тому оцінка кредитоспроможності позичальника є комплексною оцінкою бізнесу позичальника з метою визначення надійності ним отримання прибутку, який є джерелом повернення кредиту. Комплексність оцінки кредитоспроможності позичальника досягається включенням у систему оцінки як оцінки стану платоспроможності позичальника на основі показників платоспроможності підприємства, розрахованих за його фінансовою звітністю, так і якісних показників кредитоспроможності.

Під платоспроможністю підприємства розуміють його здатність своєчасно розрахуватись за усіма поточними зобов'язаннями, включаючи повернення позик [7]. Платоспроможність підприємства забезпечується достатнім рівнем чистого прибутку та оцінюється високою ліквідністю балансу у сукупності зі стабільно позитивними показниками платоспроможності. Рівень платоспроможності оцінюється самим суб'єктом господарювання під час систематичного аналізу фінансового стану підприємства.

Для кількісної оцінки платоспроможності залучаються абсолютні та відносні показники фінансового стану підприємства, які розраховуються за даними балансу і звіту про фінансовий результат роботи підприємства. Абсолютні показники фінансового стану позичальника, які бере до уваги кредитор, повинні надати інформацію про достатність грошового потоку позичальника здійснювати виплати з позики. До таких показників належить:

- показник чистих оборотних активів (робочого часу) як різниця між оборотними активами та поточними зобов'язаннями, тобто це показник фінансування поточної діяльності власним та довгостроковим капіталом, що характеризує можливість розширення операційної діяльності підприємства, а відтак і збільшення прибутковості;

- показники прибутковості (чистий прибуток, прибуток до оподаткування, прибуток від операційної діяльності, чистий грошовий

потік, чистий грошовий потік від операційної діяльності).

Відносні показники діяльності позичальника характеризують:

- стан активів підприємства (показники ліквідності, платоспроможності, майнового стану);
- задовільність структури фінансового капіталу підприємства (показники фінансової стійкості);
- достатність рівня прибутковості (показники рентабельності та самофінансування);
- ефективність використання оборотних активів (показники ділової активності).

Кредитний ризик кредитора дещо більший ніж це випливає з показників платоспроможності і для реальної оцінки надійності позичальника залучаються також якісні показники кредитоспроможності. Глибина оцінки окремого позичальника за якісними критеріями залежить від розміру та терміну кредиту.

Якісними показниками кредитоспроможності є загальна характеристика позичальника, яка включає оцінку за напрямками:

- надійність позичальника у поверненні попередніх кредитів за кредитною історією);
- перспективи діяльності на ринку з позиції конкурентоздатності продукції;
- якість виробничого менеджменту в частині вибору стратегічних рішень по розвитку виробництва та здатності пристосування до ринкових умов;
- якість кадрового менеджменту в частині забезпеченості підприємства кваліфікованим персоналом та плинності кадрів;
- оцінка стабільності внутрішнього середовища підприємства.

В Україні критерії оцінки кредитоспроможності підприємства – позичальника визначаються кожним комерційним банком самостійно на основі розробленої системи оцінки позичальника, але всі існуючі системи оцінки побудовані на виправданих часом методах роботи банків розвинених країн та на універсальних рекомендаціях НБУ з оцінки кредитоспроможності.

Основні недоліки існуючих вітчизняних методик оцінки кредитоспроможності підприємства, такі як [4]:

- орієнтація на проведення ретроспективного аналізу фінансово-господарської діяльності позичальника, відсутність в методиках фінансового прогнозу;

– відсутність системи середньогалузевих значень фінансових коефіцієнтів, так система нормативних значень коефіцієнтів, які використовуються при визначенні класу позичальника, не враховують специфічні особливості сільськогосподарської галузі;

– методики вітчизняних банків, направлені на аналіз фінансових показників (платоспроможність, ліквідність, рентабельність) не завжди враховують не фінансову інформацію (кредитна історія позичальника, рівень менеджменту, відповідальність та репутація керівника) та її вплив на якість потенційної позики.

Структура показників оцінки кредитоспроможності потребує обґрунтування та корегування їх порогових значень. Необхідним є включення додаткових критеріїв оцінки, таких як не фінансові (якісні) чинники, а також оцінювання майбутньої кредитоспроможності позичальника.

Література.

1. Банковское дело: Учебник / [В.И. Колесников, Л.П. Кроливецкая и др.]; под ред. проф. В.И. Колесникова, проф. Л.П. Кроливецкой. - [4-е изд.; перераб. и доп.]. - М.: Финансы и статистика, 1999. – 464 с.

2. Малій О.Г. Кредитоспроможність позичальника: особливості аграрної сфери / О.Г.Малій // Економіка АПК. – 2004. – №5. – С. 89-98.

3. Малій О.Г. Методичний підхід щодо визначення ефективності банківського кредитування / О.Г. Малій // Економіка і управління. Науково-практичний журнал. – 2006. – № 5. – С. 102-106.

4. Малій О.Г. Фінансово-кредитні відносини в АПК: [монографія] / О.Г.Малій. – Харків: ХНТУСГ, 2008. – 210 с.

5. Положення про порядок формування та використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків: Затверджено Постановою Правління НБУ від 25.01.2012 № 23 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0474-00>

6. Примостка Л.О. Фінансовий менеджмент банку: Навч. посібник / Л.О. Примостка. – К.: КНЕУ, 1999. – 280 с.

7. Філіна Г.І. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання. – Навч. пос. / Г.І. Філіна. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 320 с.

АНАЛІЗ ВИКОРИСТАННЯ ФОНДУ ОПЛАТИ ПРАЦІ

***МОРДОВІНА Т.В., СТУДЕНТКА*,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

Ефективність праці відображає співвідношення обсягу вироблених матеріальних або нематеріальних благ та кількості затраченої на це праці. Тобто, зростання ефективності праці означає збільшення обсягу вироблених благ при тих самих або менших витратах праці.

Основними показниками, які характеризують ефективність використання трудових ресурсів є дані про чисельність персоналу різних категорій і професій, його кваліфікацію й освітній рівень, про витрати робочого часу, кількість виробленої продукції чи виконаних робіт, а також дані про рух особового складу підприємства. Для оцінювання трудових ресурсів використовується інформація оперативної і бухгалтерської звітностей, дані табельного обліку, первинних документів, матеріали хронометражу і фотографій робочого дня, поза облікові матеріали (протоколи виробничих нарад, документи бюро економічного аналізу тощо).

Аналіз впливу трудових факторів на господарську діяльність будь-якого підприємства починається з вивчення забезпеченості підприємства працівниками за кількістю, структурою, кваліфікацією і культурно-освітнім рівнем та характеристики руху робочої сили. Метою такого аналізу є виявлення внутрішніх резервів економії робочої сили у зв'язку з більш раціональним розміщенням працюючих, їхнім завантаженням і використанням відповідно до отриманої професії, спеціальності і кваліфікації.

Аналіз використання робітників за кваліфікацією базується на зіставленні складності виконуваних за нарядами робіт із розрядом робітників. При цьому визначають середній плановий і фактичний тарифний коефіцієнт та роблять висновок про те, чи відповідає кваліфікація робітника складності виконуваних робіт. При аналізі забезпеченості підприємства робочою силою важливим є вивчення руху робочої сили. З цією метою розраховують коефіцієнти обороту по прийому, вибуттю кадрів та коефіцієнт плінності кадрів.

* Науковий керівник –Крала В.Г., ст.викладач

На другому етапі аналізу вивчається повнота використання трудових ресурсів, яку можна оцінити за кількістю відпрацьованих за звітний період днів і годин одним робітником, а також за інтенсивністю використання робочого часу. Під час аналізу необхідно визначити відхилення фактичних показників від планових або від аналогічних показників минулих періодів і встановити конкретні причини можливих відхилень.

Величина фонду робочого часу залежить від чисельності робітників, кількості відпрацьованих одним робітником днів у середньому за звітний період і середньої тривалості робочого дня. Причинами втрат робочого часу можуть бути як явні втрати (прогули, невиходи через хворобу та з дозволу адміністрації, простої через несправності обладнання та перебої у постачанні тощо), так і приховані втрати, пов'язані з виробництвом продукції, відсутністю нормальних умов праці.

Додатково доцільно проаналізувати причини цілодобових та внутрішньо-змінних втрат робочого часу. Для цього складають баланс робочого часу. Цілодобові втрати аналізують за кожним видом окремо. Особливу увагу при цьому слід приділити дослідженню причин втрат, що залежать від підприємства. Окремо аналізуються зовнішні причини. Внутрішньо-змінні втрати доцільно вивчати шляхом спеціальних досліджень (вибіркових, моментних, фотографій робочого дня, хронометражу тощо). Особливу увагу слід звернути на організаційно-технічні причини (відсутність сировини, роботи, інструментів, електроенергії), час непродуктивної праці (виправлення браку, пошук майстра (налагоджувальника), запізнення робітників, сторонні розмови) тощо.

Зниження втрат робочого часу та нерационального його витрачання приводить до зростання продуктивності праці без додаткових заходів та витрат, що зрештою приводить до збільшення обсягів виробництва, і як наслідок, – до поліпшення фінансового стану підприємства. Центральною ланкою оцінки ефективності використання трудових ресурсів є аналіз продуктивності праці, який включає вивчення її рівня, динаміку та загальну оцінку виконання планових завдань.

Продуктивність праці є основним показником інтенсифікації її ефективності виробництва. Від її рівня і динаміки залежить тією чи іншою мірою всі основні показники роботи підприємства: обсяг виробництва продукції, чисельність працівників, фонд заробітної

плати, зниження собівартості продукції, розмір прибутку, рівень рентабельності та інше.

Розрізняють три методи вимірювання продуктивності праці: натуральний, трудовий та вартісний. При розрахунку продуктивності праці важливо правильно вибрати систему вимірників враховуючи можливість використання натуральних, трудових та вартісних вимірників при випуску продукції.

Завершальним етапом аналізу використання трудових ресурсів є підрахунок виявлених резервів підвищення ефективності та розробка заходів щодо їх використання.

Для виявлення внутрішніх резервів можна застосовувати комп'ютерні технології, які забезпечують швидке отримання відповідної інформації. При цьому результатна інформація може подаватися у вигляді даних про невикористані резерви та способи їх мобілізації або у вигляді даних про недоліки в роботі і відповідних винуватців. За допомогою обчислювальної техніки керівники різних рівнів можуть здійснювати власний оперативний аналіз, вести реєстрацію найважливіших процесів, операцій та розрахунків, планувати відповідні заходи щодо покращення трудових показників.

Література.

1. Краснокутська Н.С. Потенціал підприємства: формування та оцінювання: Навч. посібник / Н.С. Краснокутська. – К., 2005. – 349 с.
2. Кривенко Т. Аналіз прямих витрат на оплату праці у складі собівартості продукції / Т.Кривенко // Управленческий учет и бюджетирование. – 2008. – №9. – С. 46-51.
3. Кудінова А. Аналіз продуктивності праці /А.Кудінова, Д. Верба // Справочник економіста. – 2009. – №6. – С. 79-88.
4. Слободчикова Ю.В. Методичні аспекти контролю і підвищення продуктивності праці на підприємствах [Текст] / Ю.В. Слободчикова // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. – 2007. – №1. – С. 321-32.
5. Чернелевський Л.М. Економічний аналіз на підприємствах промисловості і торгівлі: Підручник / Л.М. Чернелевський. – К.: “Пектораль”, 2003. – 312 с.
6. Шульга Н.В. Облік і аудит розрахунків з оплати праці та аналіз ефективності використання трудових ресурсів: аттореф. дис... к.е.н.: 08.00.09 / Н.В. Шульга; КНЕУ. – Київ, 2008. – 24 с.

ПРОБЛЕМИ ФІНАНСОВОГО ПЛАНУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВАХ

***Пилипенко С.М., Грабар А.І., студентки*,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

Фінансово-господарська діяльність будь-якого підприємства спрямована на завоювання чи збереження в умовах ринку достойної конкурентної позиції, тому передбачає не тільки аналіз і оцінку досягнутих результатів, а й планування майбутньої діяльності, зокрема складання коротко- та довгострокових фінансових планів. Успішна реалізація таких планів забезпечує досягнення відповідної конкурентної позиції на ринку та сприяє подальшому економічному зростанню підприємства [1].

Складання фінансового плану є обов'язковим, необхідним, з метою обґрунтування надходжень і видатків, виконання зобов'язань підприємства, при обґрунтуваннях надання кредитів та бізнес-плануванні тощо. Багаторічний досвід закордонних фірм і вітчизняних підприємств свідчить, що недооцінка фінансового планування в умовах ринку, зведення його до мінімуму, ігнорування або некомпетентне здійснення призводить до великих, нічим не виправданих економічних втрат. За оцінкою економістів, через відсутність точного і системного планування і контролю своїх фінансів, компанії втрачають до п'ятої частини прибутків [2].

У радянській економіці більшість підприємств і організацій застосовували централізований підхід до планування і прогнозування. Плани підприємств визначалися завданнями галузевих міністерств і були громіздкими, їх було важко застосовувати на практиці. У ринковій економіці планування на підприємствах є внутрішньо фірмовим, тобто не носить елементів директивності. Основна мета внутрішньо фірмового фінансового планування – забезпечення оптимальних можливостей для успішної господарської діяльності, одержання необхідних для цього засобів і в кінцевому підсумку – досягнення прибутковості підприємства [3, с. 155].

В сучасних ринкових умовах діють фактори, що обмежують використання фінансового планування на підприємствах, а саме:

* Науковий керівник – Даниленко В. В., асистент

1) високий ступінь невизначеності на українському ринку, пов'язаний з триваючими глобальними змінами у всіх сферах громадського життя;

2) відсутність ефективної нормативно-правової бази в сфері внутрішнього фірмового фінансового планування;

3) обмеженість фінансових можливостей для здійснення фінансових розробок в галузі планування на підприємствах [4].

Однак, неможливість застосування фінансового планування на підприємствах зумовлюється не лише перерахованими факторами, а й звичайним небажанням керівників цих підприємств вдаватися до його методів та прийомів [5, с.74].

Сьогодні до цього переліку можна додати нестабільність політичної ситуації в Україні, наявність регресивних тенденцій у розвитку економіки і негативний вплив міжнародної економічної кризи. Наслідком цих процесів є неможливість точного планування фінансових показників не тільки на довгий період, але й навіть на найближчий рік. Лише невелика кількість представників малого і середнього бізнесу здатна ефективно адаптуватися до зростаючої швидкості змін правил конкурентної поведінки. Значна частка малих підприємств згортає свою діяльність внаслідок нерентабельності, бо більшість сфер і галузей в нашій країні, в силу тих чи інших економічних процесів, виявилися неприбутковими.

На даний час різко зменшилася кількість бажаючих розпочати власну справу, тому що це дійсно є ризиковою ідеєю, ризик якої полягає у нездатності вірно спрогнозувати майбутнє підприємства. Проте, систематична діяльність економічних підрозділів, яка спирається на методичні вказівки, поради та правові рекомендації щодо фінансового планування об'єднує структурні підрозділи всього підприємства у загальній меті їх діяльності та координує рішення щодо її досягнення, веде до успішного розвитку і прибутковості.

Література.

1. Шелудько В.М. Фінансовий менеджмент: Підручник. – К.: Знання, 2006. – 439 с.

2. Богатирьов А.М., Бутенко А.І., Кузнєцова І.О. Планування діяльності підприємств харчової промисловості в умовах ринку: Монографія. – Одеса: Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України. Одеська національна академія харчових технологій, 2003. – 274 с.

3. Орлов О.О. Планування діяльності промислового підприємства. Підручник. – К.: Скарби, 2002. – 336 с.

4. Малій О. Г. Фінанси підприємств. Навчальний посібник / О.Г. Малій. – Харків: Вид-во «Міськдрук», 2012. – 354с.

5. Гузенко О.П. Фінансове планування на промислових підприємствах // Фінанси України, 2003. – №11. – С. 73-76.

СТАН ТА ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ПРОДУКЦІЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА ТА НАПРЯМКИ ЙОГО УДОСКОНАЛЕННЯ

ПРОНЬ О.А., СТУДЕНТКА*,

***ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

Необхідною умовою підтримання функціонування підприємства на певному рівні є постійна наявність частини оборотних активів в матеріальній формі – готової продукції. З одного боку, сформована готова продукція забезпечує постійність, безперервність та ритмічність діяльності підприємства, гарантує його економічну безпеку, з іншого – готова продукція на рівні великих аграрних підприємств потребує великих капіталовкладень. Тому від організації і ведення обліку продукції сільськогосподарського виробництва залежить точність визначення прибутку підприємства, його фінансовий стан, конкурентоспроможність на ринку та в цілому ефективність роботи підприємства [1].

На рахунку 27 «Продукція сільськогосподарського виробництва» за дебетом відображається надходження сільськогосподарської продукції, за кредитом - вибуття сільськогосподарської продукції внаслідок продажу, безоплатної передачі тощо. На цьому рахунку обліковують продукцію, одержану від власних рослинницьких, тваринницьких та промислових підрозділів підприємства, яка призначена для продажу на сторону та для іншого невиробничого споживання продукцію, яка призначена для споживання в тваринницьких підрозділах як корми або для виробництва кормів у кормоцехах; продукцію, яка вирощена для годівлі худоби, наприклад зелену масу, корм, плоди тощо, а також побічну продукцію та відходи,

* Науковий керівник – Маренич Т.Г. д.е.н., професор

одержані при доведенні товарної продукції та насіння до належних кондицій; насіння та посадковий матеріал, включаючи саджанці, призначені для закладання та ремонту власних насаджень [2].

Сільськогосподарське виробництво характеризується розмаїтістю умов надходження, зберігання й витрат одержуваної продукції. Це приводить до необхідності використання досить численних форм первинних документів [3].

Продукція сільськогосподарського виробництва поділяється на два види: основна-продукція, для отримання якої створене виробництво; побічна-продукція, що виробляється на рівні з основною [4].

Аналізуючи дослідження з питань організації обліку запасів, можна стверджувати, що багато теоретичних положень і питань обліку даних ресурсів потребують вдосконалення і доопрацювання. У свою чергу, розв'язання цих питань зумовить вихід на якісно новий рівень побудови обліку виробничих запасів. Вирішення комплексу суперечливих та дискусійних питань обліково-аналітичного управління виробничими запасами є актуальним для підприємств України і потребує подальших досліджень з метою створення передумов для формування більш ефективної обліково-управлінської моделі.

Можна виділити наступні напрямки вдосконалення управління виробничими запасами на підприємствах:

- підвищення оперативності інформаційного забезпечення управління виробничими запасами підприємств;
- удосконалення системи автоматизації обліково-аналітичних робіт в управлінні виробничими запасами та обґрунтування раціональних методів проведення інвентаризації виробничих запасів;
- обґрунтування системи обліку матеріальних витрат на освоєння нової техніки і технології виробництва;
- чітка організація обліково-контрольних процедур руху запасів підприємств.

Отже, до готової продукції належить продукція, обробка якої закінчена та яка пройшла випробування, приймання, укомплектування згідно з умовами договорів, відповідає затвердженим стандартам, пройшла технічний контроль підприємства і здана на склад або замовнику згідно з діючим порядком прийняття продукції. Продукція є результатом виробництва.

Запропоновані заходи щодо удосконалення обліку продукції

сільськогосподарського виробництва забезпечать підвищення рівня організації бухгалтерського обліку в підприємстві та в цілому ефективність його діяльності [5].

Література.

1. Лишилєнко О.В., Бухгалтерський фінансовий облік: Підручник. / О.В. Лишилєнко. – К: Центр навчальної літератури, 2005. – 453 с.
2. Кухарський М.А., Гулик В.Р. Облік продукції сільськогосподарського виробництва /М.А. Кухарський, В.Р. Гулик.. - К: Бухгалтерія в сільському господарстві. – 2005. – №8. – 629 с.
3. Ткаченко Н.М. Бухгалтерський фінансовий облік на підприємствах України /Н. М. Ткаченко. – К.: А.С.К., 2001 – 784 с.
4. Пушкар М.С. Фінансовий облік / М.С. Пушкар.-К: Підручник. – Тернопіль: Карт-Бланш, 2002. – 628 с.
5. Нашкерська Г.В. Фінансовий облік / Г.В. Нашкерська.- К: Навчальний посібник., 2005 – 503 с.

ОСОБЛИВОСТІ АВТОМАТИЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

***РАК В.О., ВАСИЛЕНКО О.А., СТУДЕНТИ,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

В умовах конкуренції між фірмами одним із основних напрямів удосконалення системи обліку та контролю є впровадження інформаційних технологій. Низький рівень інформатизації в Україні є однією з головних перешкод на шляху ефективного застосування нагромадженого в країні наукового потенціалу. Саме тому одним з головних завдань на сьогодні є прискорення автоматизації бухгалтерського обліку. Адже без цього не можна ефективно організувати ефективне управління підприємством [3].

Комп'ютеризація процесу обробки економічної інформації на рівні підприємства, насамперед, пов'язана з проблемою повноти та своєчасності опрацювання даних, а також якості інформації для прийняття керівництвом управлінських рішень.

Технічні засоби обчислювальних робіт у своєму історичному розвитку зазнали суттєвих змін. Від примітивних дерев'яних воскових дощечок на ранніх стадіях розвитку суспільства до сучасних

комп'ютерних технологій у наш час [5].

Запровадження в практичну діяльність бухгалтерського обліку обчислювальної техніки ще на стадії розробки технічних проектів поставило ряд проблем. Ще К. Маркс стверджував, що прогрес техніки або заміняє робітників потенційно, або фактично витісняє їх [2].

Використовуючи нові комп'ютерні технології та організаційну форму їх експлуатації формується новий склад облікових робіт, які перерозподіляються між людиною і машиною.

Розвиток технічних засобів збору, передачі, обробки та зберігання інформації на базі персонального комп'ютера обумовило на практиці різні варіанти організації автоматизованої обробки даних для вирішення облікових завдань. Для кожного з них має місце своє вирішення проблеми розподілу робіт між фахівцем і комп'ютером [3].

Очевидно, що найкращий ефект від використання комп'ютерних технологій в бухгалтерському обліку досягається за рахунок удосконалення його методології, методики й організації, максимального спрямування на задоволення потреб інформацією керівництво для прийняття рішень [1].

Програмні продукти, представлені в даний час на ринку, різні за обсягом функцій, принципами побудови, технології ведення обліку, цінами тощо, але їх використання на підприємствах покращує і полегшує роботу працівникам. У найближчі роки очікується ускладнення програмного забезпечення, призначеного для інформаційних систем різних класів, але це збільшить їх функціональність.

Література.

1. Івахненко С.В. Класифікація програмного забезпечення обліку і контролю / С.В. Івахненко, 2006. – 65 с.
2. Ісаєв Г.М. Інформаційні системи в економіці. Навчальний посібник / Г.М. Ісаєв, Омега-А, 2006. – 127 с.
3. Терещенко Л.О. Інформаційні системи і технології в обліку. Навчальний посібник / Л.О. Терещенко, К.: КНЕУ, 2005. – 187 с.
4. Циганков К.Ю. Очерти теорії та історії бухгалтерського обліку / К.Ю. Циганков, М.: Магістр, 2007. – 462 с.
5. Шуремов Е.Л. Автоматизовані інформаційні системи бухгалтерського обліку, аналізу, аудита / Е.Л. Шуремов, М.: Перспектива, 2005. – 363 с.

ЕЛЕКТРОННА ЗВІТНІСТЬ – МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД

***РИЖИКОВА Н.І., К.Е.Н., ДОЦЕНТ,
ХАРКІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

Впровадження нових механізмів звітування платників податків шляхом подання податкової звітності засобами електронного зв'язку залишається для органів державної фіскальної служби одним із важливих напрямків поліпшення процесу обслуговування платників податків [1].

Використовуючи такий формат подання звітності, можна уникнути черг, зекономити час та гроші, які витрачаються на доставку звітності до контролюючих органів. До того ж програмне забезпечення звітності автоматично виконує чимало спеціальних розрахунків та самостійно знаходить помилки. Подаючи звітність в електронному вигляді, не треба перенавчатись, адже сторінки електронної форми звітності повністю відповідають звітному документу на паперових носіях, а система електронних ключів робить електронну звітність захищеною від стороннього втручання.

Саме із впровадженням у життя системи електронного документообігу наша держава наблизилась до світових економічних стандартів, адже більшість розвинутих країн світу давно відмовилася від паперового документообігу і віддала перевагу електронним деклараціям. Понад 60 країн використовують електронну форму звітності [2].

У 1998 році Конгрес США поставив за мету: до 2007 року 80% усіх звітів має подаватися в електронному вигляді. Рішення підкріпили законодавчо: у 2006 році було видано постанови, які забороняли подавати деякі звіти іншим способом, ніж електронний. А юридичним особам, що мають більш як 10 млн. дол. активів, відтепер ніяк не уникнути використання нових технологій (раніше це поширювалося лише на осіб з кількістю активів у 50 млн. дол.).

Нині американці можуть подати звіт по каналах зв'язку декількома способами:

- підготувати та надіслати через аудиторську фірму-посередника;
- заповнити звіти самостійно за допомогою купленого програмного забезпечення й відправити звіт через оператора;
- заповнити звіт у режимі он-лайн на сайтах спецоператорів, перелік яких можна знайти на порталі Служби національних доходів.

Вартість заповнення одного звіту становить від 10 до 40 дол. Фізичні особи з низьким доходом – менш як 50 тис. дол. на рік – можуть заповнити індивідуальну форму безкоштовно (ця ініціатива одержала назву «Free file») [3].

Досить цікавий і досвід інших країн, які запровадили електронну форму звітності. Наприклад, у Словенії систему електронної податкової звітності використовують для заповнення заявок на відшкодування ПДВ під час обміну товарами серед країн Європейського Союзу; крім того, вона дає змогу фірмам з країн, що не є членами ЄС, зареєструватися і сплачувати ПДВ із он-лайн-продажу для будь-якої країни Європейського Союзу, відповідно до директиви ЄС про електронну торгівлю [4].

У Словаччині, зокрема, існує офіс електронного прийняття документів, що веде облік усіх електронних документів, які заповнюються і надсилаються, а також видає підтвердження про отримання електронних документів.

Закон Естонії про систему оподаткування дозволяє платникам податків самим обирати спосіб подання податкових декларацій. Проте Міністерство фінансів зобов'язало усі державні установи, які мають доступ до Інтернету, подавати податкові декларації в електронній формі.

Служба доходів громадян Ірландії дозволяє здійснювати електронне декларування та сплату різних податків і зборів (21 вид) у зручний час (24 години на добу) та у зручному місці усім своїм клієнтам та їх агентам – це повністю інтегрована Інтернет-система.

Подання звітності у Франції відбувається через Інтернет, де можна порахувати свої податки, вибираючи потрібне поле, заповнюючи обов'язкові рядки, відповідаючи на запитання. Причому, зробити калькуляцію можна як на поточний період, так і підрахувати свої податки на майбутнє.

Німеччина однією з перших у 1997 році прийняла закон про електронно-цифровий підпис. Правда, іноді відправлення звітності доводиться дублювати звичайною поштою. Наприклад, це стосується декларації з прибуткового податку. Роздрукувати потрібну декларацію можна з тієї самої програми, яка відправляє звіт по e-mail.

Саму програму для подання електронної звітності можна придбати у компаній, що розробляють програмне забезпечення. Такі компанії безкоштовно одержують від податківців так зване програмне ядро, допрацьовують його і розповсюджують серед фірм [5].

Отже, запровадження електронної звітності – це зниження затрат та поліпшення звітності платників податків, полегшення процедур, спрощення отримання та обробки звітності, безконтактний метод, який унеможливило зловживання у податковій сфері.

Література.

1. Гарасим П.М. Податковий облік і звітність на підприємствах : Підручник / П.М. Гарасим, Г.П. Журавель, – К. : ВД «Професонал», 2014. – 448 с.

2. Переваги електронної системи подання податкової звітності / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// www.bucha.com.ua/index.php?newsid= 1151069684](http://www.bucha.com.ua/index.php?newsid=1151069684).

3. Шуляренко С.М. Запровадження електронної звітності на підприємствах України / С.М. Шуляренко, Є.А. Шкурко / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.nbuv.gov.ua/ portal/natural/Zaprovadzhenna_elektronnoi](http://www.nbuv.gov.ua/portal/natural/Zaprovadzhenna_elektronnoi).

4. Запровадження електронної звітності: світовий досвід / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://statsumy.gov.ua/modernizatsiya-ukraini/arkchiv/mijnarodniy-dosvid>.

5. Правові засади впровадження електронної звітності, [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://cons.parus.ua/_d.asp?r=05JML0d4de1651affde49a21c744c4ceccaca

ІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

РОМАН М.Т., СТУДЕНТКА*,

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА**

Будь-яке підприємство намагається досягти максимальної ефективності своєї діяльності. Однак з розвитком підприємств та зростанням масштабу їх функціонування, збільшується навантаження працівників у частині збору накопичення та оброблення необхідної інформації. В наш час без комп'ютерної техніки та програмного забезпечення не може діяти навіть найменше підприємство. Зайняти лідируюче положення на ринку, підвищити ефективність роботи

* Науковий керівник - Маренич Т.Г, д.е.н., професор

персоналу, створити оптимальну структуру управління – найважливіші завдання керівника підприємства. У бухгалтерській діяльності це особливо важливо, що обумовлює необхідність застосування пакетів програм для бухгалтерського обліку, впровадження яких підвищує оперативність обробки даних. Проблема оцінки можливостей та впровадження інформаційних систем бухгалтерського обліку на сьогодні залишається досить актуальною, оскільки з їх впровадженням праця стає більш творчою, спрямованою на організацію та вдосконалення обліку [1]. Як відомо, використання комп'ютерних технологій значно підвищує продуктивність праці бухгалтерів. Створення та використання комп'ютерної системи бухгалтерського обліку сприяє не тільки прискоренню процесу обробки інформації на підприємствах, але й суттєвому покращенню його організації. Такі можливості зумовлені тим, що комп'ютерний спосіб обробки інформації вимагає формального та чіткого опису облікових процедур у вигляді алгоритмів, що призводить до впорядкування порядку виконання обов'язків працівників бухгалтерської служби. Впровадження інформаційної системи дозволяє переходити на нові методи управління, на якісно новий рівень менеджменту і ведення бухгалтерського обліку та є стратегічно важливим для будь-якого підприємства [2].

На сучасному етапі розвитку економіки користь від інформаційних технологій є очевидною, проте незважаючи на це існує ще досить багато проблем щодо автоматизації діяльності підприємств та їх облікових підрозділів. Так, у майже 40% підприємств України бухгалтерський облік неавтоматизований взагалі, або автоматизовані окремі його ділянки [3].

Проблема створення та впровадження інформаційних систем на підприємстві залишається однією з найскладніших в Україні. Впровадження інформаційної системи передбачає серйозну попередню роботу з реорганізації та відмову від застарілих стереотипів [4].

Серед пакетів прикладних програм найбільшої популярності у користувачів набула програма “1С: Бухгалтерія” версія 7.7 для України. Програма побудована з урахуванням особливостей обліку в Україні на базі Національних Положень (стандартів) бухгалтерського обліку і має всі характеристики для того, щоб забезпечити автоматизацію обліку на підприємствах різних галузей. Також варто зазначити, що витрати на обслуговування і доробку інформаційних систем автоматизації мають

тенденцію до підвищення, а фактичний результат від їх використання залишається на незадовільному рівні. Розробка замовлених інформаційних бухгалтерських систем досить дорога і займає багато часу при відсутності гарантії очікуваного результату. Крім того створення комп'ютеризованого бухгалтерського обліку вимагає витрат не лише на розробку та впровадження комп'ютеризованої системи, а й на функціонування. Незважаючи на це, економити на впровадженні інформаційної системи бухгалтерського обліку не слід, так як це може призвести до ще більших ускладнень.

Таким чином, з вище зазначеного випливає, що ефективність роботи бухгалтера на підприємстві суттєво підвищується завдяки засобам інформатизації та автоматизації документообігу, які дозволяють оперативно накопичувати відповідні бази даних про наслідки господарської діяльності та використовувати їх для формування редагування і друку вихідних документів, квартальних, піврічних і річних звітів, а також надавати інформаційні послуги відповідним організаціям, ланкам управління щодо ефективності роботи. Саме тому на сьогоднішній день дуже важливо при розробці інформаційних систем мінімізувати вплив розглянутих негативних факторів, що дозволить розвивати і вдосконалювати сучасні комп'ютерні системи бухгалтерського обліку[5].

Література.

1. Івахненко С.В. Класифікація програмного забезпечення бухгалтерського обліку і контролю/С.В.Івахненко // Бухгалтерський облік і аудит. – 2006. -№7. – С. 55-65.
2. Івахненко С.В. Інформаційні технології в організації бухгалтерського обліку: Наукове видання/С.В.Івахненко. – Житомир, 2009. – 416 с.
3. Новикова Е.Н. Практикум по 1С:Бухгалтерии 7.7 – Уч. пособ. для студентов высших учебных заведений. /Е.Н.Новикова, В.А.Осмятченко. – Кривой Рог: Минерал, 2004 – 196 с.
4. Івахненко С.В. Сучасні інформаційні технології управління підприємством та бухгалтерія: проблеми і виклики/С.В. Івахненко// Бухгалтерський облік і аудит. – 2008.- №4 С.53 – 54.
5. Осмятченко Л.М. Бухгалтерський облік. Навч. посіб. для студентів вищих закладів освіти/ Л.М.Осмятченко, В.Є.Шевчук. – Львів: «Магнолія 2006», 2007. – 196 с.

ЗНАЧЕННЯ БАНКІВСЬКИХ ПРОГРАМ ДЛЯ ВЕДЕННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

***СІРИК Т.І., СТУДЕНТКА*,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

Останнім часом чітко прослідковується тенденція до спрощення ведення бухгалтерського обліку за допомогою різного програмного забезпечення. В більшій мірі це стосується проведення розрахунків з банками. Завдяки сучасним банківським програмам українські бізнесмени мають змогу керувати рахунками, оплачувати послуги, отримувати кошти, нараховувати заробітну плату і при цьому не виходити з кабінету.

Прикладом таких програм є «Клієнт-Банк», «Онлайн Бухгалтерія» та інші. Такі системи не можна назвати новинкою - цю послугу банки надають уже протягом 6-7 років. За оцінками самих банкірів, за цей час на систему перейшло близько 20% клієнтів. Потенційних користувачів умовно поділяють на дві категорії. Перша - регіональні підприємства, які не мають змоги постійно їздити до банку, хоча б тому, що вони віддалені від нього. Друга - підприємства, які розташовані у великих містах, але здійснюють дуже багато оперативних платежів.

Основною функцією таких програм є надання можливості підприємству проводити платежі зі свого поточного рахунка в банку, не відвідуючи банку, з офісу підприємства. Крім того вони дозволяють:

- здійснювати моніторинг коштів на поточному рахунку. Тобто уповноважений працівник підприємства (як правило, це особи, наділені правом першого та другого підпису на платіжних документах) може, не відвідуючи банку, контролювати рух коштів на поточному рахунку, з'ясовувати особу платника та призначення платежу. Завдяки цьому можна, приміром, оперативно відвантажувати продукцію споживачам за фактом її оплати;
- отримувати виписки з поточного рахунка;
- отримувати від банку щоденні офіційні курси іноземних валют, які використовуються при бухобліку операцій;

* Науковий керівник – Маренич Т.Г., д.е.н., професор

- вести довідник своїх контрагентів за платежами та довідник призначення платежу. Ці довідники дозволяють значно швидше формувати платіжні документи, оскільки відпадає потреба заново заносити інформацію до кожного документа - готовий шаблон переноситься до платіжного документа з довідників;

- отримувати від обслуговуючого банку повідомлення про нові банківські послуги, поточні відсоткові ставки за кредитами та депозитами, іншу інформацію, яку банк вважає за потрібне оперативно доводити до клієнтів. Можливе і звернення клієнта до обслуговуючого банку. Ця функція дозволяє підприємству і банку оперативно обмінюватися інформацією.

Слід зауважити, що ПриватБанк створив також мобільний додаток «Приват24 для бізнесу» для Android та iOS. Це означає, що підприємець може переглядати залишки та виписки за рахунками, надсилати платежі (у тому числі гарантовані); відкривати депозити; оформляти кредити; перевіряти ліміти підприємства; дізнаватися про поточні курси валют та останні новини для бізнесу та багато іншого, навіть не з комп'ютера, а із телефону.

Такі банківські програми мають три найголовніші характеристики. По-перше, зручність. Адже у них автоматизовано підготовку таких документів, як платіжне доручення, меморіальний ордер, заява на переказ валюти. Вигляд електронних документів, що відображені в інтерфейсі користувача, максимально наближено до паперових, що значно спрощує користування системою. Як і паперові, електронні платіжні документи, що надсилаються до банку, підписують посадові особи підприємства, але замість звичайного використовується електронний підпис. По-друге, оперативність. При користуванні відповідними програмами зростає швидкість проходження платежів. Висока оперативність обумовлена тим, що, як зазначалося вище, платіжне доручення в електронному вигляді готують один раз, причому це робить не операціоніст банку, а працівник підприємства. Крім цього, відпадає потреба готувати первинні платіжні документи на паперових носіях. Замість них раз на тиждень готують реєстр електронних документів. Зрозуміло, що відпадає необхідність у щоденних візитах до банку для проведення безготівкових платежів. Це економить час і кошти. По-третє, мобільність. Користування даними програмами робить спілкування з банком необмеженим у часі, оскільки технічні можливості більшості програмних комплексів дозволяють цілодобово відправляти документи до банку і проглядати отримані звіти.

Як бачимо, дійсно відбувається спрощення введення бухгалтерського обліку, проте потрібно наголосити, що сучасний бухгалтер має мати відповідні навички роботи з ПК та програмним забезпеченням.

Література.

1. ПриватБанк, Онлайн Бухгалтерія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bo.privatbank.ua>
2. Автоматичний Клієнт-Банк [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dtk.com.ua/automation/kl-bank/ukr/47bank1.html>
3. Форми ведення бухгалтерського обліку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://studopedia.org/14-103288.html>
4. Удосконалення розрахунків банківськими пластиковими картками [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://uareferat.com/Удосконалення_розрахунків_банкі..
5. Банківська програма Сمارт Бухгалтерія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://smcs.com.ua/banky-konsaltnyhovi-i-auteursynhovi-kompaniyi>

ФІНАНСОВА САНАЦІЯ ТА БАНКРУТСТВО ПІДПРИЄМСТВ

ЮНАШ В.М., СТУДЕНТКА*,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА

В наш час, в умовах надзвичайної конкуренції на ринку, будь-яке підприємство може опинитися на межі банкрутства, повної ліквідації. Для того, щоб запобігти цьому в економіці виділяють велику кількість різноманітних методів, але найбільш відомим та ефективним є саме фінансова санація. Аби розглянути цей метод більш детально, необхідно дати визначення банкрутству.

Банкрутство – визнана Арбітражним судом нездатність боржника відновити свою платоспроможність та задовольнити визнані судом вимоги кредиторів не інакше, як шляхом застосування ліквідаційної процедури. Ініціаторами порушення справи про банкрутство можуть бути кредитори підприємства боржника і саме підприємство боржник, які подають на розгляд в Арбітражний суд заяву щодо порушення справи про банкрутство. Суд приймає рішення

* Науковий керівник Даниленко В. В., асистент

про порушення або не порушення справи про банкрутство. При порушенні справи суд складає список кредиторів у разі прийняття рішення про банкрутство або сенаторів – у випадку прийняття рішення про санацію.

Існують такі три альтернативні напрями розвитку справи про банкрутство:

1. Визнання підприємства банкрутом, після чого слідує ліквідація підприємства та задоволення претензій кредиторів у результаті продажу майна.

2. Мирова угода. Під мировою угодою розуміють домовленість між боржником і кредиторами стосовно відстрочки або розстрочки, а також прощення (списання) кредиторами боргів боржника, яке оформляється угодою сторін. Мирова угода може бути укладена на будь-якій стадії провадження у справі про банкрутство.

3. Санація, після чого слідує прийняття плану санації, задоволення претензій кредиторів настає за рахунок фінансово-господарської діяльності підприємства-боржника.

Санація (відновлення платоспроможності) – система заходів, що здійснюються під час провадження у справі про банкрутство з метою запобігання визнання боржника банкрутом та його ліквідації, спрямована на оздоровлення фінансово-господарського стану боржника, а також задоволення у повному обсязі або частково вимог кредиторів шляхом кредитування, реструктуризації підприємства, боргів і капіталу та (або) зміну організаційно-правової та виробничої структури боржника. Упродовж 3-х місяців з дня винесення ухвали про санацію боржника керуючий санацією повинен подати комітету кредиторів план санації, який має містити заходи відновлення платоспроможності боржника. Заходами відновлення платоспроможності можуть бути:

- 1) реструктуризація підприємства;
- 2) перепрофілювання виробництва;
- 3) закриття неефективних виробництв;
- 4) відстрочка або розстрочка платежів;
- 5) ліквідація дебіторської заборгованості;
- 6) продаж частини майна боржника;
- 7) зобов'язання інвестора до погашення боргу або частини боргу боржника.

8) звільнення працівників підприємства-боржника, які не можуть бути задіяними в процесі реалізації плану санації. При цьому розрізняють два види санації:

1. Санація зі збереженням існуючого юридичного статусу

підприємства-боржника.

2. Санація зі зміною організаційно-правової форми підприємства-боржника.

План санації розглядає комітет кредиторів, він має бути схваленим більш ніж половиною кредиторів.

При ліквідації підприємства відбувається припинення не лише юридичної особи, а й її прав і обов'язків. При реорганізації припиняється діяльність юридичної особи, але її права, обов'язки і майно переходять до іншої юридичної особи у порядку правонаступництва.

Підприємство вважають ліквідованим з моменту виключення його з Єдиного державного реєстру підприємств і організацій України (ЄДРПОУ).

Про ліквідацію підприємство повинно інформувати своїх кредиторів двома способами:

1) публікацією оголошення про ліквідацію підприємства у пресі з зазначенням порядку і строку заяви кредиторами претензій (термін повинен бути не менше 2 місяців із дня опублікування цього оголошення);

2) направленням кожному кредитору письмового повідомлення про ліквідацію підприємства.

У разі прийняття рішення про банкрутство суд затверджує ліквідатора – арбітражного керуючого, тоді строк ліквідаційної процедури не може перевищувати 12 місяців.

Майно, що залишається після задоволення вимог кредиторів, передається власнику. Після завершення всіх розрахунків з кредиторами ліквідатор подає до Господарського суду ліквідаційний баланс. Якщо майна банкрута вистачило, щоб задовольнити всі вимоги кредиторів, він може продовжувати свою діяльність.

Доведення до банкрутства, тобто умисне, з корисних мотивів, особистої зацікавленості вчинення дій, що привели до стійкої фінансової неспроможності суб'єкта підприємництва із завданням істотної шкоди державним чи громадським інтересам, правам і інтересам кредиторів карається штрафами, позбавленням права займати певні посади або займатися певною діяльністю та позбавленням волі на строк до 5 років з конфіскацією майна.

Отже, підводячи підсумок можна зазначити, що жодне підприємство не застраховане від банкрутства, але за вмілього керівництва можливо відновити його платоспроможність, а в цьому добре допомагає саме санація.

Література.

1. Електронний носій: [http://pidruchniki.com/1079091144858/finansii/protsedura_likvidatsiyi]
2. Електронний носій: [http://ubooks.com.ua/books/00084/inx47.php]
3. Електронний носій : [http:// pidruchniki /.com/105/3589-1-f-nansova-sanac-ya-bankrutstvo-p-dpri-mstv.html]
4. Електронний носій: [http://pidruchniki.com/14821111/finansii/finansova_sanatsiya_zapobigannya_bankrutstvu_pidpriyemstva_bankrutstvo_pidpriyemstv861]
5. Електронний носій: [http://pidruchniki.com/11641102/finansii/yaki_isnuyut_stimuli_schodo_zdiysnennya_finansovoyi_sanatsiyi#518]

ОБЛІК У БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВАХ: ПРОБЛЕМИ РЕФОРМУВАННЯ ТА НАПРЯМИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

***БІРЧЕНКО Н.О., СТАРШИЙ ВИКЛАДАЧ, ЛАПТЄВА А.І., СТУДЕНТКА,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

Діяльність бюджетних установ передусім спрямована на задоволення соціальних та культурних потреб суспільства та держави. Відповідно до Бюджетного кодексу України бюджетна установа – це заклад, установа чи організація, яка створена органами державної влади, та здійснює свою діяльність виключно за рахунок коштів, що надходять із державного чи місцевого бюджетів [1].

Більшість бюджетних організацій (установ) мають неприбутковий характер, тобто в основній меті їх діяльності не лежить отримання прибутку, наприклад це органи законодавчої влади, заклади охорони здоров'я, заклади освіти, культури, різних міністерств та відомств, тощо. Основною метою реформування бюджетних установ – це удосконалення способів надання державних послуг, ефективність і раціональність використання бюджетних коштів.

В умовах фінансової кризи послабилися функції державного контролю за збереженням державної власності. Частим явищем стало зловживання в фінансово-економічній сфері: нецільове, неефективне та незаконне використання бюджетних коштів керівниками різних рівнів, розкрадання державного та комунального майна. Саме тому облік бюджетних установ має ґрунтуватися на надійних системах

внутрішнього контролю, надавати можливість отримувати та відображати в обліку інформацію щодо здійснених операцій на усіх стадіях використання бюджетів різного рівня.

У бюджетній сфері за останні роки відбулись значні перетворення: змінилось бюджетне законодавство; впроваджено казначейське обслуговування бюджетних коштів та облік зобов'язань розпорядників коштів у системі органів казначейства; створено централізовану модель управління державними ресурсами через єдиний казначейський рахунок.

Процес модернізації системи державних фінансів розпочався із затвердження Стратегії модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі на 2007–2015 роки від 16.01.2007 № 34 [2].

В останні роки процеси реформування контролю у сфері управління державними фінансами в Україні набули певного динамізму та поступу і були ознаменовані ухваленням кількох рішень Уряду, присвячених питанням розвитку системи управління державними фінансами, посилення бюджетної дисципліни та контролю за витратами бюджету, модернізації системи державного внутрішнього фінансового контролю і запровадження зовнішнього незалежного аудиту виконання бюджету за доходами і витратами згідно з міжнародними стандартами [3].

В 2015 році набули чинності зміни до окремих Національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку в державному секторі (НП(С)БОДС): 121 «Основні засоби»; 122 «Нематеріальні активи»; 123 «Запаси»; 125 «Зміни облікових оцінок та виправлення помилок»; 127 «Зменшення корисності активів»; 128 «Зобов'язання»; 130 «Вплив змін валютних курсів»; 132 «Виплати працівникам»; з 01 січня 2016 року – НП(С)БОДС 133 «Фінансові інвестиції», 134 «Фінансові інструменти»; 135 «Витрати», 101 «Подання фінансової звітності»; 102 «Консолідована фінансова звітність»; 103 «Фінансова звітність за сегментами» та інші.

На 2017 рік перенесено набрання чинності Плану рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі, затвердженого наказом Мініфіну від 31.12.2013 р. № 1203 [4].

Це зумовлює необхідність поступового запровадження єдиних інтегрованих систем управління державними фінансами за методом нарахування, Єдиного Плану рахунків бухгалтерського обліку, посилення правового статусу, професійних вимог та рівня відповідальності фінансово-бухгалтерських служб та інших напрямків удосконалення обліку.

На сьогодні держава сприяючи реформуванню та модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі винесла на перший план питання розробки та застосування такої методології бухгалтерського обліку, яка відповідала б міжнародним стандартам та створила б більш сприятливі умови для іноземних інвесторів.

Співробітництво України з міжнародними організаціями, фінансовими установами, діяльність на валютних фондових та інвестиційних ринках потребують відкритості та прозорості інформації з економічних питань, зокрема з питань бухгалтерського обліку, відповідності міжнародним стандартам.

Процес удосконалення стосується також технології обліку й опрацювання економічної інформації. Найбільш сучасними є автоматизовані інформаційні технології, здатні активно впливати на інтенсифікацію використання наявних ресурсів бюджетної сфери. У зв'язку з цим дослідження автоматизації процесів обліку, контролю та аналізу є особливо актуальними [5].

Відсутність системності та комплексності в реформуванні організації облікової роботи державних установ породжує проблеми впровадження затверджених реформ. Різноманітність реорганізації при її не узгодженості приводить до виникнення великої кількості протиріч на практиці. На сьогодні, законодавча база в сфері бюджетного обліку перенасичена кількістю прийнятих нормативно-правових актів та відповідних змін до них. Саме, тому необхідно зуміти систематизувати сукупність нововведень, враховуючи при цьому особливості економіки нашої країни та зарубіжний досвід організації бухгалтерського обліку в державному секторі [6].

Сучасні умови функціонування бюджетної системи України характеризуються наявністю ряду проблемних питань в організації бухгалтерського обліку в бюджетних установах та потребують проведення ґрунтовного реформування.

За умов прогресивного розвитку інтеграційних процесів та подальшої глобалізації економіки необхідність стандартизації та уніфікації бухгалтерського обліку в бюджетних установах до міжнародних стандартів є важливою передумовою для ефективного функціонування та визнання України на міжнародному рівні. Гармонізація та стандартизація організації бухгалтерського обліку в бюджетних установах, через складний шлях реформування, відкриє на перспективну тверду основу міжнародного співробітництва та спрощення системи обліку в цілому

Література.

1. Кладницька Т.А. Основні напрямки реформування системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності у бюджетній сфері / Т.А. Кладницька // Вісник Хмельницького національного університету. – 2009.-№ 6. – Т.1. - С.156-159. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua>.
2. Про затвердження Стратегії модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі на 2007–2015 роки: Постанова Кабінету Міністрів України від 16.01.2007 р. № 34. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/>.
3. Момот Л.В. Модернізація бюджетного обліку / Л.В. Момот // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://global-national.in.ua/archive/6-2015/176.pdf>.
4. План рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі: розпорядження Кабінету Міністрів України від 31.12.2013 р. № 1203. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/go/z0161-14>.
5. Канева Т.О. Стан і перспективи розвитку обліку в державному секторі України // Вісник КНТЕУ. –2010. -№ 5. – С. 33-40.
6. Штимер Л.Т. Облікова система установ державного сектору економіки: проблеми та перспективи розвитку / Л.Т. Штимер // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://luts-ntu.com.ua/sites/default/files/u_nomeri_1_2015_sich_1.

ОСНОВНІ НАПРЯМКИ РЕФОРМУВАННЯ ТА МОДЕРНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ У БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВАХ

ГУБСЬКА А.С., СТУДЕНТКА*,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА

За останні роки у бюджетній сфері відбулись значні перетворення: змінилось бюджетне законодавство; впроваджено казначейське обслуговування бюджетних коштів та облік зобов'язань розпорядників коштів у системі органів казначейства; створено

* Науковий керівник – Бірченко Н.О., старший викладач

централізовану модель управління державними ресурсами через єдиний казначейський рахунок. Перелічені заходи – це кроки в напрямку загальної зміни підходу до планування бюджетних показників. Тобто змінюється система бюджетного процесу, стає іншим порядок відображення операцій в обліку і звітності. Саме це й стало фундаментом реформи в бухгалтерській галузі.

Реалізація функцій і завдань бухгалтерського обліку в бюджетних установах, вимагає формування нових підходів, які виникають в сучасних умовах. По-перше, це розвиток міжнародних зв'язків і необхідність впровадження міжнародних стандартів в державному секторі. По-друге, проведені дослідження свідчать, що необхідна розробка інтегрованого плану рахунків бюджетного обліку. По-третє, розвиток бюджетної системи і розширення сфер діяльності бюджетних установ вимагає відповідного удосконалення вітчизняної облікової термінології [1].

Особливості функціонування установ бюджетної сфери зумовляють необхідність дослідження нових методологічних і організаційних підходів до ведення бухгалтерського обліку, оскільки специфіка їх діяльності висуває особливі вимоги до формування інформації щодо формування бюджету, необхідної для облікових та контрольних цілей, цільового використання бюджетних і позабюджетних коштів.

Для головних розпорядників і розпорядників засобів бюджету актуальні завдання розподілу й обліку коштів по нижчих бюджетоодержувачах, формування зведеної звітності в різних розрізах. Серед облікових завдань бюджетних установ, що є одержувачами бюджетних коштів, можна виокремити складання кошторисів доходів і витрат, контроль їх виконання, облік бюджетних асигнувань, лімітів бюджетних зобов'язань у розрізі функціональної і економічної класифікації витрат бюджетів [2].

Модернізація системи бухгалтерського обліку сприятиме удосконаленню:

- 1) управління державними фінансами;
- 2) системи стратегічного бюджетного планування;
- 3) порядку складання і виконання бюджету на основі програмно-цільового методу;
- 4) системи контролю за процесом виконання бюджету;
- 5) інформаційно-аналітичної системи управління державними фінансами.

Основними напрямками реалізації модернізації є:

- а) удосконалення системи бухгалтерського обліку;

- розподіл між суб'єктами бухгалтерського обліку повноважень щодо ведення обліку активів, зобов'язань, доходів та витрат;

- розроблення та запровадження єдиних національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку та єдиного плану рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі, гармонізованого з бюджетною класифікацією;

б) удосконалення системи фінансової звітності та звітності про виконання бюджетів шляхом:

- розроблення та запровадження нових форм фінансової звітності та звітності про виконання бюджетів;

- удосконалення методів складення та консолідації фінансової звітності та звітності про виконання бюджетів з використанням сучасних інформаційних технологій;

в) створення уніфікованої організаційної та інформаційної облікової системи, що передбачатиме:

- забезпечення казначейського обслуговування усіх суб'єктів державного сектору;

- адаптацію бюджетної системи, створеної на засадах програмно-цільового методу, до нових методологічних принципів системи бухгалтерського обліку;

- посилення контролю з боку органів Державного казначейської служби за дотриманням єдиних правил ведення бухгалтерського обліку і складення звітності [3].

Реалізація стратегії модернізації дасть змогу забезпечити створення інтегрованої інформаційно-аналітичної системи управління державними фінансами. У результаті її повної реалізації очікується досягнення таких результатів:

- адаптація законодавства з питань бухгалтерського обліку та звітності до міжнародних стандартів;

- розроблення та запровадження єдиного плану рахунків бухгалтерського обліку з виконання бюджетів та кошторисів розпорядників бюджетних коштів, що дасть змогу забезпечити прозорість облікових процесів, складення звітності та отримання інформації про фінансові операції, які здійснюються у державному секторі;

- підвищення відповідальності, а також статусу керівників фінансово-бухгалтерських служб суб'єктів державного сектору, запровадження інституту державних бухгалтерів;

- удосконалення системи підготовки та перепідготовки кадрів з питань бухгалтерського обліку в державному секторі; – підвищення рівня прозорості та відкритості ведення бухгалтерського обліку [4].

Потребує підтримки і розвиток професійних організацій бухгалтерів в Україні. Через реальну необхідність мати стійкі джерела інформації про всі зміни, які вносяться в діючі міжнародні стандарти і про нові стандарти, що приймаються, існує потреба у пошуку форм співпраці з Міжнародною Федерацією бухгалтерів, Радою з міжнародних стандартів фінансової звітності.

У контексті модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі необхідно підвищувати кваліфікацію практичних працівників, які братимуть участь в реалізації положень модернізації. У зв'язку з цим необхідно розробити національну програму професійної підготовки фахівців, в основу якої має бути покладений систематичний підхід, тобто підготовка, перепідготовка і підвищення кваліфікації.

Отже, перелічені напрямки удосконалення обліку в бюджетних установах дозволять забезпечити реальність планових показників бюджету та їх виконання, визначити пріоритети бюджетного фінансування, концентрацію бюджетних коштів на найважливіших соціально-економічних програмах, забезпечити ефективне використання фінансових ресурсів, удосконалення практики використання коштів загального та спеціального фондів; створити інтегровану інформаційно-аналітичну систему управління державними фінансами.

Література.

1. Про затвердження стратегії модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі на 2007-2015 роки: Постанова Кабінету Міністрів України від 16. 01. 07. №34 // Баланс-бюджет. – № 3. – С. 4– 9.

2. Черкашина Т.В. Основні напрями реформування системи бухгалтерського обліку у бюджетній сфері Т.В. Черкашина // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/2540/1>.

3. Яковичина Н.А. Модернізація та удосконалення бухгалтерського обліку в бюджетних установах / Н.А. Яковичина, А.О. Дембіцька, О.О. Дембіцька // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.snauka.com/28_2011/Economics.

4. Павлюк К.В. Розвиток казначейської системи виконання Державного бюджету // Фінанси України. – 2006. – №2. – С. 78-90.

5. Левицька С.О. Окремі питання реформування бюджетного обліку: стратегія модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі / С.О. Левицька // Бухгалтерський облік і аудит. – 2008. – № 6. – С. 34-39.

СТАТИСТИЧНА СЛУЖБА СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА США

**ЛУЦЕНКО О.А., К.Е.Н., ДОЦЕНТ,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА**

Складно переоцінити значення статистики в сучасному суспільстві. За допомогою надійних та об'єктивних статистичних даних можна оцінити стан економічного розвитку суспільства, рівень інтегрованості тієї або іншої держави в міжнародне економічне співтовариство. Статистичні дані для суспільства є, свого роду, дзеркалом економічного і соціального стану суспільного життя. А для вчених або фахівців конкретних галузей - необхідний матеріал для аналізу наслідків позитивних і негативних зрушень у будь-якій сфері діяльності.

Від форми організації і ступеня мобільності статистичних досліджень і різних баз даних залежить своєчасність і точність прийняття управлінських рішень. Наявність статистичної служби безпосередньо в керівній системі галузі дозволяє мобільно і доцільно розподіляти як фінансові, так і інші ресурси, логічно будувати політику управління, лобіювати інтереси сфери в уряді і максимально точно прогнозувати стан галузі, а також поведінку в перспективі суб'єктів виробництва [1].

У цьому відношенні статична служба Міністерства сільського господарства США National Agricultural Statistical Service (NASS) - зразок наочного і показового прикладу раціональної структури і успішного функціонування [2].

NASS – адміністративно керований орган Міністерства сільського господарства США, який займається збором, підготовкою і публікацією своєчасних національних і державних даних про сільське господарство.

Головний центр статистичної служби, розташований у м. Вашингтон, в інших штатах - ще 45 локальних регіональних центрів, які збирають інформацію по 200 видах рослинницької і 45 видах тваринницької продукції і щорічно публікують приблизно 400 звітів, в яких відображають:

- площу угідь, врожайність, валові збори і запаси зерна;

- дані про поголів'я худоби, виробництво молока, птахівництво та перспективи розвитку галузі;
- показники використання хімікатів;
- дані про використання робочої сили і нормативи заробітної плати;
- ціни, собівартість і рентабельність виробництва сільськогосподарської продукції.

Статистична служба NASS на протязі 140 років успішно виконує запити користувачів відповідно їх вимог до якості статистичних даних.

Такі дані використовують виробники при складанні планів посівів, годівлі с.-г. тварин, отримання приплоду, планування маркетингових програм, а також для :

- встановлення і підтримки ринкових цін, які визначаються конкретними реальними фактами і повинні бути захищені від спекуляцій, демпінгу та інших негативних впливів;
- регулювання і вирішення проблеми захисту навколишнього середовища;
- для експортерів американської сільськогосподарської продукції;
- для регулювання діяльності транспортних компаній, які займаються зберіганням і оптовою торгівлею для своєчасного надходження с.-г. продукції на ринки;
- постачальники використовують інформацію для того, щоб розподілити серед фермерів попередні обсяги виробництва за існуючою потреби тих чи інших сільськогосподарських культур і видів продуктивної худоби;
- інші агентства Міністерства сільського господарства США використовують дані при виконанні різних міністерських програм, які стосуються с.-г. політики в рамках законодавства, ринкових програм, наукових досліджень в галузі с.-г. і програм розвитку сільської місцевості.

Статистичні дані також використовують організації, що надають різні послуги: фермерам в сфері бізнесу, торговим групами, фінансовим установами, з метою визначення попиту на ресурси, транспортування вирощеної продукції, а також потреби в сховищах.

Більшість показників NASS засновано на інформації, яка зібрана безпосередньо від виробників за допомогою персоналу, телефонних інтерв'ю, або спеціальних анкетних опитувань.

Таким чином, зібрані дані з вище перерахованих джерел зводять до підсумку Національне Агентство по сільськогосподарській статистиці і надає в Управління с.-г. статистики у м. Вашингтон, де зазначають офіційні національні оцінки розвитку сільського господарства США [3].

Значна кількість даних надходить також з інших приватних і громадських організацій. Такі адміністративні дані використовуються для оцінювання точності виробничих показників і визначення кінцевих показників. Інформація є доступною протягом усього звітного року, але частіше, після того як визначені попередні виробничі показники. Розглянемо деякі адміністративні дані.

Дані щодо використання. Інформація щодо імпортованих товарів, експорту, промислової переробки сої, виробничих ресурсів надходить з Бюро Перепису. Ці дані використовуються в балансі, який починається з запасів, а їх, в свою чергу, переносять з даних попереднього року і поточної виробничої оцінки, з урахуванням загального обсягу забезпечення. В кінці звітного року дані порівнюють з плановими показниками, які прийняті заздалегідь зазначеного врожаю. Якщо є значна відмінність між зазначеним значенням і фактичними даними в балансі, то проводять порівняльну оцінку земельної площі та інших виробничих ресурсів, з метою визначення наслідків змін.

Статистика забою худоби. NASS отримує дані через організації Безпеки Продовольства Інспекційного Обслуговування щодо поголів'я тварин, які були оглянуті під час забою. Такі дані використовують для контролю точності статистики продукції тваринництва.

Цінова статистика. Значна кількість інформації надходить від Маркетингової Служби сільського господарства Мінсільгоспу США, для розрахунку щомісячних середніх цін продажу різних видів худоби. Також використовуються дані Бюро Трудових цінних індексів для обчислення відносних змін в цінах на виробничі ресурси [4].

Таким чином, слід зауважити, що NASS є світовим лідером у використанні статистичної методології для показників сільського господарства. NASS надає консультативні послуги країнам, що розвиваються, допомагає їм розробити статистичну інформацію щодо їх сільського господарства. NASS також є визнаним лідером у створенні інформації, доступної через електронні засоби

телекомунікацій. А основою глобалізації ринків є той факт, що учасники ринку, як покупці, так і продавці мають майже миттєвий доступ до інформації практично в будь-якій країні світу. Отже, вивчення досвіду роботи та організаційної структури NASS виключно важливо для роботи стратегії розвитку державної статистики України з метою підвищення якості державної статистики шляхом розбудови цілісної національної системи офіційної статистики для приведення її у відповідність із стандартами ЄС у сфері статистики[5].

Література.

1. О.Остапчук. Реформувати, не можна знищити.[Електронний ресурс]. – Режим доступу.<http://www.edclub.com.ua>
2. Agricultural Statistics 2015, USDA, NASS, U.S. Government printing office. Washington, 2015. - 458p.
3. Agricultural Fact Book 2015.USDA, Office of Communication, 2015.
4. Офіційний сайт Міністерства сільського господарства США. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// www.usda.gov](http://www.usda.gov).
5. Стратегія розвитку державної статистики України.[Електронний ресурс]. – Режим доступу.<http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article>.

Секція

*Проблеми
економічної
кібернетики та
економічної
безпеки*

ТІНЬОВА ЕКОНОМІКА СЬОГОДЕННЯ

**БОГДАНОВИЧ О.А., , СТ. ВИКЛАДАЧ,
БОРИМСЬКА Д.Д., СТУДЕНТКА,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА**

Тіньова економіка існує в усіх країнах світу. Вона відрізняється тільки обсягами, структурою і механізмами розвитку. Тіньова економіка є завадою зростання соціальних стандартів життя населення, розвитку конкурентоспроможності країни та, водночас, яскравим відображенням високого рівня корумпованості державних органів влади, низької правової культури та значної криміналізації економічних процесів.

Тіньова економіка – це економічна діяльність, яка приховується від суспільства та держави і знаходиться поза обліком та контролем. Доходи, отримані у тіньовому секторі, не оподатковуються [3].

Однією з причин виникнення тіньової економіки є низька зарплата і високі податки на фонд оплати праці. На 1 долар погодинної зарплати середньостатистичний український працівник виробляє приблизно в 3 рази більший ВВП, ніж аналогічний американський. Це говорить про експлуатацію найманої праці. За мізерну зарплату наш працівник змушений придбавати товари і послуги за світовими цінами [1].

Високий рівень тінізації економіки переважно притаманний країнам з низькою ефективністю системи державного управління, ключовими ознаками якої у цьому випадку є відсутність перспективного бачення, недостатня професійна підготовка керівних кадрів, низька мотивація відповідальних контролюючих установ, недосконалість правової системи.

З іншого боку, вихід економічної діяльності у тінь також може сигналізувати про занепад морального стану суспільства та слабкість впливу консолідуючих недержавних інституцій (церква, громадські об'єднання та ініціативи), а також моральних авторитетів на формування позитивних стереотипів та конструктивних традицій суспільної поведінки [4].

Розвиток тіньової економіки є реакцією на сам факт державного регулювання, яке в свою чергу, неможливе без обмежень. Тобто не надто обґрунтовані обмеження провокують до їх порушення, особливо якщо це доволі таки вигідно. Як відомо, тіньова економіка існує нелегально, реалізуючи свої можливості через негласні і

незаконні канали, що дозволяє одержувати прибутки за рахунок інших сфер діяльності, використовуючи незаконні методи: ухилення від оподаткування, злочинство, екологічний вандалізм, випуск пікідливих для здоров'я людей товарів і т. ін.

Наслідки тіньової економічної діяльності не можна оцінювати однозначно. Деякі види тіньової економіки об'єктивно швидше допомагають розвитку офіційної економіки, ніж перешкоджають йому. Швейцарський економіст Дітер Кассел виділяє три позитивні функції тіньової економіки в ринковому господарстві [2]:

1) «економічне мастило» – згладжування перепадів в економічній кон'юктурі за допомогою перерозподілу ресурсів між легальною і тіньовою економікою (коли легальна економіка переживає кризу, виробничі ресурси не зникають, а переходять у «тінь», повертаючись в легальну після завершення кризи);

2) «соціальний амортизатор» – пом'якшення небажаних соціальних протиріч (зокрема, неформальна зайнятість полегшує матеріальний стан незаможних);

3) «вбудований стабілізатор» – тіньова економіка підживляє своїми ресурсами легальну (неофіційні доходи використовуються для закупівлі товарів і послуг у легальному секторі, «відмиті» злочинні капітали обкладаються податком і т. д.).

Проте в цілому вплив тіньової економіки на суспільство є скоріше негативним, ніж позитивним. З одного боку, здійснюється антисоціальний перерозподіл доходів суспільства на користь нечисленних привілейованих груп (бюрократів, мафії), який знижує добробут суспільства в цілому [5].

Наявності тіньової економіки спричиняє цілу низку проблем, які, безперечно, потрібно розглядати як стратегічну небезпеку для розвитку суспільства та економіки, зокрема:

1) *економічна* – доходи, одержані у межах цього сектору, як правило, не використовуються на виробничо-продуктивні потреби, а спрямовуються на індивідуальне споживання чи відпливають за кордон;

2) *соціальна* – людський капітал відтворюється у все гірших умовах;

3) *політична* – втрата державою авторитету на міжнародному рівні й неможливість виконання покладених на неї функцій, зокрема і правоохоронних чи оборонних;

4) *загроза* економічній безпеці держави;

5) *моральна* - шкода свідомості громадян, їх світогляду, культурним та етичним цінностям, деградація суспільства.

Література.

1. Варналій З.С. Тіньова економіка: сутність, особливості та шляхи легалізації : монографія / за ред. З.С. Варналія. - К. : Вид-во НІСД, 2006. – 576 с.
2. Дяченко Я.Я. Детінізація економіки у системі макроекономічного регулювання/Я.Я Дяченко // Фінанси України. – 2006. – №2. – С. 68-77.
3. Мазур І.І. Детінізація економіки України: теорія та практика: Монографія / І.І. Мазур//. –К.: Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, 2006 – 239 с.
4. Предборський В.А. Детінізація економіки / В.А. Предборський. - К.Жондор//, 2005. – 614 с.
5. Предборський В.А. Тінізаційний аспект процесів початкового нагромадження капіталу в Україні/ В.А. Предборський // Формування ринкових відносин в Україні. – 2007. – №6(73). – С. 26-30.

ПРО ОДИН З СЕРВІСІВ ДЛЯ СТВОРЕННЯ СУЧАСНОГО ОСОБИСТОГО САЙТУ

***КОВАЛЕНКО С.М., К.Т.Н., ДОЦЕНТ, ЦИМБАЛІСТ А. В., СТУДЕНТКА,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА
ЧАЛА О.І., ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В.Н. КАРАЗІНА***

Загально відомо, що зараз Інтернет є істотною складовою нашого життя, все більша частина діяльності людства відбувається в цьому унікальному середовищі. Це торкається побуту, розваг, навчання, професійного росту та перш за все комерційної діяльності. Інтернет дуже сильно змінює традиційний спосіб ведення бізнесу, дозволяючи, наприклад, практично повністю позбутися інституту посередників і взаємодіяти зі своїми потенційними клієнтами безпосередньо [1]. Відомо, що web-сайт підприємства – це його візитна картка, вітрина, реклама і вся необхідна для бізнесу інформація. Ось чому вважається за необхідне не тільки знати, як побудовані та працюють web-сайти, як ними користуватися щодня для роботи, але й як створити відносно простий сайт власними силами [2].

В остаточному підсумку, треба знати як зробити свій сайт ще одним каналом бізнесу, неважливо, у якому сегменті ринку - B2B, B2C

або іншому доведеться працювати майбутньому фахівцю [1,3].

Публікацій, що присвячені розвитку ідей і практиці створення сучасних web-сайтів відомо дуже багато, і їх аналіз не є завданням цього дослідження. Ми торкнемося лише питань, пов'язаних зі створенням особистого сайту [3-5]. Для створення web-сторінок можна скористатися різними підходами залежно від завдань, які покладають на сайт, ресурсів, що виділяються на його створення й особисті переваги. Класичний спосіб підготовки web-сторінок полягає в «ручному» створенні коду документів WWW мовою HTML [6]. Інший спосіб, припускає роботу зі спеціальними програмами супроводу web-контенту Всесвітньої павутини (наприклад, Microsoft Expression Studio 4). Третій підхід застосовується для створення й підтримки серйозних проєктів великих компаній і корпорацій, Інтернет-порталів і коли над створенням такого проєкту працює ціла команда професіоналів. Нарешті четвертий підхід відноситься до тих випадків коли у користувача нема бажання та часу застосовувати перші три способи, а потрібно швидко створити особистий сайт.

Конструктор сайтів [2] (англ. site builder) — це програмно реалізована складна система, для створення веб-сторінок без знання мов програмування. Зазвичай він є окремим сервісом, але може й надаватися як додаткова послуга хостінг-компаніями.

Найвідомішими онлайн конструкторами сайтів є: Ucoz, Weebly, Wix, Jimdo, Setup, Nethouse і багато інших.

Існують платні й безкоштовні варіанти конструкторів сайтів, а також часто використовується модель Freemium — коли мінімальний функціонал доступний безкоштовно, а за більш розширені можливості потрібно платити. Онлайн конструктори сайтів набирають усе більшу популярність через простоту використання й розширення функціональності.

При виборі конструктора до уваги береться декілька міркувань. Бажано, щоб він був безкоштовний, не зловживав рекламою, допускав можливість створення резервної копії сайту, можливість використання свого доменного імені, ціна додаткових потрібних опцій і багато іншого.

Ми вибрали не самий популярний та відомий сервіс в мережі, - конструктор, з безкоштовним хостінгом Zyro.com [7]. Він є підрозділом доволі відомої на Заході Hostinger Group. Серед його основних переваг: безкоштовність, максимальна простота в роботі, особливо при додаванні контенту, зручність для SEO, багато готових яскравих шаблонів для різних потреб, практично повна відсутність

реклами, необмежений простір, можливість використання свого доменного імені. Сам сайт [7] доступний на двох мовах (англійська та російська), але конструктор підтримує для створення сайтів 29 мов, включаючи українську.

Багатьом користувачам повинна сподобатися можливість попрацювати в конструкторі в так званому тестовому режимі, анонімно, без будь-якої реєстрації. Система попереджає, що в цьому випадку, все, що Ви побудуєте, буде видалено через 24 години. За бажанням користувача всі його дії будуть супроводжуватися підказками спеціального майстра "Steps to Do", який знаходиться справа та нижче основного меню конструктора. З переліку розділів майстра зрозуміло, що важко вигадати щось більш зручне і дохідливе для роботи початківця. Майстер підказує не тільки як краще виконувати звичайні дії на кшталт: додавання тексту, зображень, меню та їх редагування, а і вирішення питань SEO, оприлюднення зробленого в Інтернеті.

Присмного несподіванкою виявилися деякі додаткові можливості конструктора при потребі створити багатомовні сайти. Взагалі це доволі не просте питання, яке потребує від розробника додаткових не аби яких зусиль. Звичайно, якщо він бажає створити дійсно якісний продукт для іноземної аудиторії, а не використати перекладач від Google, який хоч і вирішує проблему дуже просто, але не на завжди припустимій якості перекладу.

Безумовно сервіс Zyro.com має і деякі окремі недоліки. Не повністю локалізоване на українську мову конструювання сайту, бажано збільшити кількість безкоштовних шаблонів, особливо у розділі "Бізнес", під час роботи трапились два незрозумілі технічні збої (щоправда після звертання до служби підтримки все оперативно було виправлено) та деякі інші проблеми. Тим не менше можна зробити висновок, що конструктор сайтів Zyro.com може бути рекомендованим для створення не дуже складних проєктів, на зразок персонального студентського сайту, особливо особам які не мають ніякого досвіду web-дизайну, але мають потребу швидко створити та оприлюднити відповідний Інтернет - ресурс.

Робота протягом навчання в університеті над персональним студентським сайтом сприяє підвищенню інтегративного показника навчального процесу - готовності майбутнього фахівця до професійної діяльності. Персональний сайт - це стартовий майданчик для Вашого подальшого творчого й професійного розвитку.

Література.

1. Овчинников Р., Сухов С. Корпоративный веб-сайт на 100%. Требуется от сайта большего! — СПб.: Питер, 2009. — 320 с: ил.
2. [Електронний ресурс] - Режим доступу : <https://ru.wikipedia.org/wiki/Сайт>; https://ru.wikipedia.org/wiki/Конструктор_сайтов.
- 3.2 в 1: Самоучитель разработки Web-сайтов: HTML, CSS, графика, анимация, раскрутка + Videокурс / Левин М.Л. Алексеев Ю.М.- М.:Триумф, 2007. — 400 с. ил. - +DVD-ROM, - (Серия «2 в 1»).
4. Особистий сайт студента — як центр кризової та комплексної підготовки майбутнього фахівця / Мегель Ю.Є., Коваленко С.М., Данілко І.В., Чалий І.В. // Матеріали XXI міжнародної науково-практичної конференції «Інформаційні технології: наука, техніка, технологія, освіта, здоров'я (MicroCAD-2013). - Харків: НТУ «Харківський політехнічний інститут», 2013.
5. Перший досвід створення особистих сайтів студентами ХНТУСГ ім. П.Василенка фахівця / Мегель Ю.Є., Вітковський Ю.П., Чала О.І., Чалий І.В. // Інформаційні технології: наука, техніка, технологія, освіта, здоров'я: Тези доповідей XXIII Міжнародної науково-практичної конференції, Ч.П (20-22 травня 2015р., Харків) / за ред. проф. Сокола Є.І. — Харків, НТУ «ХПІ». с. 170.
6. Лютинський В.А., Пастухов В.І., Харченко С.О., Чалий І.В. Інформаційне забезпечення сільськогосподарського виробництва. Лабораторний практикум. Частина 2. Навчальний посібник + CD. Харків, 2010. — 368 с.
7. Конструктор сайтів Zyro.com. [Електронний ресурс] - Режим доступу : <http://zyro.com/>

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ПРОДОВОЛЬЧИХ КОМПЛЕКСІВ РЕГІОНУ ЯК ІНДИКАТОР ЇХ РОЗВИТКУ

***УЖВА А.М., К.Є.Н., ДОЦЕНТ,
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В.О. СУХОМАЙНСЬКОГО***

В умовах трансформації економіки проблеми регіонального характеру й будь-які інші дестабілізуючі фактори стають причинами зниження економічної безпеки. Перед регіональними продовольчими комплексами стоїть важливе завдання — забезпечення населення

продуктами харчування, тому необхідною умовою для нормального стійкого розвитку країни стає забезпечення захисту життєво важливих інтересів громадян, суспільства та держави. Нерівномірність регіонального розвитку і рівня життя населення створює передумови для соціальної напруги в суспільстві, загрожує територіальній цілісності країни, стримує динаміку соціально-економічних показників, уповільнює ринкові перетворення та знижує їх ефективність. У зв'язку з цим державна регіональна політика повинна бути спрямована на створення умов для підвищення конкурентоспроможності регіонів як основи їх динамічного розвитку та усунення значних міжрегіональних диспропорцій. За своєю природою економічна безпека держави є комплексною системою, що охоплює всі галузі господарства і всі аспекти життя держави та її населення [2].

До об'єктів економічної безпеки відносять не тільки державу, її економічну систему, а й суспільство та особистість. Суб'єктами економічної безпеки України є центральні державні органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи та організації різних форм власності. Забезпеченням економічної безпеки національної економіки має перейматися комплексна система, яка має досить велику кількість напрямів. Для національної економіки України розрізняють наступні складові: макроекономічна, фінансова, зовнішньоекономічна, інвестиційна, науково-технологічна, енергетична, виробнича, демографічна, соціальна, продовольча безпека. Дослідники дотримуються різних концептуальних підходів до окреслення функцій економічної безпеки. У більшості концепцій провідною визначається роль держави у процесі забезпечення національної безпеки, а підпорядкованість економічних інтересів вибудовується в такій послідовності: «Людина» - «Держава» - «Світове господарство» [3]. Очевидно, що у цій системі, по-перше, не враховано інші суб'єкти економічного процесу; по-друге, відсутня зорієнтованість на результат; по-третє, не взято до уваги, що взаємодія між компонентами цієї системи є завжди суперечливою; по-четверте, в такій системі діють різновекторні зовнішні і внутрішні чинники, які вимагають фрагментарного галузевого управління.

В системі національної безпеки економічна безпека виконує чітко визначені функції, несе на собі суттєве функціональне навантаження. Її сутність полягає у тому, що вона є матеріальною основою національної суверенності, яка визначає реальні можливості в забезпеченні інших видів безпеки, тобто економічна безпека – це

підґрунтя для функціонування всіх інших її елементів, що входять у цю систему.

Економічну безпеку традиційно визначають як найважливішу якісну характеристику економічної системи держави, яка означає її здатність підтримувати нормальні умови життєдіяльності населення, стійке забезпечення ресурсами для розвитку галузей господарства, та послідовну реалізацію національних інтересів. Крім того, економічна безпека як система інструментів і механізмів інституційної взаємодії, має здатність запобігати загрозам або мінімізувати їх вплив на економіку в цілому і на її частини - галузі, райони, підприємства [1]. Однією з найбільших проблем забезпечення економічної безпеки в Україні є наявність регіональних аспектів і проявів. Фактично регіони, території, адміністративно-територіальні утворення не є об'єктами національної безпеки, а отже й не регулюються суб'єктами забезпечення економічної безпеки. Економічну безпеку регіонів доцільно розглядати як складову системи національної безпеки України. Ряд українських дослідників визначають економічну безпеку регіону як підсистему національної економіки, спираючись на його тлумачення як носія сукупності специфічних характеристик, що забезпечують досягнення максимального внеску регіону у розвиток національної економіки і забезпечення економічної безпеки країни в цілому. Можна сказати, що процес створення нових і зміцнення існуючих систем регіональної безпеки є явищем перманентним і зачіпає інтереси всіх регіонів України. У стратегічних напрямках регулювання економічної безпеки України в просторовому вимірі визначено комплекс заходів, які передбачають забезпечення сталого регіонального розвитку, зменшення міжрегіональної диференціації, організацію забезпечення реалізації державної політики щодо контролю за економічною безпекою регіонів, надання пріоритетності економічним методам регулювання безпеки. Такий підхід відповідає основам європейської політики вирівнювання. Гарантування економічної безпеки і формування ефективних механізмів управління нею є одним з пріоритетних завдань у сучасних умовах розгортання кризових явищ з метою пом'якшення впливу циклічних та структурних коливань на господарський комплекс регіону. Економічна безпека є тим станом захищеності від можливих загроз, що формує економічну незалежність, стабільність та розвиток в довгостроковому періоді. Пріоритетним при цьому є збалансована політика держави щодо структурної перебудови економіки, стимулювання інноваційно-інвестиційної активності, розвитку підприємництва.

Література.

1. Захаров О.І. Організація та управління економічною безпекою суб'єктів господарської діяльності: навч. посіб. / О.І.Захаров, П.Я. Пригунов. – К.: КНТ, 2011. – 257 с.
2. Камлик М.І. Економічна безпека підприємницької діяльності. Економіко-правовий аспект: навч. посіб. / М.І.Камлик. – К.: Атіка, 2005. – 432 с.
3. Ліпкан В.А. Національна безпека України: навч. посіб. / В.А. Ліпкан. – К.: Кондор, 2012. – 552 с.
4. Сак Т.В. Економічна безпека України: поняття, структура, основні тенденції / Т.В. Сак // Інноваційна економіка. – 2013. – № 6 (44). – С. 336-340.
5. Пастернак-Таранушенко Г. А. Економічна безпека держави. Методологія забезпечення : монографія / Г. А. Пастернак-Таранушенко – К.: Київський ек-ний інститут менеджменту, 2003. – 320 с.

INVENTORY CONTROL WITH A SINGLE DELIVERY OF A RESOURCE

**Y. E. Megel¹⁾, Doctor of Technical Sciences, Professor;
O. D. Mikhnova¹⁾, Candidate of Technical Sciences (Ph. D.);
S. V. Kovalenko²⁾, Candidate of Technical Sciences (Ph. D.)**

**¹⁾Kharkiv Petro Vasylenko National
Technical University of Agriculture**

²⁾National Technical University “Kharkiv Polytechnic Institute”

One of the important techniques for increasing effectiveness of an enterprise activity consists in optimisation of delivery, storage and usage of resource inventory in terms of product manufacturing, and also it consists in finding relationships between the amount of production and inventory of final products depending on internal and external conditions. The reason of necessity in solving such problems may be as follows: changing of market conditions for resource delivery, changing of product demands, mismatch between the speed of production and resource provision needs, etc.

Inventory control problems may be of different types according to number of resources and deliveries and the type of inventory deliveries (momentary and long-lasting; uniform, irregular or discrete usage of

resources in time, etc.)

Corresponding mathematical model is built depending on the type and content of problem statement. Existing methods are used in regard to the model, or novel ones are developed for problem solving. The model of the problem severely depends on the type of parameters, either they are independent unknown variables, or specified values, or functions from other parameters. In most cases, these problems are considered to be non-linear.

Example: an enterprise (for instance, bakery) gets a single momentary delivery of S units of raw materials (for instance, flour) into its storage from a supplier. The final goods are produced (for instance, bread) from these raw materials. It is known that the enterprise seamlessly processes the obtained materials with the speed of $q(t)$. The period of time T needed for processing of all the materials S should be determined along with the total cost of expenses z for a single delivery and storage of materials during the period of their processing T , assuming that the delivery cost c_p of material unit for a single delivery and the storage cost c_z of material unit for the specified time unit during the whole processing period are known. Fig. 6.3 shows an example of irregular material processing under condition of a single delivery with quantity S at the beginning of the period T (at the moment when $t=0$). Consider the total delivery cost of material consignment S plus its storage cost during the period T :

$$Z = c_p S + c_z \int_0^T [S - s(t)] dt = c_p S + c_z \int_0^T \left[S - \int_0^t q(\tau) d\tau \right] dt$$

where T is the duration of material processing;

c_p is the cost of delivery of one material unit;

c_z is the cost of one material unit storage during the time unit;

$q(t)$ – processing speed;

$s(t)$ – material remainder in store at the moment of time t .

The constraint for this problem consists in a fact that all the materials are totally utilized during the time T .

$$\int_0^T q(t) dt = S.$$

This equation allows finding the time $T = \varphi[q(t), S]$ needed for overall processing of the whole material inventory S if $q(t)$ is specified. The speed $ds(t)/dt = q(t) = q$ remains unchanged all the time T in case of uniform processing.

The following equations can be obtained from two previous

expressions:

$$T = S / q$$

$$Z = c_p S + c_z \int_0^T \left(S - \int_0^t q d\tau \right) dt = c_p S + 0.5 c_z S T = c_p S + 0.5 c_z S^2 / q$$

If the processing speed $q(t) = at$ increases linearly from 0 to aT during the period T , then the following is obtained from the two equations mentioned at the beginning:

$$\int_0^T at dt = 0.5 a T^2 = S, \quad T = \sqrt{\frac{2S}{a}},$$

$$Z = c_p S + c_z \int_0^T \left(S - \int_0^t a\tau d\tau \right) dt =$$

$$c_p S + c_z \int_0^T (S - 0.5 a t^2) dt = c_p S + c_z (S T - 0.167 a T^3).$$

The following equation is got by substituting the expression

$$T = \sqrt{\frac{2S}{a}} \text{ into the last one:}$$

$$Z = c_p S + 0.667 c_z S \sqrt{\frac{2S}{a}} = \left(c_p + 0.667 c_z \sqrt{\frac{2S}{a}} \right) S$$

If the cost of delivery c_p does not depend on the quantity of delivery S , then

$$Z = c_p + 0.667 c_z S \sqrt{\frac{2S}{a}}$$

In case when processing intensity linearly decreases during the period T $q(t) = a(T-t)$ from $q_0 = aT$ to 0, then the same is obtained from the two first expressions as under uniform increase of processing speed:

$$\int_0^T a(T-t) dt = 0.5 a T^2 = S, \quad T = \sqrt{\frac{2S}{a}},$$

$$Z = c_p S + c_z \int_0^T \left(S - \int_0^t a(T-\tau) d\tau \right) dt = c_p S + c_z (S T - 0.5 a T^3 + 0.333 a T^3) =$$

$$c_p S + c_z (S T - 0.167 a T^3) = \left(c_p + 0.667 c_z \sqrt{\frac{2S}{a}} \right) S.$$

By analogy, period T and function Z can be defined for other

variants of material processing speed during the period T . For instance, if the speed increases linearly $q(t) = q_0 + at$ from q_0 at the beginning of the period T to $q(T) = q_0 + aT$ at the end of the period T , then the following is got from the two first equalities:

$$\int_0^T (q_0 + at) dt = q_0 T + 0.5T^2 = S, \quad T = \sqrt{\left(\frac{q_0}{a}\right)^2 + \frac{2S}{a}} - \frac{q_0}{a},$$

$$Z = c_p S + c_z \int_0^T \left[S - \int_0^t (q_0 + a\tau) d\tau \right] dt = c_p S + c_z \left(ST + 0.5q_0 T^2 - 0.167aT^3 \right),$$

and if it decreases linearly $q(t) = q_0 - at$ from q_0 at the beginning of the period T to $q(T) = q_0 - aT$ at the end of the period T , then the following is got from the same expressions

$$\int_0^T (q_0 - at) dt = q_0 T - 0.5T^2 = S, \quad T = \sqrt{\left(\frac{q_0}{a}\right)^2 - \frac{2S}{a}} + \frac{q_0}{a},$$

$$Z = c_p S + c_z \int_0^T \left[S - \int_0^t (q_0 - a\tau) d\tau \right] dt = c_p S + c_z \left(ST - 0.5q_0 T^2 - 0.167aT^3 \right).$$

In the latter case, all the material consignment will be processed if condition $(q_0 / a)^2 \geq 2S / a$ is held.

References.

1. Operations Research / Y.E. Megel, A.P. Rudenko, S.M. Kovalenko, I.V. Danilko, O.D. Mikhnova. – Kharkiv: «Міськарук». – 2015, 386 с.
2. Математичні моделі функціонування економіко-виробничих і технічних систем та методи їх дослідження: навчальний посібник / Ю.Є. Мегель, А.П. Руденко, С.М. Коваленко, І.В. Данілко. – Харків: "Міськарук". – 2013, 389 с.
3. Оптимізація дискретних постачань ресурсу в разі нерівномірного безперервного його використання // Мегель Ю.Є., Руденко А.П., Чалий І.В., Коваленко С.М. // Системи обробки інформації. – 2013. – №5 – С. 154-161.
4. Stabilization of key frame descriptions with higher order Voronoi diagram // S.V. Mashtalir, O.D. Mikhnova // Бионика интеллекта: науч.-техн. журн. – Х.: Изд-во ХНУРЭ. – 2013. – №1. – С. 80-91.

5. Використання при вивченні ІТ- дисциплін технологій віртуалізації в контексті забезпечення комп'ютерної компетенції майбутніх менеджерів // Мегель Ю.Є., Данілко І.В., Коваленко С.М., Чалий І.В. // Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства: Економічні науки. Вип. 125. — Харків: ХНТУСГ. — 2012. — С. 13-20.

Секція

*Теоретичні та
практичні
проблеми
менеджменту
соціокультурної
діяльності*

СОЦІАЛЬНО – ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

***КОВАЛЕНКО Г.О., СТУДЕНТ ОКР «БАКАЛАВР»*,
ПОЛТАВСЬКА ДЕРЖАВНА АГРАРНА АКАДЕМІЯ***

В розвитку нашої держави займають важливе місце сільські території, адже Україна – це аграрна країна. І експорт сільськогосподарської продукції - один з головних прибутків країни. В сільських місцевостях проживає(або хоча б тимчасово мешкає там) понад 40 відсотків населення. Тому соціально-економічний розвиток села, один з головних пріоритетів державної політики України[5].

Для сфер соціально-економічного, виробничо-господарського, науково-творчого та будь-якого іншого розвитку за існуючих відмін між ними у сукупності щодо цільового призначення, механізмів реалізації (вирішенні) визначених завдань характерна одна з найважливіших рис: найкращі результати їхньої діяльності можливі лише за умов чіткої, завчасно (своєчасно) визначеної стратегії розвитку. Отже, всебічне обґрунтування стратегії будь-якого розвитку є однією з найважливіших передумов досягнення високих кінцевих результатів. Це стосується і розвитку сільських територій [2].

У зв'язку з такою постановкою проблеми стратегію необхідно розглядати як активно діючий визначальний фактор розвитку, який за своєю сутністю і механізмами реалізації спрямований на конкретні результати у майбутньому. При цьому він забезпечує дію усієї сукупності необхідних для цього соціальних, економічних, організаційних та інших субфакторів, кожний з яких виконує конкретну цільову функцію, а сукупний результат їхньої дії досягається лише за умови, якщо кожний з них і кожна здійснювана ним функція якомога повніше проявлятиме закладений у ньому потенціал, сформований в інтересах визначеної стратегії.

Стратегія розвитку повинна охоплювати всі без винятку складові розвитку сільських територій. Нині вже практично утвердилось або близько до цього розуміння сільської території як багатоцільової і багатофункціональної системи з відповідаючими кожній з них природними, соціально-економічними, виробничо-господарськими та іншими особливостями і характеристиками. Сільські території хоча й близькі тією чи іншою мірою, але істотно різняться між собою і

* Науковий керівник – Михайлова О.С. к.е.н., доцент

вимагають індивідуального підходу до організації їх розвитку і, передусім, стратегічного. Спільним для різних поглядів на сільські території є те, що їх соціальною першоосновою є селяни та інші сільські жителі, а також проживаючі поза межами даної сільської території і беруть безпосередню участь у її соціально-економічному розвитку [1].

Ось на мою думку шляхи та способи розв'язання проблеми розвитку села: - орієнтація роботи міністерств та інших центральних органів виконавчої влади на задоволення потреб сільських жителів, активізацію ініціативи громад і органів місцевого самоврядування щодо розвитку інфраструктури села; - забезпечення надійного функціонування соціальної інфраструктури села в нових економічних умовах; - створення умов для розширення сфери зайнятості на селі на основі ефективного використання природоресурсного потенціалу сільських територій, стимулювання розвитку підприємництва як у сільському господарстві, так і в несільськогосподарських видах діяльності; - забезпечення істотного підвищення рівня доходів та поліпшення соціального захисту сільського населення; - наближення та вирівнювання умов життєдіяльності міського та сільського населення, формування мережі підприємств, установ та організацій, які надаватимуть необхідні послуги сільському населенню; - стимулювання закріплення на селі спеціалістів сільського господарства, освіти, культури, охорони здоров'я, житлово-комунального та побутового обслуговування; - заохочення молоді до роботи і проживання в сільських населених пунктах; - запобігання занепаду депресивних сільських територій, розширення можливостей сільських громад розв'язувати проблеми життєдіяльності населення; - забезпечення сільського населення загальнодоступними телекомунікаційними послугами; - забезпечення покриття територій сільських населених пунктів рухомих (мобільних) зв'язком; - комп'ютеризація сільських рад, закладів освіти та охорони здоров'я і забезпечення доступу до Інтернету; - державна підтримка та реструктуризація аграрної науки і освіти, запровадження навчання сільського населення основам підприємництва, підготовка кадрів для сільського господарства на засадах державного замовлення, перепідготовка та підвищення кваліфікації спеціалістів, розширення наукових досліджень з питань соціального розвитку і підтримки села;

Належне виконання вищенаведених способів та методів забезпечить: - доведення забезпечення сільських населених пунктів об'єктами соціальної інфраструктури до соціальних стандартів; -

зростання заробітної плати в сільському господарстві до середнього рівня галузей економіки; - споживання продуктів харчування на душу населення на рівні норм, наближених до раціональних; - розвиток організованого внутрішнього аграрного ринку; - підвищення рівня рентабельності, яке забезпечить розширене відтворення в сільському господарстві; - поліпшення екологічної ситуації в сільській місцевості; - збільшення обсягів експорту сільськогосподарської продукції та продовольчих товарів; - збільшення рівня інвестицій; - значне збільшення надходжень до державного бюджету.

Література.

1. Збарський В. Соціальний розвиток села: стан і перспективи // Бухгалтерія в сільському господарстві. - 2006. - №5. – С. 12-17.
2. Прокопа І.В. Соціальні аспекти розвитку сільських територій / І.В. Прокопа // Економіка АПК. – 2005. – № 11. – С. 48–51.
3. Саблук П.Т. Розвиток сільських територій – запорука відродження аграрної України / П.Т. Саблук // Вісник аграрної науки. – 2006. – № 5. – С. 21-23.
4. Транченко Л.В. Формування та регулювання ринку праці на селі: теорія, методологія, практика: монографія / Л.В. Транченко. – Умань: Уманське комунальне видавничо-поліграфічне підприємство, 2012. – 586 с.
5. Коротич П. Стан і перспективи українського села в дзеркалі соціального дослідження // Пропозиція. - 2006. - №11. – С. 12-14.

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА НОРМУВАННЯ ПРАЦІ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Копейка А.Ю., студент*,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА

Організація праці на підприємстві – спосіб упорядкування та спрямування праці на досягнення поставленої мети шляхом об'єднання працівників у певну систему. Організація трудової діяльності припускає поділ і кооперацію праці, розробку методів праці, за допомогою яких може бути виконаний той чи інший вид

* Науковий керівник – Артеменко О.О., к.е.н, доцент

роботи, організацію робочих місць, створення умов праці, підбір і розстановку кадрів, визначення переліку функцій та обов'язків кожного працівника, встановлення міри праці за допомогою нормування, організацію оплати праці, встановлення правил дисципліни праці, що забезпечують порядок і узгодженість в роботі, режим праці і відпочинку працівників.

Важливою частиною організації праці є нормування праці на підприємстві. Під нормуванням праці розуміють процес встановлення науково обґрунтованих норм витрат праці на виконання якої-небудь роботи. Тобто сутність нормування праці полягає в установленні необхідних затрат живої праці на виконання певної роботи за нормальної організації та інтенсивності праці.

Організація праці на підприємстві охоплює такі основні напрями:

- поділ і кооперація праці, що передбачають науково обґрунтований розподіл працівників за певними трудовими функціями, робочими місцями, а також об'єднання працівників у виробничі колективи;
- організація і обслуговування робочих місць, що сприяють раціональному використанню робочого часу;
- нормування праці, що передбачає визначення норм затрат праці виробництво продукції і надання послуг як основу для організації праці і визначення ефективності виробництва;
- організація підбору персоналу та його розвиток, тобто — планування персоналу, профорієнтація і профвідбір, наймання персоналу, підвищення його кваліфікації, планування кар'єри тощо;
- оптимізація режимів праці і відпочинку, встановлення найбільш раціонального чергування часу роботи та відпочинку протягом робочої зміни, тижня, місяця. Відпочинок, його зміст і тривалість максимально сприяти досягненню високої працездатності протягом робочого часу;
- раціоналізація трудових процесів, прийомів і методів праці на основі узагальнення прогресивного досвіду. Раціональним вважається такий спосіб роботи, який забезпечує мінімальні затрати часу;
- поліпшення умов праці, що передбачає зведення до мінімуму шкідливості виробництва, важких фізичних, психологічних навантажень, а також формування системи охорони і безпеки праці;
- зміцнення дисципліни праці, підвищення творчої активності працівників;
- мотивація й оплата праці.

Для забезпечення певної ефективності виробництва дуже важливо оптимізувати витрачання всіх видів ресурсів, що використовуються для цього: живої праці, сировини і матеріалів, палива, машин і механізмів, інструментів, тощо, нормування є основою для оптимізації виробничих витрат, тобто для науково – обґрунтованого визначення кількості конкретних ресурсів, які необхідні для організації процесів виробництва на досягнутому рівні розвитку продуктивних сил суспільства.

В умовах ринкової економіки ефективність виробництва визначається як відношення якості виробленої продукції до витрат пов'язаних з її виробництвом та обігом. Якість визначаємо за кількісними характеристиками, тобто підвищення якості може досягатися за рахунок покращення цих характеристик шляхом додаткових витрат.

Будь-який надлишок у витрачанні ресурсів на підвищення якості товару буде негативно впливати на показник собівартості продукту та ефективності виробництва в цілому.

Також і зайві люди на виробництві – це низька продуктивність праці і висока собівартість продукції, менша чисельність працівників призводить до порушення оптимального співвідношення факторів виробництва, порушенням виробничого ритму, що впливатиме на якість та обсяги продукції.

Нормування має виключно важливе значення для поліпшення організації праці. Тільки дійсно знаючи необхідні витрати робочого часу на виконання тієї або іншої роботи, можна правильно розрахувати кількість робітників, правильно організувати їх працю, погоджувати роботу усіх виробничих ланок, раціонально використати устаткування. Застосування науково обґрунтованих норм і нормативів сприяє вивільненню частини працівників, підвищенню якості створюваної продукції.

Нормування праці сприяє раціональному розподілу працівників підприємства і правильному використанню ними робочого часу, впливає на поліпшення організації праці і виробництва. Розроблені норми використовуються при складанні планів підприємства і його підрозділів, вирішенні питань розділення і кооперації праці, визначенні необхідної кількості устаткування і чисельності працівників. Обґрунтованість норм значною мірою сприяє правильному визначенню розміру заробітної плати, матеріальної зацікавленості працівників, здійсненню принципу оплати праці по його кількості і якості.

Література.

1. Багрова І.В. Нормування праці: Навчальний посібник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2003. – 212 с.
2. Бухалков М. И. Организация и нормирование труда: Учеб. для вузов /М. И. Бухалков. – М., 2007. – С. 164–170.
3. Горбатюк К.В. Шляхи удосконалення нормування праці в Україні [Електронний ресурс] / Горбатюк К.В. / – Режим доступу до статті: <http://www.confcontact.com/2007nov/gorbatyuk.htm>
4. Туровец О.Г., Бухалков М.И., Родионов В.Б. Организация производства и управление предприятием: Учебник – М.: ИНФРА – М., 2002. – 528 с.
5. Артеменко О.О. Методичні проблеми оцінки реалізації ключових функцій оплати праці / О.О. Артеменко // Вісник ХНТУСГ, Економічні науки – 2015 – Вип. 162 – ст.. 81-87.

УПРАВЛІННЯ СІЛЬСЬКИМИ ТЕРИТОРІЯМИ ЯК СКЛАДОВА ДЕРЖАНОЇ ПОЛІТИКИ РОЗВИТКУ

***ПЛОТНІКОВА М.Ф., К.Е.Н., ДОЦЕНТ,
ЖИТОМИРСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
АГРОЕКОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ***

Управління сільськими територіями базується на засадах загальнодержавного управління, регіонального розвитку та формування локальних соціо-екологічних систем. В основу розвитку простору покладено соціально-екологічні та духовні складові. Громада, що живе на території, має між собою тісні зв'язки на основі спільних екологічних, соціальних та духовних інтересів. Використовуючи принцип розумної достатності (не використовувати ресурсу більше, ніж потрібно для духовного розвитку), сучасні територіальні громади спрямовують свої зусилля на свідоме зменшення обробки землі, зокрема засаджуючи не менш, ніж третину площі неплодовими деревами з метою запобігання водній та вітровій ерозії, сприяючи біологічному різноманіттю, екологізації життєдіяльності. Інструментами управління виступають імпровізаційно-інтуїтивні загальна та індивідуальна освіта (біадекватні методики освіти та виховання – ноосферна освіта), екологічне, культурне, духовне співробітництво (рис. 1), яке реалізується в творчості (музиці, танцях, виробах зроблених власноруч, скульптурі, живописі, спорті тощо).

Елементи менеджменту	Рівні управління	Загальнодержавний, регіональний, локальний
	Сфери управління	Соціальна, екологічна, економічна, інформаційна, виробнича
	Методи прийняття рішень	Директивні, авторитарні, дорадчі, колегіальні (одноголосно, 80% і більше відсотків голосів учасників, двома третинами голосів, 50% та один голос тощо), копне право, консенсус та представництво на вищому рівні управління
	Форми організації	Індивідуальні, сімейні, родові, господарські (ОСГ, домогосподарства, фермерські господарства тощо), комуні, кооперативи, громади
	Механізм обміну	Національна валюта, альтернативні грошові одиниці, банк часу, бартер
	Інструменти управління	Загальна та індивідуальна освіта, екологічне, культурне, духовне співробітництво
	Цілі управління	Екологічний, соціальний, культурний, духовний, багатофункціональний розвиток, продовольча безпека

Рис. 1. Елементи менеджменту сільських територій
Джерело: сформовано автором на основі [1-6].

Зазвичай склад громад різний за віком, рівнем освіти, національністю, віросповіданням, вподобаннями. Інтернаціональний характер спілкування виступає додатковим інструментом культурного розвитку та обміну досвідом, формуючи свідоме позитивне ставлення до оточуючого середовища та всіх форм буття в ньому, надаючи перевагу місцевим ресурсам та локальній економіці. Фактично мова йде про формування постіндустріального суспільства, що свідомо здійснює свій вибір щодо умов та складових господарювання.

Активним учасником всіх процесів стає взаємодія з природним середовищем. Середовище є вагомим елементом всього процесу управління, – реалізація цілей та задач людини відбувається через сприйняття навколишнього світу та взаємодію з ним: ландшафтом, кольором, світлом, звуками, зовнішніми впливами, пов'язуючи з життям людини, яка буде ними користуватися. Розглядаючи управління територіями на прикладі будівництва можна говорити про моделювання майбутніх взаємодій, можливість реалізації потреб та побажань у процесі життєдіяльності, що конкретизує функціональні завдання проєктувальників та будівельників. Потреби та бажання мешканців визначають вибір матеріалів та інших складових, що будуть задіяні середовищі існування. Фактично мова йде про поєднання мрії з дійсністю, враховуючи, що час та енергія є найвищими цінностями сучасного світу, а діяльність на користь суспільству та власному духовному розвитку в гармонії з природою є цілями існування людини («вдосконалення середовища існування» – [7, с. 96]). Сучасна людина надзвичайно гостро починає розуміти свій тісний зв'язок із Землею як живим організмом, складовим елементом якого є суспільство.

Розуміючи важливість збереження навколишнього середовища для прийдешніх поколінь, необхідність вирішення низки соціально-екологічних задач на сільських територіях, зокрема, дорученням Кабінету Міністрів України від 02 червня 2014 р. №43381/8/1-09 визнано, що проєкт концепції «Родова садиба» спрямований на створення належних умов для заохочення сімей з дітьми до роботи і проживання у сільській місцевості та розвитку дітей у екологічно чистому середовищі з розвиненою соціальною сферою безперечно заслуговує на увагу. Також в документі відмічено, що реалізація концепції «Родова садиба» дозволить сформувати механізм для добровільного заселення сільських територій, освоєння проблемних земель, підвищити зайнятість та добробут населення на сільських територіях, що у свою чергу, сприятиме ефективному розвитку регіону та його продовольчій безпеці країни, підвищенню доходів громадян, забезпеченню гідної заробітної плати та умов праці, зайнятості молоді у сільській місцевості.

За результатами круглого столу, проведеного 02 липня 2014 р. Всеукраїнською громадською організацією «Народний рух захисту Землі», Житомирським національним агроекологічним університетом за участю представників громадських організацій області, депутатів місцевих рад, представників департаментів та управлінь ОДА, асоціації сільських та селищних рад області внесені пропозиції щодо підтримки законодавчої ініціативи щодо прийняття Закону України «Про Родові

садиби», а також прийнято рішення щодо проведення освітніх, виховних та культурних заходів щодо відродження національної історико-культурної спадщини, розвитку сільських територій, забезпечення чистоти довкілля й економічного зростання в регіоні. Відповідно доручення голови Житомирської ОДА резолюцію круглого столу надіслано головам районних державних адміністрацій, головам районних рад, начальникам управлінь агропромислового розвитку райдержадміністрацій області (лист № 1994/3 від 18.08.14 р.). Враховуючи вищевикладене виникла громадська ініціатива щодо визнання Житомирської області пілотною з реалізації концепції «Родова садиба» та сприяти розвитку державно-приватного партнерства у напрямі сільського розвитку.

Таким чином, встановлено, що потреба відновлення екологічної ситуації в країні, розуміння ролі і місця людини в суспільно-природних процесах спровокували появу свідомого та відповідального ставлення людини щодо себе та навколишнього світу, що була підтримана державними органами влади всіх рівнів. Створення родових поселень є напрямом відродження сільських територій та вирішення широкого спектра соціально-екологічних проблем, а практика державно-приватного партнерства – механізмом його впровадження.

Література.

1. Міжурядова міжнародна продовольча і сільськогосподарська організація ООН (Food and Agriculture Organization – ФАО). Офіційний сайт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://faostat3.fao.org/download/O/OA/E>
2. Transition Network. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.transitionnetwork.org/contact>
3. Sieben Linden. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.siebenlinden.de/>
4. GEN (Global Ecovilladg Network). – [Electronic resource]. – Access mode: <http://gen.ecovillage.org>
5. Кропивко М.М. Організаційні особливості створення родових садіб як альтернативної форми розвитку господарств населення / М.М. Кропивко // Збірник наукових праць Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія «Економіка»: зб. наук. пр.. – Мукачево: Вид-во «Карпатська вежа». – Випуск 5(4). Ч. 2, 2015. – С. 24-29.
6. В. Мегре Анаста / В. Мегре. – СПб.: «Издательство «Диля», 2010. – 288 с.

НОРМУВАННЯ ПРАЦІ НА РОБОТАХ З ОБСЛУГОВУВАННЯ ВИРОБНИЦТВА

ЮНАШ В.М., СТУДЕНТКА*,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА

Праця являє собою цільну діяльність людей, ціллю якої є створення матеріальних і духовних благ. Затрати праці на створення цих цінностей повинні мати кількісну оцінку, тому, що в масштабі суспільства дістають визнання тільки ті з них, що відповідають суспільно необхідному часу, тобто часу, необхідному на виготовлення даного виробу при суспільно нормальних умовах виробництва при середньому рівні цілісності й інтенсивності праці. Нормування праці це визначення її необхідних затрат на виготовлення одиниці продукції в конкретних організаційно технічних умовах. Ціллю нормування праці є найбільш точне визначення необхідних затрат ресурсів, а відповідно і результатів праці. В діяльності працівника важливу роль відіграють оптимальні норми праці. Узгодження трудової діяльності людей неможливе без встановлення необхідних витрат і результатів праці. Норми праці узгоджують виробничий процес та інтереси працівників підприємства. Норми є основою планування і регулювання роботи кожного підрозділу підприємства, організації оплати праці персоналу, обліку витрат на продукцію, управління продуктивністю праці і соціально-трудовими відносинами. Не існує такої діяльності підприємства де б не використовувались норми праці. Вони необхідні як на малих так і на великих підприємствах. Норми праці необхідні в усякій сфері діяльності людини: промисловості, торгівлі, сфері обслуговування, банках і т.д. На сьогодні процес правильного вибору методу нормування праці стає одним із найдієвішчих засобів забезпечення конкурентоздатності підприємства, оскільки сприяє скороченню затрат праці, економії коштів на оплату праці, а отже – зниженню собівартості продукції і підвищенню ефективності господарювання.

Нормування праці — це вид діяльності з управління виробництвом, пов'язаний з визначенням необхідних затрат праці і її результатів, контролем за мірою праці. Нормування праці — складова організації праці і виробництва. Воно є важливою ланкою технологічної й організаційної підготовки виробництва, оперативного

* Науковий керівник – Артеменко О.О., к.е.н., доцент

управління ним, невід'ємною частиною менеджменту і соціально-трудових відносин. Норми праці є основою системи планування роботи підприємства та його підрозділів, організації оплати праці персоналу, обліку затрат на продукцію, управління соціально-трудовими відносинами тощо. Організуючи працю, слід визначити, яка їй кількість потрібна для виконання кожної конкретної роботи і якою має бути її якість. Норми праці є основою для визначення пропорцій розвитку галузей економіки, складання балансу, використання трудових ресурсів, визначення виробничих потужностей.

На кожному підприємстві норми праці використовуються під час здійснення планово-організаційних розрахунків, внутрішньозаводського й цехового оперативного планування. За допомогою норм складаються бізнес-плани підприємств, плануються обсяги виробництва цехів і дільниць, розраховується завантаження устаткування й робочих місць. На основі норм праці встановлюють завдання з підвищення продуктивності праці, визначають потребу в кадрах, розробляють календарно-планові нормативи тощо. За допомогою нормування узгоджується взаємодія цехів, бригад і відділів підприємства, досягається синхронізація роботи на різних робочих місцях, виробничих дільницях, забезпечується рівномірність і ритмічність виробничого процесу.

Норми трудових затрат потрібні для організації праці не тільки робітників-вирядників, а й робітників-погодинників, спеціалістів, службовців. Визначають їх для кожної категорії працюючих. Норми праці є складовим елементом організації заробітної плати, оскільки виконання норм є умовою отримання заробітку, відповідного тарифу або окладу, встановленого для даного працівника. Отже, нормування праці є засобом визначення як міри праці для виконання тієї чи іншої конкретної роботи, так і міри винагороди за працю залежно від її кількості та якості.

Головною метою нормування, встановлення міри праці в ринкових умовах на кожному підприємстві є максимальне зменшення витрат виробництва за рахунок оптимального використання робочого часу, вивільнення його від непродуктивних втрат. Міра праці являє собою робочий час, необхідний для виробництва конкретної продукції, роботи або її частини. Тому практичні завдання технічного нормування праці полягають у забезпеченні економії робочого часу та всебічного підвищення ефективності його використання на конкретних робочих місцях у виробничих умовах діючого підприємства. Встановлення норм праці на окремі види робочих

процесів і операцій дозволяє розраховувати й витримувати необхідні кількісні та якісні пропорції праці між цехами, виробництвами, робочими місцями. Не менше значення мають норми і всередині підприємства як еталони раціональної організації праці на кожному робочому місці. Важливу роль відіграє нормування як один з головних елементів організації оплати праці. Норми допомагають оцінити й порівняти результати роботи колективів у цілому та окремих членів колективу, стимулюють їх до творчого пошуку резервів виробництва.

Важливість науково обґрунтованого нормування праці при вирішенні завдань організації колективної праці полягає в тому, що воно допомагає розподілити роботу між виконавцями, забезпечити більш повне використання робочого часу, спроектувати раціональну організацію праці, вдосконалити її.

Отже, сучасне нормування праці, що переходить від недосконалого, ненаукового за підходами досвідно-статистичного нормування до застосування техніко-економічно та психофізіологічного обґрунтованих норм праці для всіх категорій працівників, стає міцною основою для планування чисельності працівників, доцільної їх розстановки, найбільш, ефективного використання техніки і можливостей людей. Нормування праці дозволяє оцінити ефективність праці шляхом порівняння з нормами фактичних її витрат, зіставляти результати праці, продуктивність праці робітників різних професій, використати отримані знання для усунення збиткової внутрішньовиробничої чисельності робітників як форми неофіційного прихованого безробіття.

Література.

1. Електронний ресурс: [http://pidruchniki.com/18300503/ekonomika/normuvannya_pratsi]
2. Електронний ресурс: [http://pidruchniki.com/2015082666283/menedzhment/normuvannya_upravlinskoyi_pratsi_oblik_analiz_robochog_o_chasu#237]
3. Електронний ресурс: [http://pidruchniki.com/1029071853529/menedzhment/upravlinnya_trudovimi_protsesami_normuvannya_pratsi#392]
4. Електронний ресурс: [http://pidruchniki.com/13990908/ekonomika/obyekti_normuvannya_pratsi#261]
5. Електронний ресурс: [http://pidruchniki.com/13990908/ekonomika/obyekti_normuvannya_pratsi#261]
6. Артеменко О.О. «Методичні проблеми оцінки реалізації ключових функцій оплати праці» / О.О. Артеменко // Вісник ХНТУСГ. Економічні науки. – 2015. – Вип. 162. – С. 81-87.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ
**ЕФЕКТИВНЕ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ
В УМОВАХ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ МОДЕЛІ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ**

ГУБЕНКО В.І. Інноваційно-інвестиційна модель розвитку аграрних підприємств	4
МАЗНЄВ Г.Є. Тенденції розвитку технологій виробництва сільськогосподарських культур	8
АНТОЩЕНКОВА В.В. Теоретичні основи розвитку форм суспільного поділу праці.....	13
БАТИР Ю.Г., ПІПЕНКО М.А Інвестиційна стратегія розвитку аграрної сфери	15
БЕСКОРОВАЙНА В.М. Ефективність маркетингової діяльності в сільськогосподарських підприємствах.....	18
БІЧЕВІН М.В. Конкурентоспроможність підприємства	20
БОГДАНОВИЧ О.А., ДРИЛЬ Т.С. Протиріччя стратегічного вибору підприємства.....	22
БОГДАНОВИЧ О.А., СТАДНИК Є.А. Формування системи інноваційних стратегій.....	25
БОРИМСЬКА Д.Д. Кредитування підприємств малого бізнесу в Україні.....	27
ВАРЧЕНКО О.О. Методичні підходи до оцінки рівня сталості розвитку сільського господарства	30
ВАСЮТИН Н.І. Заходи направленні на поліпшення якості кукурудзи на зерно	34
ГОНЧАРЕНКО С.І. Інноваційні агротехнології виробництва кукурудзи в умовах ТОВ «Агрофірма імені Гагаріна».....	36
ГОРЕНКО А.І. Вимоги до працівників сільськогосподарських підприємств в умовах інноваційного розвитку	40
ІВАНЧЕНКО А.Ю., ПІДДУБНА Г.Д. Економіка України та сільськогосподарська криза.....	42
КРИТ С.О. Управління інноваційними змінами на підприємстві	45

КРУТЬКО М.А. Значення та сутність агропромислової інтеграції.....	47
КУЛІШОВА Н.С. Роль та значення управління якістю в умовах ринку	50
ЛИПІНСЬКИЙ Д.Г. Земельні ресурси як основний засіб виробництва	53
МАНДИЧ О.В. Конкурентоспроможність аграрних підприємств: необхідність оновлення стратегій розвитку	57
МАРЧЕНКО А. Сущность организационных изменений	59
МІНЕНКО Д.І., НИКОНЕНКО А.В. Інноваційна діяльність як фактор підвищення конкурентоспроможності виробництва продукції.....	62
МІНЕНКО С.І., СТОЛЕНКО Н.А. Державна підтримка сільськогосподарських товаровиробників як чинник їх конкурентоспроможності	64
НАКІСЬКО О.В. Використання інтелектуальної власності	66
НАУМЕНКО І.В., МАНДИЧ О.В. Стан матеріально-технічного забезпечення в аграрному виробництві.....	70
НЕЧИПОРЕНКО О.М. Інноваційні перетворення в організації зрошення	73
ПАХУЩА К.С. Теоретичні основи категорії «економічна ефективність».....	77
ПІДАДУБНА Г.Д., ІВАНЧЕНКО А.Ю. Інноваційна діяльність в Україні: проблеми, перспективи.....	79
ПУЛЬНА Г.П., ТИМЧЕНКО М.В. Маркетингове дослідження як важлива складова маркетингової діяльності підприємства	82
САГАЧКО Ю.М. Управління виробництвом в аграрних підприємствах.....	85
СУДАКОВА А.О. Перспективи розвитку органічного землеробства в Україні	88
УШАКОВА С.А. Розвиток органічного агровиробництва	91
ФАДЕЄНКО Я.Ю. Фактори підвищення ефективності галузі молочного скотарства	94

ХОМЕНКО О.М. Сутність та роль якості в сучасних умовах функціонування вітчизняної економіки	96
ЯЛОВЕНКО В.П. Україна у рейтингу глобальної конкурентоспроможності	99
ПІВЕНЬ А.В., ЛАБУНСЬКА А.А., КОЦКАЛО А.М. Ефективність діяльності олійно жирових підприємств	102
ДУДКА Г.П. Стимулювання збуту продукції в експортно направлених підприємствах.....	104
ГРІДІН О.В. Сучасні аспекти управління адаптацією працівників	107
ПАЛІЄНКО В.М. Особливості французького досвіду управління якістю.....	110
ПІВЕНЬ А.В., ТАРАН М. Ефективність виробництва соняшнику в Україні	112
ZAYIKA O. V. Essential features of agrarian sphere of economy	115
SKUDLARSKI JACEK, ZAIKA S.O. Prospects for the use of alternative fuels for transport in the eu countries	118

СЕКЦІЯ *АКТУАЛЬНІ НАПРЯМИ ТА НОВІТНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ СУЧАСНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ*

ЛЕВКИНА Р.В., ЛЕВКИН А.В. Системный подход к решению проблем в АПК.....	123
АРТЕМЕНКО О.О. Підходи до основних форм стимулювання персоналу	126
БІЧЕВІН М.В. Досвід управління якістю в Японії	130
ВАСЮТИН Н.І. Сучасні проблеми розвитку виробництва кукурудзи на зерно.....	133
ВИЛУСК А.О., ГРИГОРЕНКО А.С. Пріоритетні напрямки розвитку сучасного менеджменту в Україні.....	136
ВОРОБІЙОВА Н.О., КОРНЄВА В.Г., ФРОЛОВА А.М. Становлення стратегічного управління як самостійного напрямку економічної науки.....	139

ГОЖА О.М. Підвищення ефективності управління якістю виробництва пшениці.....	142
ГОЖА О.М. Удосконалення системи управління агропромисловим виробництвом	145
ГОНЧАРЕНКО С.І. Досвід управління якістю виробництва в США.....	148
ГРИГОРЕНКО Ю.П. Роль сучасного менеджменту в успішності функціонування аграрних підприємств.....	152
ГРИГОРЕНКО Ю.П. Управління якістю продукції ярого ячменю.....	154
ДУДКА Г.П. Досвід управління якістю в США.....	157
ДУДНЄВА Ю.Е. Ризик-менеджмент в проєктах теплогенерації та теплопостачання на біомасі.....	159
КВАСНЕВСЬКА Ю.О. Генезис інтелектуалізації процесу управління підприємством	162
КРАЛЯ В.Г., ТАРАНОВА В.В. Дослідження процесу організаційного розвитку	165
КУЗЬМИНСЬКА О.О., КРАСНОЖОН О.В. Розвиток сучасного менеджменту в Україні.....	167
КУЛІШОВА Н.С. Роль та значення управління якістю в умовах ринку.....	171
МІНДОЛІНА О.А. Організаційна структура управління підприємством	174
ОБИДІЄННОВА Т.С. Значення інформаційного забезпечення процесу структурних перетворень промислових підприємств.....	176
ОСТРОВЕРХ О.В. SWOT- аналіз як важливий етап проєктування раціональної виробничої структури аграрних підприємств.....	179
ПЕНЗЕВА Ю.М. Сучасні вимоги до фахівців з обліку і аудиту та перспективи їх кар'єрного зросту	181
ПРОКОПЕЦЬ К.А. Формування стратегічного потенціалу підприємства	184
РОМАНЬКО Ю.О. Оцінка конкурентних переваг аграрного підприємства	187

ФАРМАНОВА А.Г. Функції, типи та фактори формування організаційної культури.....	190
ФЕДОРЕНКО Л.В. Аналіз видів організаційної структури управління.....	193
ФЕДЮКІН І.О. Причини та наслідки відмови від директивного планування	196
БІРЧЕНКО Н.О. Управління ризиком діяльності підприємств на підставі комплексного підходу до вибору способів його обмеження.....	200
OSTROVERKH O.V., ZAYATS Y.O. The four functions of management.....	204

**МАРКЕТИНГ І ЛОГІСТИКА В СИСТЕМІ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО
РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ**

КОТЕНКО Т.А. SWOT-аналіз, як основний інструмент стратегічного управління.....	209
ПРОНЬ О.А. Тенденції розвитку сучасного маркетингу та його основні цілі.....	211
СІРИК Т.І. Розвиток маркетингової діяльності в Україні.....	214
ШЕБАНОВА О.О. Визначення джерел фінансових ресурсів і маркетингових цілей	216

**ФІНАНСОВА СИСТЕМА ТА ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИРОБНИЧИХ ТА КОМЕРЦІЙНИХ
ПРОЦЕСІВ В ЕКОНОМІЦІ**

МАРЕНИЧ Т.Г. Корисність фінансової інформації та професійне судження бухгалтерів.....	220
СТЕЦЮК П.А. Фінансові домінанти розвитку аграрного сектору економіки України	222
БОГДАНОВИЧ О.А., БЕСКОРОВАЙНА В.М. Шляхи удосконалення обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками	225
БОРИМСЬКА Д.Д. Стан обліку розрахунків за виплатами працівникам та його автоматизація.....	227

ГІРЖЕВА О.М. Особливості розвитку фінансової системи України.....	229
ГІРЖЕВА О.М., ЛАПТЄВА А.І. Роль аудиту в обліково-аналітичному забезпеченні процесу управління дебіторською заборгованістю	232
ГІРЖЕВА О.М., ТЕНИЦЬКА В. Обліково-аналітичне забезпечення управління прибутком підприємства	234
ГУСЕВА Н.І., ДЕМЧЕНКО О.В. Управлінський облік в інформаційній системі підприємства.....	238
ДОБРОНОС Т.М. Контроль і аудит виробничих запасів як складова обліково-аналітичної системи	241
КОПЕЙКА А.Ю. Методологічні аспекти формування і розподілу прибутку на підприємствах	244
КРАСНОЖОН О.В. Сучасні проблеми ведення обліку виробничих запасів на підприємстві.....	248
КУЗЬМИНСЬКА О.О. Економічний зміст малоцінних та швидкозношуваних предметів	250
ЛИМАРЕНКО А.В. Аудит – ефективна складова контролю діяльності підприємства.....	252
ЛИТВИНОВ А.І. Фінансово-економічний механізм: яке розуміння є вірним?	255
МАЛІЙ О.Г. Актуальні питання фінансово-кредитного забезпечення аграрного виробництва.....	257
МАЛІЙ О.Г., ГУСЕВА Н.І. Кредитоспроможність позичальників як основний критерій формування кредитних відносин.....	262
МОРДОВІНА Т.В. Аналіз використання фонду оплати праці.....	266
ПИЛИПЕНКО С.М., ГРАБАР А.І. Проблеми фінансового планування на підприємствах.....	269
ПРОНЬ О.А. Стан та шляхи удосконалення обліку продукції сільськогосподарського виробництва та напрямки його удосконалення	271
РАК В.О. Особливості автоматизації бухгалтерського обліку.....	273
РИЖИКОВА Н.І. Електронна звітність – міжнародний досвід	275

РОМАН М.Т. Інформаційні системи бухгалтерського обліку.....	277
СІРИК Т.І. Значення банківських програм для ведення бухгалтерського обліку.....	280
ЮНАШ В.М. Фінансова санація та банкрутство підприємств	282
БІРЧЕНКО Н.О., ЛАПТЄВА А.І. Облік у бюджетних установах: проблеми реформування та напрями їх вирішення.....	285
ГУБСЬКА А.С. Основні напрямки реформування та модернізації бухгалтерського обліку у бюджетних установах.....	288
ЛУЦЕНКО О.А. Статистична служба сільського господарства США.....	292

СЕКЦІЯ ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ КІБЕРНЕТИКИ ТА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

БОГДАНОВИЧ О.А., БОРИМСЬКА Д.Д. Тіньова економіка сьогодення.....	297
КОВАЛЕНКО С.М., ЦИМБАЛІСТ А.В., ЧАЛА О.І. Про один з сервісів для створення сучасного особистого сайту	299
УЖВА А.М. Економічна безпека продовольчих комплексів регіону як індикатор їх розвитку	302
MEGEL Y.E., MIKHNOVA O.D., KOVALENKO S.V. Inventory control with a single delivery of a resource.....	305

СЕКЦІЯ ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ МЕНЕДЖМЕНТУ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

КОВАЛЕНКО Г.О. Соціально-економічний розвиток сільських територій.....	311
КОПЕЙКА А.Ю. Організація та нормування праці на підприємстві.....	313
ПЛОТНІКОВА М.Ф. Управління сільськими територіями як складова державної політики розвитку	316
ЮНАШ В.М. Нормування праці на роботах з обслуговування виробництва	320

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

МАТЕРІАЛИ

**VII Міжнародної науково-практичної
Інтернет-конференції
«Ринкова трансформація економіки:
стан, проблеми, перспективи»**

**Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка**

Відповідальний за випуск ***Г.Є. Мазнєв***

Редактори ***О.О. Красноруцький, В.М. Онегіна***

**Підписано до друку 05.04.2016.
Формат 60 × 84¹/₁₆. Папір офсетний.
Гарнітура Garamond. Офсетний друк.
Умовн. друк. арк. – 20,62. Тираж – 300 прим.**

Віддруковано ФОП Білітченко Н.О.
Свідоцтво про державну реєстрацію
серія ВОЧ № 020329 від 28.10.2010 р.
м. Харків, вул. Академіка Павлова, 140, кв. 334